HERODIANVS

REGNVM POST MARCVM

EDIDIT

CARLO M. LUCARINI

MONACHII ET LIPSIAE

IN AEDIBVS K.G. SAUR MMV

Bibliographic information published by Die Deutsche Bibliothek

Die Deutsche Bibliothek lists this publication in the
Deutsche Nationalbibliografie:
detailed bibliographic data is available
in the Internet at **http://dnb.ddb.de.**

Gedruckt auf alterungsbeständigem Papier.
Druck und Bindung: Druckhaus „Thomas Müntzer" GmbH, 99947 Bad Langensalza
ISBN 3-598-71282-0

D.M.
LVDOVICI MENDELSSOHNI
(MDCCCLI-MDCCCLXXXXVI)
RECENTIORIS GRAECITATIS
RESTITVTORIS AC VINDICIS PRIMARI
D.D.D.L.M.
NOVVS EDITOR

IN HOC LIBRO CONTINENTVR

PRAEFATIO

Herodiani τῆς μετὰ Μάρκον βασιλείας libros[1] imperfectos exstare dilucide efficitur ex his verbis quae in fine libri II leguntur (2. 15. 7): ἐμοὶ δὲ σκοπὸς ὑπάρχει ἐτῶν ἑβδομήκοντα πράξεις πολλῶν βασιλέων συντάξαντι γράψαι, ἃς αὐτὸς οἶδα. Cum vero opus, quod tibi nunc quoad potui castigatum praebeo, anno p. Ch. n. 180 initium, anno 238 terminum habeat, sequitur auctorem opus institutum non absoluisse (cf. etiam 4.14.2, 5.3.9). Qua causa opus cum Gordiano tertio ad regendum imperium solo relicto finem habeat, non facile cernitur. Fortasse Herodianum iam senem vires relinquebant, quod cum ipse animadverteret, abstinuit quin Gordiani imperium septennale expeditionemque in Parthos enarraret. Non tamen omisit senex quaedam operis iam confecti retractare, ut monstrant v.g. 1. 1. 5 - 6: μερισθεῖσα γὰρ ἡ ῾Ρωμαίων ἀρχὴ ἐν ἔτεσιν ἑξήκοντα εἰς πλείους δυνάστας ἢ ὁ χρόνος ἀπῃτει, πολλὰ καὶ ποικίλα ἤνεγκε καὶ θαύματος ἄξια [...] ὡς δ᾽ ἕκαστα τούτων πέπρακται, κατὰ χρόνους καὶ δυναστείας διηγήσομαι.

Cum de Herodiani fortuna usque ad Constantinum eiusdemque progeniem parum constet (quamquam mihi verisimile videatur Dexippum Atheniensem ex nostro historico plura hausisse), vergente saeculo IV iam historiae ab excessu Divi Marci a pluribus evolvebantur: testes sunt Ammianus Marcellinus et Historia Augusta[2]. Neque in

[1]Inscriptionem sub qua hodie Herodiani opus circumfertur (τῆς μετὰ Μάρκον βασιλείας ἱστορία) iam Nichipor explosit codicum auctoritate fretus (ἡρωδιανοῦ τῆς μετὰ Μάρκον βασιλείας α **B f g**, qui tamen male dispicitur; ἡρωδιανοῦ τῆς μετὰ Μάρκον βασιλείας ἱστορίας α **V**; ἡρωδιανοῦ ἱστοριῶν πρώτη **A**;"de romanis imperatoribus" **Bonf**); cum in titulis saepenumero verbum ἱστορία celebretur, nihil est dubium quin hac de causa librariorum et editorum ope huic quoque operi irrepserit. In titulis Philonis Bybli operum a Suida prolatis (φ 447 Adler) quendam inveni nostro similem, illum scilicet περὶ τῆς βασιλείας ᾿Αδριανοῦ.

[2]Fortasse et Eunapius, cf. G. Giangrande, *Herodianismen bei Eunapius: ein Beitrag zur Beleuchtung der imitatio in der spaeteren Graezitaet*, "Hermes" 84 (1956), pp. 320-331.

saeculo subsequenti in bibliothecarum scriniis Herodianus latuit, cum Evagrius Scholasticus (5. 24)[3] memoriae mandet historiae compendium ab Eustathio Epiphaniensi († 503) confectum opere Herodianeo partim niti. Denuo in aetate Iustinianea Petrus Patricius Herodianum legit, item fortasse Procopius: cum de hoc nuperrime in "Musaeo Rhenano"[4] egerim, de illo ante annos fere centum decem Carolus de Boor[5], de Petro Patricio operae pretium est pauca referre. In *excerptis de sententiis iussu imperatoris Constantini Porphyrogeniti confectis*[6] quaedam ex Petro Patricio deprompta sunt, in quibus et haec leguntur: Κοῦφος μὲν γὰρ πᾶς ὄχλος πρὸς τὰ καινοτομούμενα· ὁ δὲ δῆμος τῶν Ῥωμαίων διά τε τὸ πλῆθος καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν συγκλύδων ἀνθρώπων τῶν εἰς αὐτὸν συνιόντων ῥᾷον τῶν ἄλλων ἐπαίρεται καὶ μετὰ εὐχερείας πρὸς τὰ ἄτοπα τρέχει. Ante de Boorum cuinam haec vindicanda essent ignorabatur[7]; de Boor primus animum advertit Petrum haec ex Herodiano 7.7.1 recepisse.

Sed haec magis ad Herodiani fortunam enarrandam quam ad textus historiam enucleandam pertinent. Exstat tamen locus insignis qui nos doceat quam sincerior Herodianus in aetate Valentinianorum quam in aetate Macedonum vel Comnenorum (ex qua primus nostrum testium pervenit) legeretur. Commodi peritiam in caedendis leonibus ita descripserat Herodianus (1. 15. 6): λεόντων δέ ποτε ἐξ ὑπογαίων ἑκατὸν ἅμα ἀφεθέντων

[3] Evagrius, *The ecclesiastical history with the scholia*, edited by J. Bidez et L. Parmentier, London 1898.

[4] C. M. Lucarini, *De obitu Arcadi Procopi enarratio* in "Rhein. Mus." anni 2005.

[5] C. de Boor, *Roemische Kaisergeschichte in byzantinischer Fassung*, "Byz. Zeit." 1 (1892), p. 25; haec dissertatio, quae supra meritum extolli nequit, quosdam fefellit, cf. v. g. G. Martinelli, *L' ultimo secolo di studi su Erodiano*, Genova 1987.

[6] *Excerpta historica iussu imperatoris Constantini Porphyrogeniti confecta*, ediderunt U. Ph. Boissevain C. de Boor Th. Buettner - Wobst, Berolini 1903 - 1910, vol. IV, *Excerpta de sententiis*, edidit U. Ph. Boissevain, Berolini 1906.

[7] Angelus Mai, qui haec detexerat (*Scriptorum veterum nova collectio e Vaticanis codicibus edita ab Angelo Maio*, II, Romae 1827, p. 233), ita adnotabat: "Fragmentum hoc utrum Dionis sit, et de inconstantia Romanorum sub Heliogabalo vel Alexandro loquatur; an potius ex historico anonymo post Dionem capiatur, ignoro equidem; atque hoc interim loco, tamquam excerptum Dionis clausulam esse sino".

ἰσαρίθμοις ἀκοντίοις πάντας ἀπέκτεινεν, ὡς ἐπὶ πολὺ κειμένων τῶν πτωμάτων δι' αὐτὸ τοῦτο ἐπὶ σχολῆς πάντας ἀριθμῆσαι καὶ μηδ' ἓν ἰδεῖν περιττὸν ἀκόντιον. Ita textum sine dubio legerat Ammianus Marcellinus, ut monstrant quae de Gratiano, Commodi aemulatore, tradit (31. 10. 18-19): "facundus et moderatus et bellicosus et clemens [scil.: Gratianus Caesar], ad aemulationem lectorum progrediens principum, dum etiamtunc lanugo genis inserperet speciosa, ni vergens in ludibriosos actus natura laxantibus proximis semet ad vana studia Caesaris Commodi convertisset licet hic incruentus. ut enim ille, quia perimere iaculis plurimas feras spectante consueverat populo et centum leones in amphitheatrali circulo simul emissos telorum vario genere nullo geminato vulnere contruncavit..." Locum Herodianeum, qualem nuper rettuli, resarsit (collato Ammiano) vir omni laude cumulandus, J. J. Reiske; in codicibus ita legitur: ... ἐξ ὑπογαίων ἑκατὸν ἀναρριφθέντων ἰσαρίθμοις ...

Saeculo VII adhuc immunis a multis corruptelis, quas **x** intulit, Herodianus ferebatur: documento nobis est Ioannes Antiochenus (*[8]**Io**), praeclarus ille antiquorum historicorum sospitator, qui, etiamsi de Herodiano hoc nomen meritus non sit, quaedam tamen integra nobis praebet quae in **i O** (de quibus vide infra) turbata sunt. Cf.: 1.17.3 ἦν δέ τι παιδίον πάνυ νήπιον, τούτων δὴ τῶν γυμνῶν μὲν ἐσθῆτος χρυσῷ δὲ καὶ λίθοις πολυτίμοις κεκοσμημένων; ita resarsit Reiske, cum τι omnes codices omittant; fortasse tamen non omittebat Ioannis exemplar, cf. **Io**, *de ins.*[9] p. 88: παιδίον δέ τι μικρόν, ὅπερ ἠγάπα ὁ Κόμοδος καὶ ἐπετέρπετο Φιλοκόμοδόν τε ὠνόμασεν. Ibidem 7 ὃ δὲ [scil. Laetus] καὶ αὐτὸς ταραχθεὶς ἀφικνεῖται πρὸς Μαρκίαν ὡς δὴ συσκεψόμενος αὐτοῖς περὶ ὧν ἐκέλευσεν ὁ βασιλεύς. Pro συσκεψόμενος omnes testes (praeter **ψ**, quem infra monstrabimus non omnem e **x** pendere) habent συσκεψάμενος; **Io** autem (*de ins.* p. 88) haec praebet: ταραχθεὶς δὲ κἀκεῖνος ἀφικνεῖται πρὸς Μαρκίαν, ὡς δὴ συσκεψόμενος αὐτοῖς. 2.2.5 ἐπεὶ δὲ ἐγένοντο ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ὅ τε Λαῖτος καὶ Ἔκλεκτος εἰσῆλθον ἄγοντες τὸν Περτίνακα; ita habet **Io**

[8] Asterisco notantur testes cuius lectiones in adnotatione Mendelssohniana inveniuntur; qua de causa hoc fecerim, infra intelleges.

[9] *Excerpta historica iussu... cit.*, vol. III, *Excerpta de insidiis*, ed. C. de Boor, Berolini 1905.

(*de ins*. p. 88)[10], cum codices corrupte habeant ... στρατοπέδῳ ὁ δὲ Λαῖτος καὶ Ἔκλεκτος ... 2.9.9 ὑπὸ γὰρ Μάρκῳ βασιλεύοντι πολλὰ ἐγείρας [scil. Severus] σὺν αὐτῷ τρόπαια, στρατηγός τε καὶ ἡγεμὼν τῶν Ἰλλυρικῶν κατασταθείς, ἀνδρείαν μὲν πᾶσαν ἐν ταῖς μάχαις πρὸς τοὺς πολεμίους ἐπεδέδεικτο; ita libri, sed pro corrupto κατασταθεὶς genuinum καταστὰς legit **Io** (cf. *de ins*. p. 91: ἡγεμὼν γὰρ τῶν Ἰλλυριῶν ἐπὶ Μάρκου καταστὰς ὁ Περτίναξ μνήμης εἶχε παρ' αὐτοῖς μεγάλως). 2.12.1 ἐν ἰδιωτῶν σχήματι habent **β l** (uterque suo Marte) et **Io**, cum **x** sine dubio habuerit ἐν ἰδιωτῶν σχήμασι. 4.6.4 πᾶσα δὲ νὺξ ἔφερε φόνους παντοδαπῶν ἀνθρώπων; ita codices, ubi pro δὲ ex **Io** (*de ins*. p. 96) τε revocarunt editores. 5.4.1 ἡ Ἰουλίας ἀδελφὴ legitur in **a** (qui suo Marte restituit) et **Io** (*de ins*. p. 98), cum ἡ alibi non inveniatur. Ibidem 3 οἱ ἔνδοθεν στρατιῶται tantum **Io** habet, cum **x** ἔνδοθεν οἱ στρατιῶται habuerit. Vide etiam in mea adnotatione 2.1.5, 5.8.4, 6.8.6, 6.9.2, 7.3.3, ibidem 5, 7.5.2, 8.2.1, 8.4.9, 8.6.8, 8.7.2, ibidem 3, 8.8.4. Inter hos locos sunt aliquot de quibus difficile diiudices utrum bona lectio a Ioanne lata eius ingenio an eius fonti vindicanda sit; sed sine dubio **Io** e **x** (unde pendunt omnes codices) non fluxit. Sunt tamen quaedam corruptelae Ioanni et codicibus communes, quarum duas tantum iam a Stavenhageno[11] (p. X, ubi etiam alia exempla invenies) prolatas tibi praebeo. Vide quaeso: 2.9.3 οὗτος [scil. Severus] τοίνυν παρὰ τῶν ἀγγελλόντων πυνθανόμενος τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν μετέωρον φερομένην ἁρπάσαι καταγνοὺς τοῦ μὲν ῥᾳθυμίαν τοῦ δὲ δυσπραγίαν. Est locus corruptissimus (virorum doctorum conamina invenies in mea adnotatione ad locum), qui iam Ioannis temporibus pessum datus ferebatur; ita enim habet **Io** (*de ins*. p. 91): Οὗτος πυθόμενος τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν μετέωρον φερομένην ἁρπάσαι, καταγνοὺς τοῦ μὲν ῥᾳθυμίαν, τοῦ δὲ δυσπραγίαν. 3.8.7 πάντας τοὺς ἐξέχοντας τότε τῆς συγλήτου βουλῆς καὶ τῶν κατὰ ἔθνη πλούτῳ ἢ γένει ὑπερέχοντας ἀφειδῶς ἀνῄρει, ubi pro τῶν sine dubio τοὺς legendum est, ut iam vidit **b**; sed lectio vulgata et Ioanni innotuit, cf. *de virt. et vit.*[12] p. 190: ἄλλας τε ἄλλοις ἐπιφέρων αἰτίας πάντας τοὺς ἐξέχοντας τότε τῆς συγκλήτου καὶ τῶν κατὰ ἔθνη πλούτῳ ἢ γένει ὑπερέχοντας

[10]Nescio qua causa de Boor post Ἔκλεκτος potius quam ante ὁ τε interpunxerit.

[11]Herodianus, *Ab excessu Divi Marci libri octo*, ed. K. Stavenhagen, Lipsiae et Berolini 1922.

[12]*Excerpta historica iussu... cit.*, vol. II, pars I, *Excerpta de virtutibus et vitiis*, recensuit et praefatus est Th. Buettner-Wobst, editionem curavit A. G. Roos, Berolini 1906.

διέφθειρε. Non omnia igitur menda nostrorum codicum exemplari **x** (vide infra p. XLII) sunt vindicanda: et recentioris antiquitatis editiones erroribus scatebant, unde non paucae lectiones in exemplar **ω** irrepserunt. Noli tamen cogitare nostras codicum classes (**i** et **O**) harum editionum quoquo modo vestigiis institisse, cum ne unus quidem error Ioannem alterutri iungat[13].

Nullum ex saeculis VII - X testimonium de Herodiano mihi innotuit; nihilominus hoc temporis tractu exaratus est codex **x** (qui minutioribus characteribus scriptus fuit, cum neutra classis proprios errores ex grandioribus litteris ortos praebeat), ex quo duae familiae **i O** originem ducunt. Cum iam res me poscant ut ad codices manu scriptos adgrediar eorum numerum ineo ab antiquissimo incipiens, qui est

Lugdunensis (***g** XXIII Gronov. 88, Leiden, Bibliotheek der Rijksuniversiteit, membraneus, cm. 16 x 14, ff. 159, Herodianum tantum continet), saeculo XI exaratus. Qua Orientis parte hic liber confectus sit nescimus, neque de eius in Italiam adventu certiores sumus quandoquidem inter Antoni Corbinelli codices numerabatur[14], de quorum antiquioribus vicibus nihil adhuc est compertum[15]. Ex Corbinelli bibliotheca in illam Abbatiae veteris ante annum 1439 (cf. Blum, p. 18) translatus est. Post aliquot annos eum duo homines litterati adierunt; primus (Zenobius scilicet Acciaiolius) quasdam lectiones in margine signavit[16] alter

[13]De Suidae lexico quam paucis absolvam. In indice Adleriano sex loci ex Herodiano sumpti adscribuntur, quos omnes ex Ioanne Antiocheno haustos esse opinatur Adler; veruntamen de solis A 1874 = *de ins.* p. 103 (Herodi. 7.4.3) et K 119 = *de ins.* p. 104 (Herodi. 7.9.3) hoc licet adfirmare, cum ceteri in nostro Ioanne non inveniantur, tali modo ut haec res adhuc non satis explorata videatur. Ex Suida descendunt lexici, quod Zonarae appellatur, voces ἀνάθεσις et Βυζάντιον (p. 179 et 412 T.), quae res Tittmannum fefellit. Ex Herodiani lectione et Photius (cod. 99) voluptatem cepit.

[14]Ante annum 1425 sine dubio noster codex ad oram Italiae appulit; nam a. d. XIX Kal. Sept. anni 1425 Antonius Corbinelli diem obiit (cf. R. Blum, *La Biblioteca della Badia Fiorentina e i codici di Antonio Corbinelli*, Città del Vaticano 1951, p. 44). Codicem **g** in Corbinelli bibliotheca quondam asservatum fuisse primus animadvertit H. Vitelli, *Codici fiorentini dello storico Erodiano*, "SIFC" 2 (1894), p. 470.

[15]Cf. R. Blum, *La Biblioteca...cit.*, pp. 48-50; de alio insigni Corbinelli codice, Laur. scilicet Conv. Soppr. 627, amatorum fabularum celeberrimo sospitatore, cf. M. D. Reevei ad Longum praefationis p. VI in hac bibliotheca.

[16]Hae sunt (ego ex opere perutili Danielae Giontae, *Pomponio Leto e l' Erodiano del Poliziano*, "Agnolo Poliziano poeta scrittore filologo. Atti del

eius lectiones in margine codicis **c** transcripsit: Angelum Politianum istum hominem fuisse antea credebatur, sed Petrus Candidus, ut nuper demonstravit mulier docta D. Gionta, re vera fuit. Usque ad saec. XVII **g** Florentiae mansit: etenim Iacobus Gronovius, dum Florentiae versabatur (annis scilicet 1672-4), eum emit Lugdunumque Batavorum secum tulit. Hic codex, omnium antiquissimus, usque ad annum circiter 1880 neglectus latuerat. Quo temporis tractu L. Mendelssohn[17], "felici casu Leidam delatus" (eius praef. p. XII), eum invenit et ad partes vocavit in sua editione. Post Mendelssohnium nemo totum codicem excusserat usque ad ultimos mensis Novembris anni 1998 dies, quibus ego Lugduni Batavorum denuo contuli. Nullus eiusdem ac **g** aetatis codex integer superstes est; nam Ambrosianus Graecus B 119 sup. (**p**, Milano, Biblioteca Ambrosiana, saec. XI, membraneus, cm. 29,5 x 22,5, ff. 351, rerum militarium scriptorum collectio in qua etiam Herodiani excerpta sunt, ff. 151^r-153^r) pauca admodum fragmenta continet[18] e quibus elicere possumus **p** classi **i** adnumerandum esse. Cf. enim quae sequuntur:

convegno internazionale di studi, Montepulciano 3-6 novembre 1994", Firenze 1998, pp. 425-58, abstersis labeculis eas transcribo): 1.1.1 φράσεώς τε in alba lac. habet **g**, quod bene suo Marte addidit Acciaiolus; 1.2.1 πάσης] Schottus praeeunte **A** τῆς ἄλλης **x** ὅλης Acc.; 1.8.4 Κοδράτου] Κοαδράτου Acc.; 2.11.5 ὠχυρώσατο] ἐχυρώσατο Acc.; 2.11.9 ἐπὶ νώτων φέρειν ἐπειρᾶτο παιδεύειν οἰόμενος habet **i**, ubi **g** omisit φέρειν ἐπειρᾶτο quod addidit Acc.; 3.1.1 προσδεχομένῳ] προσδεχόμενος **g**, corr. Acc.; ταῖς] τῆς **g** τοῖς Acc.; 3.13.4 <οὐκ> add. Acc.; ἐπινηθέντος] ἐπινοηθέντος **x** ἐπιτεθέντος Acc.; 4.12.2 εἰς] ὡς Acc.; ἁλουργεῖς] ἁλουργοῖς **g** corr. Acc.; 5.5.6 τήν τε σύγκλητον καὶ τὸν δῆμον] τῇ τε συγλήτω καὶ τῶ δήμω Acc.; 5.6.4 αὐτὸν] Acc. (vel αὐτῇ) Gedike αὐτῷ **x**; 5.8.7 παρασήμως] Acc. Steph. παρασήμους **x**; 8.3.9 ποιεῖ] ποιοῖ **g** corr. Acc.; 8.5.7 ταφὴν] **A** τροφὰς **x** ταφὰς Acc.; τε] τοῦ **g** corr. Acc. Ex his lectionibus sunt et quae ex aliis codicibus originem ducant et quae ex Acciaiolio excogitatae videantur: inter has optimae sunt quae ad 5.6.4, 5.8.7 pertinent. Ubi in mea adnotatione $\mathbf{g}^{corr}$ scripsi semper de Acciaiolo agitur.

[17] Herodianus, *Ab excessu Divi Marci libri octo*, edidit L. Mendelssohn, Lipsiae 1883.

[18] Ipse Mediolani ea contuli mense Ianuario anni 2000; haec insunt: δημηγορίαι ἐκ τῆς ἡρωδιανοῦ ἱστορίας ὅσαι πρὸς ἀνδρίαν παρακαλοῦσι πρὸς τὸ χρήσιμον συντετμημέναι; δημηγορία σεβήρου πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ στρατιώτας (2.10.2-9); δημηγορία σεβήρου (3.6.1-7); δημηγορία μακρίνου βασιλέως (4.14.5-8); δημηγορία ἀλεξάνδρου τοῦ μαμαίας καὶ ἀντωνίνου υἱοῦ (6.3.3-7); δημηγορία κρισπίνου ὑπάτου, ἣν εἶπε πρὸς τοὺς πολίτας τῆς ἀκυληίας, ὅτε ἐπολιόρκει αὐτὴν μαξιμῖνος (8.3.4-6), sed et haec non integra.

3.6.2 ὑπῆρχεν] **O** ὑπῆρξεν **i p**; 3.6.6 οὐχὶ καὶ νῦν, προσελθούσης] **O** οὐχὶ νῦν καὶ προσελθούσης **i p**; ibidem 7 χοροῖς] **O** χοίροις **i p**; 4.14.6 νῦν] **i p** ὡς **O**; 6.3.5 Ἀρταξέρξης] **O** Αρταξάρης **i p**

In classem **i** codicem **g** cadere promptissimum est, sed si de eius cum reliquis huius familiae testibus necessitudinis gradu Stavenhagenum Nichiporem[19] meque sententiam rogaveris tria discrepantia responsa accipies: Stavenhageno, qui de codicum cognatione eadem fere quae Mendelssohn sentiebat stemmatique opiniones suas mandavit (quod non fecerat Mendelssohn), omnes classis **i** testes (**a g l Macar**) directim ab eodem exemplari orti videbantur, Nichipori classis **i** universa Lugdunensis progenies videbatur, mihi demum e **g** tantum **d l v z** (et maiore ex parte **P**) orti videntur. Et quoniam in classis **i** genealogiam iam incidimus[20], opportunum mihi videtur, testibus antea censitis, de ipsa disserere; cum vero huius classis codices, **g** et **p** exceptis, fere omnes aequales sint, eorum laterculum secundum sigla digeram[21]:

***a** editio Aldina anno 1503 Venetiis publici iuris facta: non alia de causa hic in censum admisi, quam quod superiores editores eam tamquam testem primarium respexerint, cum Nichipor iam firmissime monstraverit eam ex **c** et **d** fluxisse, unde, si tenorem servare voluissem, inter ceteras editiones infra recensere debuissem.

b Bruxellensis 11291-11293, Brussels, Bibliothèque royale, saec. XV, chartaceus, cm. 27,6 x 19,5, ff. 116. Continet Ciceronis de senectute dialogum a Theodoro Gaza Graece redditum, anonymi Ulixis orationem adversus Alexandrum, Herodianum (ff. 21-116). Ego per imagines tantum codicem conferre potui. Aristobulum

[19] W. N. Nichipor, *The text of Herodian's history*, Diss. Harvard University Cambridge (Mass.), Degree in Classical Philology 1975 (eius summa legitur in "HSPh" 80 (1976), pp. 306-8).

[20] Antequam de codicibus qui iam litteris reviviscentibus exarati sunt disseram, certiorem te volo facere in Comnenorum aetate duos viros doctos sine dubio Herodianum adhibuisse, Ioannem scilicet Zonaram in Historiis et Ioannem Tzetzem in Chiliadibus.

[21] Sigla non alia sunt atque illa quae in operibus Mendelssohni, Stavenhageni Nichiporisque invenias.

Apostolidem Herodiani textum exarasse contendit H. Omont[22], sed haec opinio, ut iam Nichipor fecit, reicienda videtur[23]. Nihilo minus a calamo cuiusdam Apostolidis asseclae librum exaratum esse historia textus, ut iam alibi demonstrare conatus sum (*De Herodiani... cit.*, p. 180-181), nos edocet. Etenim, ut infra denuo probabimus, e **b** fluxit **c**, qui circa annum 1490 in insula Creta confectus est; si reputaveris Aristobulum Apostolidem inde ab anno 1489 in Creta codices descripsisse et codicem Bruxellensem eius calamum redolere, colliges codicem **b** ab Aristobuli quodam sodali circa annum 1490 confectum esse[24]. Fuit Petri Pantini († 1611), postea Andreae Schotti ex cuius bibilotheca in illam Societatis Iesu Antverpiae migravit, inde in Regiam Bruxellensem.

c Laurentianus Conventi Soppressi 164, Firenze, Biblioteca Medicea Laurenziana, saec. XV, chartaceus, cm. 30,2 x 20,3, ff. 164. Continet Theodori Gazae Ciceronis libri de senectute translationem, Herodianum (ff. 18-100) et alia quaedam brevia. Aestate anni 1999 Florentiae contuli. De huius codicis historia iam in "SIFC" disserui, sed omnia repetenda sunt. **c** ex insula Creta originem ducit; demonstrant hoc procul dubio chartarum insignia quae in catalogo a J. et D. Harlfinger confecto s. v. "Hand 21" invenis; qui typus circa annum 1491 a Cretensibus bibliopegis usurpabatur. Cum abhinc annos prope decem mulier docta D. Gionta demonstraverit hunc librum olim Petri Candidi Camaldolensis mancipium fuisse, colligitur Petrum hunc librum annis 1491-1496 (quo tempore scilicet in Creta versatus est) emisse secumque in Italiam rettulisse. In Etruriam reversus Petrus cum illo Abbatiae (**g**) contulit vetustiorisque aliquot lectiones in margine recentioris exscripsit. De alio quoque codice, aliter quidem oblivione obruto, memoriam nobis Petri adnotationes prodiderunt. In1.11.2 haec verba genuina leguntur: ὡς δὲ παρ' ἑτέροις εὕρομεν, Ἴλῳ τῷ Φρυγὶ καὶ Ταντάλῳ τῷ Λυδῷ πόλεμον ἐκεῖ γενέσθαι λέγουσιν, οἱ μὲν περὶ ὅρων, οἱ δὲ περὶ τῆς Γανυμήδους ἁρπαγῆς; sed in omnibus libris pro ὅρων legitur ὁδῶν, quod iam Casaubonus

[22]H. Omont, *Catalogue des manuscrits grecs de la Bibliothéque royale de Bruxelles*, Gand 1885, p. 30.

[23]Cf. quae scripsi in *De Herodiani historici codicibus quaestiones*, "SIFC", s. III, 19 (2001), pp. 175-184, adnot. 16.

[24]De chartarum insignibus (vel, ut Franco-Gallice dicam, *filigranes*) quae Bruxellensis prae se fert te certiorem facere non posse me vehementer piget, sed eum numquam prae manibus habui.

ad genuinam lectionem restituerat. Lege nunc quae in margine Laurentiani Conv. Soppr. leguntur: "ὁδῶν] ὅρων: sic in bibliotheca Vaticana legisse se Iohannes Cursius testatus est, id est ὅρων de finibus, tametsi in plerisque ὁδῶν legere est". Docet igitur nos Candidus verbum ὅρων ab amico suo I. Cursio in codice quodam Vaticano lectum esse; sed in catalogis illius bibliothecae vetustis recentioribusque de Herodiano οὐδὲ γρῦ[25]. Casu felici, dum librum a I. Bertonio conscriptum[26] evolvo, oculis meis occurrit epistula quaedam ab Hercule I Atestino ad D. Guassellium Lucensem, bibliothecae Apostolicae praefectum (1481-1511), a. d. IX Kal. Dec. anni 1488 missa, quam subscribam: "Venerabilis Dilectissime noster. Transcorrendo a dì passati la nota della Biblioteca de la Sanc.[ta] del S. nostro: qual questi mesi vargati ne mandasti: et legendo una gran Brigata de historiographi: quali in altro loco non se racordemo haver visto et credendo che facilmente poteriano esser historie: de le quale poteressemo pilgiare piacere assai: ve avemo voluto scrivere queste nostre: ... E dà ordine di far trascrivere:

Gregorius historicus
Heliodorus historicus
Sonaras historicus
Manasses historicus
Eumathius historicus
Acropolites historicus
Comates historicus
Agathius historicus
Herodianus de Vitis quorundam Imperatorum
Anastasis bibliotecarij historia"

Legerat Hercules, uti ex difficili Galliae Cisalpinae dialecto colligere licet, laterculum codicum in bibliotheca Apostolica asservatorum inter quos erat "Herodianus de vitis quorundam imperatorum". Hic codex non potest esse ille qui hodie in bibliotheca Apostolica Rossianus 483 signatus est, quandoquidem Rossianus Herodiani translationem Latinam ab Antonio Bonfine Recanatensi (**Bonf**) confectam continet; cum enim aliorum

[25] Cf. R. Devreesse, *Le fonds grec de la Bbliothèque Vaticane des origines à Paul V*, Città del Vaticano 1965 et D. Gionta, *Pomponio Leto...cit.*, p. 434.

[26] G. Bertoni, *La biblioteca estense e la coltura ferrarese ai tempi del duca Ercole I (1471-1505)*, Torino 1903, pp. 260-261.

historicorum ab Hercule memoratorum paene omnium translatio Latina numquam facta sit, non est dubium quin, si Herodianus tantum in translatione asservaretur, aliquo modo hoc ex Herculis verbis efficeretur. Adde codices Rossianos saeculo XIX in bibliothecam Vaticanam pervenisse. Hercules igitur Atinensis et Petrus Candidus memoriam nobis tradiderunt codicis cuiusdam Vaticani Herodianum Graece continentis, quem **Romanum deperditum** dehinc nuncupabimus. Huius codicis memoriam, nescio qua via et quatenus, in exemplar a Bonfine usurpatum irrepsisse puto. Lege enim 1.11.2 a Bonfine redditum: "verum ut apud alios invenimus ibi ab Illo Phryge Tantaloque Lydio consertum grave proelium de finibus nonnulli, plerique de raptu Ganymedis referunt". Legit sine dubio Bonfinis περὶ ὅρων, cum ipse, Graecitatis paene expers, nullo modo suo Marte locum restituere potuisset[27]. Memoria quidem **Romani deperditi** trifariam nobis manavit, ex epistula scilicet Herculis, ex Petri Candidi adnotatione nec non ex Bonfinis translatione.

d Ambrosianus Graecus G 69 sup., Milano, Biblioteca Ambrosiana, saec. XV, chartaceus, cm. 29,7 x 21,5, ff. 345, miscellanea oratorum, rhetorum, philosophorum et historicorum. In ff. 138-200 Herodiani historiae leguntur. Fuit, ut ipse liber nos docet, τοῦ δοκειανοῦ, sine dubio Ioannis Dociani, qui eum et descripsit[28]; postea ex Vincenti Pinelli, cuius mancipium fuerat, bibliotheca in Ambrosianam pervenit. Ego Mediolani mense Februario anni 2000 contuli.

e Scorialensis R. III. 16, El Escorial, Biblioteca del Monasterio de San Lorenzo el Real, mense Ianuario anni 1540 conscriptus, chartaceus, cm. 20,5 x 14, ff. 90, Herodianum tantum continet. In f. 90 legitur: "Scribebat Alfonsus Cortona Toleti anno 1540 mense januario". Fuit comitis Olivares, regis Philippi IV ministri, sed annis 1584 - 1586 Toleti codex adhuc asservabatur, uti nobis suadent quaedem adnotationes quae in Friderici Sylburgi editione Herodianea leguntur. Memorat enim Sylburgius in sua editione hic illic "codicem Schotti", quem Scorialensem esse Nichipor

[27] Adde inscriptionem ab Hercule memoratam non dissimilem ab illa quae in Bonfinis codicibus legitur esse ("De Romanis imperatoribus")

[28] Cf. M. Vogel - V. Gardthausen, *Die Griechischen Schreiber des Mittelalters und der Renaissance*, Leipzig 1909, pp. 169-70 dissertationesque S. Lambri ibi memoratas de Johannis Dociani bibliotheca.

monstravit. Cum annis nuper laudatis Andreas Schottus Toleti litteras Graecas professus sit, efficitur eo tempore codicem adhuc Toleti fuisse. Nec Schotti opera eis definita est lectionibus quas ex **e** Sylburgio misit, sed quasdam ipse excogitavit quas in margine Scorialensis appinxit. De huius codicis historia haec sufficiant; ego eius libros I - IV vere anni 2000 per imagines contuli.

f Laurentianus plut. 57. 45, Firenze, Biblioteca Medicea Laurenziana, saec. XIV[29], chartaceus, cm. 23 x 15,5, ff. 319, miscellanea oratorum, historicorum, philosophorum. In ff. 98r - 173r Herodianus legitur (f. 98r +'Ηρωδιανὸς ὁ ἱστορικὸς+ ἡρωδιανοῦ τῆς μετὰ μάρκον βασιλείας Α'; f. 173r ἡρωδιανοῦ τῆς μετὰ μάρκον αὐτοκρατίας ἱστορίας ὀγδόης. ἀνεγνώσθη πρῶτον), cuius historiarum libros 1-3 manus quaedam exaravit (**f 1**), libros 4-8 altera (**f 2**). Huius codicis lectio saepenumero difficilis est, quod multas lineas mador corrosit. In insula Creta olim asservabatur, unde in bibliothecam Mediceam, Iano Lascari sequestre, circa annum 1495 venit[30]. Deinde semper Medicorum bibliothecae vices secutus est. Ego Florentiae mense Decembri anni 1999 contuli.

*l Laurentianus plut. 70. 17, Firenze, Biblioteca Medicea Laurenziana, saec. XV, membraneus, cm. 21, 8 x 17, 3, ff. 120. Herodianum tantum continet (f. 1r ἡρωδιανοῦ τῆς μετὰ μάρκον βασιλείας λόγος πρῶτος; f. 120v ἡρωδιανοῦ τῆς μετὰ μάρκον αὐτοκρατίας ἱστορίας η). De huius codicis historia nihil paene constat; mihi videtur a manu Oenotria exaratus esse, sed qui exaraverit dicere potis non sum. Librum Mendelssohni missu circa annum 1880 Oscarus Basiner, apud Mosquensium bibliothecam tunc minister, contulit; ego, utpote codicem descriptum, universum conferre supersedi: observavi tamen Basinerum perfunctorie, non strenue, codicem contulisse; unde saepe de hoc codice (quem tamen rariter adhibui, illis scilicet locis ubi librarius suo Marte nescioquid alicuius momenti excogitavit) adnotatio mea ab illa Mendelssohni discedit.

[29] A. M. Bandini in saec. XV codicem exaratum esse contendit, sed sine dubio est saec. XIV, ut iam M. L. Sosower animum adverterat (*Palatinus Graecus 88 and the manuscript tradition of Lysias*, Amsterdam 1987, pp. 14-15) et ut nunc mihi firmat mulier de his rebus peritissima M. Menchelli.

[30] Cf. E. B. Fryde, *Greek manuscripts in the private library of the Medici 1469 - 1510* II, Aberystwyth 1996, p. 532.

m Laurentianus plut. 70. 21, Firenze, Biblioteca Medicea Laurenziana, saec. XV, membraneus, cm. 24 x 15, ff. 113. Herodianum tantum continet (f. 1ʳ +ἡρωδιανὸς ὁ ἱστορικός. +ἡρωδιανοῦ τῆς μετὰ μάρκου βασιλείας αον; f. 113ᵛ +ἡρωδιανοῦ τῆς μετὰ μάρκον αὐτοκρατίας ἱστορίας ὀγδόης. ἀνεγνώσθη + πρῶτον). Exaravit Manuel Gregoropulos[31], altera manus (**m**corr.) lacunas explevit, quaedam etiam correxit. Haec altera manus docti cuiusdam fuit eiusque lectiones nonnumquam accipiendae sunt. Codex ipse nos docet se quondam de bibliotheca Λαυρεντίου καὶ Ιωάννου τοῦ Πέτρου Φραντζίσκου (Laurenti scilicet Ioannisque Petri Francisci Medicorum filiorum) censum esse. Ego Florentiae vergente aestate anni 1999 contuli.

***Macar** Macari Chrysocephali excerpta in codice Marciano Gr. 452 asservata. Mondelssohnio contulit Basiner, ego huic muneri supersedi, cum ex adnotatione Mendelssohniana quivis eliciat nullius pretii esse Macari lectiones; eas in meam adnotationem non admisi[32].

n Neapolitanus Gr. II C 32, Napoli, Biblioteca Nazionale, saec. XV, chartaceus, cm. 23,3 x 14,6, ff. 372, collectio variorum scriptorum, Herodiani excerpta tantum continet in ff. 190ᵛ - 195ᵛ. Fuit Cardinalis Hieronymi Seripandi (1493 - 1563), deinde monasteri Sancti Ioannis Carbonarae unde in bibliothecam publicam Borbonicam venit. Cum nemo adhuc quanta **n** ex Herodiano hauserit diligenter rettulerit[33], ego id facere non spernam: 1.2.4 a φιλεῖ usque ad βιοῦν; 1.3.1 a δεδιὼς usque ad μετοχετεύονται; 1.4.2 a φύσει usque ad μείζονα; ibidem 4 - 6 ab οὔτε γὰρ usque ad ἐξουσίας; 1.6.1-2 a παρεισδύντες usque ad εὔφορος; ibidem 4 a τοιαῦτα usque ad ἔνευσαν; 1.7.3-4 ab ὡς δὲ usque ad ῾Ρωμαίων; ibidem 5 a γένους usque ad ἐπήνθουν; 1.8.1 a χρόνου usque ad φίλοις; ibidem 1-2 a τῇ τοῦ usque ad ἤρξατο; ibidem 4 a Κοδράτου usque ad ἀπωδύρετο; 1.9.3-4 ab ἀνὴρ usque ad ἀπολόμενος; 1.10.5 ab ἧρος usque ad μιμούμενον; 1.13.7-8 ab ἀλλὰ τῆς usque ad ὑποχείριον; 1.15.2-6 ab ἐπεὶ usque ad ἀκόντιον; 1.17.1 a λαβὼν usque ad φονευθῆναι; ibidem 2 ab αἰδούμενος usque ad ἐπόπτας; ibidem 5 ab εὖγε usque

[31]Cf. E. Gamillscheg - D. Harlfinger, *Repertorium der griechischen Kopisten*, I/A, Wien 1981, p. 135.

[32]Quaedam et Maximus Planudes et Lexici Vindobonensis auctor ex Herodiano excerpserunt.

[33]Satis tamen diligenter E. Mioni (*Catalogus codicum Graecorum bibliothecae Nationali Neapolitanae*, I, 1, dig. E. Mioni, Roma 1992, pp. 206 - 220) quibus codicis foliis unusquisque Herodiani liber contineatur dicit.

ad ἠνεσχόμην; 2.1.5 a νυκτὸς usque ad κατειλημμένων; 2.3.3 τὸ γῆρας προισχόμενος (sic); ibidem 7 ab οὐ γὰρ usque ad καταισχύνει; 2.4.3 συνηδομένων ἁπάντων τῇ Ῥωμαίων ὑπὸ Περτίνακι ἀρχῇ; 2.9.12-13 a μεγάλαις usque ad γνώμης; 2.14.4 ab ἦσαν ad δέδεικται; 3.1.5-7 a προὔπεμψε usque ad καθῃρηκότων; 3.5.1 ἐνεκάλει γὰρ ἀμφοτέροις φιλίαν Νίγρου; 3.6.4 ab ὥσπερ usque ad προαδικούμενον; ibidem 9 ab ἔπεμψε usque ad Λαοδικεῦσιν; 3.7.7 a τόν τε usque ad τρόπαια; 3.8.7-9 ab οὐδεὶς usque ad κεχαρισμένα; 3.9.3 ab ἐπέδραμε usque ad χρώμεθα; 3.10.1-3 ab ἀνύσας usque ad ᾔστην; ibidem 6 a τοῦτον usque ad παιδικὰ; 3.11.8 a ταῦτα usque ad κολασθείη; 3.14.2 totum caput habet **n**; 3.15.3 a βασιλεύσας usque ad ἀνεπαύσατο; 4.2.8 ab ἀπεικάσαι usque ad καλοῦσιν; 4.3.5-9 ab ἠξίουν usque ad ἐπειρᾶτο; 4.8.2 a προῄει usque ad ὑποδούμενος; ibidem 5 a τούτου usque ad ἀπεκείρατο; ibidem 6 ab ἐκεῖ usque ad ἐστέλλετο; 4.10.5 a τίνα usque ad συνιεῖσιν; ibidem 3 a πᾶν usque ad ἑώρταζε; 4.11.6 ab οὔτε usque ad ἐσθῆτος; 4.12.4 a κελεύει usque ad αὐτοῦ; 4.13.4 totum caput habet **n**; ibidem 8 ab ἐκείνη usque ad ἀπεκαρτέρησε; 4.15.3-4 a πρὸς usque ad ἐμαχέσαντο; ibidem 9 σπεισάμενος εἰρήνην πρὸς τὸν Μακρῖνον εἰς τὰ ἑαυτοῦ ἐπανέρχεται; 5.1.5-8 quattuor capita habet **n**; 5.2.1 ab ἕκαστος usque ad ἐπαιωρούμενον; 5.3.1 ab ἐχρῆν usque ad καταλῦσαι; ibidem 6-9 quattuor capita habet **n**; 5.5.1 ab οὐ πολλοῦ usque ad ἔξοδον; 5.6.7-8 ab ὁ δ' usque ad κειμήλια; 5.7.6-5.8.1 ab ἐς τοσοῦτον usque ad ἐδυσφόρουν; ibidem 3 γυνὴ καὶ ἄλλως ἐντρεχὴς καὶ τῷ βασιλείῳ ἐνδιαιτηθεῖσα; 6.3.3-4 duo capita habet **n**; ibidem 7 totum caput habet **n**; 6.9.8 totum caput habet **n**; 7.2.6 ab εἰς δίωξιν usque ad βαρβάρους; 7.4.2 totum caput habet **n**; 7.12.7 a τοσοῦτον usque ad ἐξισωθῆναι; 8.3.5-6 duo capita habet **n**. Ego Neapoli mense Decembri anni 1999 contuli.

***P** Angeli Politiani translatio Latina iussu Innocenti VIII pontificis maximi annis 1484 - 1487 confecta, Bononiae pridie Kal. Sept. anni 1493 primum publici iuris facta. Hoc opus adeo saepe prelis commissum est, ut in magnum negotium incideremus (perpendendi scilicet singulas editiones) nisi nobis praesto esset codex quidam bibliothecae Mediceae Laurentianae (Rinuccinianus 20), qui pristinam faciem operis eiusdemque usque ad finem gradus nobis praebeat[34].

[34]Cf. *Mostra del Poliziano nella biblioteca Medicea Laurenziana*, catalogo a cura di A. Perosa, Firenze 1955, pp. 88-89.

Ego hanc translationem iam in libris impressis a Mendelssohnio et Stavenhageno diligentissime excussam denuo conferre supersedi. Tantum hic illic codicem Rinuccinianum inspexi, quod mihi probavit lectiones editionum semper cum codicis correctionibus, numquam cum pristina oratione facere. Politianum Omniboni Leoniceni vel Gregori Tifernatis translationes expilasse fama quondam fuit, cui, si verba Omniboni et Politiani contuleris, fortasse credes. Ego huic rumori fidem abrogavi cum legerem Oliveri dissertationem[35], quae mihi suasit Politianum ex Omniboni translatione Herodianea a Blondo Flavio publici iuris facta Herodiani notitiam hausisse, sed opus suum nullo modo ex Leoniceni verbis consarcinasse. Quam opinionem maiorem in modum mihi probavit codex Vat. Ottob. Lat. 1375 a D. Gionta nuper detectus[36], qui procul dubio monstrat Omnibonum tantum Severi apotheosin Latine reddidisse[37].

s Sinaiticus Gr. 1725, Mons Sinai, Μονὴ τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης, saec. XV - XVI, chartaceus, cm. 21 x 15, ff. 190, miscellanea illius codicum **b c** similis, in ff. 1r - 122r Herodiani historiae continentur (f. 1r: Ἡρωδιανὸς ὁ ἱστορικός. ἡρωδιανοῦ τῆς! μετὰ μάρκου βασιλείας πρῶτον; 122r: ἡρωδιανοῦ τῆς μετὰ μάρκον αὐτοκρατίας ἱστορίας ὀγδόης. ἀνεγνώσθη πρῶτον). Non vidi.

v Venetus Marcianus Gr. 390, Venezia, Biblioteca Nazionale Marciana, saec. XV, membraneus, cm. 28 x 19, ff. 158. Continet Herodianum et Zosimum. In ff. 4r - 66r Herodiani historiae leguntur (f. 4r: Ἡρωδιανοῦ συγγραφίας ἱστοριῶν πρώτη; deest subscriptio). Fuit Cardinalis Bessarionis, exaravit Cosmas hieromonachus Trapezuntius[38], minutis quidem

[35] R. P. Oliver, *Era plagiario il Poliziano nelle sue traduzioni di Epitteto e di Erodiano ?*, "Poliziano e il suo tempo. Atti del IV convegno internazionale di studi sul Rinascimento.", Firenze 1957, pp. 253-71.

[36] D. Gionta, *Storia di una citazione erodianea nella "Roma triumphans": da Ognibene di Lonigo a Poliziano*, in "Vetustatis indagator. Scritti offerti a Filippo Di Benedetto", Messina 1999, pp. 129 - 153.

[37] Quo praecipue fonte usus esset Politianus in Herodiano vertendo iam Franciscus Robortellus Utinensis quaerebat (*De historica facultate disputatio...his accesserunt eiusdem annotationum in varia tam Latinorum quam Graecorum loca libri II*, Florentiae 1548, pp. 224-225); sed hoc tantummodo posse dici nobis confitendum est, Politiano solos familiae **i** (nempe illi qui tum Florentiae suppetebant) testes praesto fuisse; **g** in primis usum esse verisimile apparet.

[38] Cf. *Codices Graeci manuscripti bibliothecae Divi Marci Venetiarum*, rec. E. Mioni, Roma 1985, p. 144.

characteribus[39]. Anno 1468 in bibliothecam Divi Marci Venetiarum migravit, ubi semper remansit. Ego eius lectiones aestate anni 1999 contuli per imagines.

z Venetus Marcianus Gr., app. XI. 14, Venezia, Biblioteca Nazionale Marciana, saec. XV, membraneus, cm. 22 x 15, 2, ff. 236. Continet Eustathi Macrembolitae fabulam amatoriam, Herodiani historias, Dionysi Halicarnasei libri περὶ συνθέσεως ὀνομάτων epitomam. Herodianus in ff. 75r - 204r legitur (f. 75r: ἡρωδιανοῦ τῆς μετὰ μάρκου βασιλείας α'; f. 204r: θεοῦ τὸ δῶρον ἠδὲ καίσαρος πόνος. τοῦ στρατηγοῦ.' Ηρωδιανοῦ τῆς μετὰ μάρκον ἱστορίας η τέλος). Scripsit igitur Caesar Strategus Lacedaemonius, in urbe Florentiae (ita enim legitur in f. 73v: θεῷ τῷ δόντι ἀρχὴν καὶ τέλος δόξα + καῖσαρ στρατηγὸς λακεδαιμόνιος μισθῷ ἐξέγραψε ἐν Φλωρεντίᾳ). Fuit Aloysi Bembi, deinde ecclesiae Sancti Ioannis et Pauli Venetiis ex qua anno 1789 in bibliothecam Divi Marci Venetiarum delatus est. Contuli per imagines aestate anni 1999.

Hactenus de classi **i**; ad classem **O** veniamus, cuius testes recensere in primis debemus. A vetustiore incipiamus qui

(***A**) Monacensis est Graecus 157, Muenchen, Bayerische Staatsbibliothek, saec. XIV[40], membraneus, cm. 28 x 21, ff. 169. Continet Polybium, Herodianum (ff. 93r ἡρωδιανοῦ ἱστοριῶν πρώτη - 122v deest subscriptio), Heliodorum. In f. 169v legitur αὔτη ἡ βίβλος ἠνάχθη ἐκ τῆς κονσταντινουπόλεως μετὰ τὴν ἅλωσιν ταύτης. Fuit Matthiae Corvini, Hungarorum regis, deinde Ioachimi Camerari patris et fili, qui eo Albertum V Bavaricum donavit, e cuius bibliotheca praesens Bavarica originem ducit. Contuli per imagines vere anni 1999.

***B** Vindobonensis philol. Gr. 59, Wien, Oesterreichische Nationalbibliothek, saec. XV, chartaceus, cm. 28,5 x 20,5, ff. 255.

[39]De his characteribus cf. E. Mioni, *Bessarione scriba e alcuni suoi collaboratori*, "Miscellanea marciana di studi bessarionei", Padova 1976, p. 293.

[40]Saeculo XIV librum vindicavi, sicut Hardt (*Catalogus codicum manuscriptorum Graecorum bibliothecae Regiae Bavaricae*, II, Monachii 1806, pp. 184 - 186), J. M. Moore (*The manuscript tradition of Polybius*, Cambridge 1965, p. 15), Nichipor (p. 36 - 37); Heliodori autem editores (R. M. Rattenbury - T. W. Lumb et A. Colonna) saeculo XV ineunti tribuunt, Mendelssohn saeculo XV. Peropportune Nichipor ad partes vocavit codicem Vaticanum Graecum 984 anno 1354 conscriptum (cf. A. Turyn, *Codices Graeci Vaticani saeculis XIII et XIV scripti annorumque notis instructi*, in Civitate Vaticana 1964, tab. 123).

Continet miscellaneam oratorum et historicorum, inter quos et Herodianum (ff. 167r ἡρωδιανὸς ὁ ἱστορικός: +ἡρωδιανοῦ τῆς μετὰ μάρκον βασιλείας: α' f. 254v) De historia huius codicis, quod ad Herodianum pertinet, pauca vel nulla dicere possumus, cum hic codex e diversis manuscriptis compositus sit[41] deque parte Herodianea nihil prorsus constet. Contuli per imagines aestate anni 1999.

Bonf Antoni Bonfinis Recanatensis (ca. 1430 - ca. 1503) translatio Latina ante annum 1486 confecta quae in duobus codicibus, Vaticano scilicet Rossiano 483 et Iuvavensi bibliothecae Universitatis M II 135[42], tantum asservatur. Ego Vaticanum mense Decembri anni 1999 Romae contuli (quaedam denuo inspexi a. d. III N. Nov. huius anni), Iuvavensem tantum hic illic Iuvavi paucos abhinc dies. Romanus subscriptionem non praebet; in fine autem Norici manuscripti haec fere leguntur (f. 128r): "Ad serenissimum Regem Mathiam Herodiani ab Antonio Bonfine traducti et a Io: Francisco comite Augustali et familiare pontificio transcripti ob magnam in Regem Ungariae et Boemiae devotionem. Finis. Soli deo laus et gloria". Quae ratio intercedat inter hos duos libros nescio, sed in locis, qui ad Herodianum recensendum pertinent, eadem praebent.

***V** Venetus Marcianus Gr. 389, Venezia, Biblioteca Nazionale Marciana, saec. XV, chartaceus, cm. 20 x 13,8, ff. 137. Herodianum tantum continet (f. 1r: ἡρωδιανοῦ τῆς μετὰ μάρκον βασιλείας ἱστορίας ατον; f. 137v: τέλος τῶν ὀκτὼ τμημάτων τῆς ἱστορίας ἡρωδιανοῦ : +). Fuit Bessarionis eiusque iussu fortasse etiam exaratus est[43]. Ego hic illic contuli per imagines mense Octobri anni 1999.

Omnib Restat ut de Omniboni Leoniceni translatione agam. Inter primos sine dubio post renatas litteras Omnibonus ludimagister Herodiano admotus est. Blondus enim Flavius Foroliviensis, Romanarum antiquitatum acerrimus restitutor, cum parum Graece sciret, eum translationem Herodiani operis particulae, illius scilicet quae de Septimi Severi consecratione tractat (4.2), rogavit; cui officio Omnibonus satis fecit. Ambigebatur antea utrum huic tantum particulae Omnibonus operam navasset an Herodianum universum Latine reddidisset,

[41]Cf. H. Hunger, *Katalog der Griechischen Handschriften der Oesterreichischen Nationalbibliothek*, I, Wien 1961, pp. 177-178.

[42]Iuvavensis mutilus est; incipit cum 1.7.5.

[43]Cf. E. Mioni catalogum.

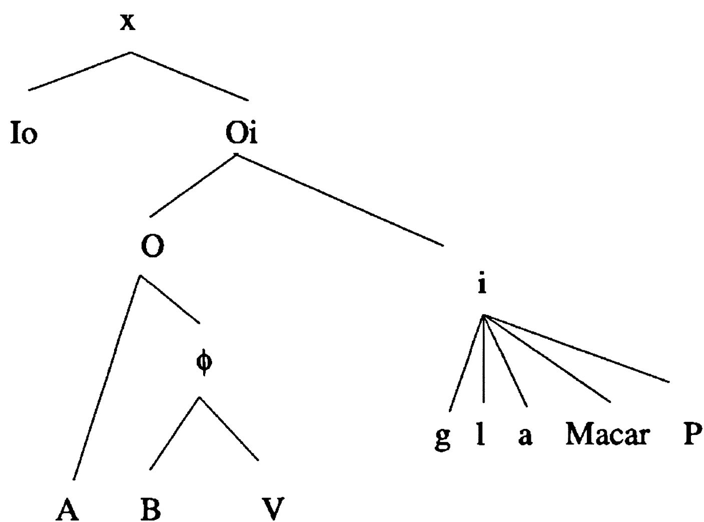
ad quam rem diiudicandam satis lucis effulsit cum mulier docta de Herodiano optime merita Daniela Gionta in codice Vaticano Ottoboniano Latino 1375 (saec. XV) novam Omniboni translationis recensionem invenit[44]; praecedit autem epistula ab eodem Omnibono Blondo Foroliviensi conscripta, cuius transcribam tibi quaedam carptim: "Severi imperatoris deificationem, vel ut verius dicam romanorum imperatorum ludificationem, rogatu tuo in linguam nostram de Herodiano converti. Quod libenter feci cum quod roganti tibi morem gerere studebam, quem iam inde ab instituta amicitia nostra magni semper faciendum esse duxi, tum quod <non> [add. Gionta] inutile putabam superstitiones huiusmodi, immo vero pueriles ineptias apperiri, quibus gentilitas detinebatur, delusane an deludens non facile dixerim [...] Sed Herodiani mihi scriptorum genus magnopere placuit: est enim tale quod suavitate sua lectorem mirifice delectet. Quo circa maiorem in modum abs te peto quaesoque ut mihi libri illius copiam facias: erit hoc mihi supra quam scribere possim gratissimum". Ex his verbis efficitur Omnibonum ne librum quidem integrum Herodiani habuisse, nedum eum integre Latine reddidisse.

Codicum translationumque vetustiorum censu iam peracto, de ipsorum necessitudinibus disserendum. Memento horum omnium testium Nichiporem librum I tantum integre contulisse, ceteros hic illic, Mendelssohnium autem testes integros contulisse sed solum illos quos asterisco signavi.

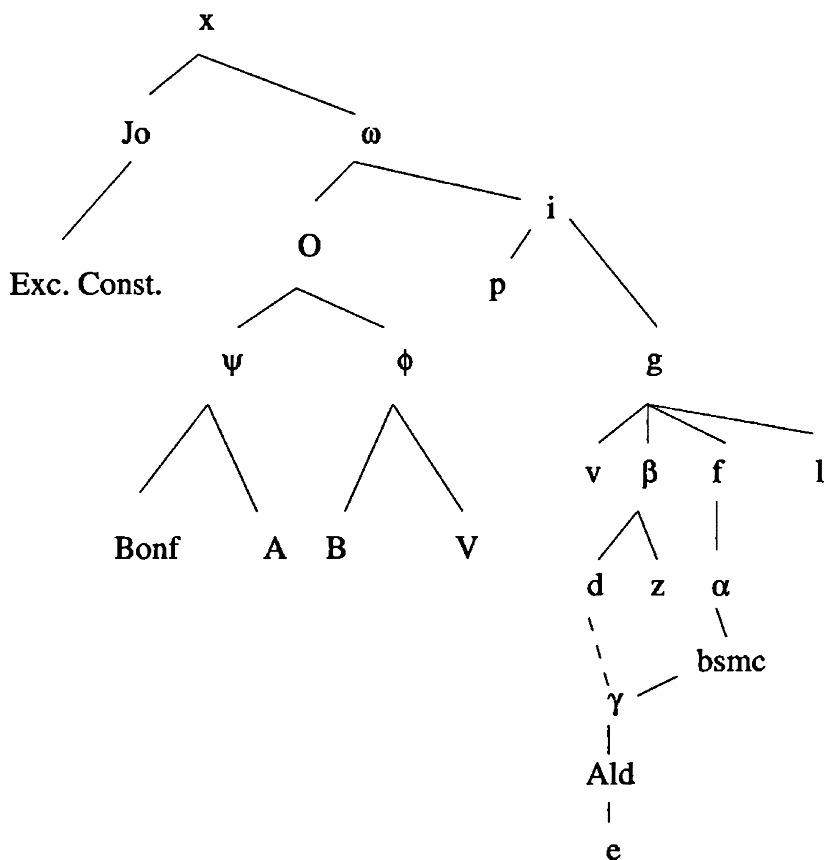
Memoriam Herodianeam, Ioanne Antiocheno excepto, bifariam distributam esse princeps certis rationibus probavit Mendelssohn cui nemo oblocutus est[45]; videbatur Mendelssohnio hinc **A B V** consentire, hinc **a g l Macar P**. Primae classi nomen **O** dedit, alteri **i**: quid de utriusque pretio senserit cf. eius praefationis paginas XIII - XIV. Stemma codicum ipse non dimetavit. At Curtius Stavenhagen qui de librorum cognatione eadem fere ac Mendelssohn opinabatur hoc stemma in praefatione suae editioni (p. XI) descripsit:

[44]D. Gionta, *Storia di una citazione...cit.*, passim.

[45]Hanc bipartitionem postulant tamen hic illic verba quae F. A. Wolf suae editioni praeposuit; etenim doctus ille vir editioni Stephanianae, quae ex Aldina scatet, saepe lectiones codicum **A B V** opponit (vide v. g. paginas LVII - LVIII).

Vide nunc stemma Nichiporis (p. 100):

Quandoquidem Ioannis excerpta ab **Oi** seiungenda esse iam demostravimus, ad classes nunc **i O** aggrediar, quarum communem originem (**x**) monstrant et errores omnibus codicibus communes a **Io** vitati (vide supra) et innumeri loci a recentioris aetatis viris doctis emendati, quorum specimen tibi praebeo:

1.2.5 ἔθνη βάρβαρα] **x** delevit Reiske; 1.3.5 ἤλπιζεν] **x** in <ἀπ>ήλπιζεν correxit Mendelssohn egoque coniecturam firmavi coll. Dio. Prus. 38, 19; 1.4.6 μετρῆσαι] **x** in μετριάσαι correxit Bekker; 1.10.7 λῃστοῦ] **x** in <συλ>λῃστοῦ correxit Mendelssohn; 1.17.9 <καιρῶν>] omisit **x** addidit Reiske; 1.17.12 <δὴ>] om. **x** ego addidi; 2.3.5 ἐπίλεκτον] **x**: corruptum, remedium nondum inventum; 2.5.7 <ἧττον>] om. **x**, addidit **b**$^{corr.}$; 2.5.8 locus corruptus remedium appositum latet; 2.6.10 αἰτῆσαι] **x** in ᾔτησαν ego correxi; 2.9.3 locus corruptus, remedium latet; 3.1.7 ἀρχὴν] **x**: corruptum, varia temptarunt viri docti; 3.4.4 τύχης] **x** in μάχης correxit Nauck; 3.8.1 locus desperatus; μαθητὰς] **x** in ἀθλητὰς correxit Carolus Schenkl praeeunte **P**; 4.3.1 <ἔτι μᾶλλον>] omisit **x**, addidit Neumann; 4.8.1 <τὴν>] omisit **x**, ego addidi; 6.5.7 <τῇ>] omisit **x**, addidit **A**; 6.5.8 locus corruptus; 6.8.6 πειθόμενος] **x** in πείθεται δ' ὅμως ego correxi; 6.9.6 ἀνθίσταντο] **x** in ἀνθίσταιντο correxit Stephanus; 7.2.6 αὐτὸν] **x** in αὐτὸ correxit **A**; 7.5.5 πάθος] **x** in πόθος correxit Reiske; 8.1.6 κρημνοῦ] **x** in κρημνοὺς correxit Stephanus; 8.2.3 <χαλεπότητα>] omisit **x** addidit Stephanus; 8.4.4 <εἰς τὸ>] omisit **x**, addidit Stephanus; 8.5.7 τροφὰς] **x** in ταφὴν correxit **A**; 8.7.1 ἅ τε ὑπὸ] **x** in ἃ ὑπό τε correxit Stephanus.

Classes **i** et **O** utramque sua via e **x** fluere iam demonstrandum; cui rei, cum omnis fere vel Stavenhagenianae vel nostrae adnotationis linea te de hoc loco edocere potuisset, libenter supersedissem, nisi clarissimus philologus Cantabrigensis M. D. Reeve me hortatus esset ne huic vel molestae parcerem operae, cum multi non tantum XIX sed etiam XX et XXI saeculi philologi inepte codicum stirpes saepenumero commenti sint. Ab erroribus classis **O**, quorum codices classis **i** in partem non veniunt, incipiam; vide, verbi gratia, quae sequuntur:

1.1.2 ἀρετῇ] ἀρετῶν **O**; 1.3.2 ἄγαν] omisit **O**; 1.5.4 ἀποκαλοίην] ἀποκαλοίμην **O**; 1.8.4 ἐν τοῖς θεάτροις] omisit **O**; 1.12.2 εὐψυχέστερον] ἐμψυχέστερον **O**; 1.12.7 πολλοὶ ἀπώλοντο] omisit

O; 1.15.6 πτωμάτων] σωμάτων O; 1.17.8 δίδωσι] δίδωσι πιεῖν O; 2.2.5 οὖν] omisit O; 2.3.1 δοκοῦντα] omisit O; 2.15.6 καὶ τὰ] omisit O; 3.2.1 νέμων] μένων O; 3.6.2 μόλις] μόνον O; 3.11.8 ἐννοίας] ἐντολὰς O; 3.12.6 καὶ τῆς βασιλείας ἱδρυμένης] omisit O; 3.15.6 ὡς δὲ κατὰ τὸ αὐτὸ ἐγένοντο] omisit O; 4.3.2 προσιοῦσι] παροῦσι O; 4.3.9 σκέψις] σκῆψις O; 4.8.1 παρὰ τῷ Ἴστρῳ] παρ' αὐτῷ O; 4.10.5 μὴ δεῖν] δεῖν O; 4.13.1 ἀναμείνας] omisit O; 4.14.6 νῦν] ὡς O; 4.15.7 δίκας τε ἀξίας ὧν ἔδρασε δεδωκέναι] omisit O; 5.1.7 αὐτὸ] omisit O; 5.5.2 ἑαυτῷ] omisit O; 5.8.2 ἀνατρεφομένῳ] ἀναστρεφομένῳ O; 6.2.6 τῶν ὑπὸ ταῖς ἀνατολαῖς ἐθνῶν καὶ κατ' Ἀσίαν ἅπασαν, νειμάμενοι] omisit O; 6.6.4 ἐπάξων] ἐπανήξων O; 7.1.1 πάντα] omisit O; 7.1.10 καὶ ὁμογνώμονος] omisit O; 7.4.4 συνῆλθον] συνελθόντες O; 7.7.5 δηλοῦντα] om. O; 7.8.11 οὖν] omisit O; 8.5.5 ἄπυστα] ἄπιστα O; εὐφήμουν] ἠξίουν O; 8.7.6 ἐκελεύεσθε] ἐκέλευσε O.

His omnibus in locis bona lectio ab **i** servatur; ecce nunc loci, qui genuini ab **O** praebentur, vitiati ab **i**:

1.4.5 τοῦτο] τούτῳ **i**; 1.5.1 ἂν] omisit **i**; 1.5.3 ἔτι] omisit **i**; 1.8.6 διὸ] omisit **i**; 1.9.8 φήμης] omisit **i**; 1.11.4 μέλλουσα] ὡς μέλλουσα **i**; 1.13.7 περὶ αὐτὸν] περὶ αὐτοῦ **i**; 1.14.7 ἀνέφερον] ἀνέφερεν **i**; 1.16.2 προσιούσης] προιούσης **i**; 1.17.11 ὄνομα] ὀνόματι **i**; 1.17.12 αὐταρκέστατός τε συμμετρίᾳ σώματος] omisit **i**; 2.2.7 πράξεων] παρατάξεων **i**; 3.5.7 διὰ ταῦτα] ταύτῃ **i**; 3.6.7 χοροῖς] χοίροις **i**; 3.9.9 ἐφόδου] ἀφόδου **i**; 3.15.8 παραλαβόντες] ἀναλαβόντες **i**; 4.2.4 τὰς ἀρχὰς] omisit **i**; 4.5.5 τοὺς] αὐτοὺς **i**; 4.13.3 τῇ θεῷ] τῷ θεῷ **i**; 6.2.6 Περσῶν] omisit **i**; 6.4.4 φιλίας] περὶ φιλίας **i**; 6.9.3 προκαλούμενος] προσκαλούμενος **i**; 7.1.6 παρορμῶν] ἀεὶ παρορμῶν **i**; 7.2.1 τοξοτῶν] τοξότην **i**; 7.4.3 πᾶσι] omisit **i**; 7.6.1 γὰρ] γοῦν **i**; 7.10.3 ψηφοφορίαν] ψηφορίαν **i**; 7.11.3 τινες] omisit **i**; 8.6.4 πολιορκοῖντο] πολιορκοῖτο **i**; 8.7.2 ἐφυλλοβόλουν] ἐφυλλοβολοῦντο **i**; 8.7.7 αὐλὴν] ἀρχὴν **i**; 8.8.4 ἔπαρχος] ἔπαρχον **i**.

Duabus classibus **i O** constitutis, iam de singulis codicibus agendum. A familia **i** incipiam. De origine testium **a l** inter se Mendelssohn - Stavenhagen et Nichipor dissentiunt; cum enim huic Leidensis fili videantur, illis autem ipsius Leidensis fratres videntur. Rem in universum bene perpendit Nichipor, qui tamen saepe videtur magis fortuna quam trutinae vigilanti usu veritatem

assecutus esse; si enim de origine **l** Nichiporem bene sensisse confitendum est (itemque de **d v z**), in iis quae ad **f** eiusque progeniem (vide infra) spectant haud parvo impendio Nichiporis narrationem sequaris. Contendit hic **b c m s** ex codice **f** fluxisse: iure; addit non directim sed per deperditum apographum: optime. E **g** codicem Florentinum (**f**) est quod descendisse credas ? Minime. Etenim cum multae lacunae in **b c m s** exstant quae e madore qui **f** corrosit ortae sunt, tum istae lacunae in **b c m s** eodem modo semper repraesentantur. Sed ab erroribus **f** eiusque progeniei communes incipiamus[46]:

1.9.1 λαμπραῖς] omiserunt **b c f m s**; 2.4.2 βίον] omiserunt **b c f m s**; 2.11.3 ἐκεῖσε] ἐκεῖ **b c f m s**; 2.12.2 παρόντα] πάντες **b c f m s**; 3.1.1 ἀναδειχθεὶς] ἀναγορευθεὶς **b c f m s**; 3.2.6 παρὰ] περὶ **b c f m s**; 3.3.3 ἀλλήλους] ἀλλήλας **b c f m s**; 3.12.10 εὐεργεσίας τε] εὐεργεσίας **b c f m s**; 4.8.6 ἐξαιρέτως] omiserunt **b c f m s**; 4.11.9 ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ] εἰς Μεσοποταμίαν **b c f m s**; 5.3.8 βαρβάρων] βαρβάρῳ **b c f m n**[47] **s**; 5.4.10 καὶ αὐτὸν] omiserunt **b c f m s**; 6.1.9 ἦν] ἡ **b c f m s**; 7.1.7 ἐγίνετο] ἐγένετο **b c f m s**; 7.6.7 ἐροῦντας] αἱροῦντας **b c f m s**; 7.8.7 δοκεῖ] δοκῇ **b c f m s**; 8.4.8 καθαιρεθείσης] καθηρηθείσης **b c f m s**.

Codices **b c f m s** eandem memoriam manare dehinc nemini dubium erit; antequam de ipsorum inter se cognatione dissero, quae necessitudo inter eos et **g** intercedat definienda: ut supra commemoravi, Nichipor Leidensem tamquam patrem Florentini 57.45 respiciendum esse contendit, qua in re mihi valde errare videtur. Exstant enim (in libris saltem IV - VIII ab **f 2** exarati) multi et clari errores qui a libri IV exitu usque ad finem codicem Laurentianum eiusque progeniem (de qua vide infra; interim eam brevitatis causa χ appellare liceat) cum **B V** (φ) coniungunt. Attende, quaeso:

[46]Ego **s** non inspexi, sed doctus adulescens A. Mecca eius codicis taenia phototypice expressa potitus est mihique opus quod de his rebus conscripsit: *Studi sulla tradizione manoscritta di Erodiano storico: il gruppo cretese* (nondum publici iuris factum) benevolentissime misit.

[47]De codicis **n** in stemmate situ nihil licet dicere, quandoquidem errores qui eum cum alio quovis teste astringant non praebet.

4.12.5 ἄλλως] ἄλλος φ χ; 5.4.7 καὶ εἴ τι] εἴ τι φ χ; 5.5.6 καὶ κόλακες] κόλακες φ χ; ibidem οἷος] οἷς φ[48] χ; 5.6.2 ἀναφέρουσαν] ἀναφέρουσα φ χ; κινηθὲν] κινηθῆναι φ χ; 5.8.4 ταῖς προόδοις] τοῖς προόδοις φ[49] χ; 6.1.2 ἢ] οὐδὲ φ χ; 6.1.4 τε καὶ] καὶ φ χ; 6.1.6 πρᾶον] καὶ πρᾶον φ χ; 6.2.2 Εὐρώπῃ] Εὐρώπην φ χ; 6.3.6 ἐμοῦ] omiserunt φ χ; 6.4.6 χώραν] χώρας φ χ; 6.7.3 ἦν] omisit φ χ; 6.7.9 πρὸς αὐτοὺς] πρὸ αὐτοῦ φ χ; 6.9.2 ἐπανορθώσεσθαι] ἐπανορθῶσαι φ χ; 7.1.5 ὑπατευκότων] τῶν ὑπατευκότων φ χ; 7.1.12 σωμασκούντων] σωματοσκούντων **B** χ; 7.4.6 αὐτὸν] αὐτῶν φ χ; 7.2.7 τὸν Γορδιανὸν] τῷ Γορδιανῷ φ χ; 7.12.3 αὐτοὺς] αὐτούς τε φ χ; 8.2.2 προσβαλούσας] προβαλούσας φ χ; 8.3.2 ἄρα] omiserunt φ χ; 8.5.7 οἵ τε] καὶ οἵ τε φ χ; 8.8.7 κλείσαντες] συγκλείσαντες φ χ.

Quaedam adfininitas, cuius origo nescitur, religavit φ et χ. Insuper grex, quem nota χ distinxi, praebet quasdam bonas lectiones vel in ceteris omnibus testibus depravatas omissasque vel tantum ab **O** incorrupte servatas, cf.:

3.2.2 συνείλεκτο] χ συνέλεκτο **d g l v z** συνέλεξε **O**; 3.4.4 ἀντιστρατοπεδευσάμενοι] **A** χ ἀντιστρατοπεδευσάμενος reliqui; 3.6.3 ἡμᾶς] ὑμᾶς **d g l p v z**; 3.7.8 Σύλλᾳ] χ Σύλᾳ reliqui; 3.8.1 ὁ Ἀλβῖνος] ʼΑλβῖνος **d g l v z**; 3.8.2 τὴν Βρεττανίαν] χ Βρεττανίαν reliqui; 3.9.3 εὐδαίμονα ʼΑραβίαν] ʼΑραβίαν εὐδαίμονα **d g l v z**; 3.9.10 ὁ μέγας] χ καὶ μέγας reliqui; 3.12.2 μόνον] χ μόνοις reliqui; 3.13.4 οὐκ] χ omiserunt reliqui; ibidem εἶναι] χ μεῖναι reliqui.

Rebus sic stantibus nemo audeat e **g** stirpem χ fluere opinari. Ab exemplari quodam turbato χ (in libris saltem 4-8) descendere concedendum[50].

[48]Errant editores qui solum **V** hoc mendum habere scribunt. Etiam in aliis locis editores de lectionibus codicum familiae **O** perperam rettulerunt, cf. v.g. 1.3.1 σωτηρίας non σωτηρίᾳ habent **B V**; 1.10.2 προήγοντο habet et **A**; 1.14.8 φέρειν pro ἔφερεν (Sylburg) habet **A**; 4.3.5 παραδοθῆναι legitur et in **B**; 5.2.5 ἐπιστραφείσῃ **B** quoque habet.

[49]Hic quoque de Vindobonensis lectione errant editores.

[50]Codicem **f** in libris 1-3 ex **g** pendere tibi neque probare neque refellere possum: ex illis quae ad 1.1.1 adnotavi colligas **f1** suo Marte lacunas codicis Lugdunensis explesse; sed cum **f2** nullo modo ex **g** originem ducere possit, ego Laurentianum 57.45 in universa oratione Herodianea tamquam testem primarium adhibui.

De necessitudine quae inter gregis χ codices intercedit iam agendum; in hac re perpendenda fundamentum certissimum locavit Nichipor, quod stabilire hoc loco opus non est: tanta enim in Nichiporis verbis inest vis, ut nihil mihi satius sit quam ipsa tibi exhibere (p. 84 - 86): "*All four of the derivative manuscripts, bcms, also exhibit certain features which reflect the physical characteristics of f. Folium 114 and several subsequent folia in f, which correspond to pp. 54ff. in Mendelssohn' s edition, have sufferred physical damnage, apparently as the result of dampness. The text has become practically illegible at certain points along the inner margin, especially near the top of each leaf. In b and c these obscured words are omitted, but a space is left vacant for them in the text. In m and s they are generally included in the text, but most often in a later hand; variations in the size of writing also show that spaces originally left blank were filled in with the aid of another manuscript. on p. 58, 15* [Mendelssohni scilicet editionis] *(2.9.1), the word βαρβάρους on f. 116*[a] *in f is nearly invisible. In b and c it is not written, but a space of equivalent lenght is left vacant in the text. In m a hand different from that of the original scribe has added the word ΒΑΡΒΑΡΟΥΣ in capitals, in order to fill an excessive vacant space completely. The word is written in ornamental fashion by a second hand in s, apparently for the same reason. Where smaller gaps were involved a scribe sometimes had recourse to conjectural supplements of varying merit. These difficulties, resulting from physical damage to f, show that bcms are derived from it [...] They are not, however, all direct copies of f. There are several errors common to bcms which are not shared by f. These four manuscripts originally omitted the phrase εὐθέως τὸ στρατιωτικὸν πᾶν καὶ τὸ συνειλεγμένον πλῆθος on p. 57, 8-9 (2.8.6). [...] Along with all the remaining witnesses, f includes the entire phrase. At 2.6.9 (p. 52, 18-19), the other manuscripts, accompanied by f, read τὴν ποσότητα μαθεῖν τῶν δοθησομένων χρημάτων. In bcms these words appear in another order: τὴν ποσότητα τῶν δοθησομένων χρημάτων μαθεῖν. These and similar errors provide sufficient evidence that bcms were not copied from f indipendently. The scribe of the apograph of f, according to fairly common practice, left spaces blank where he could not read his exemplar readily because of physical damage. In addition he apparently corrected several of its minor errors. On p. 16, 11 (1.8.1) f reads δοῦναι, while all the other manuscripts, including bcms, have the correct lection δ' εἶναι. The scribe, in*

copying from f, doubtlessly noticed the lapse in the sense and emended; if he had used another manuscript as the source for these minor improvements, he would naturally have utilized its aid in making good the physical defects of f as well." Si nunc oculos ad Nichiporis stemma adieceris, intelleges qua causa hunc ramum ita ordinarit: **f** > **α** > **b s m c**; cui ordini obloqui nequimus.

Si nobis esset in animo testes primarios tantum seligere, quod ad **f** eiusque progeniem attinet, opus patratum iam esset. Attamen, ut recognitioni necessitudinum **b c m** (Sinaiticum, repeto rem, non vidi) operam navarem, recordatio bonarum horum codicum coniecturarum, quarum plerasque aestate anni 1999 in bibliotheca Medicea Laurentiana detexeram, valde me movit: fructumque inde haud contemnendum percepi. Ante omnia codices **b c** inter se artius cohaerere animum adverti; vide sis quae sequuntur:

1.7.5 τῆς κεφαλῆς] τὴν κεφαλὴν **a b c**; 1.10.2 ποιούμενοι] supra litteras -οι in **b c** legitur α; 1.12.4 προσάξεσθαι] προσάξασθαι **b c**; 1.15.7 σκυθρωπὸν] σκυθροπὸν **b c**; 1.17.12 δέ τι] δέ τε **b c**; 2.7.4 ἐπράττετο] ἐπράττοντο **b c**; αὐτὸν] αὐτῶν **b c**; 2.12.4 ἂν] omiserunt **b c**; 2.14.4 καὶ τὸ] κατὰ τὸ **b c**; 3.1.1 πεζήν τε] περῶν **b c**; 3.4.4 ἐκείνης] ἐκείνου **b c**; 3.8.5 ἐπέτρεψε] ἐπέτρεψέ τε **b c**; 3.8.7 καὶ τοὺς] **b** (e coniectura scilicet) **c** καὶ τῶν **x** (de **x** vide infra); 3.10.5 Σεβῆρος] **b** (e coniectura scilicet) **c** Σεβῆρον **x**; 4.1.1 μή τις] μή τε **b c**; 4.8.8 μηδενὶ] μηδὲν **b c**; 5.6.9 χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ] χρυσῷ καὶ ἀργυρῷ **b c**; 6.5.10 εὐπραγία] εὐπραγίας **b c**; 7.8.9 πολύ τι] πολὺ **b c**; 7.9.9 ἐξαρτήσας] ἐξαρτῆ **b c**.

Possunt igitur **b c** ex eodem deperdito exemplari descendere potestque alter ab altero pendere. **b** ex **c** descriptus esse nequit, cum multae mendae in solo **c** inveniantur:

3.2.3 δὴ] omisit **c**; 3.5.8 ὁμολογούμενον ἐχθρὸν] ὁμολογουμένου ἐχθροῦ **c**; 3.7.1 ἑκατέρων] ἑκατέρας **c**; 3.7.8 καὶ ὑπὸ Ῥωμαίων βασιλέα κληθέντα, τὸν δὲ ἐν Καίσαρος τιμῇ καὶ ἐξουσίᾳ γεγονότα χειρωσάμενον ἀνδρείᾳ, οὐκ ἔστι ἄλλον ῥᾳδίως εἰπεῖν] omisit **c**; 4.3.8 ἔφη post Ἰουλία habet **c**; 4.15.3 μάλιστα] omisit **c**; 7.8.5 ἐσχάτῳ] omisit **c**; 8.5.2 δὲ] γὰρ **c**.

Cum errores quos vocant separativos inter **c** et **b** non invenerim, codicem **c** ex **b** descriptum esse verisimillimum est. Si nunc quae supra de codicum **b c f** historia disputavi in memoriam revocaveris,

qua ratione hanc codicum familiam "Cretensem" (in "SIFC", p. 181) nuncuparim facile comprehendes. Antequam exponam quae A. Mecca de **s** me docuit, ex meae doctrinae penu depromam quae de **m** sentio. Errorum singularium codicum **b c** Laurentianus 70. 21 in partem non venit, suos quosdam offert, cf.:

1.1.6 τὴν ἡλικίαν] ἡλικίαν **m**; 1.4.7 μιᾶς] omisit **m**; 1.5.3 γοῦν] οὖν **m**; 1.6.4 αὐτοὶ] καὶ αὐτοὶ **m**; 1.7.4 μὲν γὰρ] μὲν **m**; 1.8.3 νεανίσκον] νεανίαν **m**; 1.8.8 αὐτὸν] ἑαυτὸν **m**; 1.9.9 ἀτελῆ κατέλιπε] κατέλιπε ἀτελῆ **m**; 1.11.1 ἁρπασθέντα] ἁρπαγέντα **m**; 1.12.3 οἰκέτης δὲ] οἰκέτης **m**; 1.13.4 τοῖς τῆς] τῆς **m**; 1.15.2 ἡ] ἡ καὶ **m**; 1.16.5 πολλὰ] πολλάκις **m**; 4.1.1 εἰς τὸν] πρὸς τὸν **m**; 7.1.2 τῆς] omiserunt **a m**

Ab **α** ergo originem duxit **m**. In eius margine quasdam bonas lectiones legi (**m**$^{corr.}$), quarum originem si exploratam haberemus, emolumenti aliquid ad litterarum Graecarum in saeculo XV notitiam accederet: nomenque viri in litteris Graecis plus quam mediocriter versati nobis se offerret et tenuis lux illi fonti a Politiano adhibito data esset. Cf.:

1.15.2 εὐστοχίας] **m**$^{corr.}$ Stephanus εὐτοξίας **x**; γε] τε **i** τοῦ **m**$^{corr.}$ Stephanus; 2.2.6 [οἷς]] deleverunt **m**$^{corr.}$ Stephanus; 2.10.7 <οὓς>] addiderunt **m**$^{corr.}$ Schottus; 4.11.1 δώροις τε] **m**$^{corr.}$ **P** δώροις δὲ **x**; 5.5.4 Ῥωμαικὴν δὲ ἡ Ἑλληνικὴν] **m**$^{corr.}$ Stephanus Ῥωμαικῆς δὲ ἡ Ἑλληνικῆς **x**; 5.5.7 καλλιερῶν] **A m**$^{corr.}$ **V** καλλιεργῶν **x**; 5.6.4 αὐτὸν] **m**$^{corr.}$ Gedike αὐτῷ **x**; 5.7.4 δὴ] **m**$^{corr.}$ **P** δὲ **x**; 6.3.7 ἡμῖν δὲ] **m**$^{corr.}$ **P** ἡμῖν τε **x**; 7.1.2 εἰς εὐτελῆ] **m**$^{corr.}$ **P** καὶ εὐτελῆ **x**; 7.1.10 ὃν αὐτὸς] **P** Reiske et fortasse **m**$^{corr.}$ αὐτὸς ὃν **x**

m$^{corr.}$ et **P** ex eodem fonte pendere olim mihi adrisisse (cf. "SIFC", p. 182) non sine rubore confiteor quaeque de ζ excogitaveram, humanitatem tuam, lector, obsecro uti oblitteret. Ex tabella nuper prolata hoc tantum pote est dici, **m**$^{corr.}$ et **P** Graecitatem calluisse, alterutri eorum fortasse non ignotas alterius fuisse coniecturas.

Ad codicem nunc Sinaiticum progrediamur; ipsum ego, ut iam saepe confessus sum, non inspexi, sed Angeli Meccae, adulescentis Lucani mei fere aequalis, liberalitas mihi auxilium optulit. Hic enim, codicis prope inaccessi taenias phototypice expressas nanctus, lectiones (sed nescio quatenus) contulit

effecitque ex **b s** exscriptum esse. Hac de re ut Meccae opus adeas tibi suadeo: nos ad reliquos classis **i** testes res adigunt.

Inter eos **d z** agmen ducant, quos fratres esse iam Nichipor monstravit; cf. sis quae sequuntur:

1.13.7 μὲν περὶ] περὶ μὲν **d z**; 1.14.9 ἤλλαξε] ἤλαξε **d z**; 2.1.2 κατεχούσαις] κατασχούσαις **d z**; 2.6.6 κήρυγμα] κήρυκα **d z**; 2.7.2 τι θησαυροὶ] τινα θησαυρὸν **d z**; 3.7.5 τόν τε] τὸν δὲ **a d z**; 3.8.5 γυναιξὶ] **a d z** γυναικὶ **x**; 4.5.7 τοιαῦτα] ταῦτα **a d P z**; 4.11.3 ἐσθῆτί τε] ἐσθῆτι **a d z**; ibidem 8 ἐκεῖ γὰρ] ἐκεῖ δὲ **d z**; 5.1.4 ἀδείᾳ τε] ἀδείᾳ μὲν **a d z**; 5.4.3 μεστὰ] μετὰ **a d z**; 5.6.3 τῆς τε] τῆς δὲ **d z**; 5.8.4 οὖν] εἶναι **d z**; 6.1.7 ἔχοι] ἔχει **d z**; 6.3.5 βαρβάρῳ] βαρβάρων **a d z**; 6.5.2 ἀτακτότερον] **a d z** ἀτακτότερα **x**; 7.1.11 δὲ] omiserunt **a d z**; 7.2.7 τὸ τέναγος] τό τε ἕλος **a d z**; 7.6.7 ἐπέστησαν] ὑπέστησαν **a d z**; 8.1.2 μέσῳ] μέσῃ **a d z**

Posset aliquis suspicari **d** et **z** non pro fratribus, sed unum pro patre alterum pro filio habendos; ad quam suspicionem tollendam vise quaeso utriusque codicis hos errores "separativos":

1.5.7 πρότερον ὑμῖν] πρότερον ἡμῖν **d**; 1.7.1 ὁ Ῥωμαίων] Ρωμαίων **z**; ibidem 4 τῆς] τε **d**; 1.9.5 τινος] omisit **z**; 1.10.5 ἀμφιεσθέντι] ἀμφιεσθέντα **z**; 1.12.4 προσαγάγοιτο] προσάγοιτο **d**; 1.13.4 ῥηξαμένη] ῥήματα **z**; 1.14.9 ἔστησε δὲ] ἔστησε **d**; 1.15.8 ἀλλὰ τῶν μονομαχούντων] omisit **d**; 2.2.2 ἐνεστώσης] ἐστώσης **d**; 2.6.1 ἐνθουσιῶσιν] ἐνθουσιν **d**; 2.7.5 ἤδη] omisit **d**; 4.11.6 ἐκείνους ἀνέντες] ἀνέντες ἐκείνους **a d**

Profligata quaestione de **d z** origine, in alteram spinosiorem incidimus: unde pendet **β** ? Ex **g** credit Nichipor, cuius opinioni et ego novissime, post aliquot disputationes, accessi (cf. "SIFC", p. 182). Hi sunt loci qui mihi dubitationem moverant: 2.13.8, ubi στρατιώταις pro corrupto στρατιώτας in classi **i** solum **β** (et inde vel, ut accuratius dicam, ex **d**, **a**) habet; item 2.12.1, ubi bonum verbum σχήματι **a d l z** habent, corruptum σχήμασι ceteri; postremo 2.19.1 ubi mendum θέᾳ ταράξειν pro διαταράξειν habent re vera omnes testes praeter **a d P z**[51]. Sunt hi tres, ultimus dumtaxat, errores

[51]Noli hoc loco adnotationi Mendelssohnianae (quam Nichipor corrigere neglexit) confidere.

"separativi"? Haudquaquam, opinor: potuit librarius doctus istas corruptelas tollere; ideo sine detrimento et codices **d z** neglegemus.

Venio ad **l**, quem ex **i** Mendelssohn et Stavenhagen, ex **g** Nichipor fluere opinati sunt. Qua in re Nichipor, ut mihi videtur, propius ad veritatem accessit. Occupanda sunt tamen quaedam quae quispiam, adnotatione Mendelssohniana fretus, obicere possit, cf. 2.13.8 στρατιώταις] **a d l O** στρατιώτας **c f g m v** 3.6.7 χοροῖς] **l O** χοίροις **i**. Ita fere ex apparatu Mendelssohniano res se habere constat nihilque Nichipor de his locis dicit. Scito tamen hoc loco Mendelssohnium errasse, quandoquidem et **l** στρατιώτας et χοίροις, sicut **g**, praebet. Memento nunc codicem **g**, Antoni Corbinelli κτῆμα, ante annum 1439 in bibliothecam veteris Abbatiae delatum esse codicemque **l** a manu Oenotria exaratum esse; eliceres in medio saeculo XV Florentiae **l** ex **g** confectum esse.

De **v** nihil dicam nisi quod errores "separativos" inter hunc codicem et **g** neque ego neque Nichipor deprehendimus, ex quo efficitur ex **g** et **v** pendere[52].

Restat ut de editione Aldina (**a**) et de codice Scorialensi (**e**) quaeramus. Petrum Candidum, de cuius peculio, ut iam memoravi, **c** censebatur, Aldi sodalem fuisse admonuit D. Gionta[53], e cuius tamen disputationibus, si fructum volumus percipere, grana a culmis secernenda erunt. Ad 1.17.5-6 legitur[54]: ἐπεὶ δὲ εὗρεν [scil. Marcia] αὐτὸ θανατηφόρον καὶ πρὸ ἁπάντων αὐτήν τε μέλλουσαν τεθνήξεσθαι, Λαῖτόν τε καὶ Ἔκλεκτον ἐπακολυθήσοντας, τῶν τε λοιπῶν τοσοῦτον φόνον, ἀνοιμώξασα καθ' ἑαυτήν τε εἰποῦσα "'εὖγε, ὦ Κόμοδε· ταῦτ' ἄρα χαριστήρια εὐνοίας τε καὶ στοργῆς <τῆς ἐμῆς> ὕβρεώς τε καὶ παροινίας τῆς σῆς, ἧς ἐτῶν τοσούτων ἠνεσχόμην. ἀλλ' οὐ καταπροίξῃ αὐτὸς μεθύων νηφούσης γυναικός". ταῦτα εἰποῦσα τὸν Ἔκλεκτον μεταπέμπεται. Hic locus penes Herodiani studiosos satis innotuit, ex eiusmodi causa, quod **a** verba Ἔκλεκτον ἐπακολουθήσοντας ... εἰποῦσα τὸν omisit. Cum eandem lacunam et in **c** observaverit, opinata est Gionta **a** ex **c** fluere. Scito

52Oborta est quondam de hac re mihi dubitatio hac fere de causa: in principio codicis **g** quaedam madore corrosa non dispiciuntur (manus quaedam recentior inepte has lacunas explevit); eadem in **v** in albis lacunis relinquuntur, sed non semper litterae corrosae in **g** sunt quae omittuntur a **v**. Qua ratione id factum sit nescio, sed mihi exploratissimum est in **v** nihil vel minimi pretii inveniri.

53D. Gionta, *Pomponio Leto... cit.*, adnotat. 21.

54Ex editione Mendelssohniana hoc loco tibi verba depromo.

tamen istaec verba ab **f** primum omissa esse, quocirca, cum hanc rem perpendamus, hanc lacunam in ius non licet vocare. Exstant praeterea innumeri errores coniunctivi inter **a** et stirpem quam appellavi Cretensem, cf. verbi gratia:

1.9.6 ἄρα] **x** ἅμα **a** χ; 1.17.2 τῶν τῆς] **x** τῶν **a** χ; ibidem ἀποσκευάσασθαι] **x** ἀποσκευάσεσθαι **a** χ; 2.6.12 πλέον τι] **x** πλέον τε **a** χ; 2.8.7 ἐπῆλθεν] **x** ὑπῆλθεν **a** χ; 2.9.5 δὲ καὶ] **x** καὶ **a** χ; 3.1.1 ἀναδειχθεὶς] **x** ἀναγορευθεὶς **a** χ; 3.14.8 ὁ Σεβῆρος ἐξήρτυεν] **x** ἐξήρτυεν ὁ Σεβῆρος **a** χ; 4.4.4 φυλαχθεὶς ἐκεῖ] **x** ἐκεῖ φυλαχθεὶς **a** χ; 4.8.9 μὲν] **x** omiserunt **a** χ; 4.10.3 ἔθνη βάρβαρα] **x** βάρβαρα ἔθνη **a** χ; 7.2.2 ὑπ'] **x** ὑπὸ **a** χ; 7.8.6 ἔχει] **x** ἔχειν **a** χ

Cum quinque stirpis Cretensis codices superstites sint, ego perscrutari conatus sum utrum ex aliquo eorum an ex deperdito exemplari **a** originem duceret. Vise quaeso hos errores "coniunctivos" quos soli **c** et **a** praebent:

1.14.9 ἐνιαυσίων] **x** ἐνιαυσέων **a c**; 1.17.9 ἀλλεπαλλήλοις **m** Stephanus ἀλλὰ ἀλλεπαλλήλοις **O** ἀλλ' ἐπαλλήλοις **i** ἀλλ' ἐπ' ἀλλήλοις **a c**; 3.10.5 ὅτε δὲ] **x** ὅτε δὴ **a c**; 3.13.3 'Αντωνίου] **x** Αντωνίνου **a c**

Pauca sunt, sed sufficiunt. Originem ergo editio Aldi ex **c** traxit sed nonnumquam insignis ille typographus et **d** usus est, uti monstrant et tabula quam supra (p. XXXIV) confeci et haec:

2.2.8 βάρβαρον] **x** γὰρ βάρβαρον **a d**; 2.6.14 φιλοχρηματίας αὐτοῖς] **x** φιλοχρηματίας αὐτῆς **a d**; 3.2.2 τοῦ] **x** omiserunt **a d**; 3.7.2 οὐδετέρων] **A** οὐθ' ἑτέρων **l** φ χ οὐθετέρων **g v z** οὐθατέρων **a d**; 3.12.5 ἐπιτρέψατε] **x** ἐπέτρεψε **a d**; 8.5.3 καὶ τῆς γῆς] **x** τῆς τε γῆς **a d**; καὶ ἐπιφοιτῶσιν] **x** οἷς ἐπιφοιτῶσιν **a d**

Inveni praeterea quasdam coniecturas ab **a** praebitas quae ex **d** vel **β** scatent; earum meliores facile invenies si meam adnotationem evolves. Si ex coniecturis codicum **c** et **d** summam conficias, paene omnium lectionum quas adnotationes Mendelssohniana et Stavenhageniana Aldi editioni tribuunt originem cognosces; ex quo agnosces quantopere Stavenhagen erraverit qui adfirmarit (p. VIII) "aldina a viro docto correcta esse videtur". Utrum Aldus **c** et **d** ipsos adhibuerit an codicem deperditum ex his confectum nullo modo statui potest.

De **e** iam agendum. Ex editione Aldina vel eius nepote, ante annum utique 1540 edito, descendere adfirmat Nichipor (pp. 89 - 90). Ego ex editione Basileensi anno 1530 apud Walderum prodita descendere in "SIFC" (p. 183) contendi, his scilicet erroribus fretus:

2.2.3 περί τε τὰ] **x** περὶ τὰ Basil. anni 1530 **e**; 2.8.1 τούς τε πάνταχόθεν στρατιώτας εἰς ῥητὴν ἡμέραν, τοῦ δὲ λοιποῦ] **x** pro τε utroque loco δὲ habent Basil. anni 1530 **e**; 3.13.4 καὶ δαψιλῶς] δαψιλῶς Basil. anni 1530 **e**

Hi loci genuini leguntur et in editione Aldi anni 1503 et in illa (pariter Aldina) in aedibus Asulani soceri anno 1524 publici iuris facta. Sunt tamen duae Herodiani editiones ante annum 1540 quae mihi praesto non fuerunt, Lovaniensis scilicet anni 1524 et Basileensis apud H. Petrum anni 1535. Lovaniensem fontem Scorialensis fuisse valde improbabile est cum et perrara sit et mater editionis Basileensis apud Walderum verisimiliter non fuerit (unde, credo, in partem errorum nuper memoratorum non venit). Sed de Basileensi anni 1535 suspicionem nequeo removere; verumtamen, si mater Scorialensis sit, eadem de causa ipsa Basileensis anni 1530 filia est, cum ad errores quos in 2.2.3, 2.8.1, 3.13.4 inveni debeat accedere. Itaque ex Basileensi anni 1530 Scorialensem fluxisse probabilissimum est.

Classis **i** rivulis discriptis, tempus est ut classis **O** memoriam consectemur. A re facillima incipiamus, deperditi exemplaris **φ**[55] scilicet constitutione; vide sis haec:

1.3.1 σωτηρίαν] σωτηρίας **B V**; 1.5.4 δ'] omiserunt **B V**; 1.5.5 ὑπεδέξατο] ἐδέξατο **B V**; 1.7.2 ὑποδεχθεὶς] ὑποδειχθεὶς **B V**; 1.8.5 φυλάξαντα] φυλαξοντα **B V**; 1.9.4 σοι] σε **B V**; 1.10.2 Ἰβήρων] Βήρων **B V**; 1.10.7 δεσπότην] δεσπότου **B V**;1.11.3 ἀπ'] ἐπ' **B V**; ibidem Θύμβριδος] Θυλίβριδος **B V**; 1.12.8 φέροντες] δέροντες **B V**; 1.17.5 εὐνοίας] ἀνοίας **B V**; 2.2.9 μὴ κατασχὼν ... στρατιωτῶν] omiserunt **B V**; 2.3.4 ὕπατον] ὑπ' αὐτὸν **B V**; 2.6.13 εὐφημοῦντος] εὐφημοῦντες **B V**; 2.7.9 Σύρων] Σῦρον **B V**; 2.12.6 τοῦ Σεβήρου] τὸν Σεβῆρον **B V**; 3.8.5 χρυσοῖς] χρυσίοις **B V**; 3.9.5 ἐπέβαλλον] ἐπέβαλον **B V**; 3.13.5 καὶ ἐπεδίδοσαν] ἐπεδίδοσαν **B V**; 3.15.4

[55]Quod minutioribus characteribus scriptum fuisse monstrant corruptelae (quas in tabella infra posita invenies) apud 1.11.3, 1.17.5, 5.3.10, 8.7.6.

γενομένων] omiserunt **B V**; 4.4.4 φερόμενον] omiserunt **B V**; 4.9.4 αὐτὴν] αὐτῶν **B V**; 4.9.6 προσπεσόντες ... ἄλλως] omiserunt **B V**; 4.15.2 ἀναχωρεῖν] ἀνεχώρουν **B V**; 5.3.10 ἄλλου] ἄλλον **B V**; 5.7.2 τοῖς τε] τοῖς τό τε **B V**; 5.8.5 κατακλείσαντές τε ... ἱερῷ] omiserunt **B V**; 6.2.2 προσήκειν] προσήκει **B V**; 6.3.6 ἐμοῦ] omiserunt **B V**; 6.7.7 ἀνθρώπων] ἀνθρώπου **B V**; 7.5.2 ἡγεμονιῶν] ἡγεμόνων **B V**; 7.7.2 τὸν Γορδιανὸν] τῷ Γορδιανῷ **B V**; 7.9.9 τε Καπελιανὸς] τε καὶ πελιανὸς **B V**; 7.12.5 προσετίθεσαν] προσετέθησαν **B V**; 7.12.7 εὐτελῶν] τελῶν **B V**; 8.2.2 προσβαλούσας] προβαλούσας **B V**; 8.2.6 δὲ καὶ] δὲ **B V**; 8.3.6 παρὰ] περὶ **B V**; 8.4.5 ἐξέκοπτον] ἐξέκοπτεν **B V**; 8.4.9 ἔβαλλον] ἔβαλον **B V**; 8.7.6 σπονδαὶ] σπουδαὶ **B V**

B et **V** fratres esse et non alterum alterius filium monstrant innumeri utriusque codicis errores separativi, hi adeo:

1.4.5 ἀχθῶσι] ταχθῶσι **V**; 1.5.5 ἀπεκυήθην] ἐπεκυήθην **V**; 1.6.3 ἐπιθῆται] ἐπιθῆτε **B**; 1.8.3 συμβόλων] συμβολίων **B**; 1.10.3 κατ' ὀλίγους] κατ' ὀλίγον **V**; 1.12.3 τὴν πόλιν] τῆς πόλεως **V**; 1.12.8 ἐξ] ἐπ' **V**; 1.13.1 ἡ εἴσοδος] εἴσοδος **V**; 1.13.2 ὅ τε] ὅτι **B**; 1.13.7 πᾶσιν] πᾶσι **B**; 1.15.8 καὶ τὸν] τὸν **V**; 1.16.3 ἐπώνυμοι] καὶ ἐπώνυμοι **V**; 1.17.5 πρὸ] πρὸς **V**; 1.17.11 ἀκμαστὴν] ἀκμηστὴν **V**; 2.1.4 περιλειφθεὶς] περιληφθεὶς **B**; ἀνεξομένους] ἀναξομένους **V**; 2.3.7 συναναλίσκει] συναλίσκει **B**; 2.5.5 καὶ σεμνῷ] δὲ καὶ σεμνῷ **V**; 2.5.8 ὑμῖν] omisit **V**; 2.6.4 τῷ τοῦ] τὸ τοῦ **B**; 2.6.7 πᾶσαν] γὰρ **V**; 2.8.8 Τίγριδος καὶ] Τίγριδος **B**; 2.9.1 Ῥωμαίων] τῶν Ῥωμαίων **B**; 1.9.4 συγγράψας] γράψας **V**; 2.9.8 Ἰλλυρικὸν] Ἰλλυρίῳ **B**; 2.10.9 ἀνδρείᾳ] ἀνδρείαν **B**; 2.11.4 οὐδέ τι] οὐδ' ἔτι **B**; 2.13.8 ἔτι] ἐστι **V**; 3.2.3 τούτῳ] τοῦτο **B**; 3.4.6 καὶ αὐτὸς ἐκ τῆς Ἀντιοχείας ἀποδιδράσκει] omisit **V**; 3.5.7 αὐτῷ] αὐτῶν **B**; 3.13.6 περὶ] ἐπὶ **V**; 4.4.6 βασιλέα] omisit **V**; 4.11.2 ἐν τῷ] omisit **B**; 5.2.4 εἶναι] omisit **V**; 5.4.3 τοῦτο] τούτῳ **B**; 5.7.4 περί που] omisit **V**; 6.4.4 ἀπέπεμψεν] ἀπέπεμπεν **V**; 6.8.1 τῆς ἡλικίας] τὰς ἡλικίας **B**; 6.9.2 ἐκείνης τῆς ἡμέρας] omisit **V**; 7.7.6 τὴν] omisit **V**; 8.3.1 ἡ Ἀκυληία] Ἀκυληία **V**

Neque ex **A φ** pendere ullo modo cogitari potest; lege sis quae sequuntur:

1.6.1 τοῦ Ἴστρου] Ἴστρου **A**; ibidem 4 ὃς] omisit **A**; 1.8.8 αὐτῷ συνεβούλευε] αὐτὸν συνεβουλεύετο **A**; 1.9.6 εὐνοεῖν] εὐνοεῖν

αὐτῷ A; 1.10.1 ἔχειν] omisit A; 1.10.4 ἦν] omisit A; 1.11.2 τῷ ποταμῷ] ποταμῷ A; 1.12.3 ἀνεπείσθη] ἀνεπλάσθη A; 1.13.2 δρῶσιν] δρᾶσιν A; 1.14.9 διηγκυλημένον] μετὰ βέλους ἔστησεν A; 1.15.7 ἀναλαβὼν] λαβὼν A; ibidem δῆμος] ἥλιος A; 1.17.6 ὁρᾳ] ὥρα A; 1.17.8 θηρία] τὰ θηρία A; 2.1.2 ἀπέπεμψαν] ἔπεμψαν A; 2.1.4 πάντων οὐσίαν] περιουσίαν A; 2.2.4 ἐπεῖχεν ὁ φόβος] ὁ φόβος ἐπεῖχεν A; 2.4.6 πάντων] omisit A; 2.8.10 τῇ τε] τῇ A; 2.11.1 μήτε που] οὔτε που A; 2.12.6 οὕτω πονηρὸν] πονηρὸν οὕτω A; 3.1.7 ἐξήρτυε τὰ] ἐξήρτυε τὸ A; 3.2.4 τοῦτο] omisit A; 3.7.6 ἐπιπεσούσης] ἐπεισπεσούσης A; ibidem 6 καὶ ἐμπρήσαντες] omisit A; 3.9.9 νομίζων] omisit A; 4.1.4 προπομπεύσαντες] προπέμψαντες A; 4.4.3 στήθεσι] στήθεσι τὰ ἔγκατα A; 4.8.4 μὲν ὄνομα] ὄνομα μὲν A; 4.11.4 κύλικας] κῆδος A; 4.14.2 χιλιάρχων, οἱ καὶ τῆς ἐπιβουλῆς] χιλιάρχων τε καὶ ἑκατοντάρχων καὶ ὅσοι τῆς ἐπιβουλῆς] A; 5.4.8 ἅτε] omisit A; 5.8.5 παραλυθείη] παρωθεῖται A; ibidem 9 ᾿Αντωνίνου] ᾿Αντωνίου A; 6.1.10 ἔσχεν] omisit A (consulto, opinor); 6.7.8 Μαυρουσίους τε πλείστους καὶ τοξοτῶν ἀριθμὸν πολὺν ἐπαγόμενος ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς] omisit A; 6.8.3 τοῦ Μαξιμίνου ἔχαιρον] ἔχαιρον τοῦ Μαξιμίνου A; 7.3.4 ὁδεύοντας] ὁδεύειν, τὰς A; 7.5.4 τὴν πίστιν καὶ τὴν εὔνοιαν] τὴν πίστιν καὶ τὴν εὔνοιαν A; 7.12.1 νεολαία] ῾Ρώμη A; 8.1.2 διαλάβοιεν] καταλάβοιεν A

Hae lectiones in Monacense tantum inveniuntur; ne Bonfinis quidem, quem codice arta adfinitate cum A coniuncto usum esse mox monstrabimus, earum in partem venit. Vir sine dubio bona Graecitate imbutus Monacensem confecit, ut monstrant multae optimae lectiones quas sine dubio ipse suo Marte excogitavit quasque ego in orationem Herodianeam admisi, cf. adnotationem meam, passim.

Bonfinis ἀντίγραφον et A ex eodem deperdito exemplari, **ψ**, fluxisse efficaciter monstravit Nichipor (pp. 97 - 98); cf.:

3.6.7 θεούς τε ἔχοντες βοηθούς, εἰς οὓς ἐπιορκήσας ἠσέβησε, τρόπαιά τε ἃ πολλάκις ἠγείραμεν, ὧν ἐκεῖνος κατεφρόνησεν] **x** θεούς τε ἔχοντες βοηθοὺς, εἰς οὓς ἐπιορκήσας ἠσέβησεν ἐκεῖνος καὶ κατεφρόνησεν A "quando deos auctores habemus quos ille peierando tam impie profanavit" **Bonf**; 3.8.6 φιλίαν] **x** πρεσβείαν A "legationem" **Bonf**; 3.13.3 ἀδελφὸν αὐτῆς] **x** αὐτῆς omiserunt A **Bonf**; 4.8.8 φασὶ] **x** ῾Ρωμαίων A "Christianorum" **Bonf**; 4.14.4 συστρατιώτου] A "commilitonis" **Bonf** στρατιώτου **x**; 6.4.6

τετρακοσίων πρέσβεων] **x** τετρακοσίων Περσῶν πρέσβεων **A** "quadraginta Persarum legati" **Bonf**; 6.7.3 δηλωθέντα δὴ ταῦτα τόν τε Ἀλέξανδρό ἐτάραξε καὶ τοὺς ἐκ τοῦ Ἰλλυρικοῦ στρατιώτας ἐλύπησε, διπλῇ δοκοῦντας κεχρῆσθαι συμφορᾷ, ἐκ τε ὧν ἐπεπόνθεσαν Πέρσαις μαχόμενοι, ἐκ τε ὧν ἐπυνθάνοντο τοὺς οἰκείους ἕκαστοι ὑπὸ Γερμανῶν ἀπολωλότας] **x** ab ἐλύπησε usque ad συμφορᾷ omisit **A** "haec ita significata Alexandrum et Illyricos milites admodum sollicitant qui bello Persico magnam cladem perpessi erant et nunc suos a Germanicis destrui audirent"; 6.9.5 πολεμικοῖς ἔργοις] **x** πολεμικοῖς ἀγῶσι **A** "bellicoque certamine" **Bonf**; ibidem 6 - 7 καὶ εἴ τινες ... ἀναιροῦσι καὶ τὴν μητέρα] **x** omiserunt **A Bonf**; 7.1.12 ὡς μὴ ῥᾳδίως αὐτῷ τινα μήτε Ἑλλήνων τῶν σωμασκούντων μήτε βαρβάρων τῶν μαχιμωτάτων ἐξισοῦσθαι] **x** ὡς μὴ ῥᾳδίως αὐτῷ τινα τῶν σωμασκούντων μήτε Ἑλλήνων μήτε βαρβάρων τῶν μαχιμωτάτων ἐξισοῦσθαι **A** "ut ne facile quidem ipsum ex his qui corpora exercerent quisquam neque ex Graecis neque barbaris bellicosissimis adaequaret" **Bonf**; 7.3.1 ἔθνεσιν] **x** omiserunt **A Bonf**; ibidem 3 ἐπὶ προφάσει τῆς περὶ τοὺς στρατιώτας χρημάτων συνεχοῦς χορηγίας] **x** ἐπὶ προφάσει τῆς περὶ τῶν χρημάτων συνεχοῦς χορηγίας **A** "sub assidui sumptus pretextu tyrannidis avaritia" **Bonf**; 7.12.6 ξυλείας τε πλῆθος ἐπάλληλον] **x** omiserunt **A Bonf**; 8.4.3 τοῖς πεδίοις ... διανήχεσθαι] omiserunt **A Bonf**

Quaedam tamen ex alio optimo fonte (aliqua via com **Romano deperdito** coniuncto) in **Bonf** irrepsisse et alibi ("SIFC", p. 178) demonstrare conatus sum et hic eadem ex aliqua parte aucta iterabo. De optima illa lectione περὶ ὅρων (1.11.2) ad huius praefationis paginas XVI-XVII te delego. Alterum exemplum invenitur ad 2.5.9 ubi εἰς τὸ στρατόπεδον ab **A B V** omissum Bonfinis sine dubio legit, quippe qui scribat "in castra redeunt"[56]. Tertium exemplum nuperrime inveni. Lege 2.2.3: διαδραμούσης δὲ τῆς φήμης [scilicet de Commodi obitu] πᾶς ὁ δῆμος ἐνθουσιῶντι ἐοικὼς ἐξεβακχεύετο διέθεόν τε, καὶ τοῖς οἰκείοις ἕκαστος χαίρων ἀπήγγελλε καὶ μάλιστα τοῖς ἐπ' ἀξιώσεως ἢ πλουσίοις· ἐκείνοις γὰρ καὶ ἐπιβουλεύοντα ᾔδεσαν τὸν Κόμοδον. In his ultimis verbis corruptionem quandam delitescere iamdudum suspicati sunt viri

[56]Adde ad 2.10.9 pro ἡμετέρων, quod habet **O**, Bonfinem legisse cum **i** verbum mendosum ὑμετέρων.

docti adeo ut Stephanus, Politiani vestigiis insistens, καὶ <μάλιστα> ἐπιβουλεύοντα suppleverit. Ego, utique meo Marte, de γὰρ ἀεὶ ἐπιβουλεύοντα cogitaram, quam coniecturam etiam illi qui Bonfinis exemplar confecit in mentem venisse valde admiratus sum; lege enim Recanatensis translationem: "quibus Commodum semper insidias tetendisse sciebat".

De ψ olim scripseram ("SIFC", pp. 178 - 179): "Codicem ψ bonis lectionibus alibi depravatis praeditum esse monstrant et lectiones unius codicis **A** a Mendelssohnio receptae et locus quidam insignis, qui Nichiporem fefellit, 5.8.9, ubi libri omnes haec fere de Soaemide praebent: παρῆν γὰρ ὡς Σεβαστή τε καὶ μήτηρ; post verbum μήτηρ in **A** legitur στρατοπέδῳ et ita legebatur in ψ, ut monstrat Bonfinis qui scribit: 'mater castris aderat'. Quod quidem facile Mendelssohn in στρατοπέδων correxit, quippe qui agnovit hic de 'matre castrorum'[57] agere scriptorem. Utrum Soaemis hoc honore usa sit necne sit haud scimus at nemo, opinor, quin verbum στρατοπέδων ex ipsius Herodiani calamo exierit dubitabit." Quid quod haec non iam omnia praesto ? Ita est: cum enim de 5.8.9 eadem fere sentiam, bonarum lectionum, quae in **A** inveniuntur, ne unam quidem deperdito ψ audeo vindicare, ea fere de causa, quod hae praestantes lectiones, cum persaepe in rebus minutissimis consistant, et Bonfinem legisse demonstrari nequit.

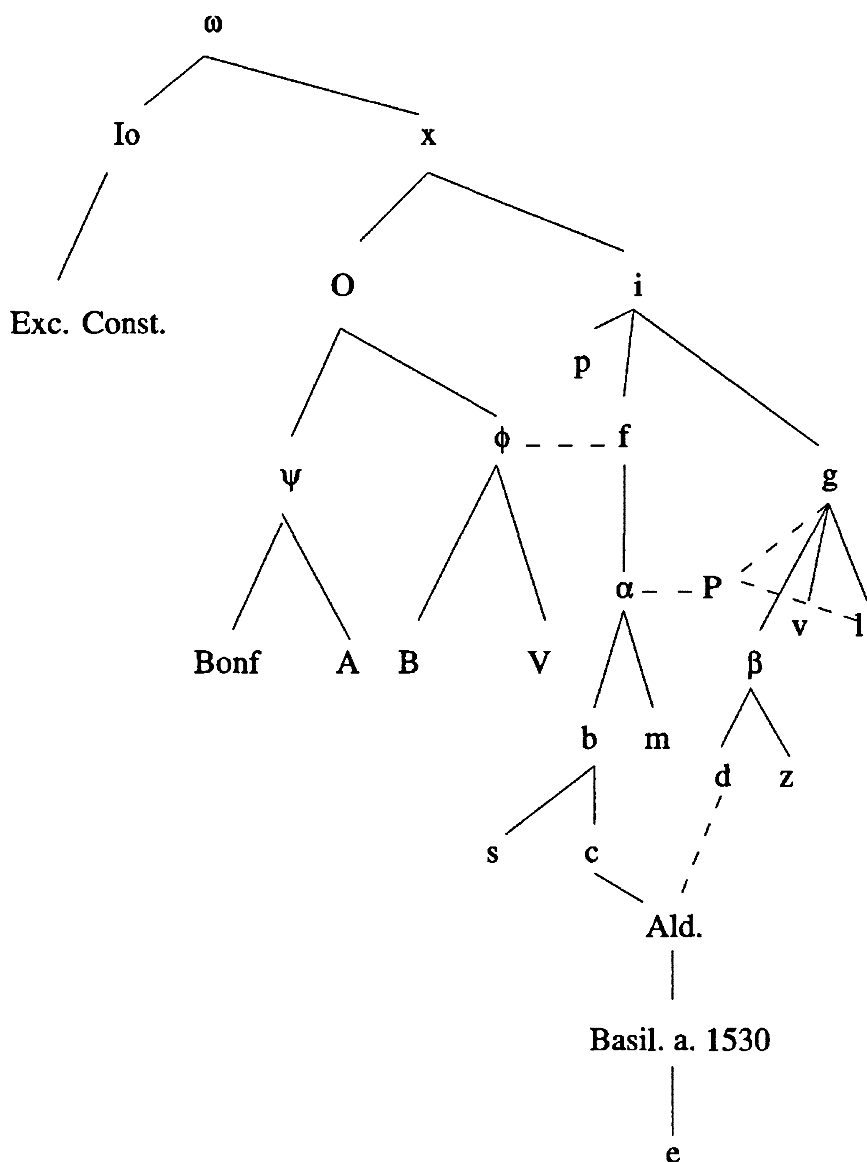
Huc usque de testibus qui facile de alterutra classium censentur; sed utri Leoniceni translatio adserenda sit, mihi non liquet. De hac re disputavit D. Gionta[58], quae Leonicenum classis **O** quodam teste opinatur nisum esse: etenim ubi (4.2.11) in codicibus classis **i** habes θρησκεύεται, in classi **O** πιστεύεται, ibi Omnibonus reddit "censetur", quod procul dubio cum **O** facit. Diligenter tamen conferenti Omniboni et codicum lectiones, tricae obvenient, cf.: 4.2.5 καὶ ἐπὶ μὲν θατέρου μέρους τῶν εὐγενεστάτων καὶ εὐπατριδῶν χορὸς ἕστηκε παίδων, ἐν δὲ τῷ ἀντικειμένῳ γυναικῶν τῶν ἐν ἀξιώσει εἶναι δοκουσῶν. Ita **i**, cum **O** pro δοκουσῶν habeat δοκούντων; lege nunc Omnibonum: "et in altera parte puerorum chorus ex nobilissimis atque patriciis consistit; in altera vero mulierum ex his quae digniores esse videntur", unde efficio hoc

[57]Cf. D. Magie, *De Romanorum iuris publici sacrique vocabulis in Graecum sermonem conversis*, Lipsiae 1904, p. 69 et P. Calabria, *La legenda "mater castrorum" sulla monetazione imperiale"*, "Misc. Gr. Rom.", 14 (1989), pp. 225 - 233.

[58]D. Gionta, *Storia di una citazione erodianea....cit*, passim.

loco Leonicenum lectionem **i** sequutum esse; si minus, haberes: "...mulieres illorum qui digniores esse videntur". 4.2.6 ἄλλης μὲν ὕλης οὐδεμιᾶς μετέχον, ἐκ μόνης δὲ συμπήξεως ξύλων μεγίστων εἰς σχήματα οἰχήματος. Ita **O**, sed classis **i** pro ἐκ praebet ἢ ἐκ, quod prorsus et Omnibonus legit, cum transtulerit "quod materia fixum est alia quidem nulla praeterquam lignorum". Ex exemplari turbato ergo descendit **Omnib**.

His profligatis quaestionibus, hoc stemma dimetare possumus:

Addo laterculum codicum recentiorum, quos nemo contulit (neque inde quicquam fructus percipiendi spes est); sed quoniam opus Nichiporis, ex quo totus in hac re pendeo, publici iuris factum non est, absurdum esset sinere margaritam oblivione obrui: Adrianopoli, in bibliotheca Gymnasii Hellenici, 82, aetas ignota. Athenis, in bibliotheca Senatus 40, saec. XVIII. Ib. in eadem bibliotheca 97, saec. XVIII. In monasterio Athonensi "Λαύρα" appellato, 1811 - Ω. 2, anni 1782. In monasterio Athonensi "Γρηγορίου" appellato, 657. 111, saec. XVIII. In monasterio Athonensi "Ἐσφιγμένου" appellato, 2293. 280, anni 1780. In monasterio Athonensi "Βατοπέδιον" appellato, 447, anni 1745. Ib. 714, saec. XIX. In monasterio Athonensi "Σκήτη Καυσοκαλυβίων" appellato, 102. 16, saec. XVIII. Bucharesti, in bibliotheca Academiae 655, anni 1796. Ib. 893, saec. XVIII. Dimitsanae, in bibliotheca ludi Hellenici, Gr. 32, saec. XIX. Ib. Gr. 36, saec. XIX. Erlangae, in bibliotheca Univeristatis, Gr. 2012, saec. XIX. Constantinopoli, Μετόχιον Παναγίου Τάφου, 58, saec. XIX. Hierosolymis, in bibliotheca patriarchatus Graeci, 373, anni 1786. Kozani, in bibliotheca publica, 65, saec. XVIII. Ib., 65 A, saec. XVIII. In insula Lesbo, in monasterio Sancti Iohannis, 16, saec. XVIII. Matriti, in musaeo Lazaro Galdiano 482, saec. XVIII. In insula Mylis, in collectione quadam privata, 17, saec. XVIII. Leucosiae, olim in bibliotheca Παγκυπρίου Γυμνασίου (quae flammis absumpta est), 9, saec. XVIII. Oxonii, in bibliotheca Reginensi, 253, saec. XVII. In insula Patmo, in monasterio Sancti Iohannis, XOι ', saec. XVIII. Ib. XB', saec. XVIII. Piraei, in bibliotheca publica, 9, saec. XVII - XVIII. Prousi in Aetolia, in bibliotheca monasterii, 52, saec. XVIII. In monasterio sanctae Catharinae supra montem Sinai, 1774, saec. XVIII - XIX. Ib., 2082, saec. XVIII. Smyrnae, olim in bibliotheca scholae evangelicae anno 1922 flammis absumpta, B - 9 (49). Vindobonae, suppl. Gr. 124, saec. XVIII.

De editionibus iam agendum quarum solas illas integras Graeceque impressas in censum admittam. Primus Herodianum Graece impressit Aldus Manutius Romanus Venetiis anno 1503 eademque editio anno 1524 "apud Asulanum socerum" repetita est. Ceterae editiones, usque ad priorem Bekkerianam (1826), quod ad librorum lectiones pertinet, novi paene nihil attulerunt. Etiam illae adnotationes Stephanianae quae de quodam vetere referunt vel illa quae Ioannes Huoberus de codice Tigurino rettulit, verba mera sunt. In veterum editionum silva aliquae semitae inveniri possunt, quibus reperiendis unus, quod sciam, operam dedit F. A. Wolf, qui eas in

quattuor classes partitus est. Si de his plura vis scire sine ut ad Wolfi praefationem te delegem, cum mihi hoc loco indagare non vacaverit. Tria sola lectores ignorare non patiar, classis **O** testes (praeter **Bonf**) dimidio saec. XVIII innotescere coepisse, neminem tamen ante Bekkerum eos pro orationis fundamento adhibuisse, cum Wolf eorum lectiones (quas Locellae, Zanetti Irmischique opera nanctus erat) tantum rettulisset, ipsis vero iusta tribuere neglexisset. Saeculorum tamen XVI-XVIII editores innumeris locis medelas reppererunt, praesertim Henricus Stephanus et Fridericus Sylburgius; sed eis nullo modo cedunt adversariorum conscriptores J. J. Reiske et F. A. Stroth. Hoc temporis tractu in capitula et παραγραφὰς opus divisum est auctoribus Boeclero (Argentorati 1644) et Wolfio (Halae 1792)[59]. Herodianum primum critice edidit ille Augustus Immanuel Bekker, qui utrum ingenio in resarciendis corruptionibus an sollertia in conferendis libris praestaret diiudicari nequit. In Herodiano refingendo adeo multa antea oblitterata vel suo Marte vel codicibus adhibitis reposuit ut si eius alteram editionem legas tantum non iam nostram te legere confitearis: quod longe aliter tibi eveniat si vel Wolfi, vel Langi vel ipsius Bekkeri editionem Berolinensem evolvas.

Bekkerum excipere non quivis potuisset; sed seu saeculo XIX ingentem optimorum philologorum copiam continenter suppeditante seu Fortuna Herodiano favente, Ludovicus Mendelssohn, cuius ingentes Manes propitios velim, Bekkero successit. Mendelssohn familiae **i** codicem antiquissimum detexit eundemque diligenter contulit, de testibus **A B V a g l Macar P Io** virorumque doctorum paene omnium conaminibus certa in adnotatione rettulit, multa feliciter emendavit, orationis Herodianeae historiam primus conscripsit. Lectiones tamen magis coacervavit quam digessit, quisquilias fere omnes adnotationi mandavit, multa vel ab ipso vel a superioribus praepropere coniectata admisit.

Lectoribus de magno labore a Mendelssohnio in codicibus conferendis impenso cogitantibus, nugatus esse videbitur Curtius Stavenhagen: codices enim non inspexit, solam Politiani translationem denuo contulit (eandemque in editione quadam vulgata), coniecturas superiorum doctorum ex adnotatione Mendelssohniana deprompsit. His fere de causis persaepe

[59]Wolfi παραγραφὰς parsaepe immutarunt editores magis oscitanter quam consulto; ego eas religiose reposui.

Stavenhagen improbatus est[60]; quem tamen apud Herodiani studiosos melius audire aequum esset; etenim, ut M. D. Reevei de Alfredo Klotzio loquentis verbis utar[61], bene Stavenhagen Herodianum "quatenus in hac ignavia licuit Lipsiae anno 1922 edidit". Multas enim speciosas aetatis Humanisticae coniecturas a Mendelssohnio receptas abdicavit, bonas vel ipsius vel Eduardi Schwartzi, recentioris Graecitatis restitutoris strenuissimi, adscivit, adnotationem ineptiis fere omnibus purgavit. Post Stavenhagenum nemo Herodiani historias recensere, nedum edere, praeter Nichiporem conatus est cuius tamen editio primo libro se continuit. Philippi Cassolae et C. R. Whittakeri opera pro intentionis acie in vertendo observanda sunt, sed de Graecitate refingenda parum ipsi meriti sunt; Whittakeri praesertim commentarius quanto opere in viris mulieribusve ab Herodiano memoratis agnoscendis ipsorumque rebus gestis inlustrandis adiumento sit difficile est dictu, sed in verbis reponendis crebro Whittaker aberrat, nonnumquam temere effutit. Ego ante omnia codices contuli eorundemque necessitudines, quoad potui, explicavi primusque adnotationem solis primariis testimoniis permisi; cetera tantummodo adhibui, ubi aliquid suo Marte excogitassent[62]. Postmodum, archetypi lectione satis resarsa, orationem Herodianeam identidem relegi eique vel meas vel aliorum medelas adhibui.

Ad munus gratissimum, gratiarum scilicet agendarum, devenimus. Ante omnes mihi nominandus est Humbertus Laffi, qui primus ut munus Herodiani edendi susciperem mihi adulescentulo suasit, deinde Andrea Aragosti et Antonius Carlini qui mihi inter codicum lectiones satagenti suppetias saepe venerunt. Postmodum, opere paene perfecto, Claudius Moreschini, scriptorum Graecorum et Romanorum sollertissimus editor, auctor fuit ut in hac bibliotheca publici iuris fieret; nec possum praeterire Ioannis Blasi Conte erga me benevolentiam, qui Scholae Normalis

[60]Cf. verbi gratia, Erodiano, *Storia dell' impero romano dopo Marco Aurelio*, testo e versione a cura di F. Càssola, Firenze 1968, p. 406. Cui maiorem in modum obtrectarent viri docti si scirent eum dissertationes post Mendelssohnium publici iuris factas paene omnino ignorasse.

[61]Cf. M. T. Cicero, *Oratio pro Quinctio*, ed. M. D. Reeve, Stutgardiae et Lipsiae 1992, p. LV.

[62]Harum excogitationum iam in *De Herodiani... cit.*, pp. 183-184 specimen dedi.

opes quam prolixe mihi semper aperuit. M. D. Campanile, Ph. Pontani doctrinae ipsorum ingentis penus in rebus historicis vel palaeographicis copiam mihi fecerunt. Hic illic opitulati sunt Ph. Càssola, G. D'Alessandro, R.D. Dawe, C. Letta, H. Livrea, B. Marzullo, A. Mecca, M. Menchelli, S. Ottaviano, M.D. Reeve, M. Telò.

Mulier docta C. O. Tommasi Moreschini opus confectum machinae computatrici committere dignata est. Elisabetham Schuhmann, Bibliothecae Teubnerianae antistitem, gratissimo animo prosequor.

Scribebam Pisis Etruscis in aedibus bibliothecae Scholae Normalis Superioris, a. d. III kal. Dec. anni huius aetatis MMIV

Carolus Martinus Lucarini

LATERCULUM EDITIONUM ALIORUMQUE OPERUM AD HERODIANI LIBROS RECENSENDOS VEL EMENDANDOS PERTINENTIUM

(asterisco notantur opera quorum argumenta ex editionibus Wolfi, Irmischi et Mendelssohni hausi)

editio Aldina, Venetiis 1503.
editio Aldina in aedibus Asulani soceri, Venetiis 1524.
editio Lovaniensis anni 1525.*
editio Basileensis apud Walderum anni1530.
editio Basileensis apud H. Petri anni 1535*, iterum 1549* curante Ioanne Huobero.
ed. R. Stephanus, Parisii 1544.*
editio Lugdunensis anni 1551.
ed. H. Stephanus, Parisii 1581.
ed. F. Sylburg, Francoforti 1590.
editio Ingolstadensis anni 1593.
editio Londiniensis annorum 1638-1639.*
ed. J. H. Boecler, Argentorati 1644.
editio Oxoniensis e Theatro Sheldoniano anni 1678; repetita est, paucis immutatis, Basileae 1781.*
editio Patavina anni 1685.
ed. F.A. Stroth, Halae 1759.
ed. Th. W. Irmisch, V voll., Lipsiae 1789-1805.
ed. F. A. Wolf, Halae 1792.
ed. G. Weber, Lipsiae 1816.*
ed. Tauchnitiana, Lipsiae 1819.
ed. G. Lange, Halae 1824.*
ed. I. Bekker, Berolini 1826, iterum Lipsiae 1855.
ed. L. Mendelssohn, Lipsiae 1883.
ed. K. Stavenhagen, Lipsiae et Berolini 1922.
ed. F. Càssola, Firenze 1968.
ed. C. R. Whittaker, II voll., Cambridge, Massachusetts-London 1969-70.
ed. F. L. Mueller, Stuttgart 1996.

S. Bergler, cuius translationem Latinam Irmisch publici iuris fecit, adnotationes Leisner.

J. Blaufuss, *Ad Herodiani rerum Romanarum scriptoris libros V et VI obseruationes*, Erlangae 1893.

I. Casaubon, in editione Straboniana, ad l. 1, p. 45.

F. Càssola, *Note critiche al testo di Erodiano*, "Rend. Acc. arch. lett. arti Napoli", 38 (1963), pp. 139-43 (= *Scritti di storia antica* II, pp. 107-111).

C. de Boor, *Roemische Kaisergeschichte in byzantinischer Fassung*, "Byz. Zeit." 1 (1892), pp. 13-33.

L. K. Enthoven, *Zu Herodian's Kaisergescichte*, "Rhein. Mus." 48 (1893), p. 472.

F. Gedike in Museo Crit. Lemgov. nescio cuius anni (saec. XVIII).*

D. Gionta, *Pomponio Leto e l' Erodiano del Poliziano*, "Agnolo Poliziano poeta scrittore filologo. Atti del convegno internazionale di studi, Montepulciano 3-6 nouembre 1994", Firenze 1998, pp. 425-458.

Ead., *Storia di una citazione erodianea nella "Roma triumphans": da Ognibene di Lonigo a Poliziano*, "Vetustatis indagator. Scritti offerti a Filippo Di Benedetto", Messina 1999, pp. 129-53.

T. Faber, *Epistulae* t. II, Salmurii 1764.*

G. Giangrande, *Herodianismus bei Eunapius. Ein Beitrag zur Beleuchtung der imitatio in der spaeteren Graezitaet*, "Hermes" 84 (1956), pp. 320-331.

Id., *Kritisches zum Historiker Herodian*, "Rhein. Mus." 100 (1957), pp. 263-71.

R. Hercher, *Zu Griechischen Prosaikern*, "Hermes" 12 (1877), pp. 145-151.

H. van Herwerden, *Herodianea*, "Mnemosyne" n.s. 12 (1884), pp. 1-23.

W. Hoerschelmann, apud L. Mendelssohnium.

J. Huemer, *Eine Handschrift des Geschichtschreibers Herodian*, "Wiener Studien" 6 (1884), pp. 320-322.

G. Kettler, *Nonnullae ad Herodianum, rerum Romanarum scriptorem, annotationes*, Erlangen 1882.

Kuhn, nescio ubi.

I.F. Leisner, *de Herodiano eiusque versione Bergleriana prolusio scholastica*, Lipsiae 1761.*

Id., apud Irmischum.

Livineius, nescio ubi.

Ch. A. Lobeck, nescio ubi.

L.B. de Locella, in ed. Halensi anni 1759.

C. M. Lucarini, *De Herodiani historici codicibus quaestiones*, "St. It. Fil. Class." s. III 19 (2001), pp. 175-84.

Id., *Ad Herodiani "historias ab excessu Diui Marci" 1, 17, 12*, "Hermes" 130 (2002), pp. 249-50.

Id., *De obitu Arcadi Procopi enarratio*, "Rhein. Mus." anni 2005.

E. V. Maltese, *Erodiano II, 9, 6*, "Sileno" 8 (1982), pp. 47-48.

G. Martinelli, *L'ultimo secolo di studi su Erodiano*, Genova 1987.

Martinus, apud Irmischum.

A. Mecca, cf. praef. adnot. 46.

J. D. Meerwaldt, censura ed. Stauenhageni, "Museum" 31 (1924), pp. 84-6.

A. Meineke, *Miscellanea*, "Jahr. f. class. Philol." 87 (1863), p. 382.

S. A. Naber, ΥΠΕΡ ΤΑ ΕΣΚΑΜΜΕΝΑ, "Mnemosyne" n.s. 6 (1878), pp. 85-104.

A. Nauck, *Zur Kaisergeschichte des Herodian*, "Bulletin de l' Académie Impérial des sciences de St.-Pétersbourg" 2 (1860), pp. 142-152 (= *Mélanges gréco-romains* II, pp. 217-231).

K. J. Neumann, *Zu Eutrop und Herodian*, "Rhein. Mus." 35 (1880), pp. 485-486.

W. N. Nichipor, *The text of Herodian's history*, Diss. Harvard University Cambridge (Mass.), Degree in Classical Philology 1975 (eius summa legitur in "HSPh" 80 (1976), pp. 306-8).

E. Norden, *Die antike Kunstprosa*, Leipzig 1909², vol. I, pp. 397-398, adnot. 4.

R. P. Oliver, *Era plagiario il Poliziano nelle sue traduzioni di Epitteto e di Erodiano ?*, "Poliziano e il suo tempo. Atti del IV convegno internazionale di studi sul Rinascimento.", Firenze 1957, pp. 253-71.

Ph. D'Orville, in editione Charitonis, Amstelodami 1750.*

Th. Reinesius, in margine editionis suae.*

J. J. Reiske, apud Irmischum.

F. Ritschl, *Zu Herodians Kaisergeschichte*, "Rhein. Mus." 13 (1858), pp. 157-63.

A. Salac, *De Herodiani locis aliquot*, "Listy Filol." 5 (1941), pp. 205-9.

Scheid, apud Boeclerum.

K. Schenkl, *Herodianea*, "Wiener Studien" 6 (1884), pp. 269-86.

Ph. Schmidt, *Die Syntax des Historikers Herodian*, II voll., Guetersloh 1891-93.

A. Schottus, apud Sylburgium.

E. Schwartz, apud Stavenhagenum.

O. Staehlin, censura ed. Stavenhageni, "Phil. Wochen." 44 (1924), pp. 337-339.

F. A. Stroth, *Specimen V animadvers. in libros VIII Herodiani*, Stollbergae apud Hercyniam 1776-1780.*

H. Szelest, *De Herodiani clausulis metricis*, "Eos" 45 (1951), pp. 87-92.

G. Vitelli, *Codici fiorentini dello storico Erodiano*, "SIFC" 2 (1894), p. 470.

CONSPECTVS SIGLORVM

A Monac. Gr. 157 s. XIV
B Vindob. phil. Gr. 59 s. XV
V Venet. Marc. Gr. 389 s. XV

f Laur. pl. 57. 45 s. XIV
g Lugdun. XXIII Gronov. 88 s. XI

Bonf Bonfinis translatio Latina
P Politiani translatio Latina

i = fons codicum f g (aliorumque, cf. praefationem)
O = fons testis φ et ψ
φ = fons codicum B V
ψ = fons codicis A translationisque Bonfinis
x = fons codicum utriusque classis (i et O)
Io = Ioannis Antiocheni excerpta
ω = fons communis codicum (x) et Ioannis

Ἡρωδιανοῦ τῆς μετὰ Μάρκον βασιλείας

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Οἱ πλεῖστοι τῶν περὶ συγκομιδὴν ἱστορίας ἀσχοληθέντων ἔργων τε πάλαι γεγονότων μνήμην ἀνανεώσασθαι σπουδασάντων, παιδείας κλέος ἀίδιον μνώμενοι, ὡς ἂν μὴ σιωπήσαντες λάθοιεν εἰς τὸν πολὺν ὅμιλον ἀριθμούμενοι, τῆς μὲν ἀληθείας ἐν ταῖς ἀφηγήσεσιν ὠλιγώρησαν, οὐχ ἥκιστα δὲ ἐπεμελήθησαν φράσεώς τε καὶ εὐφωνίας, θαρροῦντες ὡς, εἴ τι καὶ μυθῶδες λέγοιεν, τὸ μὲν ἡδὺ τῆς ἀκροάσεως αὐτοὶ καρπώσονται, τὸ δ'ἀκριβὲς τῆς ἐξετάσεως οὐκ ἐλεγχθήσεται. 2 εἰσὶ δ'οἳ πρὸς ἔχθραν ἢ μῖσος τυράννων, κολακείαν τε ἢ τιμὴν βασιλέων πόλεώς τε <καὶ> ἰδιωτῶν, εὐτελῆ καὶ μικρὰ ἔργα λόγων ἀρετῇ δόξῃ παρέδοσαν τῆς ἀληθείας μείζονι. 3 ἐγὼ δ' ἱστορίαν οὐ παρ' ἄλλων ἀποδεξάμενος ἄγνωστόν τε καὶ ἀμάρτυρον, ὑπὸ νεαρᾷ δὲ τῇ τῶν ἐντευξομένων μνήμῃ, μετὰ πάσης [ἀληθοῦς] ἀκριβείας ἤθροισα ἐς συγγραφήν, οὐκ ἀτερπῆ τὴν γνῶσιν καὶ τοῖς ὕστερον ἔσεσθαι προσδοκήσας ἔργων μεγάλων τε καὶ πολλῶν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ γενομένων. 4 εἰ γοῦν τις παραβάλοι πάντα τὸν ἀπὸ τοῦ Σεβαστοῦ χρόνον, ἐξ οὗπερ ἡ Ῥωμαίων δυναστεία μετέπεσεν εἰς μοναρχίαν, οὐκ ἂν εὕροι ἐν ἔτεσι περί που διακοσίοις μέχρι τῶν Μάρκου καιρῶν οὔτε βασιλειῶν οὕτως ἐπαλλήλους διαδοχὰς οὔτε πολέμων ἐμφυλίων τε καὶ ξένων τύχας ποικίλας ἐθνῶν τε κινήσεις καὶ πόλεων ἁλώσεις τῶν τε ἐν τῇ ἡμεδαπῇ καὶ ἐν πολλοῖς βαρβάροις, γῆς τε σεισμοὺς καὶ ἀέρων φθορὰς τυράννων τε καὶ βασιλέων βίους παραδόξους πρότερον ἢ σπανίως ἢ μηδ' ὅλως μνημονευθέντας· 5 ὧν οἳ μὲν ἐπιμηκέστερον ἔσχον τὴν ἀρχήν, οἳ δὲ πρόσκαιρον τὴν δυναστείαν· εἰσὶ δ'οἳ μέχρι προσηγορίας καὶ τιμῆς ἐφημέρου μόνης ἐλθόντες εὐθέως κατελύθησαν. μερισθεῖσα γὰρ ἡ Ῥωμαίων ἀρχὴ ἐν ἔτεσιν

De inscriptione cf. praefationis adnot. 1 2 ἔργων] ἐνίων f non dispicitur g 3 ὡς ἂν μὴ] ὅπως μὴ f non dispicitur g 4 εἰς] ἐς O 10 πόλεως] exspectabam πόλεων, ut vertit P <καὶ>] add. a c[corr.] 11 ἀρετῇ] ἀρετῶν O παρέδοσαν] παρέδωκαν i 14 [ἀληθοῦς]] del. Bekk.[2] 19 μέχρι τῶν Μάρκου καιρῶν] redundant 24 μηδ'] v Boecler μήθ' x 25 ἐπιμηκέστερον] ἐπιμηκεστέραν Steph.

ἑξήκοντα εἰς πλείους δυνάστας, ἢ ὁ χρόνος ἀπῄτει, πολλὰ καὶ ποικίλα ἤνεγκε καὶ θαύματος ἄξια. 6 τούτων γὰρ οἱ μὲν τὴν ἡλικίαν πρεσβύτεροι διὰ τὴν ἐμπειρίαν τῶν πραγμάτων ἐπιμελέστερον ἑαυτῶν τε καὶ τῶν ὑπηκόων ἦρξαν, οἱ δὲ κομιδῇ νέοι ῥᾳθυμότερον βιώσαντες πολλὰ ἐκαινοτόμησαν· διόπερ εἰκότως ἐν ἡλικίαις τε καὶ ἐξουσίαις διαφόροις οὐχ ὅμοια γέγονε τὰ ἐπιτηδεύματα. ὡς δ' ἕκαστα τούτων πέπρακται, κατὰ χρόνους καὶ δυναστείας διηγήσομαι.

2 τῷ βασιλεύοντι Μάρκῳ θυγατέρες μὲν ἐγένοντο πλείους, ἄρρενες δὲ δύο. τῶν δὲ ἀρρένων τούτων ὁ μὲν ἕτερος κομιδῇ νέος τὸν βίον μετήλλαξε (Βηρίσσιμος δ' ἦν ὄνομα αὐτῷ), τὸν δὲ περιόντα Κόμοδόν τε καλούμενον ὁ πατὴρ μετὰ πάσης ἐπιμελείας ἀνεθρέψατο, πάντοθεν τοὺς ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἐπὶ λόγοις δοκιμωτάτους ἐπὶ συντάξεσιν οὐκ εὐκαταφρονήτοις καλῶν, ὅπως συνόντες ἀεὶ παιδεύοιεν αὐτῷ τὸν υἱόν. 2 τάς τε θυγατέρας ἐν ὥρᾳ γενομένας ἐξέδοτο ἀνδράσι τῆς συγκλήτου βουλῆς τοῖς ἀρίστοις, οὐ τοὺς γένους μακραῖς διαδοχαῖς εὐπατρίδας οὐδὲ τοὺς πλούτου περιβολαῖς λαμπρούς, κοσμίους δὲ τὸν τρόπον καὶ σώφρονας τὸν βίον γαμβροὺς αὐτῷ γενέσθαι θέλων· ταῦτα γὰρ μόνα [ψυχῆς] ἴδια καὶ ἀναφαίρετα ἡγεῖτο κτήματα. 3 ἀρετῆς δὲ πάσης ἔμελεν αὐτῷ, λόγων τε ἀρχαιότητος ἦν ἐραστής, ὡς μηδενὸς μήτε Ῥωμαίων μήτε Ἑλλήνων ἀπολείπεσθαι· δηλοῖ δὲ ὅσα καὶ εἰς ἡμᾶς ἦλθεν ἢ λεχθέντα πρὸς αὐτοῦ ἢ γραφέντα. 4 παρεῖχε δὲ καὶ τοῖς ἀρχομένοις ἑαυτὸν ἐπιεικῆ καὶ μέτριον βασιλέα, τούς τε προσιόντας δεξιούμενος κωλύων τε τοὺς περὶ αὐτὸν δορυφόρους ἀποσοβεῖν τοὺς ἐντυγχάνοντας. μόνος τε βασιλέων φιλοσοφίαν οὐ λόγοις οὐδὲ δογμάτων γνώσεσι, σεμνῷ δ' ἤθει καὶ σώφρονι βίῳ ἐπιστώσατο. πολύ τε πλῆθος ἀνδρῶν σοφῶν ἤνεγκεν ἡ τῶν ἐκείνου καιρῶν φορά· φιλεῖ γάρ πως ἀεὶ τὸ ὑπήκοον ζήλῳ τῆς τοῦ ἄρχοντος γνώμης βιοῦν. 5 ὅσα μὲν οὖν ἐκείνῳ πέπρακται ἀνδρεῖα καὶ σώφρονα, στρατηγικὴν ἢ πολιτικὴν ἀρετὴν ἔχοντα, πρός τε τοὺς τὰ ἀρκτῷα τῆς γῆς [ἔθνη

2 τούτων] οὕτω i 3 διὰ τὴν ἐμπειρίαν] τῇ ἐμπειρίᾳ i 6 ἐξουσίαις] προαιρέσεσι dub. Mend., sed cf. 2.9.9 7 πέπρακται] γέγονε O 11 δ'] δὲ O 12 τε] om. i πάσης] Schottus, praeeunte A (τῆς πάσης), πολλῆς Steph. τῆς ἄλλης x 20 [ψυχῆς]] del. Nauck ἴδια] ἀΐδια Nauck 22 μήτε Ἑλλήνων] μηδὲ Ἑλλήνων O 29 σώφρονι βίῳ] βίῳ σώφρονι i 30 ἤνεγκεν ἡ τῶν ἐκείνου καιρῶν φορὰ] ἤνεγκε τῶν ἐκείνου καιρῶν ἡ φορὰ O 33 ἀρετὴν ἔχοντα] ἀρχὴν ἔχοντι Herw., non male, cf. 1.4.8 [ἔθνη

βάρβαρα] κατοικοῦντας πρός τε τοὺς ὑπὸ ταῖς ἀνατολαῖς ποιουμένους τὸν βίον, πολλοῖς καὶ σοφοῖς ἀνδράσι συγγέγραπται. ἃ δὲ μετὰ τὴν Μάρκου τελευτὴν παρὰ πάντα τὸν ἐμαυτοῦ βίον εἶδόν τε καὶ ἤκουσα (ἔστι δ' ὧν καὶ πείρᾳ μετέσχον ἐν βασιλικαῖς ἢ δημοσίαις ὑπηρεσίαις γενόμενος) ταῦτα συνέγραψα.
3 γηραιὸν ὄντα Μάρκον, καὶ μὴ μόνον ὑφ' ἡλικίας, ἀλλὰ καμάτοις τε καὶ φροντίσι τετρυχωμένον διατρίβοντά τε ἐν Παίοσι, νόσος χαλεπὴ καταλαμβάνει. ἐπεὶ δὲ αὐτῷ τὰς πρὸς σωτηρίαν ἐλπίδας φαύλως ἔχειν ὑπώπτευεν, ἑώρα τε τὸν παῖδα τῆς μειρακίων ἡλικίας ἀρχόμενον ἐπιβαίνειν, δεδιὼς μὴ νεότης ἀκμάζουσα καὶ ἐν ὀρφανίᾳ ἐξουσίαν αὐτοκράτορα καὶ ἀκώλυτον προσλαβοῦσα μαθημάτων μὲν καλῶν καὶ ἐπιτηδευμάτων ἀφηνιάσῃ, μέθαις δὲ καὶ κραιπάλαις ἐπιδῷ ἑαυτήν (ῥᾷστα γὰρ αἱ τῶν νέων ψυχαὶ εἰς ἡδονὰς ἐξολισθαίνουσαι ἀπὸ τῶν παιδείας καλῶν μετοχετεύονται), 2 οἷα δὴ ἄνδρα πολυίστορα μάλιστα ἐτάραττε μνήμη τῶν ἐν νεότητι βασιλείαν παραλαβόντων, τοῦτο μὲν Διονυσίου τοῦ Σικελιωτῶν τυράννου, ὃς ἀπὸ τῆς ἄγαν ἀκρασίας καινὰς ἡδονὰς ἐπὶ μεγίστοις μισθοῖς ἐθηρᾶτο, τοῦτο δὲ αἱ τῶν Ἀλεξάνδρου διαδόχων εἰς τοὺς ὑπηκόους ὕβρεις τε καὶ βίαι, δι' ὧν τὴν ἐκείνου ἀρχὴν κατῄσχυναν, 3 Πτολεμαῖος μὲν καὶ μέχρις ἀδελφῆς ἰδίας ἔρωτος προχωρήσας παρὰ τοὺς Μακεδόνων τε καὶ Ἑλλήνων νόμους, Ἀντίγονος δὲ Διόνυσον πάντα μιμούμενος καὶ κισσὸν μὲν περιτιθεὶς τῇ κεφαλῇ ἀντὶ καυσίας καὶ διαδήματος Μακεδονικοῦ, θύρσον δὲ ἀντὶ σκήπτρου φέρων· 4 ἔτι δὲ καὶ μᾶλλον αὐτὸν ἐλύπει τὰ μὴ πρὸ πολλοῦ ἀλλ' ὑπόγυον ἔχοντα τὴν μνήμην, τά τε Νέρωνι πεπραγμένα, ὃς ἐχώρησε μέχρι μητρῴου φόνου παρεῖχέ τε τοῖς δήμοις ἑαυτὸν καταγέλαστον θέαμα, τά τε Δομετιανῷ τετολμημένα, τῆς ἐσχάτης ὠμότητος οὐδὲν ἀπολείποντα. 5 τοιαύτας δὴ τυραννίδος εἰκόνας ὑποτυπούμενος ἐδεδίει τε καὶ <ἀπ>ήλπιζεν· οὐ μετρίως δ'αὐτὸν ἐτάραττον καὶ οἱ

βάρβαρα]] del. Reiske 1 ὑπὸ] ἀπὸ O 4 δ'] δὲ O 7 καμάτοις] <καὶ> καμάτοις Reiske, sed cf. 3.4.7, 6.8.2 τε ἐν] τε del. Mend. praeeunte P 18 Σικελιωτῶν] Mend. praeeunte P Σικελιώτου x ἀπὸ] ὑπὸ Nauck, sed cf. quae adnotavi ad 2.1.2 ἄγαν] om. O 22 ἰδίας] γνησίας O 23 τε] transposui, ante τοὺς (l. 22) x del. Stav. Ἀντίγονος] retinui dub. Herodiano, non librario, errorem tribuens Ἀντίοχος Meineke 27 πολλοῦ] πολλοῦ <γενόμενα> Steph. 32 <ἀπ>ήλπιζεν] add. Mend., quod recepi coll. Dio Prus.

Γερμανοὶ γειτνιῶντες, οὓς οὐδέπω πάντας ἐκεχείρωτο, ἀλλὰ τοὺς μὲν πειθοῖ ἐς συμμαχίαν προσηγάγετο, τῶν δὲ καὶ κρατήσας ἦν τοῖς ὅπλοις· ἦσαν δέ τινες οἳ διαδράντες πρὸς τὸ παρὸν ἀνακεχωρήκεσαν δέει τῆς παρουσίας τοιούτου βασιλέως. ὑπώπτευεν οὖν, μὴ τῆς ἡλικίας τοῦ μειρακίου καταφρονήσαντες ἐπιθῶνται αὐτῷ. ἐρᾷ δὲ τὸ βάρβαρον καὶ ἐπὶ ταῖς τυχούσαις ἀφορμαῖς ῥᾷστα κινεῖσθαι.

4 κυμαίνουσαν οὖν ἔχων τοσαύταις φροντίσι τὴν ψυχήν, συγκαλέσας τε τοὺς φίλους ὅσοι τε παρῆσαν τῶν συγγενῶν καὶ τὸν παῖδα παραστησάμενος, ἐπειδὴ πάντες συνῆλθον, ἠσυχῇ τοῦ σκίμποδος κουφίσας ἑαυτὸν τοιούτων λόγων ἤρξατο· 2 "ἄχθεσθαι μὲν ὑμᾶς ἐφ' οἷς ὁρᾶτέ με διακείμενον, θαυμαστὸν οὐδέν· φύσει τε γὰρ τὸ ἀνθρώπινον ἐλεεινὸν ἐν ταῖς τῶν ὁμοφύλων συμφοραῖς, τά τε δεινὰ ὑπ' ὄψιν πεσόντα οἶκτον προκαλεῖται μείζονα. ἐμοὶ δέ τι καὶ πλέον ὑπάρχειν παρ' ὑμῶν οἴομαι· ἐκ γὰρ ὧν αὐτὸς διάκειμαι πρὸς ὑμᾶς, ἀμοιβαίαν εὔνοιαν εἰκότως ἤλπικα. 3 νῦν δὲ καιρὸς εὔκαιρος ἐμοί τε αἰσθέσθαι μὴ μάτην εἰς ὑμᾶς τοσούτου χρόνου τιμήν τε καὶ σπουδὴν κατατεθεῖσθαι, ὑμῖν τε ἀποδοῦναι χάριν, δείξασιν ὅτι ὑπὲρ ὧν ἐτύχετε οὐκ ἀμνημονεῖτε. ὁρᾶτε δή μοι τὸν υἱὸν ὃν αὐτοὶ ἀνεθρέψασθε, ἄρτι τῆς μειρακίων ἡλικίας ἐπιβαίνοντα καὶ δεόμενον ὥσπερ ἐν χειμῶνι καὶ ζάλῃ τῶν κυβερνησόντων, μή ποι φερόμενος ὑπ' ἀτελοῦς τῆς τῶν δεόντων ἐμπειρίας εἰς φαῦλα ἐπιτηδεύματα προσαραχθῇ. 4 γένεσθε δὴ οὖν αὐτῷ ὑμεῖς ἀνθ' ἑνὸς ἐμοῦ πατέρες πολλοί, περιέποντές τε καὶ τὰ ἄριστα συμβουλεύοντες. οὔτε γὰρ χρημάτων πλῆθος οὐδὲν αὔταρκες πρὸς τυραννίδος ἀκρασίαν, οὔτε δορυφόρων φρουρὰ ἱκανὴ ῥύεσθαι τὸν ἄρχοντα, εἰ μὴ προσυπάρχοι ἡ τῶν ὑπηκόων εὔνοια. 5 μάλιστα δὲ ἐκεῖνοι ἐς ἀρχῆς μῆκος ἀκινδύνως ἤλασαν, ὅσοι μὴ φόβον ἐξ ὠμότητος, πόθον δὲ <ἐκ> τῆς αὑτῶν χρηστότητος ταῖς τῶν ἀρχομένων ψυχαῖς ἐνέσταξαν. οὐ γὰρ οἱ ἐξ ἀνάγκης δουλεύοντες ἀλλ' οἱ μετὰ πειθοῦς καὶ ἔξω κολακείας προσποιήτου ὑπακούοντες ἀνύποπτα δρῶντές τε καὶ

38.19 2 τῶν δὲ καὶ κρατήσας] τοὺς δὲ κρατήσας O 3 πρὸς] πρός τε O 7 κινεῖσθαι] κινούμενον i 9 τε τοὺς] τοὺς i 15 προκαλεῖται] προσκαλεῖται O 20 ὅτι ὑπὲρ] ὅτιπερ Steph. 21 ἄρτι] om. O 26 οὔτε γὰρ ... ἀκρασίαν] "nullae opes sufficiunt ad explendas tyrannorum libidines" 27 ἀκρασίαν] iniuria vexatum 28 προσυπάρχοι] Faber προυπάρχοι x 30 <ἐκ>] add. Steph. P 32 καὶ ἔξω κολακείας προσποιήτου] transposui, ante δρῶντες x 33 ἀνύποπτα] del. susp. Mend. ἀνύποπτοι a

πάσχοντες διατελοῦσι καὶ οὐδέ ποτε ἀφηνιάζουσιν, ἢν μὴ βίᾳ καὶ ὕβρει ἐπὶ τοῦτο ἀχθῶσι. 6 χαλεπὸν δὲ μετριάσαι τε καὶ ὅρον ἐπιθεῖναι ἐπιθυμίαις ὑπηρετούσης ἐξουσίας. τοιαῦτα δὴ συμβουλεύοντες αὐτῷ, καὶ ὧν ἀκούει παρὼν ὑπομιμνήσκοντες, ὑμῖν τε αὐτοῖς καὶ πᾶσιν ἄριστον ἀποδείξετε βασιλέα, τῇ τε ἐμῇ μνήμῃ χαριεῖσθε τὰ μέγιστα, οὕτω τε μόνως ἀίδιον αὐτὴν ποιῆσαι δυνήσεσθε." 7 τοσαῦτα εἰπόντα τὸν Μάρκον ἐπιπεσοῦσα λιποθυμία κατεσίγασεν· ὑπὸ δὲ ἀσθενείας τε καὶ ἀθυμίας αὖθις ὑπτίαζεν. οἶκτος δὲ πάντας ἐλάμβανε τοὺς παρόντας, ὡς μηδὲ κατασχόντας αὐτῶν τινας εἰς οἰμωγὴν ἀναβοῆσαι. ὃ μὲν οὖν νυκτός τε καὶ ἡμέρας ἐπιβιώσας μιᾶς ἀνεπαύσατο, πόθον τε τοῖς καθ' αὐτὸν ἀνθρώποις ἐγκαταλιπὼν ἀρετῆς τε ἀίδιον μνήμην εἰς τὸν ἐσόμενον αἰῶνα. 8 τελευτήσαντος δὲ Μάρκου, ἐπειδὴ διεφοίτησεν ἡ φήμη, πᾶν τε τὸ παρὸν στρατιωτικὸν καὶ τὸ δημῶδες πλῆθος ὁμοίως πένθει κατείχετο, οὐδέ τις ἦν ἀνθρώπων τῶν ὑπὸ τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν ὃς ἀδακρυτὶ τοιαύτην ἀγγελίαν ἐδέχετο. πάντες δ'ὥσπερ ἐκ μιᾶς φωνῆς, οἳ μὲν πατέρα χρηστόν, οἳ δ'ἀγαθὸν βασιλέα, γενναῖον δὲ ἕτεροι στρατηγόν, οἳ δὲ σώφρονα καὶ κόσμιον ἄρχοντα ἀνεκάλουν, καὶ οὐδεὶς ἐψεύδετο.

5 ὀλίγων δὲ διελθουσῶν ἡμερῶν, ἐν ὅσαις περὶ τὴν κηδείαν τοῦ πατρὸς τὸν υἱὸν ἀπησχόλουν, ἔδοξε τοῖς φίλοις προαγαγεῖν τὸ μειράκιον εἰς τὸ στρατόπεδον, ὡς ἂν διαλεχθείη τε τοῖς στρατιώταις, καὶ χρήματα δωρησάμενος, ὡς ἔθος ἐστὶ τοῖς βασιλείαν διαδεχομένοις, μεγαλόφρονι ἐπιδόσει οἰκειώσηται τὸ στράτευμα. 2 παρηγγέλθη τε δὴ πᾶσιν ἐλθεῖν εἰς τὸ εἰωθὸς πεδίον αὐτοὺς ὑποδέχεσθαι. προελθὼν δὲ ὁ Κόμοδος τάς τε βασιλείους θυσίας ἐπετέλει, καὶ βήματος αὐτῷ εἰς ὕψος ἀρθέντος ἐν μέσῳ τῷ στρατοπέδῳ, ἀνελθὼν ἐπ'αὐτὸ καὶ περιστησάμενος τοὺς πατρῴους φίλους (πολλοὶ δὲ καὶ λόγιοι παρῆσαν αὐτῷ) ἔλεξε τοιάδε· 3 "κοινὴν εἶναί μοι πρὸς ὑμᾶς τὴν ἐπὶ τοῖς καταλαβοῦσιν ἀλγηδόνα καὶ μηδέν τι ἧττον ὑμᾶς ἐμοῦ δυσφορεῖν ἐμαυτὸν ἀκριβῶς πέπεικα. οὐδὲ γὰρ περιόντος

1 διατελοῦσι] διατελοῦσιν B i   καὶ οὐδέ] οὐδέ i   2 τοῦτο] τούτῳ i   μετριάσαι] Bekk.[2] μετρῆσαι x   τε καὶ] τι καὶ O   4 παρὼν] παρ' ὧν A B om. Bonf   8 λιποθυμία] Bekk.[2] λειποθυμία x   ἀσθενείας τε] ἀσθενείας i   10 αὐτῶν τινας] τινάς αὐτῶν i   16 τῶν ὑπὸ] ὑπὸ O   22 προαγαγεῖν] προσαγαγεῖν O   23 εἰς] ἐς O   ἂν] om. i   τε τοῖς] τοῖς O   24 δωρησάμενος] δωρησάμενοι i   27 αὐτοὺς ὑποδέχεσθαι] del. Mend. coll. 6.3.2   προελθὼν] προσελθὼν O

μοι τοῦ πατρὸς πλεονεκτεῖν ὑμῶν ἠξίουν. ἐκεῖνος γὰρ πάντας ἡμᾶς ὡς ἕνα ἠγάπα. ἔχαιρε γοῦν μᾶλλον συστρατιώτην με ἢ υἱὸν καλῶν· τὴν μὲν γὰρ [προσηγορίαν] ἡγεῖτο φύσεως, τὴν δ'ἀρετῆς κοινωνίαν. φέρων τέ με πολλάκις ἔτι νήπιον ὄντα ταῖς ὑμετέραις ἐνεχείρισε πίστεσι. 4 διόπερ καὶ ῥᾷστα πάσης εὐνοίας μεθέξειν πρὸς ὑμῶν ἤλπικα, τῶν μὲν πρεσβυτέρων τροφεῖά μοι ταῦτα ὀφειλόντων, τοὺς δ' ἡλικιώτας εἰκότως ἂν καὶ συμφοιτητὰς τῶν ἐν ὅπλοις ἔργων ἀποκαλοίην· πάντας γὰρ ἡμᾶς ὡς ἕνα ὁ πατὴρ ἐφίλει τε καὶ πᾶσαν ἀρετὴν ἐπαίδευεν. 5 ἔδωκε δὲ μετ' ἐκεῖνον ἐμὲ βασιλέα ἡ τύχη, οὐκ ἐπείσακτον, ὥσπερ οἱ πρὸ ἐμοῦ προσκτήτῳ σεμνυνόμενοι ἀρχῇ, ἀλλὰ μόνος τε ὑμῖν ἐγὼ ἐν τοῖς βασιλείοις ἀπεκυήθην, καὶ μὴ πειραθέντα με ἰδιωτικῶν σπαργάνων ἅμα τῷ τῆς γαστρὸς προελθεῖν ἡ βασίλειος ὑπεδέξατο πορφύρα, ὁμοῦ δέ με εἶδεν ἥλιος ἄνθρωπον καὶ βασιλέα. 6 εἰκότως οὖν ταῦτα λογιζόμενοι στέργοιτε οὐ δοθέντα ὑμῖν ἀλλὰ γεννηθέντα αὐτοκράτορα. ὁ μὲν γὰρ πατὴρ εἰς οὐρανὸν ἀναπτὰς ὀπαδὸς ἤδη καὶ σύνεδρός ἐστι θεῶν· ἡμῖν δὲ χρὴ μέλειν τῶν ἐν ἀνθρώποις καὶ τὰ ἐπὶ γῆς διοικεῖν. κατορθοῦν δὲ αὐτὰ καὶ βεβαιοῦν ὑμέτερον ἔργον, εἰ τά τε τοῦ πολέμου λείψανα μετὰ πάσης ἀνδρείας ἀπαλείψαιτε καὶ τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν μέχρις ὠκεανοῦ προαγάγοιτε. 7 ὑμῖν τε γὰρ ταῦτα δόξαν οἴσει καὶ τὴν τοῦ κοινοῦ πατρὸς μνήμην χάρισιν ἀξίαις οὕτως ἀμείψεσθε· ὃν ἐπακούειν τε τῶν λεγομένων καὶ τὰ πραττόμενα ἐφορᾶν ἡγεῖσθε. εὐδαιμονοίημεν δ' ἂν τὰ δέοντα πράττοντες ὑπὸ τοιούτῳ μάρτυρι. καὶ τὰ μὲν πρότερον ὑμῖν ἀνδρείως κατορθωθέντα εἰς τὴν ἐκείνου σοφίαν τε καὶ στρατηγίαν τὴν ἀναφορὰν εἶχεν· ὅσα δ'ἂν σὺν ἐμοὶ βασιλεῖ νέῳ προθύμως ἐπιδείξησθε, <ἐκ> τούτων τὴν δόξαν πίστεώς τε ἀγαθῆς καὶ ἀνδρείας <αὐτοὶ> ἀποίσεσθε. 8 τό τε ἐν ἡμῖν νέον σεμνότητος πληρώσετε τῇ τῶν ὑμετέρων ἔργων ἀνδραγαθίᾳ. τὸ βάρβαρον δὲ

1 ἠξίουν] ἐξῆν dub. Mend. ἠξιούμην ego 2 ἡμᾶς] ὑμᾶς O ἕνα] ἐμὲ Nauck γοῦν] Bekk.[2] οὖν x 3 [προσηγορίαν]] del. Nauck 4 ἔτι] om. i 6 τῶν μὲν πρεσβ. ... ὀφειλόντων] "perinepte scriptor utitur substantivo τροφεῖα" Herw. 8 ἀποκαλοίην] ἀποκαλοίμην O 9 ἡμᾶς] ὑμᾶς O 10 ἔδωκε] ἔθηκε Herw. 11 σεμνυνόμενοι] σεμνυνόμενον i 14 πορφύρα] πορφυρὶς i 17 οὐρανὸν] τὸν οὐρανὸν O 21 ἀπαλείψαιτε] Bekk. ἀπαλείψετε i ἀπολήψετε O 22 προαγάγοιτε] προσαγάγοιτε O 28 εἶχεν] scripsi ἔχει x 29 <ἐκ>] addidi τούτων] αὐτοὶ dub. Mend. 30 ἀνδρείας] ἀνδρίας i <αὐτοὶ>] addidi 31 τὸ βάρβαρον δὲ] τό τε βάρβαρον i

ἐν ἀρχῇ νέας ἡγεμονίας κολασθὲν οὔτε εἰς τὸ παρὸν καταθαρσήσει τῆς ἡλικίας καταφρονῆσαν, τά τε μέλλοντα φοβήσεται δέει τῶν πεπειραμένων." τοσαῦτα ὁ Κόμοδος εἰπὼν καὶ μεγαλόφροσι δωρεαῖς χρημάτων οἰκειωσάμενος τὸ στρατιωτικόν, εἰς τὴν βασίλειον ἐπανῆλθεν αὐλήν.

6 ὀλίγου μὲν οὖν τινος χρόνου πάντα ἐπράττετο τῇ γνώμῃ τῶν πατρῴων φίλων, οἳ πανημέριοι συνῆσαν αὐτῷ τὰ βέλτιστα συμβουλεύοντες, καὶ τοσοῦτον ἐνδιδόντες χρόνον, ὅσον ἐνόμιζον αὐτάρκη πρὸς σώφρονα τοῦ σώματος ἐπιμέλειαν. παρεισδύντες δέ τινες τῶν ἐπὶ τῆς αὐλῆς οἰκετῶν διαφθείρειν ἐπειρῶντο νέον ἦθος βασιλέως, ὅσοι τε κόλακες τραπέζης [καὶ] τὸ εὔδαιμον γαστρὶ καὶ τοῖς αἰσχίστοις μετροῦσιν ὑπεμίμνησκον αὐτὸν τῆς ἐν Ῥώμῃ τρυφῆς, θεάματά τε καὶ ἀκούσματα τερπνὰ διηγούμενοι τήν τε τῶν ἐπιτηδείων δαψίλειαν καταριθμοῦντες διαβάλλοντές τε πᾶσαν τὴν ἐπὶ ταῖς ὄχθαις τοῦ Ἴστρου ὥραν, μήτε ὀπώρας εὔφορον κρυεράν τε ἀεὶ καὶ συννεφῆ. 2 "οὐ παύσῃ δέ, - ἔλεγον - ὦ δέσποτα, πηγνύμενόν τε καὶ ὀρυττόμενον πίνων ὕδωρ; ἄλλοι δὲ ἀπολαύσουσι πηγῶν τε θερμῶν καὶ ψυχροῦ νάματος ἀτμίδων τε καὶ ἀέρων, ὧν Ἰταλία μόνη εὔφορος;" τοιαῦτα δή τινα τῷ μειρακίῳ ὑποτυπούμενοι ἤγειρον αὐτοῦ τὰς ὀρέξεις εἰς τὴν ἡδονῶν ἐπιθυμίαν. 3 αἰφνιδίως δὲ καλέσας τοὺς φίλους ποθεῖν ἔλεγε τὴν πατρίδα· ὁμολογεῖν δὲ τὰς αἰτίας τῆς αἰφνιδίου ὁρμῆς αἰδούμενος, δεδιέναι προσεποιεῖτο, μή τις ἐκεῖσε προκαταλάβοι τὴν βασίλειον ἑστίαν τῶν εὐπατριδῶν <ἢ> πλουσίων, εἶθ' ὥσπερ ἐξ ὀχυρᾶς ἀκροπόλεως δυνάμεως περιβολὴν συγκροτήσας ἐπιθῆται τῇ ἀρχῇ. αὐτάρκης δὲ ὁ δῆμος χορηγῆσαι πλῆθος ἐπιλέκτων νεανιῶν. 4 τοιαῦτά τινα προφασιζομένου τοῦ μειρακίου οἱ μὲν ἄλλοι συνεστάλησάν τε τὴν ψυχὴν καὶ σκυθρωπαῖς ταῖς ὄψεσιν εἰς γῆν ἔνευσαν. Πομπηιανὸς δέ, ὃς πρεσβύτατός τε ἦν ἁπάντων καὶ κατ' ἐπιγαμίαν προσήκων αὐτῷ (συνῴκει γὰρ τῇ πρεσβυτάτῃ τῶν ἀδελφῶν τοῦ Κομόδου), "ποθεῖν μέν σε - ἔφη - τέκνον καὶ

1 κολασθὲν] κωλυθὲν i 2 ἡλικίας] <ἡμετέρας> ἡλικίας Steph. P καταφρονῆσαν] del. Mend. 4 μεγαλόφροσι] μεγαλοφρόνοις O μεγαλοφρόνως Irmisch, sed cf. 1.5.1 11 νέον] <τὸ> νέον Mueller 12 [καὶ]] del. Stav. γαστρὶ] γάστριον O μετροῦσιν ὑπεμίμνησκον] post μετροῦσιν interpunctionem sustuli 25 <ἢ>] add. Irmisch, quod ego recepi coll. 2.6.5 26 πλουσίων] del. Mend. δυνάμεως] scripsi δύναμιν καὶ x 27 περιβολὴν] <πλούτου> περιβολὴν Steph., verbum corruptum putat Mend.

δέσποτα, τὴν πατρίδα εἰκός· καὶ γὰρ αὐτοὶ τῶν οἴκοι ὁμοίᾳ ἐπιθυμίᾳ ἑαλώκαμεν. 5 ἀλλὰ τὰ ἐνταῦθα προυργιαίτερα ὄντα καὶ μᾶλλον ἐπείγοντα ἐπέχει τὴν ἐπιθυμίαν. τῶν μὲν γὰρ ἐκεῖσε καὶ ὕστερον ἐπὶ πλεῖστον αἰῶνα ἀπολαύσεις, ἐκεῖ τε ἡ 'Ρώμη, ὅπου ποτ' ἂν ὁ βασιλεὺς ᾖ. τὸν δὲ πόλεμον ἀτελῆ καταλιπεῖν μετὰ τοῦ ἀπρεποῦς καὶ ἐπισφαλές. θάρσος γὰρ ἐμβαλοῦμεν τοῖς βαρβάροις, οὐκ ἐπανόδου πόθον ἀλλὰ φυγὴν καὶ δέος ἡμῶν καταγνοῦσι. 6 καλὸν δέ σοι χειρωσαμένῳ πάντας αὐτοὺς καὶ τὴν ὑπὸ τῇ ἄρκτῳ ἀρχὴν ὠκεανῷ ὁρίσαντι ἐπανελθεῖν οἴκαδε θριαμβεύοντί τε καὶ δεσμίους ἀπάγοντι καὶ αἰχμαλώτους βασιλεῖς τε καὶ σατράπας βαρβάρους. τούτοις γὰρ καὶ οἱ πρὸ σοῦ 'Ρωμαῖοι μεγάλοι τε καὶ ἔνδοξοι γεγόνασι. δεδιέναι δέ σε οὐ χρή, μή τις ἐκεῖ τοῖς πράγμασιν ἐπιθῆται. οἵ τε γὰρ ἄριστοι τῆς βουλῆς ἐνταῦθα σὺν σοί, ἥ τε στρατιωτικὴ δύναμις παροῦσα πᾶσα τῆς σῆς ἀρχῆς προασπίζει· ταμιεῖά τε χρημάτων βασιλικῶν ἐνταῦθα πάντα· ἥ τε τοῦ πατρὸς μνήμη αἰώνιόν σοι πίστιν καὶ εὔνοιαν παρὰ τῶν ἀρχομένων ἐβεβαίωσεν." 7 τοιαῦτά τινα εἰς προτροπὴν καὶ τὴν πρὸς τὰ κρείττονα ὁρμὴν ὁ Πομπηιανὸς εἰπὼν διέτρεψε πρὸς ὀλίγον τὸ μειράκιον. αἰδεσθεὶς γὰρ ὁ Κόμοδος τὰ λεχθέντα, οὐδέν τε οἷός τε ὢν εὐλόγως ἀποκρίνασθαι, τοὺς φίλους ἀπεπέμψατο, φήσας ἀκριβέστερον καθ' αὑτὸν ἐπισκέψασθαι τὸ πρακτέον. 8 ἐγκειμένων δὲ τῶν περὶ αὐτὸν θεραπόντων οὐκέτι μὲν τοῖς φίλοις οὐδὲν ἐκοινώσατο, ἐκπέμψας δὲ γράμματα, καὶ διανείμας οἷς ἐδοκίμασε τῆς ὄχθης τοῦ Ἴστρου τὴν πρόνοιαν προστάξας τε αὐτοῖς ἀνέχειν τὰς τῶν βαρβάρων ἐπιδρομάς, ἐπαγγέλλει τὴν ἔξοδον. οἳ μὲν οὖν διῴκουν τὰ ἐγκεχειρισμένα· οἳ καὶ οὐ πολλῷ χρόνῳ πλείστους τῶν βαρβάρων ὅπλοις ἐχειρώσαντο, τοὺς δὲ ἐπὶ μεγάλαις συντάξεσιν ἐς φιλίαν ἐπηγάγοντο ῥᾷστα πείσαντες. 9 φύσει γὰρ τὸ βάρβαρον φιλοχρήματον, καὶ κινδύνων καταφρονήσαντες ἢ δι' ἐπιδρομῆς καὶ ἐφόδου τὸ χρειῶδες πρὸς τὸν βίον πορίζονται, ἢ μεγάλων μισθῶν τὴν εἰρήνην ἀντικαταλλάσσονται. ἅπερ ὁ Κόμοδος εἰδὼς καὶ τὸ ἀμέριμνον ὠνούμενος ἀφειδῶς τε ἔχων χρημάτων, πάντα ἐδίδου τὰ αἰτούμενα.

9 ὁρίσαντι] ὁρίσαντα i 11 καὶ αἰχμαλώτους] susp. Mend. 12 γὰρ καὶ] γὰρ O 18 ἀρχομένων] ἀρχόντων i 20 γὰρ ὁ] δὲ ὁ O 23 ἐπισκέψασθαι] ἐπισκέψεσθαι e Steph., sed cf. 1.8.5, 1.10.6, 2.2.5, 2.6.10, 3.1.2, 6.2.5, 6.5.2, 6.9.2, 7.5.2, 7.8.11 35 ἀφειδῶς τε ἔχων] = ἅτε ἀφειδῶς ἔχων cf. 3.12.8

7 τῆς δὲ ἐξόδου διαγγελθείσης κίνησις δὴ μεγίστη καταλαμβάνει τὸ στρατόπεδον, καὶ πάντες αὐτῷ συναπελθεῖν ἤθελον, ὡς ἀπαλλαγεῖεν μὲν τῆς ἐν τῇ πολεμίᾳ διατριβῆς, ἀπολαύσειαν δὲ τῆς ἐν Ῥώμῃ τρυφῆς. ἐπειδὴ δὲ διεφοίτησεν ἡ φήμη ἄγγελοί τε ἧκον κηρύττοντες τὴν τοῦ βασιλέως ἄφιξιν, ὑπερήσθη τε ὁ Ῥωμαίων δῆμος καὶ χρηστὰς εἶχεν ἐλπίδας νέου αὐτοκράτορος ἐπιδημίᾳ, πατρῴζειν τὸ μειράκιον ἡγούμενοι. 2 ἀνύσας δὲ τὴν ὁδοιπορίαν ὁ Κόμοδος μετὰ νεανικῆς σπουδῆς καὶ διαδραμὼν τὰς ἐν μέσῳ πόλεις, ὑποδεχθείς τε πανταχοῦ βασιλικῶς καὶ δήμοις ἑορτάζουσιν ἐπιφανείς, ἀσπαστός τε καὶ ποθεινὸς πᾶσιν ὤφθη. 3 ὡς δὲ πλησίον ἐγένετο τῆς Ῥώμης, πᾶσά τε ἡ σύγκλητος βουλὴ καὶ πανδημεὶ ὅσοι τὴν Ῥώμην κατῴκουν ἄνθρωποι, μὴ κατασχόντες αὐτῶν ἀλλ' ἕκαστος φθάσαι θέλων, δαφνηφόροι τε καὶ πάντα ἐπιφερόμενοι ἄνθη τότε ἀκμάζοντα, ὡς ἕκαστος οἷός τε ἦν, πόρρω τῆς πόλεως ὑπήντων, θεασόμενοι τὸν νέον καὶ εὐγενῆ βασιλέα. 4 ἐπόθουν γὰρ αὐτὸν ἀληθεῖ ψυχῆς διαθέσει ἅτε παρ' αὐτοῖς γεννηθέντα τε καὶ τραφέντα καὶ ἄνωθεν ἐκ τριγονίας βασιλέα τε καὶ εὐπατρίδην ὄντα Ῥωμαίων. τὸ μὲν γὰρ πρὸς πατρὸς αὐτῷ γένος ἐκ τῶν τῆς συγκλήτου βουλῆς ἐπισήμων ἦν· Φαυστῖνα δ' ἡ μήτηρ βασίλισσα γεγένητο θυγάτηρ τε οὖσα Ἀντωνίνου τοῦ Εὐσεβοῦς ἐπικληθέντος, καὶ Ἀδριανοῦ ἔκγονος [κατὰ θηλυγονίαν]· ἀνήνεγκε δὲ τὸ γένος αὕτη ἐπὶ Τραιανὸν πρόπαππον. 5 γένους μὲν οὖν ὁ Κόμοδος οὕτως εἶχε, πρὸς δὲ τῇ τῆς ἡλικίας ἀκμῇ καὶ τὴν ὄψιν ἦν ἀξιοθέατος σώματός τε συμμετρίᾳ καὶ κάλλει προσώπου μετ' ἀνδρείας. ὀφθαλμῶν τε γὰρ †ἀρθμίαι† καὶ πυρώδεις βολαί, κόμη τε φύσει ξανθὴ καὶ οὔλη, ὡς, εἴποτε φοιτῴη δι' ἡλίου, τοσοῦτον ἐκλάμπειν αὐτῷ πυροειδές τι, ὡς τοὺς μὲν οἴεσθαι ῥίνημα χρυσοῦ προϊόντι ἐπιπάσσεσθαι, τοὺς δὲ ἐκθειάζειν, λέγοντας αἴγλην τινὰ οὐράνιον περὶ τῇ κεφαλῇ συγγεγενῆσθαι αὐτῷ· ἴουλοί τε αὐτοῦ κατιόντες ταῖς παρειαῖς ἐπήνθουν. 6 τοιοῦτον δὴ θεασάμενοι τὸν βασιλέα οἱ Ῥωμαῖοι, εὐφημίαις τε

3 ὡς] ὡς <ἄν> Schwartz, sed cf. 1.16.4, 4.13.3, 7.12.1, 8.5.8, 8.6.7 15 ὡς ἕκαστος οἷός τε ἦν] scil.: τὰ ἄνθη ἐπιφέρεσθαι 21 ἐπισήμων] ἐπισημοτάτων conieci δ'] δὲ i 22 Ἀντωνίνου] Ἀντωνίου O 23 [κατὰ θηλυγονίαν]] del. Càssola <καὶ> κατὰ θηλ. Letta 24 αὕτη] αὐτῇ O 28 †ἀρθμίαι†] i αἰθμίαι B αἰθμίαι V γλυκύτητες A ἰθεῖαι Mend. θερμαὶ Herw. εὔρυθμοι ego 30 προϊόντι] προσιόντι O 34 εὐφημίαις τε] εὐφημίαις δὲ

παντοδαπαῖς καὶ στεφάνων καὶ ἀνθέων βολαῖς ὑπεδέχοντο. ὡς δ' εἰς τὴν Ῥώμην εἰσήλασεν, εἰς τε τοῦ Διὸς τὸ τέμενος καὶ τοὺς ἄλλους νεὼς ἀνελθὼν εὐθὺς τῇ τε συγκλήτῳ καὶ τοῖς ἐν Ῥώμῃ καταλειφθεῖσι στρατιώταις χαριστήρια ὁμολογήσας τῆς φυλαχθείσης πίστεως, εἰς τὴν βασίλειον αὐλὴν ἀνεχώρησεν.

8 χρόνου μὲν οὖν τινος ὀλίγων ἐτῶν τιμὴν πᾶσαν ἀπένεμε τοῖς πατρῴοις φίλοις, πάντα τε ἔπραττεν ἐκείνοις συμβούλοις χρώμενος. ἐπεὶ δὲ τὴν πρόνοιαν ἐνεχείρισε τῆς ἀρχῆς ἑαυτῷ, ἐπιστήσας τοῖς στρατοπέδοις Περέννιον, ἄνδρα τὸ μὲν γένος Ἰταλιώτην, στρατιωτικὸν δ' εἶναι δοκοῦντα (διὸ καὶ μάλιστα αὐτὸν ἔπαρχον ἐποίησε τῶν στρατοπέδων), τῇ τοῦ μειρακίου ἀποχρώμενος ἡλικίᾳ ἐκεῖνος εἴασεν αὐτὸν τρυφαῖς σχολάζοντα καὶ κραιπάλαις <...> τῆς τε φροντίδος καὶ τῶν βασιλείων καμάτων ἀπῆγεν αὐτόν, 2 πᾶσαν δὲ τὴν διοίκησιν τῆς ἀρχῆς αὐτὸς ἀνεδέξατο πλούτου τε ἀκρατήτῳ ἐπιθυμίᾳ καὶ τῶν μὲν προσκτωμένων ἀεὶ καταφρονήσει, τῶν δ'οὔπω παρόντων ἀπλήστῳ ἀντιποιήσει. τούς τε πατρῴους φίλους πρῶτος διαβάλλειν ἤρξατο, καὶ ὅσοι πλούσιοί τε ἦσαν καὶ εὐγενεῖς, τούτους εἰς ὑποψίαν ἄγων τὸ μειράκιον ἐφόβει, ὡς ἂν αὐτοὺς διαχρησάμενος ἀφορμὴν αὐτῷ παράσχοι καὶ ἐξουσίαν ἁρπάζειν τὰ ἐκείνων κτήματα. 3 μέχρι μὲν οὖν τινος ἐπεῖχε τὸν νεανίσκον ἥ τε τοῦ πατρὸς μνήμη καὶ ἡ πρὸς τοὺς φίλους αἰδώς. ἀλλὰ γάρ, ὥσπερ τινὸς πονηρᾶς καὶ βασκάνου τύχης ἀνατρεπούσης αὐτοῦ τὸ ἔτι σῶφρον καὶ κόσμιον, συνέβη τι τοιοῦτον. Λουκίλλα ἦν τῷ Κομόδῳ πρεσβυτάτη πάντων ἀδελφή. αὕτη πρότερον Λουκίῳ Βήρῳ αὐτοκράτορι συνῴκει, ὃν κοινωνὸν τῆς βασιλείας Μάρκος ποιησάμενος, ἐκδούς τε αὐτῷ τὴν θυγατέρα, δεσμὸν εὐνοίας ἐχυρώτατον τὴν πρὸς αὐτὸν ἐπιγαμίαν ἐποιήσατο. ἀλλ' ἐπεὶ συνέβη τὸν Λούκιον

A B 1.8.1-1.13.8 excerpsit Io *de ins.* pp. 84-87 B. 8 ἑαυτῷ] b ἑαυτοῦ x 12 ἐκεῖνος εἴασεν αὐτὸν τρυφαῖς σχολάζοντα] i ἐκεῖνος δ' εἴασεν αὐτὸν τρυφαῖς σχολάζοντα O ἐκεῖνος ἔπεισεν αὐτὸν τρυφαῖς σχολάζειν Mend. coll. *S. H. A., Comm. Anton.* 5.3 13 κραιπάλαις <...>] κραιπάλαις <ἀπορραθυμεῖν> Reiske καὶ τῶν βασιλείων] καὶ del. Mend. 14 ἀπῆγεν αὐτὸν] αὐτὸν del. Schwartz, sed cf. 1.12.2 (de verbo χωρίον), 1.15.6 (de verbo φθάσας), 3.12.4 (de verbo Ἀντωνῖνος), 4.1.1 (de verbo ἤδη), 6.6.2 (de verbo ἐπανελθεῖν) πᾶσαν δὲ] πᾶσαν i 20 διαχρησάμενος] scil.: ὁ Κόμοδος, cf. 1.8.8 22 τοὺς] τοὺς <ἐκείνου> conieci 24 τὸ ἔτι σῶφρον] Reiske τὴν ἔτι σώφρονα x κόσμιον] κόσμιον <φύσιν> e Steph., vel <γνώμην> e 25 ἦν] τε ἦν O πάντων] πασῶν Reinesius, sed cf. Dio Prus. 1.82 27 ἐκδούς τε] ἐκδοὺς δὲ O

τελευτῆσαι, μενόντων τῇ Λουκίλλῃ τῶν τῆς βασιλείας συμβόλων, Πομπηιανῷ ὁ πατὴρ ἐξέδοτο αὐτήν. 4 οὐδὲν ἧττον μέντοι καὶ ὁ Κόμοδος ἐφύλαττε τὰς τιμὰς τῇ ἀδελφῇ· καὶ γὰρ ἐπὶ τοῦ βασιλείου θρόνου καθῆστο ἐν τοῖς θεάτροις, καὶ τὸ πῦρ προεπόμπευεν αὐτῆς. ἐπεὶ δὲ ὁ Κόμοδος γυναῖκα ἠγάγετο, Κρισπῖναν ὄνομα, ἀνάγκη τε ἐγένετο τὴν προεδρίαν ἀπονέμεσθαι τῇ τοῦ βασιλεύοντος γυναικί, δυσφόρως τοῦτο φέρουσα ἡ Λουκίλλα, καὶ τὴν ἐκείνης τιμὴν ἑαυτῆς ὕβριν νομίζουσα, τὸν μὲν ἑαυτῆς ἄνδρα [Πομπηιανὸν] εἰδυῖα ἀγαπῶντα τὸν Κόμοδον, οὐδὲν αὐτῷ περὶ ἐπιθέσεως τῆς ἀρχῆς ἀνακοινοῦται, Κοδράτου δέ, νεανίσκου εὐγενοῦς τινος καὶ πλουσίου, ἐφ' οὗ καὶ λανθανούσῃ συνουσίᾳ διεβάλλετο, πεῖραν τῆς γνώμης λαμβάνουσα, περί τε τῆς προεδρίας συνεχῶς <πρὸς αὐτὸν> ἀπωδύρετο, καὶ κατ' ὀλίγον ἀνέπεισε τὸν νεανίσκον ὀλέθρια βουλεύσασθαι ἑαυτῷ τε καὶ πάσῃ τῇ συγκλήτῳ. 5 συνωμότας γὰρ ἐκεῖνος τῆς ἐπιβουλῆς λαβών τινας τῶν ἐξεχόντων, ἀναπείθει νεανίσκον τινά, καὶ αὐτὸν ὄντα τῆς βουλῆς, Κυιντιανὸν ὄνομα, προπετῆ δὲ καὶ θρασύν, λαβόντα ἐγχειρίδιον ὑπὸ κόλπου, καιρὸν φυλάξαντα καὶ τόπον ἐπιτήδειον, ἐπιπεσεῖν τε τῷ Κομόδῳ καὶ φονεῦσαι, τὰ λοιπὰ φήσας αὐτὸς κατορθώσασθαι χρημάτων ἐπιδόσει. 6 ὃ δ' ὑποστὰς ἐν τῇ τοῦ ἀμφιθεάτρου εἰσόδῳ (ζοφώδης δὲ αὕτη, διὸ καὶ λήσεσθαι ἤλπισε), γυμνώσας τὸ ξιφίδιον, ἐπελθών τε αἰφνιδίως τῷ Κομόδῳ, καὶ μεγάλῃ φωνῇ προειπὼν ὑπὸ τῆς συγκλήτου αὐτῷ ἐπιπεπέμφθαι, τρῶσαι μὴ φθάσας, ἀλλ' ἐν ᾧ περὶ τὴν τῶν ῥημάτων προφορὰν ἠσχολεῖτο καὶ τὴν δεῖξιν τοῦ ξίφους συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν σωματοφυλάκων τοῦ βασιλέως δίκην ἀνοίας ὑπέσχεν, ὃς προεῖπε τὸ βεβουλευμένον μᾶλλον ἢ ἔδρασε, παρέσχε τε αὐτῷ μὲν προγνωσθέντι ἁλῶναι, ἐκείνῳ δὲ προμαθόντι φυλάξασθαι. 7 αὕτη μὲν δὴ πρώτη καὶ μεγίστη αἰτία τῷ μειρακίῳ μίσους ἐγένετο πρὸς τὴν σύγκλητον

1 τῶν τῆς] τῶν O 2 ἐξέδοτο αὐτὴν] αὐτὴν ἐξέδοτο i 4 ἐν τοῖς θεάτροις] om. O 7 βασιλεύοντος] i Io. βασιλέως O 9 ἄνδρα] ἄνδρα τὸν O [Πομπηιανὸν]] del. Nichipor 13 προεδρίας] Steph. συνεδρίας i συνεδρείας O συνεχῶς] χαλεπῶς i 14 <πρὸς αὐτὸν>] addidi 15 ἑαυτῷ] αὐτῷ O 16 ἐπιβουλῆς] βουλῆς i, cf. 4.14.2 18 Κυιντιανὸν] Κυντιανῷ Io Κυντινιανὸν A V Κυιντινιανὸν B 19 ὑπὸ κόλπου] ὑποκόλπιον Mend., sed cf. 3.5.7 21 κατορθώσασθαι] κατορθώσεσθαι e[corr.] Steph., sed cf. 1.6.7 quaeque ibi adnotavi 23 διὸ] om. i 24 φωνῇ] βοῇ O 28 ὃς] ὡς O

βουλήν· ἔτρωσέ τε αὐτοῦ τὴν ψυχὴν τὰ λεχθέντα, καὶ κοινοὺς ἐχθροὺς πάντας ἡγεῖτο, μεμνημένος ἀεὶ τῆς τοῦ ἐπιδραμόντος φωνῆς. 8 ὑπῆρξε δὲ καὶ τῷ Περεννίῳ πρόφασίς τε καὶ ὑπόθεσις αὐτάρκης· ἐκκόπτειν γὰρ ἀεὶ καὶ κολούειν αὐτῷ συνεβούλευε τοὺς ὑπερέχοντας, ὧν ἁρπάζων τὰς οὐσίας ῥᾷστα πλουσιώτατος ἐγένετο τῶν καθ'αὑτὸν ἀνθρώπων. γενομένης δ' ἐξετάσεως διὰ τοῦ Περεννίου ἀκριβεστέρας τήν τε ἀδελφὴν ὁ Κόμοδος διεχρήσατο καὶ πάντας ἀφειδῶς τούς τε ὄντας ἐν τῇ συνωμοσίᾳ καὶ τοὺς ἐφ' οἱαισδήποτε διαβληθέντας ὑποψίαις.

9 ὁ δὲ Περέννιος ἀποσκευασάμενος πάντας, οὓς καὶ ὁ Κόμοδος ᾐδεῖτο καὶ ὅσοι πατρῴαν αὐτῷ εὔνοιαν ἐπεδείκνυντο τῆς τε ἐκείνου σωτηρίας προμήθειαν εἶχον, ποιησάμενός τε αὐτὸν ἐπ' ἐξουσίας, ἐπεβούλευε τῇ ἀρχῇ, καὶ τοῖς τε υἱοῖς ἑαυτοῦ νεανίαις οὖσιν ἐγχειρίσαι πείθει τὸν Κόμοδον <τὴν> πρόνοιαν τῶν Ἰλλυρικῶν στρατευμάτων αὐτός τε πλεῖστα χρήματα ἤθροιζεν εἰς τὸ ἐπιδόσεσι λαμπραῖς ἀποστῆσαι τὸ στρατιωτικόν. οἱ δὲ παῖδες αὐτοῦ λανθάνοντες συνεκρότουν δύναμιν, ὡς ἂν τοῦ Περεννίου κατεργασαμένου τὸν Κόμοδον ἐπιθοῖντο τῇ ἀρχῇ. 2 ἐγνώσθη δ' ἡ ἐπιβουλὴ παραδόξῳ τρόπῳ. ἱερὸν ἀγῶνα τελοῦσι Ῥωμαῖοι Διὶ Καπετωλίῳ, θεάματά τε <μούσης> καὶ ἰσχύος πάντα ἀθροίζεται ὡς εἰς βασιλίδα πόλιν πανηγυρίζουσαν. θεατὴς δὲ καὶ ἀθλοθέτης σὺν τοῖς λοιποῖς ἱερεῦσιν, οὓς ἐκ περιόδων χρόνου ἡ τάξις καλεῖ, ὁ βασιλεὺς γίγνεται. 3 κατελθόντος δὴ τοῦ Κομόδου ἐπὶ τὴν ἀκρόασιν τῶν ἐνδόξων ἀγωνιστῶν, καὶ αὐτοῦ μὲν προκαθίσαντος ἐν τῇ βασιλείῳ ἕδρα, πληρωθέντος δὲ τοῦ θεάτρου μετὰ πάσης εὐκοσμίας, τῶν τε ἐν ἀξιώσεσιν <ἐν> ἐξαιρέτοις ἕδραις καὶ ὡς ἑκάστοις διετέτακτο ἱδρυμένων, πρίν τι λέγεσθαι ἢ πράττεσθαι ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἀνὴρ φιλοσόφου φέρων σχῆμα (βάκτρον γὰρ ἦν αὐτῷ μετὰ χεῖρας, ἡμιγύμνῳ τε αὐτῷ ἐκκρεμὴς πήρα) εἰσδραμὼν καὶ στὰς ἐν μέσῃ τῇ σκηνῇ τῷ τε τῆς χειρὸς νεύματι τὸν δῆμον κατασιγάσας 4 "οὐ πανηγυρίζειν σοι καιρός, - ἔφη - Κόμοδε, νῦν, οὐδὲ θέαις καὶ ἑορταῖς σχολάζειν. ἐπίκειται γάρ σου τοῖς αὐχέσι τὸ τοῦ Περεννίου ξίφος, καὶ εἰ μὴ φυλάξῃ κίνδυνον οὐκ ἐπαιωρούμενον ἀλλ' ἤδη παρόντα, λήσεις ἀπολόμενος. αὐτός τε γὰρ ἐνταῦθα δύναμιν ἐπὶ σοὶ

1 κοινοὺς] del. Càssola ἐκείνους Nichipor 4 κολούειν] A κωλύειν x 13 ἐπ' ἐξουσίας] Reiske ὑπ' ἐξουσίαν ω ἑαυτοῦ] i Io αὐτοῦ O 14 <τὴν>] A 21 <μούσης>] add. Sylb., quod ego recepi coll. 4.6.2, <θυμέλης> Schwartz 27 <ἐν>] add. Reiske 36 ἀπολόμενος] Steph. ἀπολούμενος x

καὶ χρήματα ἀθροίζει, οἵ τε παῖδες αὐτῷ τὴν Ἰλλυρικὴν στρατιὰν ἀναπείθουσιν. εἰ δὲ μὴ φθάσεις, διαφθερεῖς". 5 ταῦτα εἰπόντος αὐτοῦ, εἴτε ὑπό τινος δαιμονίου τύχης ἐπειχθέντος, εἴτε καὶ τολμήσαντος ἵνα δόξαν ἄρηται πρότερον ἄγνωστος καὶ ἄσημος ὤν, εἴτε ἐλπίσαντος ἀμοιβῆς μεγαλοδώρου παρὰ τοῦ βασιλέως τεύξεσθαι, ἀφασία τὸν Κόμοδον καταλαμβάνει. καὶ πάντες ὑπώπτευον μὲν τὰ λεχθέντα, πιστεύειν δὲ οὐ προσεποιοῦντο. κελεύει δὲ αὐτὸν συλληφθῆναι ὁ Περέννιος, οἷά τε μεμηνότα καὶ ψευδῆ λέγοντα πυρὶ παραδοθῆναι. ὃ μὲν δὴ ἀκαίρου παρρησίας τοιαύτην ὑπέσχε δίκην· 6 οἱ μέντοι περὶ τὸν Κόμοδον, ὅσοι τε εὐνοεῖν προσεποιοῦντο, καὶ πάλαι μὲν ἀπεχθῶς πρὸς τὸν Περέννιον διακείμενοι (βαρὺς γὰρ καὶ ἀφόρητος ἦν ὑπεροψίᾳ καὶ ὕβρει), τότε καιρὸν εὔκαιρον ἔχοντες, διαβάλλειν ἐπειρῶντο· ἐχρῆν τε ἄρα τὸν Κόμοδον τὴν ἐπιβουλὴν ἐκφυγεῖν καὶ τὸν Περέννιον σὺν τοῖς παισὶ διολέσθαι κακῶς. 7 ἦλθον γὰρ μετ' οὐ πολὺ στρατιῶταί τινες λαθόντες τὸν τοῦ Περεννίου παῖδα, καὶ νομίσματα ἐκόμισαν ἐκτετυπωμένα τὴν ἐκείνου εἰκόνα. λαθόντες δὲ καίτοι ἔπαρχον ὄντα τὸν Περέννιον καὶ δείξαντες τῷ Κομόδῳ τὰ νομίσματα διδάξαντές τε τὰ λανθάνοντα τῆς ἐπιβουλῆς αὐτοὶ μὲν ἔτυχον μεγάλων δωρεῶν· 8 ἀγνοοῦντος δὲ ταῦτα τοῦ Περεννίου μηδέν τέ τι τοιοῦτον προσδεχομένου νύκτωρ ὁ Κόμοδος πέμψας ἀποτέμνει τὴν κεφαλήν· καὶ τὴν ταχίστην, ὅπως τὴν τῶν πραττομένων γνῶσιν φθάσωσιν, ἐκπέμπει τοὺς πορευσομένους φήμης ὀξυτέρῳ δρόμῳ ἐπιστῆναί τε δυνησομένους τῷ παιδὶ τοῦ Περεννίου τὰ ἐπὶ τῆς Ῥώμης ἀγνοοῦντι, γράμματά τε φιλικὰ ποιήσας καὶ <ἐπὶ> μείζοσι φήσας καλεῖν ἐλπίσιν αὐτὸν ἥκειν κελεύει. 9 ὃ δὲ μήτε <τι> τῆς παρασκευῆς πω καὶ τῶν βεβουλευμένων μήτε τι

2 φθάσεις] φθάνεις Herw. φθάσεις <διαφθείρας> Naber διαφθερεῖς] scripsi διαφθαρήσει Naber διαφθείρῃ x 5 ἐλπίσαντος] καὶ ἐλπίσαντος i 6 παρὰ τοῦ βασιλέως τεύξεσθαι] τεύξεσθαι παρὰ τοῦ βασιλέως O 9 οἷά τε] Wolf P οἷα δὲ x 16 διολέσθαι] διολέσαι O 20 διδάξαντές] Mend. δείξαντες τὰ λανθάνοντα τῆς ἐπιβουλῆς] τῆς ἐπιβουλῆς τὰ λανθάνοντα i 22 τέ τι] τι O 26 φήμης] om. i 28 <ἐπὶ>] add. Mend., praeeunte Leisnero (ποιήσας ἐπὶ μείζοσι) 29 αὐτὸν] <ὡς> αὐτὸν conieci 30 <τι>] add. Steph. βεβουλευμένων] βεβουλευμένων <ἑτοίμων ὄντων> Reiske, male: non enim de Perennis filiorumque insidiis adversus Commodum, sed de Commodi adversus rebelles vindicta agitur

τῶν κατὰ τὸν πατέρα εἰδώς, τῶν τε ἀγγέλων εἰπόντων ταῦτα καὶ τὸν πατέρα ἐντετάλθαι ῥήμασι, μηδὲν δὲ ἐπεσταλκέναι τοῖς βασιλείοις ἀρκούμενον γράμμασι, πιστεύσας ὁ νεανίας, ἀσχάλλων μὲν καὶ δυσφορῶν ὅτι δὴ ἀτελῆ κατέλειπε τὰ βεβουλευμένα, ὅμως δὲ θαρρῶν τῇ τοῦ πατρὸς ὡς ἔτι συνεστώσῃ δυνάμει, ποιεῖται τὴν ἔξοδον. 10 γενόμενον δὲ αὐτὸν κατὰ τὴν Ἰταλίαν, οἷς τοῦτο ἐντέταλτο, διεχρήσαντο. τοιοῦτο μὲν δὴ τέλος ἐκείνους κατέλαβεν· ὁ δὲ Κόμοδος δύο τοὺς ἐπάρχους καταστήσας ἀσφαλέστερον ᾠήθη μὴ ἑνὶ πιστεύειν τοσαύτην ἐξουσίαν, μερισθεῖσαν δὲ αὐτὴν ἀσθενεστέραν ἔσεσθαι ἤλπισε <πεῖσαι> πρὸς τὴν βασιλείας ἐπιθυμίαν.

10 χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ διαγενομένου ἑτέρα τις ἐπιβουλὴ τοιαύτη κατ'αὐτοῦ συνεσκευάσθη. Μάτερνος ἦν τις στρατιώτης μὲν πρότερον· πολλὰ δὲ καὶ δεινὰ τολμήσας, τήν τε τάξιν λιπὼν καὶ πείσας ἑτέρους ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἔργων συναποδρᾶναι, χεῖρα πολλὴν κακούργων ἐν ὀλίγῳ ἀθροίσας χρόνῳ, τὰ μὲν πρῶτα κώμαις τε καὶ ἀγροῖς ἐπιτρέχων ἐλῄστευεν· ἐπεὶ δὲ πολλῶν χρημάτων ἐγκρατὴς ἐγένετο, μεῖζόν τι πλῆθος ἤθροισε κακούργων μεγάλαις τε δωρεῶν ὑποσχέσεσι καὶ τῶν ἁλισκομένων κοινωνίᾳ, ὡς μηκέτι λῃστῶν ἀλλὰ καὶ πολεμίων ἔχειν ἀξίωμα. 2 πόλεσι γὰρ ἤδη μεγίσταις ἐπετίθεντο, καὶ τὰ ἐν αὐταῖς δεσμωτήρια βίᾳ ῥηγνύντες, τοὺς ἐφ'οἱαισδὴ καθειρχθέντας αἰτίαις δεσμῶν ἐλευθέρους ἀφιέντες ἄδειάν τε ὑπισχνούμενοι, εὐεργεσίαις ἐς τὴν συμμαχίαν προσήγοντο· πᾶσάν τε κατατρέχοντες τὴν Κελτῶν καὶ Ἰβήρων χώραν, πόλεσί τε ταῖς μεγίσταις ἐπιόντες, καὶ μέρη μὲν ἐμπιπράντες, τὰ δὲ λοιπὰ <δι' > ἁρπαγῆς ποιούμενοι ἀνεχώρουν. 3 ὡς δὲ ταῦτα ἐδηλώθη τῷ Κομόδῳ, μετὰ πάσης ὀργῆς τε καὶ ἀπειλῆς ἐπιστέλλει τοῖς τῶν ἐθνῶν ἡγουμένοις ῥᾳθυμίαν ἐγκαλῶν

5 κατέλειπε] Io. κατέλιπε x 8 τοιοῦτο] A g V τοιοῦτον B f Io 11 <πεῖσαι>] addidi coll. 1.12.3, 3.11.2 12 βασιλείας] Sylb. βασίλειον x 14 κατ' αὐτοῦ] Weber P κατ' αὐτοὺς Io κατὰ τὸ αὐτὸ x 15 πρότερον·] post πρότερον fortius interpunxi τολμήσας,] post τολμήσας levius interpunxi τὴν] <ὃς> τὴν Bekk. 16 λιπὼν καὶ] post λιπὼν interpunctionem sustuli συναποδρᾶναι] Bekk. συναποδρᾶν x 21 ἀλλὰ καὶ] ἀλλὰ O cf. 6.1.2 22 γὰρ] τε γὰρ O 25 προσήγοντο] e προήγοντο x 26 πόλεσί ... ἐπιόντες] del. Lange, male: etenim ἀνεχώρουν ad recessus ex ipsis urbibus referendum 28 <δι'> ἁρπαγῆς] Reiske, quod ego recepi coll. 6.3.7 ἁρπαγὴν Steph. ἁρπαγῆς x

καὶ κελεύει στρατὸν ἐπ' αὐτοὺς ἀθροισθῆναι. μαθόντες δὲ ἐκεῖνοι δύναμιν ἀγειρομένην ἐπ' αὐτούς, τῶν μὲν χωρίων ἃ ἐπόρθουν ἀπέστησαν, λαθόντες δὲ διὰ τραχείας καὶ ἀβάτου ὁδοιπορίας κατ' ὀλίγους εἰς τὴν Ἰταλίαν παρεδύοντο, καὶ περὶ βασιλείας ἤδη καὶ μειζόνων πραγμάτων ὁ Μάτερνος ἐβουλεύετο. ἐπεὶ γὰρ αὐτῷ τὰ προπεπραγμένα πάσης ἐλπίδος μειζόνως ἦν προχωρήσαντα, ᾠήθη δεῖν μέγα τι δράσας κατορθῶσαι, ἢ ἐπείπερ ἅπαξ ἐν κινδύνῳ καθειστήκει, μὴ ἀσήμως μηδ' ἀδόξως τελευτῆσαι. 4 ἐπεὶ δὲ αὐτῷ μὴ τοσαύτην ὑπάρχειν δύναμιν ἡγεῖτο ὡς ἐξ ἀντιστάσεως ἰσορρόπου καὶ φανερᾶς ἐφόδου συστῆναι πρὸς τὸν Κόμοδον (τό τε γὰρ πλῆθος τοῦ Ῥωμαίων δήμου ἐλογίζετο εὔνουν ἔτι τῷ Κομόδῳ ὑπάρχον, τήν τε τῶν περὶ αὐτὸν δορυφόρων εὔνοιαν), τέχνῃ καὶ σοφίᾳ ἤλπισε περιέσεσθαι. καὶ μηχανᾶται τοιόνδε τι· 5 ἦρος ἀρχῇ ἑκάστου ἔτους ὡρισμένης ἡμέρας Μητρὶ θεῶν πομπὴν τελοῦσι Ῥωμαῖοι· καὶ πάντα ὅσα παρ' ἑκάστοις πλούτου σύμβολα κειμήλιά τε βασιλέων, ὕλης τε ἢ τέχνης θαύματα, τῆς θεοῦ προπομπεύει. ἀνετός τε πᾶσι δίδοται ἐξουσία παντοδαπῆς παιδιᾶς, ἕκαστός τε ὃ βούλεται σχῆμα ὑποκρίνεται· οὐδ' ἔστιν οὕτως μέγα ἢ ἐξαίρετον ἀξίωμα, ὃ μὴ παντὶ τῷ βουλομένῳ ἀμφιεσθέντι ὑπάρχει παῖξαί τε καὶ κρύψαι τὴν ἀλήθειαν, ὡς μὴ ῥᾳδίως διαγνῶναι τόν τε ὄντα καὶ τὸν μιμούμενον. 6 ἔδοξε δὴ τῷ Ματέρνῳ καιρὸς ἐπιτήδειος εἶναι εἰς τὸ τὴν ἐπιβουλὴν λαθεῖν. ἤλπισε γὰρ αὐτός τε ἀναλαβὼν τὸ τῶν δορυφόρων σχῆμα καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ὁπλίσας ὁμοίως ἀναμίξας τε τῷ πλήθει τῶν αἰχμοφόρων καὶ τῆς πομπῆς νομισθεὶς μέρος, μηδενός τε προφυλαττομένου, αἰφνιδίως ἐπιπεσὼν τὸν Κόμοδον διαχρήσασθαι. 7 ἀλλὰ προδοσίας γενομένης ὑπό τινων τῶν σὺν αὐτῷ προκατελθόντων εἰς τὴν πόλιν καὶ τὴν ἐπιβουλὴν κατειπόντων (φθόνος γὰρ αὐτοὺς εἰς τοῦτο παρώξυνεν, εἰ δὴ ἔμελλον ἀντὶ <συλ>ληστοῦ δεσπότην ἕξειν καὶ βασιλέα), πρὶν ἐλθεῖν τὴν ἑορτὴν αὐτός τε ὁ Μάτερνος

3 τραχείας] Sylb., quod ego recepi coll. 3.3.1, ταχείας x 5 καὶ μειζόνων] μειζόνων O 7 μειζόνως] Irmisch μεῖζον i μείζονος O 12 εὐνουν] εὐνοον i 13 τῶν] transp. Wolf, ante δορυφόρων x 17 τε ἢ] cf. 3.8.7 18 δίδοται] scripsi δέδοται x 23 δὴ] δὴ καὶ O 28 διαχρήσασθαι] διαχρήσεσθαι Steph., sed cf. 1.6.7 quaeque ibi adnotavi γενομένης ὑπό] scripsi coll. 4.4.8 γενομένης διὰ dub. Mend. "proditus imperatori a sociis quibusdam" P γενομένης καὶ x καὶ del. Stav. 31 εἰ δὴ] ἤδη O <συλ>ληστοῦ] Mend. 32 καὶ βασιλέα] βασιλέα O

συλληφθεὶς τὴν κεφαλὴν ἀπετμήθη, καὶ οἱ συνωμόται ἀξίας ὑπέσχον δίκας. ὁ δὲ Κόμοδος θύσας τε τῇ θεῷ καὶ χαριστήρια ὁμολογήσας τὴν ἑορτὴν ἐπετέλει, παρέπεμπέ τε τὴν θεὸν χαίρων. καὶ σωτήρια τοῦ βασιλέως ὁ δῆμος μετὰ τῆς ἑορτῆς ἐπανηγύριζεν.

11 θρησκεύουσι δὲ μάλιστα τὴν θεὸν τήνδε Ῥωμαῖοι ἐξ αἰτίας τοιαύτης, ὡς ἱστορίᾳ παρειλήφαμεν, ἧς ἐπιμνησθῆναι ἔδοξε διὰ τὴν παρ' Ἑλλήνων τισὶν ἀγνωσίαν. αὐτὸ μὲν τὸ ἄγαλμα διιπετὲς εἶναι λέγουσιν, οὔτε δὲ τὴν ὕλην οὔτε τεχνιτῶν ὅστις ἐποίησεν ἐγνωσμένον οὐδὲ ψαυστὸν χειρὸς ἀνθρωπίνης. τοῦτο δὲ πάλαι μὲν ἐξ οὐρανοῦ κατενεχθῆναι λόγος εἴς τινα τῆς Φρυγίας χῶρον (Πεσσινοῦς δὲ ὄνομα αὐτῷ, τὴν δὲ προσηγορίαν λαβεῖν τὸν τόπον ἐκ τοῦ πεσόντος ἀγάλματος ἐξ οὐρανοῦ) καὶ πρῶτον ἐκεῖσε ὀφθῆναι. 2 ὡς δὲ παρ' ἑτέροις εὕρομεν, Ἴλῳ τῷ Φρυγὶ καὶ Ταντάλῳ τῷ Λυδῷ πόλεμον ἐκεῖ γενέσθαι λέγουσιν, οἳ μὲν περὶ ὅρων, οἳ δὲ περὶ τῆς Γανυμήδους ἁρπαγῆς· ἰσορρόπου δὲ ἐπὶ πολὺ τῆς μάχης γενομένης ἑκατέρωθεν πεσεῖν ἱκανούς, καὶ τὴν συμφορὰν ὄνομα δοῦναι τῷ χωρίῳ. ἔνθα καὶ τὸν Γανυμήδην ἁρπασθέντα ἀφανῆ γενέσθαι λόγος, ἀνθελκόντων αὐτὸν τοῦ ἀδελφοῦ καὶ τοῦ ἐραστοῦ, ἀφανοῦς δὲ γενομένου τοῦ σώματος ἐκθειασθῆναι τὸ πάθος τοῦ μειρακίου ἐς μῦθον καὶ τὴν Διὸς ἁρπαγήν. ἐν δὲ τῷ προειρημένῳ Πεσσινοῦντι πάλαι μὲν Φρύγες ὠργίαζον ἐπὶ τῷ ποταμῷ Γάλλῳ παραρρέοντι, ἀφ' οὗ τὴν ἐπωνυμίαν φέρουσιν οἱ τῇ θεῷ τομίαι ἱερωμένοι. 3 ἐπεὶ δὲ Ῥωμαίων ηὔξετο τὰ πράγματα, φασὶν αὐτοῖς χρησθῆναι μένειν τε τὴν ἀρχὴν καὶ εἰς μέγα προχωρήσειν, εἰ τὴν Πεσσινουντίαν θεὸν μεταγάγοιεν ὡς αὐτούς. πέμψαντες δὲ πρέσβεις ἐς Φρύγας τὸ ἄγαλμα ᾔτουν· ἔτυχον δὲ ῥᾳδίως συγγένειαν προβαλλόμενοι καὶ τὴν ἀπ' Αἰνείου τοῦ Φρυγὸς εἰς αὐτοὺς διαδοχὴν καταλέγοντες. κομισθὲν δὲ ἐπὶ νεὼς τὸ ἄγαλμα καὶ γενόμενον ἐν ταῖς τοῦ Θύμβριδος ἐκβολαῖς (ταύταις γὰρ ἀντὶ λιμένων ἐχρῶντο οἱ Ῥωμαῖοι) ἔστησε θείᾳ δυνάμει τὸ σκάφος.

5 μετὰ τῆς ἑορτῆς] μετὰ τὴν ἑορτὴν O 9 διιπετὲς εἶναι λέγουσι] διοπετὲς ὡς λέγουσιν i, cf. 5.3.5 12 (Πεσσινοῦς ... οὐρανοῦ)] inter cancellos posuit Bekk.[2] ceterum pro Πεσσινοῦς O habet Πισηνοῦς 16 ὅρων] Bonf Romanus deperditus Casaubonus ὁδῶν x 17 Γανυμήδους] Γαννυμήδους O 19 Γανυμήδην] Γαννυμήδην O ἁρπασθέντα] διασπασθέντα Mend. 23 ἐν δὲ] φ ἐν δὴ A i 25 τομίαι] τιμία A τὸ μίαι B ταμίαι V 26 μένειν] μενεῖν edd., sed cf. quae adnotavi ad 1.6.7 et 5.3.11 27 εἰς] ἐς O 33 οἱ] om. i

4 ἐπὶ πολὺ δὲ πανδημεὶ τῶν Ῥωμαίων τὴν ναῦν ἐφελκόντων, ἀντεχούσης τῆς ἰλύος οὐ πρότερον ἡ ναῦς ἀνέδραμε, πρὶν ἢ τὴν ἱέρειαν ἐνεχθῆναι [τῆς θεοῦ ἥτις] τῆς Ἑστίας [ἦν]. ταύτην ἔδει παρθενεύεσθαι, αἰτίαν δὲ διαφθορᾶς εἶχεν. μέλλουσα δὲ κριθήσεσθαι, ἱκετεύει τὸν δῆμον ἐπιτρέψαι τῇ Πεσσινουντίᾳ θεῷ τὴν κρίσιν· καὶ λυσαμένη τὴν ζώνην ἐπαφῆκε τῇ πρῴρᾳ τῆς νεὼς προσευξαμένη, εἰ παρθένος εἴη καὶ ἁγνή, πεισθῆναι τὸ σκάφος. 5 ῥᾳδίως δὲ τῆς ζώνης ἐξηρτημένη ἡ ναῦς ἠκολούθησεν· ὁμοῦ δὲ τὸ ἐναργὲς τῆς θεοῦ καὶ τὸ σεμνὸν τῆς παρθένου Ῥωμαῖοι ἐθαύμασαν. τοσαῦτα μὲν δὴ <περὶ> τῆς Πεσσινουντίας θεοῦ φιλοτιμότερον ἱστορήσθω, οὐκ ἄχαριν ἕξοντα γνῶσιν τοῖς τὰ Ῥωμαίων οὐκ ἀκριβοῦσιν. ὁ δὲ Κόμοδος ἐκφυγὼν τὴν Ματέρνου ἐπιβουλὴν πλείονί τε περὶ αὑτὸν ἐχρῆτο φρουρᾷ καὶ σπανίως τοῖς δήμοις ἐπεφαίνετο, τὰ πλεῖστα ἐν προαστείοις καὶ τοῖς ἀπωτέρω τῆς πόλεως βασιλικοῖς κτήμασι διατρίβων καὶ ἑαυτὸν δικαστηρίων ἀπείργων καὶ βασιλικῶν πράξεων.

12 συνέβη δὲ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ λοιμώδη νόσον κατασχεῖν τὴν Ἰταλίαν· μάλιστα δὲ τὸ πάθος <ἐν> τῇ Ῥωμαίων πόλει ἤκμασεν ἅτε πυλυανθρώπῳ τε οὔσῃ φύσει καὶ τοὺς πανταχόθεν ὑποδεχομένῃ, πολλή τέ τις φθορὰ ἐγένετο ὑποζυγίων ἅμα καὶ ἀνθρώπων. 2 τότε ὁ Κόμοδος συμβουλευσάντων αὐτῷ τινων ἰατρῶν εἰς τὴν Λαύρεντον ἀνεχώρησεν· εὐψυχέστερον γὰρ ὂν τὸ χωρίον καὶ μεγίστοις κατάσκιον δαφνηφόροις ἄλσεσιν (ὅθεν καὶ τὸ ὄνομα τῷ χωρίῳ) σωτήριον εἶναι ἐδόκει, καὶ πρὸς τὴν τοῦ ἀέρος φθορὰν ἀντέχειν ἐλέγετο εὐωδίᾳ τε τῆς τῶν δαφνῶν ἀποφορᾶς καὶ τῇ τῶν δένδρων ἡδείᾳ σκιᾷ. ἀλλὰ καὶ οἱ κατὰ τὴν πόλιν κελευόντων τῶν ἰατρῶν μύρου εὐωδεστάτου τάς τε ὀσφρήσεις καὶ τὰ ὦτα ἐνεπίμπλασαν, θυμιάμασί τε καὶ ἀρώμασι συνεχῶς ἐχρῶντο, φασκόντων τινῶν τὴν εὐωδίαν φθάσασαν ἐμπιπλάναι τοὺς πόρους τῶν αἰσθήσεων καὶ κωλύειν δέχεσθαι τὸ φθορῶδες τοῦ ἀέρος, ἢ εἰ καί τι

2 ἀνέδραμε] ἔδραμε A ἔδραμεν φ 3 [τῆς θεοῦ ἥτις]...[ἦν]] del. Bekk.[2] [ἦν]. ταύτην ἔδει] ἦν ταύτης· ὃς (ἣν A) ἔδει O 4 αἰτίαν δὲ] Steph. αἰτίαν δὴ x εἶχεν] εἶχε A εἶχον φ μέλλουσα] ὡς μέλλουσα i 9 ἐξηρτημένη] Reiske ἐξηρτημένης x 11 <περὶ>] add. Steph. θεοῦ] om. O 12 ἱστορήσθω] Sylb. ἱστορείσθω x οὐκ ἀκριβοῦσιν] om. O 19 <ἐν>] add. Steph. 20 φύσει] om. i 23 εὐψυχέστερον] ἐμψυχέστερον O 24 ὂν] om. i 27 τῇ ... ἡδείᾳ σκιᾷ] Bergler τῆς ... ἡδείας σκιᾶς x 29 ἐνεπίμπλασαν] b d ἐμπίπλασαν x 32 φθορῶδες] φθινῶδες i

προεμπέσοι, κατεργάζεσθαι δυνάμει κρείττονι. πλὴν οὐδὲν ἧττον ἡ νόσος ἐπὶ πλεῖστον ἤκμασε, πολλῆς ἀνθρώπων φθορᾶς γενομένης πάντων τε ζῴων <τῶν> τοῖς ἀνθρώποις συνοίκων. 3 ἐπέσχε δὲ κατ' αὐτὸ καὶ λιμὸς τὴν πόλιν ἐξ αἰτίας τοιαύτης. Κλέανδρός τις ἦν, τὸ μὲν γένος Φρύξ, τῶν δημοσίᾳ εἰωθότων ὑπὸ κήρυκι πιπράσκεσθαι. οἰκέτης δὲ βασιλικὸς γενόμενος συναυξηθείς τε τῷ Κομόδῳ εἰς τοσοῦτον ὑπ'αὐτοῦ τιμῆς καὶ ἐξουσίας προήχθη, ὡς τήν τε τοῦ σώματος φρουρὰν καὶ τὴν τοῦ θαλάμου πρόνοιαν τήν τε τῶν στρατιωτῶν ἀρχὴν ἐγχειρισθῆναι. ὑπὸ δὲ πλούτου καὶ τρυφῆς ἀνεπείσθη καὶ πρὸς βασιλείας ἐπιθυμίαν. 4 ἀθροίζων δὲ χρήματα καὶ πλεῖστον σῖτον συνωνούμενος καὶ ἀποκλείων, ἤλπιζε προσάξεσθαι τόν τε δῆμον καὶ τὸ στρατόπεδον, εἰ πρῶτον ἐν σπάνει τῶν ἐπιτηδείων καταστήσας ἐπιδόσεσι λαμπραῖς ἁλόντας πόθῳ τοῦ χρειώδους προσαγάγοιτο. μέγιστον δὲ γυμνάσιον κατασκευάσας καὶ λουτρὸν δημόσιον ἀνῆκεν αὐτοῖς. ὁ μὲν οὖν οὕτως τὸν δῆμον ἐδελέαζεν. 5 οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἀπεχθῶς ἔχοντες πρὸς αὐτὸν καὶ τῶν δεινῶν τὰς αἰτίας εἰς ἐκεῖνον ἀναφέροντες μισοῦντές <τε> αὐτοῦ τὸ ἀκόρεστον τῆς τοῦ πλούτου ἐπιθυμίας τὰ μὲν πρῶτα ἐν θεάτροις συνιστάμενοι κατὰ πλήθη κακῶς ἠγόρευον, καὶ τὸ τελευταῖον, διάγοντος ἐν προαστείῳ τοῦ Κομόδου, ἐπελθόντες πανδημεὶ ἐβόων καὶ τὸν Κλέανδρον εἰς θάνατον ᾔτουν. 6 ταραχῆς δ'οὔσης περὶ τὸ προάστειον τοῦ τε Κομόδου ἐν τοῖς ἀνακεχωρηκόσι τόποις ἡδοναῖς σχολάζοντος ἀγνοοῦντός τε τὰ θρυλούμενα, ἐπείπερ ὁ Κλέανδρος ἀγγέλλεσθαί τι τῶν πραττομένων ἐκώλυεν αὐτῷ, αἰφνιδίως, οὐ προσδοκῶντος τοῦ δήμου, ἐπιφαίνονται ὡπλισμένοι κελεύσαντος τοῦ Κλεάνδρου πάντες οἱ βασίλειοι ἱππεῖς τούς τε ἐντυγχάνοντας ἔβαλλον καὶ ἐτίτρωσκον. 7 ὁ δὲ δῆμος οὐδ' ἀντιστῆναι οἷός τε ἦν, ἄνοπλοι πρὸς ὡπλισμένους καὶ πεζοὶ πρὸς ἱππεῖς· τροπῆς δὲ γενομένης ἔφευγον εἰς τὴν πόλιν. ἐφθείρετο δὲ ὁ δῆμος οὐ μόνον βαλλόμενος ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν οὐδὲ πατούμενος ὑπὸ

3 <τῶν>] add. Bekk. 4 ἐπέσχε] Io ὑπέσχε x κατ'] καὶ κατ' O καὶ λιμὸς] i Io. λιμὸς O 9 πρόνοιαν] Io ἐξουσίαν x στρατιωτῶν] Io. O στρατῶν i <βασιλικῶν> στρατιωτῶν Schwartz, sed cf. 2.2.1, 2.6.9, 5.8.5, ib. 7-8, 8.8.1 12 πλεῖστον σῖτον] Io. O σῖτον πλεῖστον i 16 καὶ λουτρὸν] A Io. λουτρὸν x 19 <τε>] A P 20 ἐν] ἔν τε O 21 κατὰ] καὶ κατὰ O 28 κελεύσαντος] κελεύοντος O 29 πάντες] πάντες δὲ i τούς] καὶ τοὺς O

τῶν ἵππων, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τοῦ πλήθους ὠθούμενος καὶ ὑπὸ τῶν ἱππέων ἐπάλληλοι πίπτοντες πολλοὶ ἀπώλοντο. 8 μέχρι μὲν οὖν τῶν τῆς Ῥώμης πυλῶν ἀκωλύτως οἱ ἱππεῖς διώκοντες τοὺς ἐμπίπτοντας ἀφειδῶς ἀνῄρουν. ἐπεὶ δὲ οἱ ἐν τῇ πόλει μείναντες αἰσθόμενοι τὸ κατειληφὸς πάθος, ἀποκλείσαντες τὰς τῶν οἰκιῶν εἰσόδους εἴς τε τὰ δωμάτια ἀναβάντες, λίθοις καὶ κεράμοις ἔβαλλον τοὺς ἱππεῖς, οἳ δὲ ἔπασχον ἅπερ δεδράκεσαν, οὐδενὸς μὲν αὐτοῖς συστάδην μαχομένου, τοῦ δὲ πλήθους ἐξ ἀσφαλοῦς ἤδη βάλλοντος αὐτούς, τιτρωσκόμενοι τοίνυν καὶ μὴ φέροντες ἐς φυγὴν ἐτράπησαν, πολλοὶ δὲ αὐτῶν διεφθείροντο· 9 ὑπό τε τῆς τῶν λίθων συνεχοῦς βολῆς οἱ ἵπποι κυλινδουμένοις τοῖς λίθοις ἐπιβαίνοντες ὠλίσθανον καὶ τοὺς ἐπιβάτας ἀπωθοῦντο. πολλῶν δὲ ἑκατέρωθεν πιπτόντων ἐπεβοήθουν τῷ δήμῳ καὶ οἱ τῆς πόλεως πεζοὶ στρατιῶται μίσει τῶν ἱππέων.

13 ὄντος δὲ πολέμου ἐμφυλίου ἄλλος μὲν οὐδεὶς ἀγγεῖλαι τὰ πραττόμενα τῷ Κομόδῳ ἐβούλετο δέει τῆς Κλεάνδρου ἐξουσίας· ἡ δὲ πρεσβυτάτη τῶν Κομόδου ἀδελφῶν (Φαδίλλα ἦν ὄνομα αὐτῇ) εἰσδραμοῦσα πρὸς τὸν βασιλέα (ῥᾳδία δὲ ἡ εἴσοδος αὐτῇ καὶ ἀκώλυτος ἅτε ἀδελφῇ) λυσαμένη τὰς τρίχας ῥίψασά τε εἰς τὴν γῆν ἑαυτήν, οὐδὲν ἀλλ' ἢ πένθους σχῆμα δείξασα 2 "σὺ μὲν - ἔφη - ὦ βασιλεῦ, μένων ἐπὶ ἡσυχίᾳ τῶν πραττομένων ἀγνοίᾳ, <ἐν> ἐσχάτῳ καθέστηκας κινδύνῳ· ἡμεῖς δέ, τὸ σὸν γένος, ὅσον οὐδέπω ἀπολούμεθα. οἴχεται δέ σοι ὅ τε δῆμος Ῥωμαίων καὶ τὸ πλεῖστον τοῦ στρατιωτικοῦ. ἃ δὲ πρὸς μηδενὸς βαρβάρων πείσεσθαι προσεδοκῶμεν, ταῦτα δρῶσιν ἡμᾶς οἱ οἰκεῖοι, καὶ οὓς μάλιστα εὐηργέτησας, τούτους ἐχθροὺς ἔχεις. 3 Κλέανδρος ἐπὶ σὲ τόν τε δῆμον καὶ τὸ στρατιωτικὸν ὥπλισεν· ἐκ δὲ διαφόρου καὶ ἐναντίας γνώμης οἳ μὲν μισοῦντες αὐτόν, [ὁ δῆμος] οἳ δὲ στέργοντες, [πᾶν τὸ ἱππικὸν τάγμα] ἐν ὅπλοις εἰσί, καὶ φθείροντες ἀλλήλους ἐμφυλίου αἵματος τὴν πόλιν ἐπλήρωσαν. τὰ δ' ἑκατέρου τοῦ πλήθους δεινὰ ἡμᾶς προσλήψεται, εἰ μὴ τὴν ταχίστην πρὸς

1 ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τοῦ πλήθους] ἀλλ' ὑπό τε πλήθους O 2 ἐπάλληλοι] ἐπ' ἀλλήλους O πολλοὶ ἀπώλοντο] om. O μέχρι] μέχρις i 12 ἵπποι] δὲ ἵπποι i 13 ὠλίσθανον] ὠλίσθαινον A B ἀπωθοῦντο] ἀπεωθοῦντο Mend., sed cf. 4.9.7; ib. 8 21 ἀλλ'] ἄλλο O 23 <ἐν>] add. Steph. 27 εὐηργέτησας] εὐεργέτησας i 28 ἔχεις] ἔχοις i ἐπὶ σὲ] ἔπεισε O 30 [ὁ δῆμος]] del. Martinus [πᾶν ... τάγμα]] del. Martinus 32 πόλιν] Ῥώμην i

θάνατον ἐκδώσεις <τὸν> πονηρὸν οἰκέτην, ὀλέθρου τοσούτου τοῖς μὲν αἴτιον ἤδη γεγονότα, ἡμῖν δὲ ἐσόμενον ὅσον οὐδέπω." 4 τοιαῦτά τινα εἰποῦσα ῥηξαμένη τε τὴν ἐσθῆτα, καὶ τῶν παρόντων τινές (ἐθάρρησαν γὰρ τοῖς τῆς ἀδελφῆς τοῦ βασιλέως λόγοις) τὸν Κόμοδον ἐτάραξαν. ἐκπλαγεὶς δὲ ἐκεῖνος τόν τε ἐπικείμενον κίνδυνον οὐ μέλλοντα ἀλλὰ παρόντα ἤδη φοβηθείς, μεταπέμπεται τὸν Κλέανδρον, οὐδὲν μέν τι εἰδότα τῶν ἀπηγγελμένων, οἰόμενον δέ. ἐλθόντα δ' αὐτὸν συλληφθῆναι κελεύει καὶ τὴν κεφαλὴν ἀποτεμὼν δόρατί τε ἐπιμήκει ἐγκαταπήξας ἐκπέμπει τερπνὸν καὶ ποθεινὸν τῷ δήμῳ θέαμα. 5 ἔστη γὰρ οὕτως τὸ δεινόν, καὶ ἑκάτεροι πολεμοῦντες ἐπαύσαντο, οἱ μὲν στρατιῶται ἀνῃρημένον ἰδόντες ὑπὲρ οὗ ἐμάχοντο, δέει τε τῆς τοῦ βασιλέως ὀργῆς (συνίεσαν γὰρ ἐξηπατῆσθαι καὶ τὰ δρασθέντα παρὰ γνώμην αὐτοῦ τετολμηκέναι), ὁ δὲ δῆμος κεκόρεστο τιμωρίαν παρὰ τοῦ τὰ δεινὰ δράσαντος εἰληφώς. 6 προσανεῖλον δὲ καὶ τοὺς παῖδας τοῦ Κλεάνδρου (δύο δὲ ἦσαν ἄρρενες αὐτῷ), πάντας τε ὅσους ᾔδεσαν ἐκείνῳ φίλους διεχρήσαντο· σύροντές τε τὰ σώματα καὶ πᾶσαν ὕβριν ἐνυβρίσαντες, τέλος λελωβημένα εἰς τοὺς ὀχετοὺς φέροντες ἔρριψαν. τοιούτῳ μὲν δὴ τέλει Κλέανδρός τε καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἐχρήσαντο, φιλοτιμησαμένης, ὡς ἄν τις εἴποι, τῆς φύσεως ἐν ἑνὶ δεῖξαι, ὅτι ἐκ τῆς ἐσχάτης εὐτελείας εἰς τὸ μέγιστον ὕψος ἆραι καὶ πάλιν τὸν ἀρθέντα ῥῖψαι ὀλίγη καὶ ἀνέλπιστος δύναται τύχης ῥοπή. 7 ὁ δὲ Κόμοδος δεδιὼς μὲν τὴν τοῦ δήμου κίνησιν, μή τι καὶ περὶ αὐτὸν νεωτερίσειεν, ὅμως δὲ παρορμησάντων αὐτὸν τῶν οἰκείων κατελθὼν εἰς τὸ ἄστυ μετὰ πάσης εὐφημίας τε καὶ παραπομπῆς τοῦ δήμου ὑποδεχθεὶς εἰς τὴν βασίλειον ἐπανῆλθεν αὐλήν. πειραθεὶς δὲ τοσούτων κινδύνων ἀπίστως προσεφέρετο πᾶσιν ἀφειδῶς τε φονεύων καὶ πάσαις διαβολαῖς ῥᾳδίως πιστεύων μηδέ τινα προσιέμενος τῶν λόγου ἀξίων· ἀλλὰ τῆς μὲν περὶ τὰ καλὰ σπουδῆς ἀπῆγεν ἑαυτόν,

1 θάνατον] A Io. τὸν θάνατον x <τὸν>] add. Stroth ὀλέθρου τοσούτου τοῖς μὲν αἴτιον ἤδη γεγονότα] ὀλέθρου τοσούτου αἴτιον· καὶ τούτοις μὲν αἴτιον ἤδη γεγονότα O 4 γὰρ τοῖς] τοῖς O 5 λόγοις] λόγοις καὶ O 8 οἰόμενον δέ] post haec verba lac. susp. Mend., quam ita e. g. explebat <ἐπί τι τῶν συνήθων κεκλῆσθαι>, sed οἴεσθαι = suspicari δ'] οὖν O 13 δέει τε] δέει i 19 λελωβημένα] λελωβημένους i 20 φέροντες ἔρριψαν] ἔρριψαν φέροντες i 22 φύσεως] ἀνθρωπίνης φύσεως i 24 δύναται] om. O 25 περὶ αὐτὸν] περὶ αὐτοῦ i

ἐδεδούλωντο δὲ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ψυχὴν νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν ἐπάλληλοι καὶ ἀκόλαστοι σώματος ἡδοναί. 8 καὶ σώφρων μὲν πᾶς καὶ παιδείας κἂν μετρίως μεμυημένος τῆς αὐλῆς ὡς ἐπίβουλος ἐδιώκετο, γελωτοποιοὶ δὲ καὶ τῶν αἰσχίστων ὑποκριταὶ εἶχον αὐτὸν ὑποχείριον. ἁρμάτων τε ἡνιοχείας καὶ θηρίων ἐξ ἀντιστάσεως μάχας ἐπαιδεύετο, τῶν μὲν κολάκων εἰς ἀνδρείας δόξαν αὐτὰ ὑμνούντων, τοῦ δὲ ἀπρεπέστερον μετιόντος ἢ βασιλεῖ σώφρονι ἥρμοζεν.

14 ἐγένοντο δέ τινες κατ'ἐκεῖνο καιροῦ καὶ διοσημίαι. ἀστέρες γὰρ ἡμέριοι συνεχῶς ἐβλέποντο ἕτεροί τε εἰς μῆκος κεχαλασμένοι ὡς ἐν μέσῳ ἀέρι κρέμασθαι δοκεῖν· ζῷά τε παντοῖα καὶ τὴν ἑαυτῶν φύσιν μὴ τηροῦντα σχήμασί τε ἀλλοδαποῖς καὶ μέρεσι σώματος ἀναρμόστοις πολλάκις ἀπεκυήθη. 2 τὸ μέγιστον δὲ δεινόν, ὃ καὶ τὸν παρόντα καιρὸν ἐλύπησε καὶ πρὸς τὸ μέλλον οἰωνίσματι καὶ φαύλῳ συμβόλῳ χρωμένους πάντας ἐτάραξεν· οὔτε γὰρ ὄμβρου προυπάρξαντος οὔτε νεφῶν ἀθροισθέντων, σεισμοῦ δὲ ὀλίγου προγενομένου γῆς, εἴτε σκηπτοῦ νύκτωρ κατενεχθέντος, εἴτε καὶ πυρός ποθεν ἐκ τοῦ σεισμοῦ διαρρυέντος, πᾶν τὸ τῆς Εἰρήνης τέμενος κατεφλέχθη, μέγιστον καὶ κάλλιστον γενόμενον τῶν ἐν τῇ πόλει ἔργων. 3 πλουσιώτατον δὲ ἦν πάντων ἱερῶν, δι' ἀσφάλειαν ἀναθήμασι κεκοσμημένον χρυσοῦ τε καὶ ἀργύρου· ἕκαστος δέ, ἃ εἶχεν, ἐκεῖσε ἐθησαυρίζετο. ἀλλὰ τὸ πῦρ ἐκείνης νυκτὸς πολλοὺς ἐκ πλουσίων πένητας ἐποίησεν· ὅθεν ὠλοφύροντο κοινῇ μὲν πάντες τὰ δημόσια, ἕκαστος δὲ ἰδίᾳ τὰ αὐτοῦ. 4 καταφλέξαν δὲ τὸ πῦρ τόν τε νεὼν καὶ πάντα τὸν περίβολον, ἐπενεμήθη καὶ τὰ πλεῖστα τῆς πόλεως καὶ κάλλιστα ἔργα· ὅτε καὶ τῆς Ἑστίας τοῦ νεὼ καταφλεχθέντος ὑπὸ τοῦ πυρὸς γυμνωθὲν ὤφθη τὸ τῆς Παλλάδος ἄγαλμα, ὃ σέβουσί τε καὶ κρύπτουσι Ῥωμαῖοι κομισθὲν ἀπὸ Τροίας, ὡς λόγος· ὃ τότε πρῶτον καὶ μετὰ τὴν ἀπ' Ἰλίου εἰς Ἰταλίαν

1 ἐδεδούλωντο] δεδούλωντο O 2 σώματος] om. O 3 κἂν μετρίως μεμυημένος] κἂν ἐπὶ μετρίως μεμνημένος O κἂν ἔτι μ. μ. Stav. 9 διοσημίαι] διοσημεῖαι O 14 ἀπεκυήθη] ἀπεκυήθησαν O τὸ] om. i ὃ] om. i 15 οἰωνίσματι ... χρωμένους] "all those who practised augury and interpreted spontaneous auspices" Whitt., bene 18 προγενομένου] e P προσγενομένου x 20 διαρρυέντος] διαρραγέντος Faber 22 δὲ ἦν ... ἀργύρου] om. O 24 ἐκείνης] Reiske, praeeunte m (ἐκείνης τῆς), ἐκ τῆς x 26 ἰδίᾳ τὰ] Nauck P τὰ ἴδια x 32 ὁ τότε] Stroth ότε x καὶ μετὰ] καὶ del. Mend., sed etiam alibi καὶ redundat, cf. 1.6.5, ib. 8, 1.16.2,

ἄφιξιν εἶδον οἱ καθ' ἡμᾶς ἄνθρωποι. 5 ἁρπάσασαι γὰρ τὸ ἄγαλμα αἱ τῆς Ἑστίας ἱέρειαι παρθένοι διὰ μέσης τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ εἰς τὴν τοῦ βασιλέως αὐλὴν μετεκόμισαν. κατεφλέχθη δὲ καὶ ἄλλα πλεῖστα τῆς πόλεως μέρη κάλλιστα, ἱκανῶν τε ἡμερῶν πάντα ἐπιὸν τὸ πῦρ ἐπεβόσκετο, οὐδὲ πρότερον ἐπαύσατο, πρὶν ἢ κατενεχθέντες ὄμβροι ἐπέσχον αὐτοῦ τὴν ὁρμήν. 6 ὅθεν καὶ τὸ πᾶν ἔργον ἐξεθειάσθη πιστευόντων [κατ'ἐκεῖνο καιροῦ] τῶν τότε ἀνθρώπων ὅτι γνώμῃ θεῶν καὶ δυνάμει ἤρξατό τε τὸ πῦρ καὶ ἐπαύσατο. συνεβάλλοντο δέ τινες [ἐκ τῶν κατειληφότων] πολέμων σημεῖον εἶναι τὴν τοῦ νεὼ τῆς Εἰρήνης ἀπώλειαν. τὰ γοῦν ἀκολουθήσαντα, ὡς ἐν τοῖς ἑξῆς ἐροῦμεν, ἐκ τῆς ἀποβάσεως τὴν προυπάρχουσαν φήμην ἐπιστώσατο. 7 πολλῶν δὴ καὶ δεινῶν συνεχῶς κατειληφότων τὴν πόλιν οὐκέτι ὁ Ῥωμαίων δῆμος μετ' εὐνοίας τὸν Κόμοδον ἐπέβλεπεν, ἀλλὰ καὶ τὰς αἰτίας τῶν ἀλλεπαλλήλων συμφορῶν εἰς τοὺς ἐκείνου ἀκρίτους φόνους καὶ τὰ λοιπὰ τοῦ βίου ἀνέφερεν ἁμαρτήματα. οὐδὲ γὰρ ἐλάνθανε τὰ πραττόμενα πάντας, ἀλλ'οὐδὲ αὐτὸς λανθάνειν ἤθελεν· ἃ δὲ πράττων οἴκοι διεβάλλετο, ταῦτα καὶ δημοσίᾳ δεῖξαι ἐτόλμησεν· 8 εἰς τοσοῦτόν τε μανίας καὶ παροινίας προὐχώρησεν, ὡς πρῶτον μὲν τὴν πατρῴαν προσηγορίαν παραιτήσασθαι, ἀντὶ δὲ Κομόδου καὶ Μάρκου υἱοῦ Ἡρακλέα τε καὶ Διὸς υἱὸν αὐτὸν κελεύσας καλεῖσθαι ἀποδυσάμενός τε τὸ Ῥωμαίων καὶ βασίλειον σχῆμα λεοντῆν ἐπεστρώννυτο καὶ ῥόπαλον μετὰ χεῖρας ἔφερεν· ἀμφιέννυτό τε ἁλουργεῖς καὶ χρυσουφεῖς ἐσθῆτας, ὡς εἶναι καταγέλαστον αὐτὸν ὑφ' ἑνὶ σχήματι καὶ θηλειῶν πολυτέλειαν καὶ ἡρώων ἰσχὺν μιμούμενον. 9 τοιοῦτος μὲν δὴ προιὼν ἐφαίνετο· ἤλλαξε δὲ καὶ τῶν ἐνιαυσίων μηνῶν τὰ ὀνόματα, ὅσα μὲν ἀρχαῖα καταλύσας, πάντας δὲ ταῖς ἑαυτοῦ προσηγορίαις ὀνομάσας, ὧν αἱ πλεῖσται εἰς Ἡρακλέα δῆθεν ὡς ἀνδρειότατον

2.13.6, 3.13.6, 4.5.4, 5.1.8, 6.4.7, 7.11.4, 8.7.1 4 ἄλλα πλεῖστα] πλεῖστα ἄλλα i κάλλιστα] καὶ κάλλιστα A 6 ὄμβροι] οἱ ὄμβροι O 8 [κατ'ἐκεῖνο καιροῦ]] del. Lange 10 [ἐκ τῶν κατειληφότων]] del. Bekk.[2], ceterum pro κατειληφότων καταλαβόντων O 13 ἐπιστώσατο] ἐπιστώσαντο O 16 ἀλλεπαλλήλων] ἐπαλλήλων i 17 ἀνέφερεν] ἀνέφερον O 19 ἤθελεν· ἃ δὲ] ἤθελε· καὶ ἃ δὲ O 1.14.8 excerpsit Io *de virt. et vit.* p. 189 B.-W. εἰς τοσοῦτόν τε ... παραιτήσασθαι] excerpsit Io *de ins.* p. 87 B. 21 τε μανίας] δὲ μανίας O 25 ἐπεστρώννυτο] V ὑπεστρώννυτο x 26 ἔφερεν] m Sylb. φέρειν x 28 καὶ θελειῶν]

ἀνεφέροντο. ἔστησε δὲ καὶ ἀνδριάντας αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν τὴν πόλιν, ἀλλὰ μὴν καὶ ἀντικρὺ τοῦ τῆς συγκλήτου συνεδρίου τόξον διηγκυλημένον· ἐβούλετο γὰρ δὴ καὶ τὰς εἰκόνας αὐτῷ φόβον ἀπειλεῖν.

15 τὸν μὲν οὖν ἀνδριάντα μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτὴν καθελοῦσα ἡ σύγκλητος Ἐλευθερίας εἰκόνα ἵδρυσεν· ὁ δὲ Κόμοδος μηκέτι κατέχων ἑαυτοῦ δημοσίᾳ θέας ἐπετέλεσεν, ὑποσχόμενος τά τε θηρία πάντα ἰδίᾳ χειρὶ κατακτενεῖν καὶ τοῖς ἀνδρειοτάτοις τῶν νεανιῶν μονομαχήσειν. διαδραμούσης δὲ τῆς φήμης συνέθεον ἔκ τε τῆς Ἰταλίας πάσης καὶ τῶν ὁμόρων ἐθνῶν, θεασόμενοι ἃ μὴ πρότερον μήτε ἑωράκεσαν μήτε ἠκηκόεσαν. καὶ γὰρ διηγγέλλετο αὐτοῦ τῆς χειρὸς τὸ εὔστοχον, καὶ ὅτι ἔμελεν αὐτῷ ἀκοντίζοντι καὶ τοξεύοντι μὴ πταίειν. 2 συνῆσαν δὲ παιδεύοντες αὐτὸν Παρθυαίων οἱ τοξικὴν ἀκριβοῦντες καὶ Μαυρουσίων οἱ ἀκοντίζειν ἄριστοι, οὓς πάντας εὐχειρίᾳ ὑπερέβαλλεν. ἐπεὶ δὲ κατέλαβον αἱ τῆς θέας ἡμέραι, τὸ μὲν ἀμφιθέατρον πεπλήρωτο, τῷ δὲ Κομόδῳ περίδρομος κύκλῳ κατεσκεύαστο, ὡς μὴ συστάδην τοῖς θηρίοις μαχόμενος κινδυνεύοι, ἄνωθεν δὲ καὶ ἐξ ἀσφαλοῦς ἀκοντίζων εὐστοχίας μᾶλλον ἢ ἀνδρείας παρέχοιτο δεῖξιν. 3 ἐλάφους μὲν οὖν καὶ δορκάδας ὅσα τε κερασφόρα πλὴν ταύρων, συνθέων αὐτοῖς καὶ καταδιώκων ἔβαλλε φθάνων τε αὐτῶν τὸν δρόμον καὶ πληγαῖς καιρίοις ἀναιρῶν· λέοντας δὲ καὶ παρδάλεις ὅσα τε ζῷα γενναῖα περιθέων ἄνωθεν κατηκόντιζεν. οὐδέ τις εἶδεν ἀκόντιον δεύτερον οὐδὲ τραῦμα ἄλλο πλὴν τοῦ θανατηφόρου· 4 ἅμα γὰρ τῇ τοῦ ζῴου ὁρμῇ κατὰ τοῦ μετώπου ἢ κατὰ καρδίας ἔφερε τὴν πληγήν, καὶ οὐδέποτε σκοπὸν ἄλλον ἔσχεν οὐδὲ ἐπ'ἄλλο μέρος ἦλθε τὸ ἀκόντιον τοῦ σώματος, ὡς μὴ ἅμα τε τρῶσαι καὶ φονεῦσαι. τὰ δὲ πανταχόθεν ζῷα ἠθροίζετο αὐτῷ. τότε γοῦν εἴδομεν ὅσα ἐν γραφαῖς ἐθαυμάζομεν· 5 ἀπό τε γὰρ Ἰνδῶν καὶ Αἰθιόπων, εἴ τι πρότερον ἄγνωστον ἦν, μεσημβρίας τε καὶ τῆς ἀρκτῴας

καὶ ante ὑφ' i 4 αὐτῷ] f αὐτῷ g αὐτῶν φ interpolavit A locum om. Bonf αὐτοῦ Sylb. 6 ἵδρυσεν] ἱδρύσατο i 8 κατακτενεῖν] κατακτείνειν A κατακτένειν φ 10 τῆς Ἰταλίας] Ἰταλίας O 12 ἠκηκόεσαν] Bekk.² ἠκηκόεισαν x 13 ἔμελεν] g ἔμελλεν f ἔμελλον O 20 εὐστοχίας] m^corr. Steph. εὐτοξίας i εὐτοξείας O 24 καιρίοις] B i καιρίαις A V 27 κατὰ τοῦ] m Steph. κατά τε i κατά γε O 28 καρδίας] καρδίαν O

γῆς ζῷα πάντα φονεύων Ῥωμαίοις ἔδειξε. τὸ δ' εὔστοχον τῆς χειρὸς αὐτοῦ πάντες ἐξεπλήττοντο. λαβὼν οὖν ποτε βέλη ὧν αἱ ἀκμαὶ ἦσαν μηνοειδεῖς, ταῖς Μαυρουσίαις στρουθοῖς ὀξύτατα φερομέναις καὶ ποδῶν τάχει καὶ κολπώσει πτερῶν ἐπαφιεὶς τὰ βέλη κατ'ἄκρου τοῦ τραχήλου ἐκαρατόμει, ὡς καὶ τῶν κεφαλῶν ἀφῃρημένας ὁρμῇ τοῦ βέλους ἔτι περιθεῖν αὐτὰς ὡς μηδὲν παθούσας. 6 παρδάλεως δέ ποτε ὀξυτάτῳ δρόμῳ τὸν ἐκκαλούμενον καταλαβούσης φθάσας τῷ ἀκοντίῳ μέλλουσαν δήξεσθαι, τὴν μὲν ἀπέκτεινε τὸν δὲ ἐρρύσατο, φθάσας τῇ τοῦ δόρατος αἰχμῇ τὴν τῶν ὀδόντων ἀκμήν. λεόντων δέ ποτε ἐξ ὑπογαίων ἑκατὸν ἅμα ἀφεθέντων ἰσαρίθμοις ἀκοντίοις πάντας ἀπέκτεινεν, ὡς ἐπὶ πολὺ κειμένων τῶν πτωμάτων δι' αὐτὸ τοῦτο, ἐπὶ σχολῆς πάντας ἀριθμῆσαι καὶ μηδ' ἓν ἰδεῖν περιττὸν ἀκόντιον. 7 μέχρι μὲν οὖν τούτων, εἰ καὶ βασιλείας τὰ πραττόμενα ἦν ἀλλότρια, πλὴν ἀνδρείας καὶ εὐστοχίας παρὰ τοῖς δημώδεσιν εἶχέ τινα χάριν. ἐπεὶ δὲ καὶ γυμνὸς εἰς τὸ ἀμφιθέατρον εἰσῆλθεν ὅπλα τε ἀναλαβὼν ἐμονομάχει, τότε σκυθρωπὸν εἶδεν ὁ δῆμος θέαμα, τὸν εὐγενῆ Ῥωμαίων βασιλέα μετὰ τοσαῦτα τρόπαια πατρός τε καὶ προγόνων, οὐκ ἐπὶ βαρβάρους ὅπλα λαμβάνοντα στρατιωτικὰ ἢ Ῥωμαίων ἀρχῇ πρέποντα, καθυβρίζοντα δὲ τὸ ἀξίωμα αἰσχίστῳ καὶ μεμιασμένῳ σχήματι. 8 ὃ μὲν οὖν μονομαχῶν ῥᾳδίως τῶν ἀνταγωνιστῶν περιεγίνετο καὶ μέχρι τραυμάτων προεχώρει ὑπεικόντων ἁπάντων καὶ τὸν βασιλέα οὐ τὸν μονομάχον ἐννοούντων. εἰς τοσοῦτον δὲ προεχώρησε μανίας, ὡς μηκέτι βούλεσθαι μηδὲ τὴν βασίλειον οἰκεῖν ἑστίαν· ἀλλὰ γὰρ μετοικισθῆναι ἐβούλετο εἰς τὸ τῶν μονομάχων καταγώγιον. ἑαυτὸν δὲ οὐκέτι Ἡρακλέα, ἀλλὰ τῶν μονομαχούντων ἐνδόξου τινὸς προτετελευτηκότος ὀνόματι καλεῖσθαι προσέταξε. 9 τοῦ δὲ μεγίστου ἀγάλματος κολοσσιαίου, ὅπερ σέβουσι Ῥωμαῖοι εἰκόνα φέρον Ἡλίου, τὴν κεφαλὴν ἀποτεμὼν ἱδρύσατο <τὴν> ἑαυτοῦ, ὑπογράψας τῇ βάσει [οὐχ] ἃς εἰώθασι βασιλικὰς καὶ πατρῴας

1 ἔδειξε] ἐπέδειξε O 4 κολπώσει] κομπώσει A κονπώσει φ 5 ὡς καὶ] ὡς i 6 ἀφῃρημένας] ἀφῃρημένων O 11 ἅμα ἀφεθέντων] Reiske, coll. Amm. 31.10.19, ἀναρριφθέντων x 13 πτωμάτων] σωμάτων O πάντας] scil.: ἀνθρώπους 14 μηδ' ἓν] g μηδὲν O male legitur f οὖν] om. i 19 εὐγενῆ] εὐγενῆ καὶ i 23 περιεγίνετο] A περιεγένετο x 26 οἰκεῖν ἑστίαν] ἑστίαν οἰκεῖν i 27 ἐβούλετο] τε ἐβούλετο O ceterum ἐβουλεύετο i 30 ὀνόματι] δὲ ὀνόματι g φ 32 <τὴν>] add. Mend. 33 [οὐχ]] del. Casaubonus πατρῴας] A πατρῴους x

προσηγορίας, ἀντὶ δὲ Γερμανικοῦ "μονομάχους χιλίους νικήσαντος".

16 ἔδει δὲ ἄρα ποτὲ κἀκεῖνον παύσασθαι μεμηνότα καὶ τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν τυραννουμένην. νέου μὲν γὰρ ἔτους τῆς ἐπιούσης ἔμελλεν ἡμέρας <ἀρχὴ ἐσεσθαι> σέβουσί τε τὴν ἑορτὴν Ῥωμαῖοι εἰς θεὸν ἀρχαιότατον, τῆς Ἰταλίας ἐπιχώριον, ἀναφέροντες. φασὶ γὰρ αὐτοῦ καὶ Κρόνον ὑπὸ Διὸς ἐκβληθέντα τῆς ἀρχῆς κατελθόντα εἰς γῆν γενέσθαι ξένον, δεδιότα δὲ τὴν τοῦ παιδὸς δυναστείαν παρ' αὐτῷ κρυπτόμενον λαθεῖν· ὅθεν καὶ τὸ ὄνομα δοθῆναι τῷ χώρῳ [τῆς Ἰταλίας] Λάτιόν τε κληθῆναι, ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος φωνῆς εἰς τὴν ἐπιχώριον παραχθέν. 2 διὰ ταῦτά τοι καὶ μέχρι νῦν Ἰταλιῶται τὰ μὲν Κρόνια προεορτάζουσι θεῷ τῷ λαθόντι, τὴν δὲ τοῦ ἔτους ἀρχὴν ἱερομηνίαν ἄγουσι τῷ τῆς Ἰταλίας θεῷ. διπρόσωπον δὲ αὐτοῦ τὸ ἄγαλμα ἵδρυται, ἐπειδὴ εἰς αὐτὸν ὁ ἐνιαυτὸς ἄρχεταί τε καὶ παύεται. ταύτης δὴ τῆς ἑορτῆς προσιούσης, ἐν ᾗ μάλιστα Ῥωμαῖοι δεξιοῦνταί τε ἀλλήλους καὶ προσαγορεύουσι νομισμάτων τε ἀντιδόσεσι καὶ κοινωνίᾳ τῶν γῆς καὶ θαλάσσης καλῶν εὐφραίνουσιν αὐτοὺς (ἀρχαί τε ἐπώνυμοι τότε πρῶτον τὴν ἔνδοξον καὶ ἐνιαύσιον πορφύραν περιτίθενται), πάντων ἑορταζόντων ὁ Κόμοδος ἐβούλετο οὐκ ἐκ τῆς βασιλείου, ὡς ἔθος, προελθεῖν οἰκίας, ἀλλ' ἐκ τοῦ τῶν μονομάχων καταγωγίου, ἀντὶ δὲ τῆς εὐπαρύφου καὶ βασιλικῆς πορφύρας ὅπλα τε αὐτὸς φέρων καὶ συμπροιόντων τῶν λοιπῶν μονομάχων ὀφθῆναι τοῖς Ῥωμαίοις. 3 ἐπεὶ δὲ τὴν γνώμην αὐτοῦ ταύτην ἀνήνεγκε πρὸς Μαρκίαν, ἣν εἶχε τῶν παλλακίδων τιμιωτάτην, [ἢ] οὐδέν τε ἀπεῖχε γαμετῆς γυναικός, ἀλλὰ πάντα ὑπῆρχεν ὅσα Σεβαστῇ πλὴν τοῦ πυρός, ἥ, μαθοῦσα τὴν παράλογον οὕτω καὶ ἀπρεπῆ βούλησιν αὐτοῦ, τὰ πρῶτα ἐλιπάρει καὶ προσπίπτουσα μετὰ δακρύων ἐδεῖτο μήτε τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν καθυβρίσαι

1 μονομάχους] μονομάχου O 5 <ἀρχὴ ἐσεσθαι>] addidi σέβουσί τε] σέβουσι δὲ Steph. 6 τῆς Ἰταλίας] cum ἐπιχώριον coniungendum 11 [τῆς Ἰταλίας]] del. Mend. 12 εἰς τὴν] εἰς τὸ O 13 Κρόνια] κρόνεια O θεῷ τῷ λαθόντι, τὴν δὲ τοῦ ἔτους] θεῷ δὲ τῷ λαχόντι τήνδε τοῦ ἔτους O, ceterum λαθόντι e z Steph., λαχόντι x 15 θεῷ] Bergler ἔθει x 16 αὐτὸν] αὐτὸ O 17 προσιούσης] προιούσης i 18 προσαγορεύουσι] b προσαγορεύοντες x 20 (...)] cancellos posui 22 ἐβούλετο] ἐβουλεύετο i 24 ὅπλα] ante h.v. lac ind. Hoerschelmann 27 παλλακίδων] παλακιδῶν A V [ἢ]] delevi καὶ Schwartz οὐδέν τε] scripsi οὐδέν τι x 30 ἐλιπάρει] κατελιπάρει O

μήθ'ἑαυτὸν ἐπιδόντα μονομάχοις καὶ ἀπεγνωσμένοις ἀνθρώποις κινδυνεῦσαι. 4 ἐπεὶ δὲ πολλὰ ἱκετεύουσα οὐκ ἐτύγχανεν αὐτοῦ, ἣ μὲν δακρύουσα ἀπέστη, ὁ δὲ Κόμοδος μεταπεμψάμενος Λαῖτόν τε τὸν ἔπαρχον τῶν στρατοπέδων Ἔκλεκτόν τε τὸν τοῦ θαλάμου προεστῶτα ἐκέλευεν αὐτῷ <πάντα> παρασκευασθῆναι ὡς διανυκτερεύσων ἐν τῷ τῶν μονομάχων καταγωγίῳ κἀκεῖθεν προελευσόμενος ἐπὶ τὰς θυσίας τῆς ἱερομηνίας, ὡς Ῥωμαίοις ἔνοπλος ὀφθείη. οἳ δὲ ἱκέτευον καὶ πείθειν ἐπειρῶντο μηδὲν ἀνάξιον τῆς βασιλείας ποιεῖν.

17 ὁ δὲ Κόμοδος ἀσχάλλων τοὺς μὲν ἀπεπέμψατο, αὐτὸς δὲ ἐπανελθὼν εἰς τὸ δωμάτιον ὡς δὴ καθευδήσων (καὶ γὰρ μεσημβρίας εἰώθει τοῦτο ποιεῖν), λαβὼν γραμματεῖον τούτων δὴ τῶν ἐκ φιλύρας εἰς λεπτότητα ἠσκημένων ἐπαλλήλῳ τε ἀνακλάσει ἀμφοτέρωθεν ἐπτυγμένων γράφει ὅσους χρὴ τῆς νυκτὸς φονευθῆναι. 2 ὧν πρώτη μὲν ἦν Μαρκία, εἵποντο δὲ Λαῖτός τε καὶ Ἔκλεκτος, ἐπὶ δὲ τούτοις πολὺ πλῆθος τῶν τῆς συγκλήτου πρωτευόντων. τοὺς μὲν γὰρ πρεσβυτέρους καὶ λοιποὺς πατρῴους φίλους ἀποσκευάσασθαι πάντας ἤθελεν, αἰδούμενος ἔχειν αἰσχρῶν ἔργων σεμνοὺς ἐπόπτας· τῶν δὲ πλουσίων τὰς οὐσίας χαρίσασθαι ἐβούλετο μερίσαι τε εἰς τοὺς στρατιώτας καὶ τοὺς μονομαχοῦντας, τοὺς μὲν ἵνα φυλάττοιεν αὐτόν, τοὺς δὲ ἵνα τέρποιεν. 3 γράψας δὴ <τὸ> γραμματεῖον τίθησιν ἐπὶ τοῦ σκίμποδος, οἰηθεὶς μηδένα ἐκεῖσε εἰσελεύσεσθαι. ἦν δέ τι παιδίον πάνυ νήπιον, τούτων δὴ τῶν γυμνῶν μὲν ἐσθῆτος χρυσῷ δὲ καὶ λίθοις πολυτίμοις κεκοσμημένων, οἷς ἀεὶ χαίρουσι Ῥωμαίων οἱ τρυφῶντες. ὑπερηγάπα δὲ ὁ Κόμοδος αὐτὸ ὡς συγκαθεύδειν πολλάκις Φιλοκόμοδός τε ἐκαλεῖτο, δεικνυούσης καὶ τῆς προσηγορίας τὴν στοργὴν τὴν εἰς τὸν παῖδα τοῦ βασιλέως. 4 τὸ δὴ παιδίον τοῦτο ἄλλως ἀθῦρον, προελθόντος τοῦ Κομόδου ἐπὶ τὰ συνήθη λουτρά τε καὶ κραιπάλας, εἰσδραμὸν εἰς τὸν θάλαμον ὥσπερ εἰώθει, τὸ γραμματεῖον ἐπὶ τοῦ

4 Λαῖτόν τε] Λαῖτον i 5 προεστῶτα] προεστηκότα O 6 <πάντα>] add. Stav. A 1.17.1 usque ad 2.2.9 excerpsit Io *de ins.* pp. 87-89 B. 11 αὐτὸς δὲ] αὐτὸς δ' A g 14 ἐπαλλήλῳ ... ἐπτυγμένων] om. O 22 καὶ τοὺς] καὶ O 23 δὴ] δὲ O 24 <τὸ>] add. Mend. 25 δέ τι] Io. Reiske δὲ x 26 χρυσῷ δὲ] b, non dispicitur f, χρυσῷ τε g O 27 οἷς ἀεὶ χαίρουσι Ῥωμαίων οἱ τρυφῶντες] οἷα ἀεὶ χαίρουσι Ῥωμαῖοι τρυφῶντες O 29 καὶ τῆς] τῆς O

σκίμποδος κείμενον ἀνελόμενον, ἵνα δὴ παίζειν ἔχοι, πρόεισι τοῦ οἴκου. κατὰ δέ τινα δαίμονα συνήντετο τῇ Μαρκίᾳ. ἣ δὲ (καὶ αὐτὴ γὰρ ἔστεργε τὸ παιδίον) περιπτύξασα καὶ φιλοῦσα, τὸ γραμματεῖον ἀφαιρεῖται, δεδοικυῖα μή τι τῶν ἀναγκαίων ὑπὸ νηπιότητος ἀγνοοῦν παῖζον διαφθείρῃ. γνωρίσασα δὲ τὴν τοῦ Κομόδου χεῖρα, ταύτῃ καὶ μᾶλλον ἐσπούδαζε διεξελθεῖν τὴν γραφήν. 5 ἐπεὶ δὲ εὗρεν αὐτὸ θανατηφόρον καὶ πρὸ ἁπάντων αὐτήν τε μέλλουσαν τεθνήξεσθαι, Λαῖτόν τε καὶ Ἔκλεκτον ἐπακολουθήσοντας, τῶν τε λοιπῶν τοιοῦτον φόνον, ἀνοιμώξασα καθ' ἑαυτήν τε εἰποῦσα "εὖγε, ὦ Κόμοδε· ταῦτ' ἄρα χαριστήρια εὐνοίας τε καὶ στοργῆς <τῆς ἐμῆς> ὕβρεώς τε καὶ παροινίας τῆς σῆς, ἧς ἐτῶν τοσούτων ἠνεσχόμην. ἀλλ' οὐ καταπροίξῃ αὐτὸς μεθύων νηφούσης γυναικός", 6 ταῦτα εἰποῦσα, τὸν Ἔκλεκτον μεταπέμπεται. ἔθος δ'εἶχεν αὐτῇ προσιέναι ἅτε τοῦ θαλάμου φύλαξ, ἔτι τε καὶ ἐπὶ συνουσίᾳ αὐτοῦ διεβάλλετο. δοῦσα δὲ τὸ γραμματεῖον "ὅρα - ἔφη - ποίαν μέλλομεν παννυχίζειν ἑορτήν". ὁ δ' Ἔκλεκτος ἀναγνούς τε καὶ ἐκπλαγείς (ἦν δὲ τὸ γένος Αἰγύπτιος, τολμῆσαί τε ἅμα καὶ δρᾶσαι θυμῷ τε δουλεῦσαι πεφυκώς) κατασημηνάμενος οὖν τὸ γραμματεῖον διά τινος τῶν ἑαυτῷ πιστῶν ἀναγνωσθησόμενον πέμπει τῷ Λαίτῳ. 7 ὃ δὲ καὶ αὐτὸς ταραχθεὶς ἀφικνεῖται πρὸς Μαρκίαν ὡς δὴ συσκεψόμενος αὐτοῖς περὶ ὧν ἐκέλευσεν ὁ βασιλεὺς καὶ τοῦ τῶν μονομάχων καταγωγίου· προσποιησάμενοι δὲ περὶ τῶν ἐκείνῳ διαφερόντων σκέπτεσθαι, συντίθενται φθάσαι τι δράσαντες ἢ παθεῖν, οὐδὲ καιρὸν εἶναι μελλήσεως ἢ ἀναβολῆς. 8 ἀρέσκει δὴ δοῦναι φάρμακον δηλητήριον τῷ Κομόδῳ, ὑπέσχετο δ'αὐτὸ ῥᾷστα δώσειν ἡ Μαρκία. εἰώθει γὰρ αὐτὴ κιρνάναι τε καὶ διδόναι τὴν πρώτην πόσιν, ὡς ἥδιον πίοι παρ'ἐρωμένης. ἐλθόντι δὲ αὐτῷ ἀπὸ τοῦ λουτροῦ

2 συνήντετο] συνήντα O 4 φιλοῦσα] φιλοῦσα <αὐτὸ> Stroth, sed cf. 2.7.2, 3.15.5 μὴ] Io O δὴ μὴ i 6 τοῦ Κομόδου] g Io. Κομόδου f O 7 αὐτὸ] αὐτὴν O 9 ἐπακολουθήσοντας] Steph. ἐπακολουθήσαντας x 10 καθ'] g (h.l. om. f) καὶ καθ' O 11 ταῦτ' ἄρα] Nauck ταῦτα g (hunc locum om. f) ταῦτα γὰρ O 12 <τῆς ἐμῆς>] add. Leisner Reiske 13 ἐτῶν τοσούτων] τοσοῦτον A V τοῦσοῦτον B 14 ταῦτα εἰποῦσα] fort. delenda 19 ἅμα] om. O 20 οὖν] susp. Steph. 23 συσκεψόμενος] Io ψ συσκεψάμενος i φ 26 φθάσαι τι δράσαντες] δρᾶσαί τι φθάσαντες O δρᾶσαί τι <μᾶλλον> φθάσαντες Càssola coll. 3.11.1, sed cf. 3.2.5 28 αὐτὸ] αὐτῷ O

ἐμβαλοῦσα εἰς κύλικα τὸ φάρμακον οἴνῳ τε κεράσασα εὐώδει δίδωσι. ὁ δ'ὡς συνήθη φιλοτησίαν, μετὰ πολλὰ λουτρὰ καὶ γυμνάσια τὰ πρὸς θηρία διψῶν, ἔπιεν ἀναισθήτως. 9 εὐθέως δὲ κάρος ἐπέπεσεν αὐτῷ καὶ εἰς ὕπνον καθελκόμενος, ὑπὸ καμάτου πάσχειν οἰηθεὶς, ἀνεπαύσατο. ὁ δὲ Ἔκλεκτος καὶ Μαρκία πάντας ἀποστῆναι κελεύσαντες εἴς τε τὰ οἰκεῖα ἀπιέναι, ἡσυχίαν δὴ παρεσκεύαζον αὐτῷ. εἰώθει δὲ καὶ ἐπὶ ἄλλων <καιρῶν> τοῦτο πάσχειν ὁ Κόμοδος ὑπὸ κραιπάλης· πολλάκις γὰρ λουσάμενος καὶ πολλάκις ἐσθίων οὐδένα καιρὸν εἶχεν εἰς ἀνάπαυσιν ὡρισμένον, ἀλλεπαλλήλοις καὶ διαφόροις συνεχόμενος ἡδοναῖς, αἷς δὴ καταλαβούσῃ ὥρᾳ καὶ ἄκων ἐδούλευεν. 10 ἐπ' ὀλίγον μὲν οὖν ἡσύχασε, περὶ στόμαχον δὲ καὶ κοιλίαν τοῦ φαρμάκου γενομένου ἴλιγγός τε αὐτὸν καταλαμβάνει ἔμετός τε πολὺς ἐπιγίνεται, ἢ τῆς προεγκειμένης τροφῆς ἅμα ποτῷ πολλῷ ἐξωθούσης τὸ φάρμακον, ἢ διὰ τὸ προλαμβανόμενον, ὅπερ εἰώθασι βασιλεῖς ἑκάστοτε πρὸ πάσης τροφῆς λαμβάνειν, κώλυμα δηλητηρίων. 11 πλὴν ἀλλὰ πολλοῦ γε τοῦ ἐμέτου ὄντος, φοβηθέντες μὴ πᾶν ἐξεμέσας τὸ φάρμακον ἀνανήψῃ καὶ πάντες ἀπόλωνται, νέον τινὰ ὄνομα Νάρκισσον, γενναῖόν τε καὶ ἀκμαστήν, πείθουσιν εἰσελθόντα τὸν Κόμοδον ἀποπνῖξαι, μεγάλα δώσειν ἔπαθλα ὑποσχόμενοι. ὃ δ'εἰσδραμὼν παρειμένον αὐτὸν ὑπὸ τοῦ φαρμάκου καὶ μέθης ἀποσφίγξας τὸν τράχηλον φονεύει. 12 τοιούτῳ μὲν <δὴ> τέλει τοῦ βίου ὁ Κόμοδος ἐχρήσατο, βασιλεύσας ἔτη τρισκαίδεκα μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς τελευτήν, εὐγενέστατός τε τῶν πρὸ αὐτοῦ γενομένων βασιλέων, κάλλει τε τῶν καθ'αὐτὸν ἀνθρώπων εὐπρεπέστατος αὐταρκέστατός τε συμμετρίᾳ σώματος, εἰ δέ τι δεῖ καὶ περὶ ἀνδρείας εἰπεῖν, οὐδενὸς ἥττων εὐστοχίᾳ τε καὶ εὐχειρίᾳ, εἰ μὴ τὴν τούτων εὐμορίαν αἰσχροῖς ἐπιτηδεύμασι κατῄσχυνεν, ὡς προείρηται.

1 ἐμβαλοῦσα] ἐμβαλοῦσά τε O τὸ φάρμακον] τοῦ φαρμάκου i οἴνῳ τε] καὶ οἴνῳ A οἴνῳ φ 2 δίδωσι] δίδωσι πιεῖν O 4 καὶ εἰς ὕπνον] εἰς ὕπνον τε i 5 πάσχειν] <τοῦτο> πάσχειν Wolf 8 <καιρῶν>] add. Reiske 9 λουσάμενος] de tempore cf. 2.10.8 11 ἀλλεπαλλήλοις] m Steph. αλλ' ἐπαλλήλοις i ἀλλὰ ἀλλεπαλλήλοις O 12 ἐπ '] ἐς i 20 ἀπόλωνται] ἀπώλονται O νέον] νεανίαν i ὄνομα] ὀνόματι i 24 <δὴ>] addidi, cf. quae scripsi in "Hermes" 130 (2002), pp. 249-50 25 τοῦ βίου] βίου i Io 28 αὐταρκέστατός τε συμμετρίᾳ σώματος] om. i

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Ανελόντες δὲ τὸν Κόμοδον οἱ ἐπιβουλεύσαντες, ὡς ἐν τῷ πρώτῳ συντάγματι τῆς ἱστορίας δεδήλωται, κρύψαι τε τὸ γενόμενον βουλόμενοι, ὡς ἂν τοὺς φυλάσσοντας τὴν βασίλειον αὐλὴν δορυφόρους λάθοιεν, <ἐν>ειλήσαντες στρωμνῇ τινι εὐτελεῖ τὸ σωμάτιον καὶ καταδήσαντες, ἐπιθέντες δυσὶν οἰκέταις τῶν πιστῶν ἑαυτοῖς, ἐκπέμπουσιν ὡς δή τι σκεῦος τῶν ἐκ τοῦ θαλάμου περιττόν. 2 οἱ δὲ φέροντες διὰ μέσων ἐκφέρουσι τῶν φυλάκων, ὧν οἳ μὲν ἀπὸ μέθης ἐκραιπάλων, οἳ δὲ ἐγρηγορότες κἀκεῖνοι εἰς ὕπνον κατεφέροντο κατεχούσαις τε ταῖς χερσὶ τὰ δοράτια ἐπανεπαύοντο, οἳ δ' οὐ πάνυ τὸ ἐκφερόμενον τοῦ θαλάμου, ὅτι ποτ' εἴη, ἐπολυπραγμόνουν, ἐπεὶ μηδὲ αὐτοῖς διέφερε ταῦτ' εἰδέναι. τὸ μὲν οὖν σῶμα τοῦ βασιλέως οὕτως κλαπὲν ἐκκομισθέν τε τῆς αὐλείου θύρας νύκτωρ ὀχήματι ἐπιθέντες εἰς τὸ προάστειον ἀπέπεμψαν. 3 ὁ δὲ Λαῖτος καὶ Εκλεκτος ἅμα τῇ Μαρκίᾳ τὸ πρακτέον ἐβουλεύοντο. ἔδοξε δὴ αὐτοῖς περὶ μὲν τοῦ θανάτου φήμην ἐγκατασπεῖραι, ὅτι δὴ αἰφνιδίως τετελευτήκοι ἀποπληξίας ἐπιπεσούσης· καὶ γὰρ ἐνδεχομένην πίστιν ἕξειν ᾤοντο τὴν φήμην προδιαβεβλημένης τῆς ἀκορέστου καὶ ὑπερβαλλούσης ἐκείνου τροφῆς. πρῶτον δὲ ἔδοξεν αὐτοῖς ἐπιλέξασθαι ἄνδρα πρεσβύτην τινὰ καὶ σώφρονα τὸν διαδεξόμενον τὴν ἀρχήν, ὅπως αὐτοί τε σωθεῖεν καὶ ἀπὸ τῆς πικρᾶς καὶ ἀκολάστου τυραννίδος πάντες ἀναπνεύσειαν.

4 <ἐν>ειλήσαντες] Reiske εἰλήσ. A εἰλυσ. B εἰλησ. V εἰλίσ. i 5 ἐπιθέντες] ἐπιθέντες δὲ AB ἐπιθέντες τε V, de asyndeto cf. e.g. 2.1.11, 7.2.9 7 περιττόν] περιττῶν i φέροντες] susp. Mend. θεράποντες conieci, sed cf. 4.4.4 8 ἀπὸ] retinui dubit. coll. *VT Is.* 29.9 (vide etiam 1.3.2) ὑπὸ Nauck δὲ ἐγρηγορότες] δ'ἔτι ἐγρηγ. Reiske sed ἐγρηγορότες = νήφοντες 11 μηδὲ] μηδ' O μηδὲν Mend. 14 προάστειον] Sylb. ἀριστεῖον i ἀρίστιον O 18 ἐνδεχομένην] susp. Mend ἐνδεχομένων Schwartz, uterque iniuria, cfr. 5.4.1; Diod. 4.52.2 et 18.71.5 et Steph. s. v. 19 τροφῆς] τρυφῆς legitur in ed. Stav., errore opinor typogr., cf. enim 2.2.6 πρῶτον] susp. Mend., sed πρῶτον accipiendum pro πρότερον (cf. LSJ s. v. πρότερος, B III 3 c), antequam scilicet fama de morte Commodi vulgaretur

καθ' ἑαυτοὺς δὴ ἀναλογιζόμενοι οὐδένα οὕτως ἐπιτήδειον εὕρισκον ὡς Περτίνακα. 4 ἦν δ' ὁ Περτίναξ τὸ μὲν γένος Ἰταλιώτης, ἐν δὲ πολλαῖς στρατιωτικαῖς τε καὶ πολιτικαῖς εὐδοκιμήσας πράξεσι, πολλὰ δὲ κατὰ Γερμανῶν καὶ τῶν ὑπὸ τὴν ἀνατολὴν βαρβάρων ἐγείρας τρόπαια, μόνος τε περιλειφθεὶς τῶν σεμνῶν πατρῴων τῷ Κομόδῳ φίλων· ὃν οὐκ ἀπέκτεινε, τῶν Μάρκου ἑταίρων τε καὶ στρατηγῶν ἐντιμότατον γενόμενον, ἢ διὰ σεμνότητα αἰδούμενος ἢ ὡς πένητα τηρήσας. ἦν γὰρ αὐτῷ καὶ τοῦτο μέρος τῶν ἐγκωμίων, ὅτι πλεῖστα πάντων ἐγχειρισθεὶς πάντων οὐσίαν εἶχεν ἐλάττονα. 5 πρὸς δὴ τοῦτον τὸν Περτίνακα νυκτὸς ἀκμαζούσης πάντων τε ὕπνῳ κατειλημμένων ἀφικνοῦνται ὁ Λαῖτος καὶ ὁ Ἔκλεκτος ὀλίγους τῶν συνωμοτῶν ἐπαγόμενοι. ἐπιστάντες δὲ αὐτοῦ κεκλεισμένης τῆς οἰκίας ταῖς θύραις διεγείρουσι τὸν φυλάσσοντα. ἀνοίξας δὲ ἐκεῖνος καὶ θεασάμενος στρατιώτας ἐφεστῶτας καὶ Λαῖτον, ὃν ᾔδει ἔπαρχον ὄντα, ἐκπλαγεὶς καὶ ταραχθεὶς ἀγγέλλει τῷ δεσπότῃ. 6 ὁ δὲ ἥκειν αὐτοὺς κελεύει <οὐ> δεινὰ <τὰ> προσδοκώμενα ἑαυτῷ ἑκάστοτε συμβήσεσθαι φάσκων. ἐν τοσαύτῃ γοῦν αὐτόν φασι μεῖναι ψυχῆς ἀταραξίᾳ ὡς μηδ' ἀναθορεῖν τοῦ σκίμποδος, μεῖναι δὲ ἐπὶ τοῦ σχήματος, καὶ τὸν Λαῖτον ἅμα τῷ Ἐκλέκτῳ εἰσελθόντα, καίτοι δοκοῦντα ἐπὶ φόνῳ ἥκειν, προσειπεῖν τε καὶ θαρροῦντι μηδὲ ὠχριάσαντι τῷ προσώπῳ 7 "πάλαι μέν - φάναι - καὶ πάσης νυκτὸς τόδε τὸ τέλος τοῦ βίου εἶχον δι' ἐλπίδος μόνος τε τῶν πατρῴων ἔτι περιλειπόμενος φίλων ἐθαύμαζον ἐπ' ἐμοὶ Κόμοδον βραδύνοντα. τί δὴ μέλλετε; ὑμεῖς τε γὰρ δράσετε τὸ κεκελευσμένον, ἐγώ τε πονηρᾶς ἐλπίδος καὶ φόβου συνεχοῦς ἀπαλλάξομαι". 8 πρὸς ταῦτα ὁ Λαῖτος "οὐ παύσῃ - ἔφη - ἀνάξια σαυτοῦ καὶ τῶν προβεβιωμένων σοι λέγων; οὐ γὰρ ἐπ' ὀλέθρῳ τῷ σῷ ἥδε ἡμῶν ἡ ἄφιξις, ἀλλ' ἐπὶ σωτηρίᾳ τῇ τε

3 στρατιωτικαῖς τε] τε om. O 6 σεμνῶν] susp. Mend., sed cf. 1.17.2, 3.15.6 8 τηρήσας] susp. Mend. et Hoerschelmann, sed τηρέω pro "non interficio" accipiendum, cf. 4.4.6 et Th. G. l. s. v. τηρέω col. 2150 αὐτῷ] αὐτοῦ i 12 καὶ ὁ] ὁ om. i 13 κεκλεισμένης] κεκλεισμέναις Reiske, sed cf. 7.12.5 16 τῷ δεσπότῃ] Io om. x 17 <οὐ> ... <τὰ>] add. Reiske 20 μεῖναι ... σχήματος] nihil scilicet e gravitate sua detrahebat; male interpretes δὲ] δ O σχήματος] ὀχήματος O τὸν Λαῖτον] τῷ Λαίτῳ O 21 δοκοῦντα] δοκοῦντας i 22 θαρροῦντι] θαρροῦντα Reiske

ἡμῶν αὐτῶν καὶ τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς. κεῖται μὲν γὰρ ὁ τύραννος δίκην δοὺς τὴν προσήκουσαν, καὶ ἅπερ αὐτὸς ἡμᾶς δρᾶσαι διενοεῖτο, ταῦτα πρὸς ἡμῶν ἔπαθεν. 9 ἡμεῖς δὲ ἥκομέν σοι τὴν βασιλείαν ἐγχειριοῦντες, ὃν ἴσμεν προύχοντα ἐν τῇ συγκλήτῳ βουλῇ σωφροσύνῃ βίου μεγέθει τε ἀξιώματος καὶ ἡλικίας σεμνότητι ποθούμενόν τε καὶ τιμώμενον ὑπὸ τοῦ δήμου· ὅθεν κἀκείνοις εὐκταῖον καὶ ἡμῖν σωτήριον τὸ πραττόμενον ἔσεσθαι προσδοκῶμεν". 10 πρὸς ταῦτα ὁ Περτίναξ "οὐ παύσεσθε - ἔφη - χλευάζοντες πρεσβύτην καὶ τοσαύτην μου δειλίαν κατεγνωκότες, ὡς πρῶτον ἀπατῆσαι βούλεσθαι, εἶθ' οὕτως φονεῦσαι;" "ἀλλὰ μήν - ἔφη ὁ Ἔκλεκτος - ἐπεὶ λέγουσιν ἡμῖν οὐ πεπίστευκας, λαβὼν τουτὶ τὸ γραμματεῖον (γνωρίζεις δὲ τὴν Κομόδου χεῖρα, οὔσης σοι τῆς ἀναγνώσεως ἐν συνηθείᾳ) ἀνάγνωθι. 11 οὕτως γὰρ γνώσῃ, τίνα τε κίνδυνον ἐφύγομεν, καὶ ὅτι μὴ σκῆψις ἀλλ' ἀλήθεια πρόσεστι τοῖς λεχθεῖσιν." ἐπιγνοὺς δὲ τὰ γεγραμμένα ὁ Περτίναξ, πεισθείς τε ἀνδράσι καὶ πρότερον αὐτοῦ φίλοις, πάντα πυθόμενος τὰ πεπραγμένα, ἐπιδίδωσιν ἑαυτόν.

2 καὶ πρῶτον ἀρέσκει προελθεῖν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον καὶ πεῖραν τῆς γνώμης τῶν στρατιωτῶν λαβεῖν· πείσειν δὲ αὐτοὺς ὁ Λαῖτος ὑπισχνεῖτο, ἐπείπερ αὐτῷ ἐπάρχῳ ὄντι μετρίαν ἀπένεμον αἰδῶ. συμπαραλαβόντες οὖν καὶ τῶν λοιπῶν ὅσοι παρῆσαν, 2 ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ἠπείγοντο. ἤδη δὲ καὶ τὸ πλεῖστον τῆς νυκτὸς προκεχωρήκει καὶ τῆς ἑορτῆς ἐνεστώσης πρὸ ἡμέρας πάντα ἐπράττετο. διαπέμπουσι δή τινας τῶν πιστῶν τοὺς διαβοήσοντας ὅτι ὁ Κόμοδος μὲν τέθνηκε, Περτίναξ δὲ ἐπὶ τὸ στρατόπεδον βασιλεύσων ἄπεισι. 3 διαδραμούσης δὲ τῆς φήμης πᾶς ὁ δῆμος ἐνθουσιῶντι ἐοικὼς ἐξεβακχεύετο διέθεόν τε, καὶ τοῖς οἰκείοις ἕκαστος χαίρων διήγγελλε καὶ μάλιστα τοῖς ἐπ' ἀξιώσεως ἢ πλουσίοις· ἐκείνοις γὰρ ἀεὶ ἐπιβουλεύοντα ᾔδεσαν τὸν

3 ἔπαθεν] παθὼν i 5 μεγέθει τε] τε om. O ἡλικίας σεμνότητι] quibusdam suspicionem movit, plane iniuria cf. 2.2.7 10 βούλεσθαι] l βούλεσθε x 14 ἀνάγνωθι] Io O ἐπίσκεψαι i 21 ὑπισχνεῖτο] b l m συνυπισχνεῖτο x μετρίαν] <οὐ> μετρίαν Steph., sed cf. e. g. 2.7.5 24 πρὸ ἡμέρας πάντα ἐπράττετο] "e poiché la festa era vicina la gente cercava di completare i preparativi prima del giorno" Càssola, bene 29 διήγγελλε] ἀπήγγελλε A ἀπήγγειλε φ 30 γὰρ ἀεὶ] ego Bonf γὰρ καὶ x γὰρ καὶ <μάλιστα> Steph. P

Κόμοδον. ἔθεόν τε περί τε τὰ ἱερὰ καὶ βωμούς, θεοῖς χάριτας ὁμολογοῦντες. 4 ἐβόων δὲ διάφορα, οἳ μὲν κεῖσθαι τὸν τύραννον λέγοντες, οἳ δὲ τὸν μονομάχον, ἄλλοι δὲ ἀπρεπέστερα βλασφημοῦντες. καὶ ὅσα πρότερον ἐπεῖχεν ὁ φόβος ῥήματα, ταῦτα προελθούσης ἀδείας καὶ ἐλευθερίας ῥᾳδίως ἐλέγετο. πλεῖστον δὴ τοῦ δήμου συνέθει δρόμῳ ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. ἠπείγοντο δὲ μάλιστα δεδιότες, μή πως ἄρα οἱ στρατιῶται ὀκνηρότερον ὑπακούσωσι τῇ τοῦ Περτίνακος ἀρχῇ. 5 ἐσομένην γὰρ σώφρονα μὴ πάνυ τι ἀποδέξασθαι τοὺς στρατιώτας προσεδόκων τυραννίδι δουλεύειν εἰθισμένους ἁρπαγαῖς τε καὶ βίαις ἐγγεγυμνασμένους. ἵν' οὖν αὐτοὺς ἐκβιάσοιντο ὑπακοῦσαι, πανδημεὶ συνῆλθον. ἐπεὶ δὲ ἐγένοντο ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ὅ τε Λαῖτος καὶ Ἔκλεκτος εἰσῆλθον ἄγοντες τὸν Περτίνακα· συγκαλέσας <τε> τοὺς στρατιώτας ὁ Λαῖτος ἔλεξε τοιάδε· 6 "Κόμοδος μὲν ἡμῖν ὁ βασιλεὺς τέθνηκεν ἀποπληξίᾳ· αἴτιος δὲ τοῦ τοιούτου θανάτου οὐκ ἄλλος, ἀλλ' αὐτὸς αὑτῷ· συμβουλεύουσι γὰρ ἡμῖν ἀεὶ τὰ ἄριστα καὶ σωτήρια [οἷς] μὴ πειθόμενος, βιοὺς δὲ ὡς οὐκ ἀγνοεῖτε, ὑπὸ πλήθους ἀποπνιγεὶς διεφθάρη. τὸν μὲν οὖν κατέλαβε τέλος τὸ πεπρωμένον. οὐδὲ γὰρ μία οὐδ' ἡ αὐτὴ πᾶσιν ἀνθρώποις θανάτου αἰτία, διάφοροι δὲ οὖσαι εἰς ἓν τέρμα [βίου] συντελοῦσιν. 7 ἀλλ' ἀντ' ἐκείνου γὰρ ὑμῖν ἄγομεν ἡμεῖς τε καὶ ὁ δῆμος τῶν Ῥωμαίων ἄνδρα τὴν μὲν ἡλικίαν σεμνόν, τὸν δὲ βίον σώφρονα, ἀρετῆς δὲ τῆς ἐν ἔργοις ἔμπειρον· ὧν οἱ μὲν πρεσβύτεροι καὶ τῶν στρατιωτικῶν αὐτοῦ πράξεων ἐπειράθητε, οἱ δὲ λοιποὶ τῆς πόλεως ἐπάρχοντα τοσούτων ἐτῶν ἀεὶ διὰ τιμῆς τε καὶ θαύματος ἔσχετε. 8 δίδωσί τε ἡμῖν ἡ τύχη οὐ βασιλέα μόνον ἀλλὰ καὶ πατέρα χρηστόν. εὐφρανεῖ τε ἡ τοῦδε ἀρχὴ οὐχ ὑμᾶς μόνον τοὺς ἐνταῦθα

1 ἔθεόν τε] ἔθεον δὲ O θεοῖς χάριτας ὁμολογοῦντες] χάρ. θεοῖς ὁμ. φ χάρ. ὁμ. θεοῖς A 6 δρόμῳ ... δεδιότες] δρόμῳ· καὶ ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ἠπείγετο· τοῦτο μάλιστα δεδιότες i 8 ὑπακούσωσι] Steph. ἐπακούσωσι x τῇ τοῦ] τῇ i 9 τι] τοι A V ἀποδέξασθαι] ἀποδέξεσθαι Steph., sed cf. 1.6.7 quaeque ibi adnotavi 11 οὖν] om. O 13 ὅ τε] Io. ὁ δὲ x 14 <τε>] add. Sylb. om. Ai δὲ φ 17 ἀεὶ τὰ ἄρ. καὶ] ἀεὶ αὐτῷ τὰ ἄρ. καὶ A τὰ ἄρ. ἀεὶ καὶ V [οἷς]] del. Steph. 18 ὡς οὐκ] οὐχ ὡς O πλήθους] πλήθους <τροφῆς> Schwartz πλησμονῆς conieceram (cf. Dio Prus. 1.29 διαφθείροντι πλησμονῇ), sed cf. Athen. 2. 45 e 19 οὐδὲ ... συντελοῦσιν] susp. Mend., ceterum pro οὐδ' ἡ, οὐδ' O 21 [βίου]] delevi 22 δῆμος τῶν] δῆμος ὁ i 24 ἔμπειρον] σώφρονα φ σπουδαῖον A 25 πράξεων] παρατάξεων i 27 μόνον] μόνους i 28 ἐνταῦθα] ἐνταυθοῖ i

δορυφοροῦντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐπὶ ταῖς ὄχθαις τῶν ποταμῶν καὶ τοὺς ἐπὶ τοῖς ὅροις τῆς ῾Ρωμαίων ἀρχῆς ἱδρυμένους, οἳ τὴν πεῖραν αὐτοῦ τῶν ἔργων φέρουσι διὰ μνήμης. τό τε βάρβαρον οὐ χρήμασιν ἔτι θεραπεύσομεν, πείρᾳ δὲ ὧν πρὸς αὐτοῦ πεπόνθασι στρατηγοῦντος φόβῳ ὑποτάξονται." 9 τοιαῦτα δὴ λέγοντος τοῦ Λαίτου μὴ κατασχὼν ἑαυτοῦ ὁ δῆμος, μελλόντων καὶ ὀκνούντων ἔτι τῶν στρατιωτῶν, Σεβαστόν τε ἀναγορεύει καὶ πατέρα καλεῖ πάσαις τε γεραίρει εὐφημίαις. τότε καὶ οἱ στρατιῶται, οὐχ ὁμοίᾳ μὲν προθυμίᾳ, τῇ δὲ ἐκ τοῦ παρόντος πλήθους ἀνάγκῃ (καὶ γὰρ ἦσαν πανταχόθεν ὑπὸ τοῦ δήμου περιειλημμένοι ὀλίγοι τε καὶ ἄνευ τῶν ὅπλων ὡς ἐν ἱερομηνίᾳ), 10 πλὴν συνεξεβόησαν καὶ Σεβαστὸν προσεῖπον τὸν Περτίνακα· εἰς τε τὸ ἐκείνου ὄνομα τοὺς συνήθεις ὅρκους ὀμόσαντες καὶ θύσαντες, δαφνηφοροῦντες πᾶς ὁ δῆμος καὶ τὸ στρατιωτικόν, ἐπειδὴ προσῄει καὶ τὸ περίορθρον, εἰς τὴν βασίλειον αὐλὴν ἀνήγαγον τὸν Περτίνακα.

3 ὁ δὲ ἐπείπερ ἱδρύθη ἐν τῇ βασιλείῳ ἑστίᾳ τῶν τε στρατιωτῶν αὐτὸν καὶ τοῦ δήμου, ὡς προείρηται, νύκτωρ ἀναγαγόντων, φροντίσι μεγίσταις τὴν γνώμην ἐταράττετο· πάνυ γὰρ αὐτόν, καίτοι δοκοῦντα ψυχῆς εἶναι ἐρρωμένης καὶ πρὸς πάντα ἀνδρεῖον, τὰ παρόντα ἐφόβει, οὐχ οὕτως προνοίᾳ τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας (κινδύνων γὰρ καὶ μειζόνων πολλάκις ἦν καταφρονήσας), ἐλογίζετο δὲ τήν τε αἰφνίδιον τῆς τυραννίδος μεταβολὴν τήν τε ἐν τῇ συγκλήτῳ βουλῇ τινων εὐγένειαν, οὓς ὑπώπτευεν οὐκ ἀνεξομένους μετὰ βασιλέα εὐγενέστατον τὴν ἀρχὴν μεταπεσοῦσαν εἰς ἄνδρα ἐξ ἰδιωτικοῦ καὶ ἀσήμου γένους ἐπὶ τοῦτο ἐλθόντα. 2 εἰ γὰρ καὶ ὁ βίος αὐτῷ διὰ σωφροσύνην ἐπῃνεῖτο καὶ τὰ ἐν ταῖς στρατιωτικαῖς πράξεσιν ἦν εὐκλεής, ἀλλ᾽ ὅσον εὐγενείας χάριν πολὺ τῶν εὐπατριδῶν ἀπελείπετο. ἡμέρας οὖν καταλαβούσης κατῆλθεν ἐπὶ τὸ συνέδριον τῆς βουλῆς οὔτε τὸ πῦρ ἐάσας αὐτοῦ προπομπεῦσαι οὔτε τι ἄλλο τῶν βασιλικῶν συμβόλων εἰς ὕψος ἀρθῆναι πρὶν ἢ μαθεῖν τὴν γνώμην τῆς συγκλήτου βουλῆς. 3 ἐπεὶ δὲ αὐτὸν ἅμα τῷ

15 ἐπειδὴ] Bekk.[2] ἐπεὶ δὲ x, ceterum ἐπεὶ δὲ ... ὁ δὲ om. i 17 τῶν τε] τῶν O στρατιωτῶν αὐτὸν] Stroth στρατιωτῶν αὐτῶν O στρατιωτῶν i 19 πάνυ γὰρ] scripsi πάνυ τε x 20 δοκοῦντα] om. O 23 δὲ τήν τε] δὲ τὴν O 24 οὓς ὑπώπτευεν] om. O 28 εὐκλεής] εὐκλεῆ i 31 αὐτοῦ] ἑαυτοῦ i προπομπεῦσαι] ὑψωθῆναι A "per summa locorum fastigia poni" Bonf εἰσυψωθῆναι φ

ἐπιφανῆναι πάντες ὁμοθυμαδὸν εὐφήμησαν Σεβαστόν τε καὶ βασιλέα προσηγόρευσαν, ὃ δὲ τὰ μὲν πρῶτα παρῃτεῖτο τῆς ἀρχῆς τὸ ἐπίφθονον γῆράς τε προϊσχόμενος συγγνώμης ἐδεῖτο εἶναί τε πολλοὺς εὐπατρίδας ἔφασκεν οἷς ἡ βασιλεία μᾶλλον ἁρμόζει· καὶ λαβόμενος τῆς χειρὸς Γλαβρίωνος εἷλκεν αὐτὸν καθίζεσθαι κελεύων ἐπὶ τοῦ βασιλείου θρόνου. 4 ἦν δ' ἐκεῖνος εὐγενέστατος μὲν πάντων τῶν εὐπατριδῶν (ἀνέφερε γοῦν εἰς Αἰνείαν τὸν Ἀφροδίτης καὶ Ἀγχίσου τὴν τοῦ γένους διαδοχήν), ἔτι δὲ καὶ τὴν ὕπατον ἀρχὴν τελέσας δεύτερον. ὃ δὲ "ἀλλ' αὐτός τε - ἔφη - ἐγώ, ὃν σὺ νομίζεις πάντων ἀξιώτατον, σοί τε τῆς ἀρχῆς παραχωρῶ καὶ πᾶσαν τὴν ἐξουσίαν ἐγὼ καὶ οἱ λοιποὶ πάντες ψηφιζόμεθά σοι διδόναι". τότε δὲ πάντων αὐτὸν ἐκβιασαμένων ἐκλιπαρησάντων τε, ὀκνῶν καὶ μόλις, ἀνελθὼν ἐπὶ τὸν βασίλειον θρόνον ἔλεξε τοιάδε· 5 "τὸ πάνυ δεξιὸν ὑμῶν τῆς πρός με τιμῆς καὶ τὸ τῆς σπουδῆς ὑπερβάλλον †ἐπίλεκτόν† τε εἰς πρόκρισιν τοσαύτης παρ' ὑμῖν εὐγενείας, οὐκ ἔχον κολακείας ὑποψίαν ἀλλὰ δεῖξιν καὶ πίστιν εὐνοίας, ἄλλῳ μὲν ἄν τῳ θάρσος καὶ προθυμίαν ἐνέβαλεν εἰς τὸ ἑτοίμως ὑποδέξασθαι τὰ ἐγκεχειρισμένα, ἐλπίδα τε ῥαστώνης ὑπέφηνεν ἂν ὡς εὐμαρῶς τὴν ἀρχὴν διοίσοντι ἐν ἀρχομένοις οὕτως εὐνοοῦσιν· 6 ἐμοὶ δὲ ταῦτα μεγάλα ὄντα καὶ ἐξαίρετα τιμῆς τε αἰσθήσει ἐκπλήττει δέος τε καὶ ἀγῶνα οὐ μικρὸν ἐμποιεῖ. μεγάλων γὰρ εὐεργεσιῶν προυπαρχουσῶν τὸ ἰσότιμον δυσέφικτον ἀεὶ ἐν ταῖς ἀμοιβαῖς, καὶ μικρὰ μὲν λαβοῦσιν ἀντιδοῦναι μείζω οὐχ οὕτως εὐμαρὲς ὡς εὐχάριστον δοκεῖ, ὁπηνίκα δ' ἂν ὁ πρῶτός τι δράσας ἀγαθὸν ἀνυπέρβλητον καταθῆται χάριν, τὸ μὴ κατ' ἀξίαν ἀντιδοθὲν οὐχ οὕτως δυσπόριστον ὡς ἀναίσθητον ἅμα καὶ ἀχάριστον ὀνομάζεται. 7 ὁρῶ δὴ οὐ τὸν τυχόντα μοι ἐπηρτημένον ἀγῶνα πρὸς τὸ ἄξιον

1 Σεβαστόν] A σεβάσμιον x 2 προσηγόρευσαν] προσηγόρευον O 4 οἷς ἡ] οἷς O ἁρμόζει] ἁρμόζειν O 5 λαβόμενος τῆς] λαβόμενός τε τῆς O 6 δ'] δὲ O 7 τῶν] om. i 12 ψηφιζόμεθά σοι διδόναι] scripsi praeeunte Steph. (ψηφίζομεθά σοι διδόντες) παμψηφεὶ σοι δίδομεν dub. Mend. ψηφίζομέν σοι διδόντες x 14 τὸ πάνυ ... εὐγενείας] corrupta iudicat Mend. 16 †ἐπίλεκτόν†] obscurum ἐπιδέξιόν conieci 19 ὑποδέξασθαι] δέξασθαι i 20 διοίσοντι] Sylb. διοίσοντα x 21 ἐμοὶ] ἐμὲ P 24 ἀεὶ] Reiske ἀλλ' x del. Bekk. 25 μείζω] A μεῖζον x εὐμαρὲς ὡς] εὐμαρὲς O δοκεῖ] e[corr.] Steph. δοκεῖν x

ἐμαυτὸν παρασχεῖν τῆς τοσαύτης παρ' ὑμῶν τιμῆς. οὐ γὰρ ἐν τῇ καθέδρᾳ ἡ προεδρία, ἀλλ' ἐν τοῖς ἔργοις, εἴ τις αὐτὴν μὴ καταισχύνει. ὅσῳ δὲ τὰ γενόμενα ὡς φαῦλα μισεῖται, τοσούτῳ τὰ μέλλοντα ὡς ἀγαθὰ μεγάλως ἐλπίζεται. καὶ τὰ μὲν δεινὰ τῶν ἔργων ἀεὶ μνημονεύεται (τὸ γὰρ λυπῆσαν δυσαπάλειπτον), τὰ δὲ χρηστὰ ἅμα τῇ ἀπολαύσει καὶ τὴν περὶ αὐτῶν μνήμην συναναλίσκει, 8 ἐπεὶ μὴ ὁμοίως εὐφραίνει ἐλευθερία ὡς λυπεῖ δουλεία, οὐδέ τις ἀδεῶς τὰ ἑαυτοῦ ἔχων ἐν χάριτος μοίρᾳ τίθεται, τὰ ἴδια καρποῦσθαι νομίζων, ὁ δὲ τῶν οἰκείων στερηθεὶς αἰώνιον ἔχει τὴν μνήμην τοῦ λελυπηκότος. οὐδ' εἴ τις εἰς τὸ κοινὸν χρηστὴ γένοιτο μεταβολή, αὐτός τι πλέον καρποῦσθαι νομίζει, ἐπεὶ τοῦ μὲν δημωφελοῦς καὶ κοινῇ διαφέροντος ὀλίγη τοῖς καθ' ἕνα φροντίς, τὸ δὲ καθ' αὑτὸν ἕκαστος εἰ μὴ κατὰ γνώμην προχωροίη, οὐδέν τι μέγα ὠφελεῖσθαι νομίζει. 9 οἵ τε εἰθισμένοι ταῖς τῆς τυραννίδος ἀκρίτοις καὶ ἀφειδέσι μεγαλοδωρίαις ἐντρυφᾶν τὴν εἰς τὸ σωφρονέστερον καὶ μεμετρημένον διὰ σπάνιν χρημάτων μεταβολὴν οὐ φειδὼ σώφρονα οὐδὲ σύμμετρον καὶ κεκριμένην διοίκησιν ὀνομάζουσιν, ἀλλὰ μικρολογίαν καὶ ἀθλιότητα βίου ὀνειδίζουσιν οὐκ εἰδότες, ὅτι τὸ μὲν μεγάλα καὶ ὡς ἔτυχε χαρίζεσθαι οὐκ ἂν περιγένοιτο, εἰ μὴ ἐκ τοῦ ἁρπάζειν καὶ βιάζεσθαι, τὸ δὲ λογισμῷ πάντα καὶ κατ' ἀξίαν ἑκάστου νέμειν ἄνευ τοῦ δεινόν τι δρᾶσαι, μὴ παρέχον ἄδικον εὐπορίαν χρημάτων, διδάσκει φειδὼ σώφρονα τῶν καλῶς πορισθέντων. 10 ταῦτα δὴ ὑμᾶς ἐγνωκότας χρὴ συναίρεσθαι καὶ κοινὴν τῆς ἀρχῆς τὴν διοίκησιν νομίζοντας, ἀριστοκρατίαν τε ἀλλ' οὐ τυραννίδα ὑπομενοῦντας αὐτούς τε ἀγαθὰς ἔχειν ἐλπίδας καὶ πᾶσι τοῖς ἀρχομένοις ταῦτα ὑπισχνεῖσθαι". 11 τοιαῦτα ὁ Περτίναξ εἰπὼν ὑπερῆσέ τε τὴν σύγκλητον βουλήν, καὶ πρὸς πάντων εὐφημηθεὶς πάσης τε τιμῆς καὶ αἰδοῦς παρ' αὐτῶν τυχὼν

3 καταισχύνει] καταισχύνῃ i μισεῖται ... ἐλπίζεται ... μνημονεύεται] μισεῖτε ... ἐλπίζετε ... μνημονεύετε O 5 δυσαπάλειπτον] δυσεξάλειπτον i 10 ἔχει] Macar.[corr] Steph. ἔχων x 12 καρποῦσθαι νομίζει] νομίζει καρποῦσθαι i 15 οἵ τε] οἵ τ' O 16 μεγαλοδωρίαις] Sylb. μεγαλοδωρεαῖς x 18 φειδὼ σώφρονα] Mend. φιλοσώφρονα x σύμμετρον καὶ] σύμμετρον i 21 εἰ] om. O 22 ἑκάστου] ἑκάστῳ A, non male, cf. 2.4.3 24 φειδὼ σώφρονα] φιλοσώφρονα O 28 ταῦτα] ταὐτὰ Steph. 29 ὑπερῆσέ] Bekk.[2] ὑπέρησέν A ὑπήρεισέ x 30 εὐφημηθεὶς] εὐφημησθεὶς f V

εἴς τε τὸν τοῦ Διὸς νεὼν καὶ τὰ λοιπὰ ἱερὰ <προ>πεμφθεὶς τάς τε ὑπὲρ τῆς βασιλείας θυσίας τελέσας εἰς τὴν βασίλειον ἐπανῆλθεν αὐλήν.

4 ἐπεὶ δὲ διεφοίτησεν ἡ φήμη τῶν τε λεχθέντων ὑπ᾽ αὐτοῦ ἐν τῇ συγκλήτῳ καὶ τῶν πρὸς τὸν δῆμον γραφέντων, ὑπερήδοντο πάντες, σεμνὸν καὶ ἤπιον ἄρχοντα καὶ πατέρα, οὐ βασιλέα ἕξειν ἐλπίζοντες. τούς τε γὰρ στρατιώτας ἐκέλευσε παύσασθαι τῆς πρὸς τοὺς δημότας ὕβρεως καὶ μήτε πελέκεις φέρειν μετὰ χεῖρας μήτε παίειν τινὰ τῶν παριόντων, εἴς τε τὸ κόσμιον καὶ εὔτακτον μετάγειν πάντα ἐπειρᾶτο, ἔν τε ταῖς προόδοις καὶ τοῖς δικαστηρίοις πρᾶον καὶ ἥμερον ἦθος ἐπεδείκνυτο. 2 καὶ τῆς Μάρκου ἀρχῆς ζήλῳ τε καὶ μιμήσει τοὺς μὲν πρεσβυτέρους ὑπομιμνήσκων εὔφραινε, τοὺς δ᾽ ἄλλους πάντας ἐξ ὠμῆς καὶ ἐφυβρίστου τυραννίδος εἰς σώφρονα καὶ ἀμέριμνον βίον μεταχθέντας ῥᾷστα εἰς εὔνοιαν ᾠκειώσατο. τῆς τε ἡμέρου ἀρχῆς ἡ φήμη διαθέουσα πάντα ἔθνη, ὅσα τε Ῥωμαίοις ὑπήκοα καὶ ὅσα φίλα, καὶ πάντα στρατόπεδα, ἐκθειάζειν αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν ἔπειθεν. 3 ἀλλὰ μὴν καὶ τῶν βαρβάρων, ὅσοι πρότερον ἀφηνίαζον ἢ ἐστασίαζον, φόβῳ τε καὶ μνήμῃ τῆς ἐν ταῖς προτέραις αὐτοῦ στρατείαις ἀρετῆς, πίστει τε γνώμης ὅτι μηδένα ἑκὼν ἀδικήσει ποτὲ ἑκάστῳ τὸ κατ᾽ ἀξίαν ἀπονέμων, χάριτος ἀπρεποῦς καὶ βίας ὠμῆς ἀλλότριος, ἑκόντες αὐτῷ προσεχώρουν. πρεσβεῖαί τε πανταχόθεν ἀφικνοῦντο, συνηδομένων ἁπάντων τῇ Ῥωμαίων ὑπὸ Περτίνακι ἀρχῇ. 4 οἱ μὲν οὖν ἄλλοι πάντες ἄνθρωποι καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ τῷ εὐτάκτῳ καὶ ἡμέρῳ τῆς βασιλείας ἔχαιρον. ὃ δὲ πάντας εὔφραινε, τοῦτο μόνους ἐλύπει τοὺς ἐν τῇ Ῥώμῃ στρατιώτας, οἳ δορυφορεῖν εἰώθασι τοὺς βασιλέας. κωλυόμενοι γὰρ ἁρπάζειν τε καὶ ὑβρίζειν εἴς τε τὸ εὔτακτον καὶ κόσμιον ἀνακαλούμενοι, τὸ πρᾶον καὶ ἥμερον τῆς ἀρχῆς ὕβριν αὐτῶν καὶ ἀτιμίαν καθαίρεσίν τε τῆς ἀνέτου ἐξουσίας νομίζοντες τὴν τῆς ἀρχῆς οὐκ ἔφερον εὐταξίαν. 5 ἀλλὰ τὰ μὲν πρῶτα κατ᾽ ὀλίγον ὀκνηρούς τε καὶ ἀπειθεῖς αὐτοὺς τοῖς κελευομένοις παρεῖχον. τὸ δὲ τελευταῖον, οὐδ᾽ ὅλων μηνῶν

1 <προ>πεμφθεὶς] Sylb. πεμφθεὶς x 5 καὶ τῶν ... γραφέντων] non alibi memorantur 6 οὐ] καὶ O 8 μήτε ... χεῖρας] om. i 11 καὶ τῆς ... εὔφραινε] susp. Mend. 12 ζήλῳ τε καὶ μιμήσει] fort. delenda 17 καὶ πάντα στρατόπεδα] post φίλα Lange, post ἔθνη x 22 ἀπρεποῦς καὶ] ἀπρεποῦς O 26 μόνους] μόνον O 32 κατ' ὀλίγον] cf. 6.9.4

δύο τῆς βασιλείας αὐτῷ προκεχωρηκυίας, ἐπιδειξαμένου τε ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πολλὰ σώφρονα καὶ χρηστὰ ἔργα ἐλπίδων τε ἀγαθῶν τοῖς ἀρχομένοις ὑποφαινομένων, ἐβάσκηνε καὶ πάντα ἀνέτρεψε πονηρὰ τύχη ἐκώλυσέ τε θαυμαστὰ καὶ ἐπωφελῆ τοῖς ὑπηκόοις ἔργα ἐς τέλος ἀχθῆναι. 6 πρῶτον μὲν γὰρ πᾶσαν τήν τε <κατ' >'Ιταλίαν καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ἔθνεσιν ἀγεώργητόν τε καὶ παντάπασιν οὖσαν ἀργὸν ἐπέτρεψεν, ὁπόσην τις βούλεται καὶ δύναται, εἰ καὶ βασιλέως κτῆμα εἴη, καταλαμβάνειν, ἐπιμεληθέντι τε καὶ γεωργήσαντι δεσπότῃ εἶναι. ἔδωκέ τε γεωργοῦσιν ἀτέλειαν πάντων εἰς δέκα ἔτη καὶ διὰ παντὸς δεσποτείας ἀμεριμνίαν. 7 τοῖς τε βασιλικοῖς κτήμασιν ἐκώλυσεν αὐτοῦ τοὔνομα ἐπιγράφεσθαι, εἰπὼν αὐτὰ οὐκ ἴδια τοῦ βασιλεύοντος εἶναι, ἀλλὰ κοινὰ καὶ δημόσια τῆς 'Ρωμαίων ἀρχῆς. τέλη τε πάντα <τὰ> πρότερον ἐπὶ τῆς τυραννίδος εἰς εὐπορίαν χρημάτων ἐπινοηθέντα ἐπί τε ὄχθαις ποταμῶν καὶ λιμέσι πόλεων ἔν τε ὁδῶν πορείαις καταλύσας ἐς τὸ ἀρχαῖον καὶ ἐλεύθερον ἀφῆκεν. 8 ἐμέλλησε δ' ἂν ἔτι καὶ πλείονα, ὥς γε τὰ τῆς προαιρέσεως ἐνεδείκνυτο, εὐεργετήσειν τοὺς ὑπηκόους, ἐπεὶ καὶ τοὺς συκοφάντας τῆς πόλεως ἦν διώξας καὶ τοὺς πανταχόθεν κολασθῆναι κελεύσας, τοῦ μηδένα ἐπηρεάζεσθαι μηδὲ ματαίοις ἐγκλήμασι περιπίπτειν προνοούμενος. ἐν ἀδείᾳ τε καὶ μακαρίῳ βίῳ ἥ τε σύγκλητος μάλιστα καὶ οἱ λοιποὶ πάντες βιώσεσθαι προσεδόκων. 9 οὕτω γὰρ μέτριος καὶ ἰσότιμος ἦν ὡς καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἤδη μειράκιον ὄντα μηδὲ εἰς τὴν βασίλειον αὐλὴν ἀναγαγεῖν, ἀλλ' ἔν τε τῇ πατρῴᾳ μένειν οἰκίᾳ, καὶ εἰς τὰ συνήθη προιόντα διδασκαλεῖα καὶ γυμνάσια ἰδιωτεύοντα ὁμοίως τοῖς λοιποῖς παιδεύεσθαί τε καὶ πάντα πράττειν, οὐδαμοῦ τῦφον ἢ πομπὴν παρεχόμενον βασιλικήν.

5 τοιαύτης δὲ εὐμοιρίας καὶ εὐταξίας κατεχούσης τὸν βίον μόνοι οἱ δορυφόροι, ἀσχάλλοντες μὲν ἐπὶ τοῖς παροῦσι, ποθοῦντες δὲ τὰς ἐπὶ τῆς προγεγενημένης τυραννίδος ἁρπαγάς τε καὶ βίας ἔν τε ἀσωτίαις καὶ κραιπάλαις, ἐβουλεύσαντο ἀποσκευάσασθαι τὸν Περτίνακα, ὡς ὄντα αὐτοῖς βαρὺν καὶ

3 καὶ πάντα] scripsi πάντα καὶ x, cf. 1.8.3 5 τήν τε <κατ'>] Steph. τὴν κατ' Bekk.[2] τήν τε x 6 λοιποῖς] fortasse delendum, cf. e. g. 4.7.1-2, 4.8.6 9 δεσπότῃ] δεσπότην i 14 <τὰ>] add. Bekk. 20 πανταχόθεν] Wolf πανταχοῦ ἦν x 21 ἐπηρεάζεσθαι μηδὲ] Bekk.[2] ἐπηρ. μήτε x 25 μηδὲ] Wolf μήτε x ἀναγαγεῖν] ἀγαγεῖν O 32 προγεγενημένης] Io. O προγενομένης i 33 κραιπάλαις] post κραιπάλαις verbum fortasse excidit quod

ἐπαχθῇ, ζητῆσαι δέ τινα τὸν πάλιν αὐτοῖς ἄνετον καὶ ἀκόλαστον παρέξοντα ἐξουσίαν. 2 αἰφνιδίως τοίνυν, οὐδενὸς προσδοκῶντος, ἀλλὰ πάντων ἐν ἡσυχίᾳ διατριβόντων, θυμῷ καὶ ἀλόγῳ ὁρμῇ <ἐκ> τοῦ στρατοπέδου δρόμῳ φερόμενοι [αὐτοὶ] ἡμέρας ἀκμαζούσης ἐπεισῆλθον τοῖς βασιλείοις τά τε δόρατα διατεινάμενοι καὶ τὰ ξίφη σπασάμενοι. 3 τῷ δὲ παραδόξῳ τοῦ ἔργου καὶ ἀνελπίστῳ οἱ ἐν τῇ βασιλείῳ ὑπηρεσίᾳ ταραχθέντες, ὀλίγοι τε πρὸς πολλοὺς καὶ ἄνοπλοι πρὸς ὡπλισμένους, οὐκ ἔμενον, ἀλλ' ἕκαστος ἣν ἐγκεχείριστο φρουρὰν λιπὼν ἢ ἐπὶ τῇ αὐλείῳ ἢ ἐπὶ ταῖς λοιπαῖς εἰσόδοις ἔφευγον. ὀλίγοι δέ τινες τῶν εὐνοούντων διαγγείλαντες τῷ Περτίνακι τὴν ἔφοδον συνεβούλευον φυγεῖν τῇ τε τοῦ δήμου βοηθείᾳ ἑαυτὸν ἐπιδοῦναι. 4 ὁ δὲ καίτοι συμβουλεύουσιν αὐτῷ πρὸς τὸ παρὸν ὠφέλιμα μὴ πεισθείς, ἀπρεπῆ δὲ καὶ ἀνελεύθερα βασιλείας τε ἀνάξια καὶ τῶν προβεβιωμένων αὐτῷ καὶ προπεπραγμένων νομίσας, φεύγειν μὲν ἢ λαθεῖν οὐκ ἠθέλησεν, ὁμόσε δὲ χωρήσας τῷ πράγματι προῆλθεν ὡς διαλεξόμενος αὐτοῖς, ἐλπίσας πείσειν τε αὐτοὺς καὶ παύσειν τῆς ἀλόγου ὁρμῆς. 5 καὶ δὴ τοῦ δωματίου προελθών, ὑπαντώμενος αὐτοῖς πυνθάνεσθαί τε ἐπειρᾶτο τὰς αἰτίας τῆς ὁρμῆς πείθειν τε ἐπεχείρει μὴ ἐνθουσιᾶν, μένων καὶ τότε ἐν σώφρονι καὶ σεμνῷ σχήματι καὶ τηρῶν τὸ τοῦ βασιλέως ἀξίωμα, οὐδέν τι κατεπτηχότος οὐδὲ ἀποδειλιῶντος καὶ ἱκετεύοντος σχῆμα ἐνδεικνύμενος. 6 "τὸ μὲν ἐμέ - ἔφη - πρὸς ὑμῶν ἀναιρεθῆναι οὐδέν τι μέγα ἢ βαρὺ πρεσβύτῃ εἰς μακρὸν γῆρας ἐνδόξως ἐλάσαντι. παντὶ γὰρ ἀνθρώπων βίῳ ἀνάγκη τέλος ἐπιτεθῆναι· τὸ δὲ ὑμᾶς, φύλακας καὶ φρουροὺς δοκοῦντας εἶναι τοῦ βασιλέως καὶ τοὺς ἔξωθεν κινδύνους ἀπείργοντας, αὐτοὺς γενέσθαι φονεῖς καὶ μὴ μόνον ἐμφυλίῳ ἀλλὰ καὶ βασιλείῳ μιᾶναι τὰς δεξιὰς αἵματι, ὁρᾶτε μὴ πρὸς τὸ νῦν ἀνόσιον, ὕστερον καὶ ἐπικίνδυνον ὑμῖν ᾖ. οὐ γάρ τι ἐμαυτῷ σύνοιδα

Sylb. ἐκδιαιτήσεις, Reiske διαγωγάς, ego ἀκολασίαν suspicati esse sumus 4 <ἐκ>] add. Steph. 5 [αὐτοὶ]] αὐτῶ O del. Mend. τά τε] τὰ O 8 ὀλίγοι τε] ὀλίγοι O 11 τινες τῶν] τινες τῶν <μάλιστα> conieci 13 καίτοι] Reiske P καὶ τοῖς x καὶ del. Steph. 14 ἀπρεπῆ δὲ] f ἀπρεπῆ O g, pro δέ, τάδε Mend. 18 ἀλόγου] Io O ἀλόγου εἰς τὸ παρὸν i 21 ἐνθουσιᾶν, μένων καὶ] Bergler, Reiske ἐνθουσιασμένων καὶ i ἐνθουσιασμένω καὶ O 22 σχήματι] τῷ σχήματι O 25 ἐνδόξως] om. O 27 εἶναι τοῦ] om. i 29 μόνον] μόνω O 30 ἀνόσιον, ὕστερον καὶ ἐπικίνδυνον ὑμῖν ᾖ] scripsi ἀνόσιον καὶ ὕστερον ὑμῖν ἐπικίνδυνον ᾖ x

λυπήσαντι ὑμᾶς. 7 εἰ δέ καὶ ἐπὶ τῇ Κομόδου τελευτῇ δυσχεραίνετε, οὐδὲν παράδοξον, ἄνθρωπον ὄντα εἰ τελευτὴ κατέλαβεν. εἰ δὲ τοῦτο ἐξ ἐπιβουλῆς οἴεσθε γεγενῆσθαι, οὐκ ἐμὸν τὸ ἁμάρτημα· ἴστε γὰρ ἔξω πάσης ὄντα <με> ὑποψίας καὶ οὐδὲν <ἧττον> ὑμῶν ἀγνοοῦντα τὰ τότε πεπραγμένα, ὡς εἴ τι ὑποπτεύετε, ἑτέροις ἐπιφέρειν τὸ ἔγκλημα. 8 ἀλλ' ὅμως κἀκείνου τελευτήσαντος οὐδὲν ὑμῖν τῶν εὐπρεπῶς καὶ κατ' ἀξίαν καὶ ἄνευ τοῦ βιάζεσθαί με ἢ ἁρπάζειν <πορισθέντων> ἐνδεήσει." τοιαῦτά τινα λέγειν αὐτοῖς πειρώμενος ἤδη τινὰς αὐτῶν καὶ πείσειν ἔμελλε, καὶ οὐκ ὀλίγοι γε ἀποστραφέντες ἀνεχώρουν σεμνοῦ βασιλέως γῆρας αἰδούμενοι· <...> ἔτι δὲ λαλοῦντα τὸν πρεσβύτην ἐπιπεσόντες φονεύουσι. 9 δράσαντές τε οὕτως ὠμὸν ἔργον, δέει τῶν τετολμημένων φθάσαι θέλοντες τὴν τοῦ δήμου ἔφοδον ἐπιστάμενοί τε ὅτι χαλεπῶς τὸ πλῆθος διοίσει τὰ πεπραγμένα, εἰς τὸ στρατόπεδον δρόμῳ ἀναχωρήσαντες πάσας πύλας τε καὶ εἰσόδους ἀποκλείσαντες ἐντὸς τείχους ἔμενον φρουρὰς ἐπὶ τῶν πύργων καταστήσαντες, ὡς ἀμύνοιντο, εἰ τῷ τείχει προσβάλλοι ὁ δῆμος. τέλος μὲν δὴ τοιοῦτο κατέλαβε τὸν Περτίνακα χρησάμενον βίῳ καὶ προαιρέσει ὡς προείρηται.

6 ἐπειδὴ δὲ διεφοίτησεν εἰς τὸν δῆμον ἡ τοῦ βασιλέως ἀναίρεσις, ταραχή τε καὶ πένθος πάντας κατεῖχε διέθεόν τε ἐνθουσιῶσιν ἐοικότες κίνησίς τε ἄλογος κατεῖχε τὸν δῆμον ζητούντων τοὺς δράσαντας, μήτε δὲ εὑρεῖν μήτε ἀμύνασθαι δυναμένων. 2 μάλιστά τε δεινῶς ἔφερον τὸ πεπραγμένον καὶ συμφορὰν κοινὴν ἐθρήνουν οἱ τὴν σύγκλητον βουλὴν νέμοντες πατέρα τε ἤπιον καὶ χρηστὸν προστάτην ἀποβαλόντες. πάλιν τε τυραννίδος ἦν δέος, ἐπεὶ τούτῳ χαίρειν τοὺς στρατιώτας

2 ὄντα εἰ] ὄντα εἰ ἡ O 4 <με>] A b 5 <ἧττον>] add. b$^{corr.}$ m$^{corr.}$ ἀγνοοῦντα] A b m ἀγνοούντων x 6 ἐπιφέρειν] ὑποφέρειν i 7 εὐπρεπῶς] εὐπρεπῶν c Steph. 8 <πορισθέντων>] addidi (cf. 2.3.9) ἁρπ. <δοθῆναι δυναμένων> Schwartz 10 ἔμελλε] ἐμέλλησε i 11 <...> ἔτι ... φονεύουσι] exciderunt aliqua, ut primus animadvertit e^{1} qui adnotavit λείπει ἕτεροι; πρεσβύτην <οἱ θρασύτατοι> ἐπιπ. Schwartz, parvo profectu; ἐπιπεσόντες <ἕτεροί τινες, ἡγουμένου ἑνὸς τῶν τολμηροτάτων> φον. Sylb.; ἐπιπεσόντες <τινὲς> φονεύουσι Wolf; ego ante ἔτι lacunam indicare malui, talia excidisse opinatus: <ἕτεροι δέ τινες, τούτους μὲν ὡς ἀνάνδρους ἐλοιδόρουν,> ἔτι δέ... 14 τὸ πλῆθος] ὁ δῆμος O 15 εἰς τὸ στρατόπεδον] i Io., om. O praeter Bonf 16 πάσας ... ἀποκλείσαντες] om. i 17 ἐντὸς] ἐντὸς <τοῦ> m Mend. 19 κατέλαβε τὸν] κατέλαβε i 26 ἐθρήνουν] d'Orville

ἤλπιζον. 3 μιᾶς δέ που καὶ δευτέρας ἡμέρας διαδραμούσης οἱ μὲν δημόται ἕκαστος τὸ καθ' αὑτὸν δεδιὼς ὑπανεχώρει οἵ τε ἐν ἀξιώσεσιν ὄντες εἰς τὰ πορρωτάτω τῆς πόλεως κτήματα ἀπεδίδρασκον, ὡς ἂν μή τι δεινὸν ἐκ τῆς ἐσομένης ταραχῆς παρόντες πάθοιεν· 4 οἱ δὲ στρατιῶται ἐπεὶ τόν τε δῆμον ἡσυχάζοντα ἔγνωσαν μήτε τινὰ τολμῶντα ἐπεξελθεῖν τῷ τοῦ βασιλέως αἵματι, ἔμενον μὲν ἐντὸς τοῦ τείχους [κατακλείσαντες ἑαυτούς], ἀναγαγόντες δὲ τοὺς εὐφωνοτάτους ἑαυτῶν ἐπὶ τὸ τεῖχος προεκήρυττον ὤνιον τὴν βασιλείαν, τῷ τε πλέον ἀργύριον δώσοντι ἐγχειριεῖν ὑπισχνοῦντο τὴν ἀρχὴν καὶ διὰ τῶν ὅπλων αὐτὸν ἀνάξειν ἀδεῶς εἰς τὴν βασίλειον αὐλήν. 5 ἐπεὶ δὲ τὸ κήρυγμα διεφοίτησεν, οἱ μὲν σεμνότεροί τε καὶ εὐσταθέστεροι τῆς συγκλήτου βουλῆς ὅσοι τε εὐπατρίδαι ἢ ἔτι πλούσιοι, λείψανα ὀλίγα τῆς Κομόδου τυραννίδος, οὔτε προσῆλθον τῷ τείχει οὔτε ἀπρεπῆ καὶ ἐπονείδιστον χρήμασι κτήσασθαι τὴν ἀρχὴν ἠθέλησαν. 6 Ἰουλιανῷ δέ τινι, ἤδη μὲν τὴν ὕπατον τετελεκότι ἀρχήν, δοκοῦντι δὲ ἐν εὐπορίᾳ χρημάτων εἶναι, ἑστιωμένῳ δὴ περὶ δείλην ἑσπέραν διηγγέλη τὸ στρατιωτικὸν κήρυγμα παρὰ μέθην καὶ κραιπάλην· ἦν γὰρ καὶ τῶν ἐπὶ βίῳ μὴ σώφρονι διαβεβλημένων. 7 πείθουσιν οὖν αὐτὸν ἥ τε γυνὴ καὶ ἡ θυγάτηρ τό τε τῶν παρασίτων πλῆθος ἀναθορόντα τοῦ σκίμποδος δραμεῖν ἐπὶ τὸ τεῖχος καὶ τὰ πραττόμενα μαθεῖν, παρά τε πᾶσαν τὴν ὁδὸν συμβουλεύοντες ἐρριμμένην τὴν ἀρχὴν ἁρπάσαι, ἀφειδῶς δὲ χρημάτων ἔχοντα μεγαλοδωρίᾳ ἅπαντας ὑπερβαλεῖν, εἰ καί τινες ἀμφισβητοῖεν. 8 ἐπεὶ τοίνυν τῷ τείχει προσῆλθεν, ἐβόα τε πάντα δώσειν ὅσα βούλονται ὑπισχνούμενος, παρεῖναί τε αὐτῷ πάμπλειστα χρήματα καὶ θησαυροὺς χρυσοῦ καὶ ἀργύρου πεπληρωμένους ἔλεγε. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ Σουλπικιανός, καὶ αὐτὸς ἀνὴρ τῶν

ἐτήρουν x 3 ἀξιώσεσιν] ἀξιώσει i κτήματα ἀπεδίδρασκον] i Io. ἀπεδίδρασκον κτήματα O 4 μή τι] μὴ τὸ O ταραχῆς] scripsi ἀρχῆς x, cf. 7.11.4 8 [κατακλείσαντες ἑαυτοὺς]] delevi coll. 2.5.9 ἀναγαγόντες] ἀνάγοντες O 9 προεκήρυττον] προσεκήρυττον i 10 πλέον] πλεῖον i 18 ἑστιωμένῳ] ἑστιώμενον O δὴ] del. Reiske, sed cf. 5.3.8, 5.6.7, 6.7.3, 7.9.5 21 καὶ ἡ] καὶ O ἀναθορόντα] Steph. ἀναθοροῦντα x 22 τὰ πραττόμενα] τὸ πραττόμενον i 25 ὑπερβαλεῖν] ὑπερέβαλεν O 26 ὅσα βούλονται] om. O 29 καιρὸν καὶ] καιρὸν O

ὑπατευκότων, ἔπαρχός τε τῆς πόλεως γενόμενος (πατὴρ δὲ ἦν τῆς Περτίνακος γυναικός), ἧκε τὴν ἀρχὴν ὠνούμενος. 9 ἀλλὰ τοῦτον μὲν οὐ προσήκαντο φοβηθέντες οἱ στρατιῶται τὴν πρὸς τὸν Περτίνακα συγγένειαν, μή τις ἄρα δόλος εἴη εἰς τὸ ἐκδικηθῆναι τὸν ἐκείνου φόνον· καθέντες δὲ κλίμακα τὸν Ἰουλιανὸν ἐπὶ τὸ τεῖχος ἀνεβίβασαν. οὐ γὰρ πρότερον ἀνοῖξαι τὰς πύλας ἤθελον πρὶν ἢ τὴν ποσότητα μαθεῖν τῶν δοθησομένων χρημάτων. 10 ὃ δ᾽ ἀνελθὼν τήν τε Κομόδου μνήμην αὐτοῖς καὶ τὰς τιμὰς καὶ τὰς εἰκόνας, ἃς ἡ σύγκλητος καθεῖλεν, ἀνανεώσασθαι ὑπέσχετο, καὶ πάντων δώσειν ἐξουσίαν ὧν εἶχον ἐπ᾽ ἐκείνου, ἑκάστῳ τε στρατιώτῃ τοσοῦτον ἀργύριον ὅσον μήτε ᾔτησαν μήτε λήψεσθαι προσεδόκησαν· τὰ δὲ χρήματα μὴ μελλήσειν, ἀλλ᾽ οἴκοθεν ἤδη μετατέμψασθαι. 11 τούτοις ἀναπεισθέντες οἱ στρατιῶται καὶ ταύταις ἀρθέντες ταῖς ἐλπίσιν αὐτοκράτορά τε τὸν Ἰουλιανὸν ἀναγορεύουσι, καὶ πρὸς τῷ οἰκείῳ καὶ ἐκ γένους ὀνόματι Κόμοδον ἀξιοῦσιν ἀποκαλεῖσθαι. τά τε σημεῖα ἄραντες, καὶ τὰς ἐκείνου εἰκόνας ἀποκαταστήσαντες, προπέμπειν ἐπειρῶντο. 12 θύσας δὲ ὁ Ἰουλιανὸς τὰς νενομισμένας καὶ βασιλείους ἐν τῷ στρατοπέδῳ θυσίας, προήγετο ὑπ᾽ αὐτῶν πλέον τι τῆς συνηθείας δορυφορούμενος· ἅτε γὰρ βίᾳ καὶ παρὰ γνώμην τοῦ δήμου μετά τε αἰσχρᾶς καὶ ἀπρεποῦς διαβολῆς ὠνησάμενος τὴν ἀρχήν, εἰκότως ἐδεδίει τὸν δῆμον ὡς ἐναντιωσόμενον. 13 ἀναλαβόντες οὖν τὰς πανοπλίας καὶ φράξαντες αὐτοὺς οἱ στρατιῶται εἰς φάλαγγος σχῆμα ὡς, εἰ δέοι, καὶ πολεμήσοντες, ἐν μέσοις αὐτοῖς ἔχοντες τὸν ἴδιον βασιλέα, ὑπέρ τε τῆς κεφαλῆς αἰωροῦντες τὰς ἀσπίδας καὶ τὰ δόρατα, μή που καὶ λίθων τις βολὴ ἀπὸ τῶν δωμάτων ἐπὶ τῇ πομπῇ γένοιτο, ἀνήγαγον αὐτὸν εἰς τὰ βασίλεια, μηδενὸς τῶν δημοτῶν μήτε ἀντιστῆναι τολμῶντος μήτε μὴν εὐφημοῦντος ὥσπερ εἰώθασι προπέμπειν τοὺς βασιλέας· τοὐναντίον δὲ καὶ πόρρωθεν ἑστῶτες ἐβλασφήμουν καὶ κακῶς

1 ὑπατευκότων] ὑπατικώτων B ὑπατικότων V ὑπατικῶν A 2 ὠνούμενος] ὠνησόμενος dub. Mend., sed cf. 3.2.10 quaeque ibi adnotavi 3 οἱ στρατιῶται] susp. Mend. 10 ἀνανεώσασθαι] ἀνανεώσεσθαι Steph., sed cf. 1.6.7 quaeque ibi adnotavi 12 ᾔτησαν] scripsi αἰτῆσαι x αἰτῆσαι <ἠξίωσαν> Reiske προσεδόκησαν] προσεδόκησε O 13 μεταπέμψασθαι] μεταπέμψεσθαι Steph. 16 καὶ ἐκ] ἐκ i 18 ἐπειρῶντο] susp. Mend. δὲ ὁ] δὲ O 27 μή που ... ἀνήγαγον] μήπου τινὶ λίθον ἀπὸ ... γένοιτο ἀκοντήσειν ἀνήγαγον O 30 εὐφημοῦντος] εὐφημοῦντες f φ βασιλέας] βασιλεῖς AV 31 δὲ καὶ] δὲ οἱ conieci

ἠγόρευον ἅτε χρημάτων ἀντικαταλλαξάμενον τὴν ἀρχήν. 14 τότε δὲ καὶ πρῶτον ὑποδιεφθάρη τὰ τῶν στρατιωτῶν ἤθη, καὶ χρημάτων ἐδιδάχθησαν ἄπληστον καὶ αἰσχρὰν ἐπιθυμίαν καταφρόνησίν τε τῆς πρὸς τοὺς ἄρχοντας αἰδοῦς. τὸ γὰρ μήτε τοῖς οὕτως ὠμῶς τετολμημένοις ἐν φόνῳ τῷ βασιλικῷ ἐπεξιέναι τινά, μήτε τὴν οὕτως ἀπρεπῶς ἐπὶ χρήμασι κηρυχθεῖσαν καὶ πραθεῖσαν ἀρχὴν εἶναι τὸν κωλύοντα, ἀρχηγὸν καὶ αἴτιον ἀπρεποῦς καὶ ἀπειθοῦς καταστάσεως καὶ ἐς τὰ ἐπιόντα ἐγένετο, ἀεὶ αὐτοῖς τῆς φιλοχρηματίας καὶ τῆς τῶν ἀρχόντων καταφρονήσεως καὶ μέχρις αἵματος αὐξηθείσης.

7 ὁ δ' οὖν Ἰουλιανὸς ἐπεὶ παρῆλθεν εἰς τὴν ἀρχήν, τρυφαῖς εὐθέως καὶ κραιπάλαις ἐσχόλαζε, τῇ μὲν τῶν δημοσίων ἐπιμελείᾳ ῥᾳθύμως προσφερόμενος, εἰς δὲ τὸ ἁβροδίαιτον καὶ ἄσεμνον ἐπιδιδοὺς ἑαυτόν. εὑρίσκετό τε καὶ τοὺς στρατιώτας ψευσάμενος καὶ ἀπατήσας τῷ μὴ δύνασθαι ἀποπληρῶσαι ἃ ὑπέσχετο· 2 οὔτε γὰρ οἴκοθεν ἦν αὐτῷ τοσαῦτα χρήματα ὅσα ἠλαζονεύσατο, οὔτε μὴν οἱ δημόσιοί τι θησαυροὶ εἶχον, ἀλλὰ πάντα προεκεκένωτο τῇ Κομόδου ἀσωτίᾳ καὶ ἀφειδέσι καὶ ἀκρίτοις ἀναλώμασιν. ἐκ δὲ ταύτης τῆς τόλμης καὶ τῆς αἰτίας οἵ τε στρατιῶται σφαλέντες τῶν ἐλπίδων ὑπηγανάκτουν, ὅ τε δῆμος αἰσθόμενος τῆς γνώμης τῶν στρατιωτῶν εἶχον ἐν καταφρονήσει, ὡς προιόντα τε κακῶς ἀγορεύειν, ἐπ' αἰσχραῖς τε καὶ ἀμφιβόλοις ἡδοναῖς σκώπτειν. 3 ἔς τε τὸν ἱππόδρομον, ὅπου μάλιστα τὸ πλῆθος συνιὸν ἐκκλησιάζει, τὸν Ἰουλιανὸν ἐβλασφήμουν, ἀρωγὸν δὲ τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ καὶ σεμνῆς βασιλείας προστάτην Νίγρον ἐπεκαλοῦντο, βοηθεῖν τε αὐτὸν τὴν ταχίστην ἠξίουν ὡς ἐφύβριστα πάσχουσιν. 4 ἦν δ' ὁ Νίγρος τῶν μὲν πρὸ πολλοῦ ὑπατευσάντων, καθ' ὃν δὲ καιρὸν τὰ προειρημένα ἐν Ῥώμῃ ἐπράττετο, Συρίας ἡγεῖτο πάσης. πολλὴ

1 ἀντικαλλαξάμενον] ἀντικαταλλαξαμένου O 2 ὑποδιεφθάρη] ὑποδιεφθάρησαν O 6 ἀπρεπῶς] ἀπρεπῆ O ἐπὶ χρήμασι] redundant, sed cf. e.g. 2.8.5 9 αὐτοῖς] post φιλοχρηματίας i 10 καταφρονήσεως καὶ] καταφρονήσεως i 14 ἐπιδιδοὺς] i Io ἐπιδοὺς O εὑρίσκετό τε] εὑρίσκετο δὲ Io 16 αὐτῷ τοσαῦτα] i Io τοσαῦτα αὐτῷ O 18 προεκεκένωτο] προκεκένωτο O 19 τῆς αἰτίας] αἰτίας O, ceterum et verbum αἰτίας parum procedit (ἀναισχυντίας ?) 20 οἵ τε] οἱ O 21 εἶχον] εἶχον αὐτὸν ex Io Mend., sed cf. 1.17.4 quaeque ibi adnotavimus 22 προιόντα] Schottus προσιόντα x ἐπ'] Steph. ὑπ' x 23 τε] om. O ἀμφιβόλοις] non intellego; exspectabam ἀμφιλαφέσιν

δὲ ἦν καὶ μεγίστη ἀρχὴ τότε, τοῦ τε Φοινίκων ἔθνους παντὸς καὶ τῆς μέχρις Εὐφράτου γῆς ὑπὸ τῇ Νίγρου ὄντων ἐξουσίᾳ. 5 ἦν δὲ αὐτὸς τὴν μὲν ἡλικίαν ἤδη μετρίως προβεβηκώς, εὐδοκιμήσας δὲ ἐν πολλαῖς καὶ μεγάλαις πράξεσι. φήμη τε περὶ αὐτοῦ διεφοίτα ὡς ἐπιεικοῦς καὶ δεξιοῦ καὶ τὸν τοῦ Περτίνακος βίον ζηλοῦντος· ὑφ' ὧν μάλιστα οἱ Ῥωμαῖοι ἐπείθοντο. ἐκάλουν τε αὐτὸν συνεχῶς <ἐν> ταῖς τοῦ δήμου συνόδοις, καὶ βλασφημοῦντες τὸν Ἰουλιανὸν παρόντα ἐκεῖνον βασιλικαῖς φωναῖς εὐφήμουν ἀπόντα. 6 διαγγελθείσης τε τῆς τοῦ δήμου Ῥωμαίων γνώμης καὶ τῆς ἐπαλλήλου ἐν ταῖς συνόδοις βοῆς, εἰκότως ὁ Νίγρος ἀναπεισθείς, ῥᾷστά τε αὐτῷ τὰ πράγματα ὑπακούσεσθαι προσδοκήσας, καὶ μάλιστα τῷ τὸν Ἰουλιανὸν ὑπό τε τῶν περὶ αὐτὸν στρατιωτῶν ἀμελεῖσθαι διότι τὰς ὑποσχέσεις οὐκ ἐπλήρου τῶν χρημάτων, ὑπό τε τοῦ δήμου καταφρονεῖσθαι ὡς ἀνάξιον ἧς ἐώνητο ἀρχῆς, ἐπιδίδωσιν αὐτὸν τῇ τῆς βασιλείας ἐλπίδι. 7 καὶ τὰ μὲν πρῶτα κατ' ὀλίγους ἡγεμόνας τε καὶ χιλιάρχους τούς τε τῶν στρατιωτῶν ἐξέχοντας οἴκαδε μεταπεμπόμενος διελέγετο καὶ ἀνέπειθε, τὰ ἐκ τῆς Ῥώμης δηλούμενα φανερὰ ποιῶν, ὡς ἂν διαθέουσα ἡ φήμη ἔκπυστα καὶ γνώριμα ποιοῖ τοῖς τε στρατιώταις καὶ τοῖς λοιποῖς κατὰ τὴν ἀνατολὴν ἀνθρώποις· 8 οὕτω γὰρ ῥᾷστα ἤλπιζε πάντας αὐτῷ προσχωρήσειν, πυνθανομένους ὅτι μὴ αὐτὸς ἐξ ἐπιβουλῆς μνᾶται τὴν ἀρχήν, ἀλλὰ καλούμενος καὶ βοηθήσων ἄπεισι Ῥωμαίοις δεομένοις. ἀνεπτόηντο δὲ πάντες καὶ μηδὲν μελλήσαντες προσέκειντο, ἐκλιπαροῦντες καὶ αὐτοὶ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν πραγμάτων. 9 φύσει δὲ κοῦφον τὸ Σύρων ἔθνος, ἐς καινοτομίαν τε τῶν καθεστηκότων ἐπιτήδειον. ἐνῆν δέ τις αὐτοῖς καὶ πόθος τοῦ Νίγρου, ἠπίως τε ἄρχοντος ἅπασι, τὰ πλεῖστά τε αὐτοῖς συμπανηγυρίζοντος. φιλέορτοι δὲ φύσει Σύροι· ὧν μάλιστα οἱ τὴν Ἀντιόχειαν κατοικοῦντες, μεγίστην πόλιν καὶ εὐδαίμονα, σχεδὸν παρὰ πάντα τὸν ἐνιαυτὸν

1 τοῦ τε] Bekk.[2] τοῦ δὴ A i τοῦ δὲ f φ 3 μετρίως] om. O 5 δεξιοῦ καὶ] Bekk.[2] δεξιοῦ ὡς x 7 <ἐν>] add. Steph. 14 τῶν χρημάτων] molesta 17 χιλιάρχους] χιλιάρχας i 19 φανερὰ] φανερῶς O φήμη] Steph. P γνώμη x 20 ποιοῖ] ποιῇ O 23 καὶ] susp. Mend. 24 ἀνεπτόηντο] ἀνέπτοντο olim conieceram (cf. Luc. Alex. 30) δὲ] δὴ O 25 μηδὲν] μηδὲ i 26 φύσει δὲ] V P φύσει τε x 28 ἅπασι] <ἐν> ἅπασι Reiske

ἑορτάζουσιν ἔν τε τῇ πόλει αὐτῇ καὶ κατὰ τὰ προάστεια. 10 θέας τοίνυν αὐτοῖς συνεχῶς ἐπιτελῶν ὁ Νίγρος, περὶ ἃς μάλιστα ἐσπουδάκασι, καὶ διδοὺς ἄνεσιν εἰς τὸ ἑορτάζειν καὶ εὐφραίνεσθαι, ἅτε ποιῶν κεχαρισμένα, εἰκότως ἐτιμᾶτο.

8 ἅπερ εἰδώς, καλέσας τούς τε πανταχόθεν στρατιώτας εἰς ῥητὴν ἡμέραν, τοῦ τε λοιποῦ πλήθους συνελθόντος, βήματος αὐτῷ κατασκευασθέντος, ἔλεξε τοιάδε ἀνελθών· 2 "τῆς μὲν ἐμῆς γνώμης τὸ πρᾶον καὶ πρὸς τὰ μεγάλα τῶν τετολμημένων εὐλαβὲς ἴσως ἐστὶν ὑμῖν πάλαι γνώριμον· οὐδ' ἂν νῦν εἰς ὑμᾶς παρῆλθον ταῦτα δημηγορήσων, εἰ ἐκ μόνης προαιρέσεως ἰδιωτικῆς καὶ ἀλόγου ἐλπίδος ἢ μείζονος †ἐλπίδος† ἐπιθυμίας ἀνεπειθόμην. ἀλλ' ἐμὲ καλοῦσι Ῥωμαῖοι, καὶ συνεχῶς βοῶντες ἐπείγουσιν ὀρέξαι τε χεῖρα σωτήριον καὶ τὴν οὕτως ἔνδοξον καὶ ἐνάρετον [ἀπὸ προγόνων] ἄνωθεν ἀρχὴν μὴ περιιδεῖν αἰσχρῶς ἐρριμμένην. 3 ὥσπερ δὲ τὸ τοῖς τηλικούτοις ἐπιτολμᾶν οὐκ οὔσης εὐλόγου προφάσεως προπετὲς καὶ θρασύ, οὕτως καὶ τὸ πρὸς καλοῦντας καὶ δεομένους ὀκνηρὸν ἀνανδρίας ἅμα καὶ προδοσίας φέρει διαβολήν. διὸ παρῆλθον πευσόμενος ὑμῶν τίνα γνώμην ἔχετε καὶ <τί> πρακτέον ἡγεῖσθε, συμβούλοις τε ὑμῖν καὶ κοινωνοῖς χρησόμενος περὶ τῶν καθεστώτων· τὸ γὰρ ἀποβησόμενον εἰ εὐτυχηθείη, κοινὴν ἐμοί τε καὶ ὑμῖν τὴν ἀπόλαυσιν παρέξει. 4 οὐ φαῦλαι δὲ οὐδὲ κοῦφαι καλοῦσιν ἐλπίδες, ἀλλ' ὅ τε Ῥωμαίων δῆμος, ᾧ τὴν δεσποτείαν τῶν ἁπάντων ἔνειμαν θεοὶ καὶ τὴν βασιλείαν, ἥ τε ἀρχὴ σαλεύουσα καὶ παρὰ μηδενί πω βεβαίως ἱδρυμένη. ὅθεν ἡμῖν καὶ τὸ τῆς ἐπιχειρήσεως ἀσφαλές, ἔκ τε τῆς τῶν καλούντων γνώμης καὶ ἐκ τοῦ μηδένα εἶναι τὸν ἀνθεστῶτα μηδὲ κωλύοντα, ὑπάρξει· 5 καὶ γὰρ οἱ τὰ ἐκεῖθεν ἀγγέλλοντές φασι μηδὲ τοὺς στρατιώτας, οἳ τὴν ἀρχὴν αὐτῷ χρημάτων ἀπέδοντο, πιστοὺς εἶναι [φρουροὺς] ὑπηρέτας, μηδὲ πληρώσαντος ἐκείνου ἃ ὑπέσχετο.

5 εἰδώς] εἰδὼς καὶ O 7 ἀνελθὼν] om. O 9 παρῆλθον] ἦλθον i 11 μείζονος †ἐλπίδος† ἐπιθυμίας] scripsi μείζονος cum ἐπιθυμίας coniungens (cf. Thuc. 6.15.3) opinatusque verbum ἐλπίδος ex linea praecedenti huc irrepsisse, ἢ μειζόνων ἐπιθυμίας Mend., ceterum ἐπιθυμία A V 13 τὴν οὕτως] Steph. P, quod ego recepi coll. 2.6.14 οὕτω τὴν x 14 [ἀπὸ προγόνων]] delevi 16 καὶ θρασύ] om. O τὸ πρὸς καλοῦντας] τὸ εἰς τοὺς προσκαλοῦντας O 19 ἔχετε] ἔχοιτε b[corr.] Steph. <τί>] add. Steph. ἡγεῖσθε] ἡγοῖσθε Wolf 23 ἁπάντων ... βασιλείαν] ἁπάντων καὶ τὴν βασιλείαν νεῖμαν θεοὶ O 26 ἔκ τε] ἐκ τοῦ O 30 [φρουροὺς]] del. Bekk.[2]

τίνα τοίνυν ἔχετε γνώμην, δηλώσατε." 6 τοιαῦτά τινα εἰπόντος αὐτοῦ, εὐθέως τὸ στρατιωτικὸν πᾶν καὶ τὸ συνειλεγμένον πλῆθος αὐτοκράτορά τε ἀνεῖπε καὶ Σεβαστὸν προσηγόρευσε· τήν τε βασίλειον πορφύραν ἐπιβαλόντες, καὶ τὰ λοιπὰ τῆς σεβασμίου τιμῆς ἐξ αὐτοσχεδίου παρασκευῆς ἀθροίσαντες, καὶ προπομπεύοντος τοῦ πυρός, εἰς τε τὰ ἱερὰ τῆς Ἀντιοχείας τὸν Νίγρον ἄγουσι καὶ εἰς τὴν αὐτοῦ οἰκίαν καθιστᾶσιν, οὐκέτι αὐτὴν ἰδιωτικὴν ἀλλὰ βασίλειον αὐλὴν νομίζοντες, πᾶσι κοσμήσαντες ἔξωθεν βασιλικοῖς συμβόλοις. 7 ἐπὶ τούτοις δὴ ὁ Νίγρος πάνυ τὴν ψυχὴν ηὐφραίνετο, ὠχυρῶσθαί τε αὐτῷ τὰ τῆς ἀρχῆς ἡγεῖτο διά τε τὴν τῶν Ῥωμαίων γνώμην καὶ τὴν περὶ αὐτὸν σπουδὴν τῶν <ὑπὸ ταῖς ἀνατολαῖς> ἀνθρώπων. ὡς γὰρ διιπταμένη ἡ φήμη πάντα ἐπῆλθεν ἔθνη ὅσα τὴν ἀντικειμένην ἤπειρον τῇ Εὐρώπῃ κατοικεῖ, οὐδείς τε ἦν ὅστις οὐχ ἑκὼν εἰς τὸ ὑπακούειν αὐτῷ ἠπείγετο, πρεσβεῖαί τε ἀπ' ἐκείνων τῶν ἐθνῶν ἐς τὴν Ἀντιόχειαν ὡς πρὸς βασιλέα ὁμολογούμενον ἐστέλλοντο. 8 οἵ τ' ἐπέκεινα Τίγριδος καὶ Εὐφράτου σατράπαι καὶ βασιλεῖς ἐπέστελλον συνηδόμενοι αὐτῷ, καί, εἰ δέοιτο, βοηθείας ὑπισχνοῦντο. ὃ δὲ δώροις τε αὐτοὺς μεγαλοπρεπῶς ἠμείβετο, καὶ ἐπὶ τῇ σπουδῇ καὶ ταῖς ὑποσχέσεσι χάριν γινώσκων ἔλεγε μὴ δεῖσθαι συμμάχων· τὴν γὰρ ἀρχὴν αὐτῷ βεβαίως ὠχυρῶσθαι, ἀναιμωτί τε ἄρξειν. 9 ταύταις ἐπαιρόμενος ταῖς ἐλπίσιν ὑπτίαζέ τε πρὸς τὴν τῶν πραγμάτων ἐπιμέλειαν, καὶ ἐς τὸ ἁβροδίαιτον ἀνειμένος τοῖς Ἀντιοχεῦσι συνευφραίνετο, ἑορταῖς καὶ θέαις ἐπιδιδοὺς ἑαυτόν. τῆς δὲ εἰς τὴν Ῥώμην ἀφόδου, 10 ἐφ' ἣν μάλιστα ἐχρῆν σπεύδειν, ἠμέλει. τοῖς τε Ἰλλυρικοῖς στρατεύμασι δέον ἐπιφοιτῆσαι τὴν ταχίστην καὶ φθάσαι οἰκειωσάμενον αὐτά, ὃ δὲ οὐδὲ τῶν πραττομένων τι αὐτοῖς ἐδήλου, ἐλπίζων τοὺς ἐκεῖ στρατιώτας, εἴ ποτε καὶ μάθοιεν, ὁμογνώμονας ἔσεσθαι τῇ τε Ῥωμαίων εὐχῇ καὶ τῇ τῶν κατὰ τὴν ἀνατολὴν στρατοπέδων γνώμῃ.

9 ταῦτα δὲ αὐτοῦ διατυποῦντος καὶ κούφαις καὶ ἀδήλοις ἐπαιωρουμένου ἐλπίσι, διηγγέλλετο τὰ πραττόμενα εἴς τε

4 ἐπιβαλόντες] περιβαλόντες i 6 καὶ] susp. Mend. 7 αὐτοῦ] ἑαυτοῦ i 12 <ὑπὸ ταῖς ἀνατολαῖς>] addidi 14 ὅστις] A ὅστ' B ὅς τ' V ὃς i 17 οἵ τ'] οἵ τε i 22 ὠχυρῶσθαι] m P ὀχυρώσασθαι x 24 ἀνειμένος] A$^{corr.}$ b ἀνειμένως ω 25 ἑορταῖς] i Io ἑορταῖς τε O δὲ] e Mend. τε x 26 ἀφόδου] i Io ἐφόδου O 27 τοῖς τε] Io τοῖς δὲ x 31 στρατοπέδων] στρατοπέδου O 32 ταῦτα δὲ] ταῦτα δὴ conieci, cf. e.g. 4.3.1 a Bekkero restitutum quaeque ibi adnotavi et 4.3.8 κούφαις] Steph. κούφοις x

Παίονας καὶ Ἰλλυριοὺς καὶ πᾶν τὸ ἐκεῖσε στρατιωτικόν, ὃ ταῖς ὄχθαις Ἴστρου τε καὶ Ῥήνου ἐπικείμενον, ἀπεῖργον τοὺς ἐπέκεινα βαρβάρους, φρουρεῖ τὴν Ῥωμαίων ἀρχήν. 2 ἡγεῖτο δὲ Παιόνων πάντων (ὑπὸ μιᾷ γὰρ ἦσαν ἐξουσίᾳ) Σεβῆρος, ἀνὴρ τὸ μὲν γένος Λίβυς, ἐς δὲ πραγμάτων διοίκησιν γενναῖος ἅμα καὶ θυμοειδής, σκληρῷ τε βίῳ καὶ τραχεῖ ἐνειθισμένος, πόνοις τε ἀντέχων ῥᾷστα, νοῆσαί τε ὀξὺς καὶ τὸ νοηθὲν ἐπιτελέσαι ταχύς. 3 οὗτος τοίνυν παρὰ τῶν ἀγγελλόντων πυνθανόμενος τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν μετέωρον φερομένην <τὸν Νίγρον καὶ τὸν Ἰουλιανὸν πειρωμένους> ἁρπάσαι, καταγνοὺς τοῦ μὲν ῥᾳθυμίαν τοῦ δὲ δυσπραγίαν, <ἐπιθέσθαι διέγνω> τοῖς πράγμασιν. ἀνέπειθε δὲ αὐτὸν ὀνείρατα τοιαύτην τινὰ ἐλπίδα ὑποσημαίνοντα, χρησμοί τε καὶ ὅσα εἰς πρόγνωσιν τῶν μελλόντων σύμβολα φαίνεται· ἅπερ πάντα ἀψευδῆ καὶ ἀληθῆ τότε πιστεύεται ὅταν εἰς τὴν ἀπόβασιν εὐτυχηθῇ. 4 τὰ μὲν οὖν πολλὰ ἱστόρησεν αὐτός τε συγγράψας ἐν τῷ καθ' αὐτὸν βίῳ καὶ δημοσίαις ἀνέθηκεν εἰκόσι· τὸ δ' οὖν τελευταῖον καὶ μέγιστον, ὅπερ αὐτῷ καὶ τὴν ἐλπίδα πᾶσαν ὑπέφαινεν ὄναρ, οὐδ' ἡμῖν παραλειπτέον. 5 κατὰ γὰρ τὸν καιρὸν ὃν ἀπηγγέλη Περτίναξ παραλαβὼν τὴν ἀρχήν, μετὰ τὸ προελθεῖν καὶ θῦσαι καὶ τὸν ὑπὲρ τῆς Περτίνακος βασιλείας ὅρκον ἀφοσιώσασθαι ὁ Σεβῆρος ἐπανελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν ἑσπέρας καταλαβούσης εἰς ὕπνον κατηνέχθη. μέγαν δὲ καὶ γενναῖον ἵππον βασιλικοῖς φαλάροις κεκοσμημένον ᾠήθη βλέπειν, φέροντα τὸν Περτίνακα ἐποχούμενον διὰ μέσης τῆς ἐν Ῥώμῃ ἱερᾶς ὁδοῦ. 6 ἐπεὶ δὲ κατὰ τὴν τῆς ἀγορᾶς ἀρχὴν ἐγένετο, ἔνθα ἐπὶ τῆς δημοκρατίας πρότερον ὁ δῆμος συνιὼν ἐκκλησίαζεν, ᾠήθη τὸν ἵππον ἀποσείσασθαι μὲν τὸν Περτίνακα καὶ ῥῖψαι, αὐτῷ δὲ †ἄλλως†

2 ὄχθαις Ἴστρου τε καὶ] ὄχθαις τοῦ Ἴστρου καὶ i 3 ἐπέκεινα] i Io ἀπ' ἐκείνου O 9 φερομένην <τὸν Νίγρον καὶ τὸν Ἰουλιανὸν πειρωμένους> ἁρπάσαι, καταγνοὺς τοῦ μὲν ῥαθυμίαν τοῦ δὲ δυσπραγίαν, <ἐπιθέσθαι διενοεῖτο> τοῖς πράγμασιν] ita restitui locum corruptissimum; τοῖς πράγμασιν cum Io. om. Wolf Mend. qui ἐπήρθη post ἁρπάσαι desiderabat (διηνοήθη coni. Steph.); φερομένην <τὸν Νίγρον καὶ τὸν Ἰουλιανὸν> ἁρπάσαι, καταγνοὺς τοῦ μὲν ῥᾳθυμίαν τοῦ δὲ ἀνανδρίαν, ... <ἐπιθέσθαι> τοῖς πράγμασιν Schwartz-Stav. 12 τοιαύτην] τοιαῦτα O 16 ἱστόρησεν] Faber εἰς τὸ ῥηθὲν x αὐτὸν] ἑαυτὸν O 19 γὰρ τὸν] γὰρ i 21 ὁ Σεβῆρος] transposuit Lange, post θῦσαι x 24 κεκοσμημένον] κοσμούμενον O 26 τῆς ἀγορᾶς] post ἀρχὴν i 28 ἀποσείσασθαι] ἀποσεῖσαι i †ἄλλως†] ἆσσον Gedike "proxime" P ἀδήλως Maltese ἀδεῶς conieceram, nunc πλησίον magis arridet, sed fortasse librorum lectio servanda, cf. 4.9.6

ἑστῶτι ὑποδῦναί τε αὐτὸν καὶ ἀράμενον ἐπὶ τοῖς νώτοις φέρειν τε ἀσφαλῶς καὶ στῆναι βεβαίως ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς μέσης, εἰς ὕψος ἄραντα τὸν Σεβῆρον ὡς ὑπὸ πάντων ὁρᾶσθαί τε καὶ τιμᾶσθαι. μένει δὲ καὶ εἰς ἡμᾶς ἐν ἐκείνῳ τῷ χωρίῳ ἡ τοῦ ὀνείρατος εἰκὼν μεγίστη, χαλκοῦ πεποιημένη. 7 οὕτω τοίνυν ὁ Σεβῆρος ἀρθεὶς τὴν γνώμην, ἐλπίζων τε θείᾳ προνοίᾳ ἐπὶ τὴν ἀρχὴν [αὐτὸν] καλεῖσθαι, ἀπόπειραν ἐποιεῖτο τῆς τῶν στρατιωτῶν γνώμης, τὰ μὲν πρῶτα κατ' ὀλίγους ἡγεμόνας τε καὶ χιλιάρχους τούς τε ἐν τοῖς στρατοπέδοις ἐξέχοντας οἰκειούμενος, καὶ περὶ τῆς ἀρχῆς τῶν Ῥωμαίων διαλεγόμενος, ὡς παντάπασιν ἔρριπται οὐδενὸς ὄντος τοῦ γενναίως ἢ κατ' ἀξίαν αὐτὴν διοικοῦντος. 8 διέβαλλε δὲ τοὺς ἐν Ῥώμῃ στρατιώτας ὡς ἀπίστους καὶ βασιλείῳ καὶ ἐμφυλίῳ αἵματι μιάναντας τὸν ὅρκον, ἔλεγέ τε δεῖν ἐπαμῦναι καὶ ἐπεξελθεῖν τῷ Περτίνακος φόνῳ. ᾔδει δὲ πάντας τοὺς κατὰ τὸ Ἰλλυρικὸν στρατιώτας μεμνημένους τῆς Περτίνακος ἡγεμονίας· 9 ὑπὸ γὰρ Μάρκῳ βασιλεύοντι πολλὰ ἐγείρας σὺν αὐτοῖς κατὰ Γερμανῶν τρόπαια, στρατηγός τε καὶ ἡγεμὼν τῶν Ἰλλυρικῶν καταστάς, ἀνδρείαν μὲν πᾶσαν ἐν ταῖς μάχαις πρὸς τοὺς πολεμίους ἐπεδέδεικτο, εὔνοιαν δὲ καὶ χρηστότητα μετὰ σώφρονος καὶ ἐπιεικοῦς ἐξουσίας τοῖς ἀρχομένοις παρέσχητο, ὅθεν αὐτοῦ τὴν μνήμην τιμῶντες ἐπὶ τοῖς οὕτως ὠμῶς κατ' αὐτοῦ τετολμημένοις ἠγανάκτουν. 10 ταύτης δὴ τῆς προφάσεως λαβόμενος ὁ Σεβῆρος εὐμαρῶς αὐτοὺς εἰς ἃ ἐβούλετο ὑπηγάγετο, προσποιούμενος οὐχ οὕτω τῆς ἀρχῆς ἀντιποιεῖσθαι, οὐδ' αὑτῷ τὴν ἐξουσίαν μνᾶσθαι, ὡς θέλειν ἐπεξελθεῖν τοιούτου βασιλέως αἵματι. 11 ὥσπερ δὲ τὰ σώματα οἱ ἐκεῖσε ἄνθρωποι γενναιότατοί τε καὶ μεγάλοι εἰσὶ καὶ πρὸς μάχας ἐπιτήδειοι καὶ φονικώτατοι, οὕτω καὶ τὰς διανοίας παχεῖς καὶ μὴ ῥᾳδίως συνεῖναι δυνάμενοι, εἴ τι μετὰ πανουργίας ἢ δόλου λέγοιτο ἢ πράττοιτο. πιστεύσαντες γοῦν τῷ Σεβήρῳ προσποιουμένῳ χαλεπαίνειν καὶ θέλειν ἐπεξελθεῖν τῷ Περτίνακος φόνῳ ἐπέδοσαν αὐτούς, ὡς αὐτοκράτορά τε ἀποδεῖξαι καὶ τὴν ἀρχὴν ἐγχειρίσαι. 12 ὃ δ' ὡς ἔγνω τὴν τῶν Παιόνων γνώμην, διέπεμπε καὶ εἰς τὰ γειτνιῶντα ἔθνη καὶ πρὸς πάντας τοὺς ἄρχοντας τῶν ὑπ' ἄρκτῳ Ῥωμαίοις

6 [αὐτὸν]] del. Stroth 8 χιλιάρχους] Io O χιλιάρχας i 13 ἐπαμῦναι] ἐπαμύνειν O 14 ᾔδει] ἤδη i 18 καταστάς] Io κατασταθεὶς x 19 πολεμίους] e πολέμους x 20 παρέσχητο] Bekk.[2] παρέσχετο x 23 εἰς] ἐφ' i 27 καὶ μεγάλοι] om. O 29 λέγοιτο] γένοιτο O 33 διέπεμπε] διέπεμψε i

δουλευόντων ἐθνῶν, μεγάλαις τε πάντας ὑποσχέσεσι καὶ ἐλπίσιν ἀναπείθων ῥᾳδίως ὑπηγάγετο. 13 ἱκανώτατος δ' ἦν ἁπάντων ἀνθρώπων μάλιστα προσποιήσασθαί τε καὶ πιστώσασθαι εὔνοιαν, μήτε ὅρκου φειδόμενος, εἰ δέοι τούτου καταφρονῆσαι ψευσάμενος πρὸς τὸ χρειῶδες, διά τε γλώττης προΐετο ὅσα μὴ ἔφερεν ἐπὶ γνώμης.

10 θεραπεύσας οὖν διὰ γραμμάτων πάντας τοὺς κατὰ τὸ Ἰλλυρικὸν †ἅμα καὶ† ἄρχοντας, προσηγάγετο αὐτούς. ἀθροίσας δὲ τοὺς πανταχόθεν στρατιώτας, Σεβῆρόν τε Περτίνακα ἑαυτὸν ὀνομάσας, ὅπερ οὐ μόνον ἤλπιζε τοῖς Ἰλλυρικοῖς εἶναι κεχαρισμένον, ἀλλὰ καὶ τῷ δήμῳ τῶν Ῥωμαίων διὰ τὴν ἐκείνου μνήμην, συγκαλέσας τε αὐτοὺς εἰς τὸ πεδίον καὶ βήματος αὐτῷ ἀρθέντος, ἀνελθὼν ἔλεξε τοιάδε· 2 "τὸ πιστὸν ὑμῶν καὶ πρὸς τοὺς θεοὺς σεβάσμιον, οὓς ὄμνυτε, πρός τε βασιλέας τίμιον, οὓς αἰδεῖσθε, δεδηλώκατε δι' ὧν ἀγανακτεῖτε ἐφ' οἷς οἱ κατὰ τὴν Ῥώμην στρατιῶται, πομπῆς μᾶλλον ἢ ἀνδρείας ὑπηρέται, ἐτόλμησαν. κἀμοὶ δὲ δι' εὐχῆς ἐστι, πρότερον μὲν οὐδέποτε ἀντιποιησαμένῳ τοιαύτης ἐλπίδος (ἴστε γάρ μου τὸ πρὸς τοὺς βασιλεύσαντας πειθήνιον), νῦν δὲ ἐπὶ τέλος τε ἀγαγεῖν καὶ ἀνύσαι ταῦτα ἅπερ ὑμῖν ἐστι κεχαρισμένα, τήν τε Ῥωμαίων ἀρχὴν μὴ περιιδεῖν ἐρριμμένην, 3 ἣ πρότερον μὲν μέχρις <Μάρκου> καιρῶν σεμνοπρεπῶς διοικουμένη σεβάσμιος ἐφαίνετο, εἰς Κόμοδον δὲ μεταπεσοῦσα, εἰ καί τινα ὑπ' ἐκείνου διὰ νεότητα ἐπλημμελεῖτο, ἀλλ' οὖν τῇ εὐγενείᾳ καὶ τῇ τοῦ πατρὸς μνήμῃ ἐπεσκιάζετο· καὶ πλέον ἦν ἐν αὐτῷ τὸ ἐλεούμενον ἐφ' οἷς ἐσφάλλετο ἢ τὸ μισούμενον, ἐπεὶ τὰ πλεῖστα τῶν γινομένων οὐκ εἰς ἐκεῖνον ἀνεφέρομεν, ἀλλ' εἰς τοὺς περὶ αὐτὸν κόλακάς τε καὶ οὐ πρεπόντων ἔργων ὁμοῦ συμβούλους τε καὶ ὑπηρέτας. 4 ἐπεὶ δὲ εἰς σεμνὸν πρεσβύτην, οὗ τῆς ἀνδρείας τε καὶ χρηστότητος ἔτι ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν ἡ μνήμη ἐνέστακται, περιῆλθεν ἡ ἀρχή, οἱ δὲ οὐκ ἠνέσχοντο, ἀλλὰ τοιοῦτον ἄνδρα φόνῳ ἀπεσκευάσαντο. τὴν δὲ γῆς καὶ θαλάττης τοσαύτην ἀρχὴν

3 ἁπάντων] πάντων i 5 διά τε γλώττης] διὰ λόγου O 8 †ἅμα καὶ†] <στρατιώτας τε> ἅμα καὶ ἀρχ. Schottus 12 μνήμην] γνώμην i 13 πρός τούς] πρὸς τε i 14 ὄμνυτε] ὡς ἂν ὤμνυται O 17 οὐδέποτε] Reiske οὐδ' ἄλλοτε x 21 ἢ] om. O 21 <Μάρκου>] Reiske 22 καιρῶν] καιροῦ O Μάρκου Bekk.[2] ἐφαίνετο] ἐγένετο O 23 δὲ] δὲ γὰρ A B τε γὰρ V τε Mend. μεταπεσοῦσα] ἐφαίνετο μεταπεσοῦσα φ μεταπεσοῦσα ἐφαίνετο A 24 ἐπλημμελεῖτο] ἐπεμελεῖτο φ ὑπημελεῖτο A 25 ἐν] om. O 27 ἀνεφέρομεν] V P ἀναφέρομεν x 30 ἡμῶν ἡ] ὑμῶν i

ὠνησάμενός τις αἰσχρῶς πρός τε τοῦ δήμου, ὡς ἀκούετε, μεμίσηται, πρός τε τῶν ἐκεῖ στρατιωτῶν, οὓς ἐψεύσατο, οὐκέτι πιστεύεται. 5 ὧν, εἰ καὶ ἔμελλον ὑπὲρ αὐτοῦ παρατάξασθαι μετ' εὐνοίας, καὶ πλήθει σύμπαντες καὶ καθ' ἕνα εὐανδρίᾳ προύχετε, ἀσκήσει τε πολεμικῶν ἔργων ἐγγεγυμνασμένοι ἀεὶ βαρβάροις ἀντιταττόμενοι, καὶ φέρειν πόνους πάντας, κρύους τε καὶ θάλπους καταφρονεῖν, ποταμούς τε πηγνυμένους πατεῖν, καὶ πίνειν ὀρυττόμενον ἀλλ' οὐκ ἀνιμώμενον ὕδωρ εἰθισμένοι. θήραις τε ἐγγεγύμνασθε, καὶ πάντως ὑμῖν εἰς ἀνδρείαν ὑπάρχει γενναῖα ἐφόδια, ὡς μηδὲ εἰ βουληθείη τις, δύνασθαι ὑμῖν ἀντιστῆναι. 6 δοκίμιον δὲ στρατιωτῶν κάματος, ἀλλ' οὐ τρυφή, ᾗπερ ἐκεῖνοι ἐγκραιπαλῶντές τε καὶ ἐναυξηθέντες οὐδ' ἂν τῆς βοῆς ὑμῶν ἀνάσχοιντο, οὔτι γε τῆς μάχης. εἰ δέ τινες τὰ κατὰ Συρίαν ὑποπτεύουσι πράγματα, ἐντεῦθεν ἂν τεκμήραιντο ἀσθενῆ τε ὄντα καὶ φαύλας ἔχοντα τὰς ἐλπίδας, ὅπου μηδὲ προελθεῖν τῆς αὑτῶν χώρας ἐτόλμησαν, μηδέ τι περὶ τῆς εἰς Ῥώμην ἀφόδου βουλεύσασθαι ἐθάρρησαν, ἀγαπητῶς ἐκεῖ μένοντες, καὶ τὴν ἐφήμερον τρυφὴν κέρδος τῆς οὔπω βεβαίας ἀρχῆς νομίζουσιν. 7 ἐπὶ μὲν γὰρ τὸ χαριέντως καὶ μετὰ παιδιᾶς ἀποσκῶψαι ἐπιτήδειοι Σύροι, καὶ μάλιστα οἱ τὴν Ἀντιόχειαν οἰκοῦντες, <οὕς> φασι περὶ τὸν Νίγρον ἐσπουδακέναι· τὰ δ' ἄλλα ἔθνη καὶ αἱ ἄλλαι πόλεις μέχρι νῦν τῷ μηδένα εὑρίσκεσθαι τὸν ἄξιον τῆς ἀρχῆς ἐσόμενον, σπάνει τοῦ μετὰ ἀνδρείας καὶ σώφρονος διοικήσεως ἄρξοντος ἐκείνῳ δηλονότι προσποιοῦνται ὑπακούειν. 8 εἰ δὲ τό τε ἡμέτερον ὄνομα πύθοιντο οὐκ ἄγνωστον οὐδ' ἄσημον παρ' αὐτοῖς ὑπάρχον ἐξ ὧν ἡγεμονεύσαντες ἐκεῖσε διῳκήσαμεν, τήν τε Ἰλλυρικὴν δύναμιν ἅμα χειροτονήσασαν μάθοιεν, εὖ ἴστε, οὔτε ἐμοῦ ῥᾳθυμίαν ἢ ἀδρανίαν καταγνώσονται, οὔτε τὸ ὑμέτερον

4 εὐανδρίᾳ] Schottus ἐν ἀνδρείᾳ x 5 τε] om. O ἐγγεγυμνασμένοι] scripsi ἐγγεγύμνασθε ὑμεῖς μὲν x ἐγγεγύμνασθε del. Reiske 6 βαρβάροις] βαρβάρους O 8 εἰθισμένοι.] post εἰθισμένοι interp. Bekk.[2] post ἐγγεγύμνασθε (linea 10) x 9 ἐγγεγύμνασθε] ἐγγεγυμνᾶσθαι O πάντως] πάντα O 12 ἐγκραιπαλῶντές] Steph. ἐκκραιπαλῶντές x 17 ἀφόδου] ἐφόδου O 18 τὴν] om. i τρυφὴν] τροφὴν i 21 <οὕς>] add. m[corr.] Schottus 22 τῷ] τὸ O 23 σπάνει ... ἄρξοντος] susp. Mend. 25 τό τε ... διῳκήσαμεν] ante τήν τε transposui, post μάθοιεν x 27 ἡγεμονεύσαντες] ἡγεμονεύοντες exspectabat Mend., sed cf. 1.17.9, 2.10.2, 2.11.4, 3.12.7; Sozom. *HE* 2.30.4 (τοὺς ζηλώσαντας) διῳκήσαμεν] διοικσαμεν i V 28 ἅμα] varia temptarunt viri docti 29 ἀδρανίαν] a e ἀδράνειαν i p ἀνανδρείαν

γενναῖον καὶ πρὸς τὰς μάχας ἐμβριθὲς ὑποστῆναι αἱρήσονται, καὶ σωμάτων μεγέθεσι καὶ πόνων ἀσκήσεσι<ν> [καὶ] ἐν τῇ συστάδην μάχῃ πολὺ ὑμῶν ἀπολείποντες. 9 φθάσωμεν οὖν τὴν Ῥώμην προκαταλαβόντες, ἔνθα ἡ βασίλειός ἐστιν ἑστία· κἀκεῖθεν ὁρμώμενοι τὰ λοιπὰ εὐμαρῶς διοικήσομεν, θείαις τε προρρήσεσι πιστεύοντες καὶ τῇ τῶν ἡμετέρων ἀνδρείᾳ ὅπλων τε καὶ σωμάτων." τοιαῦτα εἰπόντα τὸν Σεβῆρον εὐφημήσαντες οἱ στρατιῶται, καλοῦντες Σεβαστὸν καὶ Περτίνακα, πᾶσαν ἐνεδείκνυντο προθυμίαν καὶ σπουδήν.

11 ὁ δὲ Σεβῆρος μηδένα διδοὺς καιρὸν ἀναβολῆς, συσκευάσασθαί τε αὐτοὺς ὡς ἔνι μάλιστα εὐσταλέστατα ἐκέλευσε, τήν τε εἰς τὴν Ῥώμην ἔξοδον ἐπήγγειλε· νομάς τε αὐτοῖς δι<α>δοὺς καὶ ἐφόδια τῆς ὁδοιπορίας εἴχετο. συντόνῳ δὲ σπουδῇ καὶ γενναίοις πόνοις τὴν ὁδὸν ἐπετάχυνε, μήτε που ἐνδιατρίβων, μήτε διδοὺς καιρὸν ἀναπαύλης, εἰ μὴ τοσοῦτον ὅσον ὀλίγον τοὺς στρατιώτας ἀναπνεύσαντας ἔχεσθαι τῆς ὁδοῦ. 2 ἐκοινώνει δὲ τῶν καμάτων αὐτοῖς, σκηνῇ τε χρώμενος εὐτελεῖ, καὶ σιτία καὶ ποτὰ προσφερόμενος οἷα καὶ πᾶσιν ὑπάρχειν ἠπίστατο· οὐδαμοῦ δὲ τρυφὴν ἐνεδείκνυτο βασιλικήν. ὅθεν καὶ μείζονα παρὰ τῶν στρατιωτῶν εὔνοιαν ἐπιστώσατο· οὐ γὰρ μόνον αὐτὸν συμπονοῦντα ἀλλὰ καὶ τῶν καμάτων ἄρχοντα οἱ στρατιῶται αἰδούμενοι μετὰ προθυμίας πάντα ἔπραττον. 3 ὁ δὲ τὴν Παιονίαν διαδραμὼν ἐπέστη τοῖς τῆς Ἰταλίας ὅροις, καὶ τὴν φήμην φθάσας πρότερον ὤφθη τοῖς ἐκεῖσε παρὼν [βασιλεὺς] ἢ ἀφιξόμενος ἠκούσθη. δέος τε μέγα τὰς Ἰταλιώτιδας πόλεις κατελάμβανε πυνθανομένας τοσούτου ἔφοδον στρατοῦ. οἱ γὰρ κατὰ τὴν Ἰταλίαν ἄνθρωποι, ὅπλων καὶ πολέμων πάλαι ἀπηλλαγμένοι, γεωργίᾳ καὶ εἰρήνῃ προσεῖχον. 4 ἐς ὅσον μὲν γὰρ ἐπὶ δημοκρατίας τὰ Ῥωμαίων διῳκεῖτο καὶ ἡ σύγκλητος ἐξέπεμπε τοὺς τὰ πολεμικὰ στρατηγήσοντας, ἐν ὅπλοις Ἰταλιῶται πάντες ἦσαν καὶ γῆν καὶ θάλασσαν ἐκτήσαντο, Ἕλλησι πολεμήσαντες καὶ βαρβάροις· οὐδέ τι ἦν γῆς μέρος ἢ κλίμα οὐρανοῦ ὅπου μὴ

A ἀνδρείαν B ἀνανδρείας V 2 ἀσκήσεσι<ν> [καὶ]] Bekk.[2] 6 ἡμετέρων] ὑμετέρων i 9 ἐνεδείκνυντο] διεδείκνυντο O 11 εὐσταλέστατα] Faber P εὐτελέστατα x 13 δι<α>δοὺς] Mend. P διδοὺς i 15 ἐνδιατρίβων] ἐπιδιατρίβων i 18 οἷα] Bekk. P ὅσα x 20 στρατιωτῶν] e P συστρατιωτῶν x 25 [βασιλεὺς]] del. Mend. om. P 26 τοσούτου] Reiske τοσαύτην x 29 ἐπὶ] scripsi, cf. 2.9.6 ὑπὸ x 32 θάλασσαν] θάλατταν O

ʽΡωμαῖοι τὴν ἀρχὴν ἐξέτειναν. 5 ἐξ οὗ δὲ εἰς τὸν Σεβαστὸν περιῆλθεν ἡ μοναρχία,ʼ Ἰταλιώτας μὲν πόνων ἀπέπαυσε καὶ τῶν ὅπλων ἐγύμνωσε, φρούρια δὲ καὶ στρατόπεδα τῆς ἀρχῆς προυβάλετο, μισθοφόρους ἐπὶ ῥητοῖς σιτηρεσίοις στρατιώτας καταστησάμενος ἀντὶ τείχους τῆς ʽΡωμαίων ἀρχῆς· ποταμῶν τε μεγέθεσι καὶ τάφρων ἢ ὀρῶν προβλήμασιν ἐρήμῳ τε γῇ καὶ δυσβάτῳ φράξας τὴν ἀρχὴν ὠχυρώσατο. 6 ὅθεν τὸν Σεβῆρον προσιόντα πυνθανόμενοι τότε μετὰ τοσούτου στρατοῦ εἰκότως ἐταράττοντο τῷ ἀήθει τοῦ πράγματος· οὔτε δὲ ἀντιστῆναι ἢ κωλῦσαι ἐτόλμων, ὑπήντων δὲ δαφνηφοροῦντες καὶ πύλαις ἀναπεπταμέναις ἐδέχοντο. ὃ δὲ τοσοῦτον ἀνεπαύετο ὅσον καλλιερῆσαί τε καὶ τοὺς δήμους προσειπεῖν, εἰς δὲ τὴν ʽΡώμην ἠπείγετο. 7 ὡς δὲ ταῦτα τῷ ʼΙουλιανῷ ἀπηγγέλλετο, ἐν ἐσχάτῃ ἀπογνώσει ἦν, τοῦ μὲν ʼΙλλυρικοῦ στρατοῦ τὴν δύναμιν καὶ τὸ πλῆθος ἀκούων, οὔτε δὲ τῷ δήμῳ πιστεύων, ἐπεὶ μεμίσητο, οὔτε τοῖς στρατιώταις θαρρῶν, οὓς ἔψευστο. χρήματα δὴ πάντα ἀθροίζων τά τε αὐτοῦ καὶ παρὰ τῶν φίλων, καὶ εἴ τινα ἦν, ἐκ δημοσίων καὶ ἱερῶν τόπων λαμβάνων, τοῖς στρατιώταις διανέμειν ἐπειρᾶτο, ὡς ἀνακτήσαιτο τὴν εὔνοιαν αὐτῶν. 8 οἳ δέ, καίτοι μεγάλα λαμβάνοντες, χάριν οὐκ ᾔδεσαν· ὄφλημα γὰρ αὐτὸν ἀποτίνειν ἀλλʼ οὐ δωρεὰν διανέμειν ἐλογίζοντο. ὁ δὲ ʼΙουλιανός, καίτοι συμβουλευόντων αὐτῷ τῶν φίλων ἐξαγαγεῖν τὸ στρατιωτικὸν καὶ τὰ στενὰ τῶν Ἄλπεων προκαταλαβεῖν (μέγιστα ἐκεῖνα ὄρη, καὶ οἷα οὐκ ἄλλα ἐν τῇ καθʼ ἡμᾶς γῇ, ἐν τείχους σχήματι περίκειται καὶ προβέβληται ʼΙταλίας, καὶ τοῦτο μετὰ τῆς ἄλλης εὐδαιμονίας παρασχούσης τῆς φύσεως ʼΙταλιώταις, ἔρυμα ἄρρηκτόν τε καὶ <...> αὐτῶν προβεβλῆσθαι, ἀπὸ τῆς ἀρκτῴας θαλάσσης ἐπὶ τὴν πρὸς μεσημβρίαν βλέπουσαν διῆκον) 9 ἀλλʼ οὐδὲ τῆς πόλεως προελθεῖν ʼΙουλιανὸς ἐτόλμα· διέπεμπέ τε, τῶν στρατιωτῶν δεόμενος ὁπλίζεσθαί τε καὶ γυμνάζεσθαι πρό τε τῆς πόλεως

2 ἀπέπαυσε] ἀνέπαυσε i 5 ἀντὶ ... ἀρχῆς] susp. Mend. τῆς ʽΡωμαίων ἀρχῆς] redundant 6 μεγέθεσι] suspectum 16 ἔψευστο] ἐψεύσατο Io O δὴ] δὲ O 17 ἦν] <περι>ῆν conieci 18 καὶ ἱερῶν] Sylb. ἱερῶν καὶ x 19 ἀνακτήσαιτο] Sylb. P, quod ego recepi coll. 6.6.4 (cf. etiam quae adnotavi ad 1.7.1) ἂν κτήσαιτο x 23 ἐξαγαγεῖν] <ἀντε>ξαγαγεῖν conieci 24 προκαταλαβεῖν] καταλαβεῖν O 25 γῇ, ἐν] γενεᾶ B V γῇ A 27 τε καὶ] τῆς O, ex interpolatione, opinor <...>] <δύσβατον> Irmisch <ἄβατον> Reiske 28 θαλάσσης] θαλάττης O πρὸς] om. i 31 πρό τε] Steph. P πρὸ δὲ x

τάφρους διορύττειν. καὶ τὴν πρὸς Σεβῆρον μάχην ὡς ἐν τῇ πόλει ποιησόμενος παρεσκεύαζε· τούς τε ἐλέφαντας πάντας, οἳ εἰς πομπὴν ὑπηρετοῦσι ῾Ρωμαίοις, πύργους καὶ ἄνδρας φέρειν ἐπὶ τῶν νώτων ἐπαίδευεν, οἰόμενος οὕτως ἐκπλήξειν τούς τε ᾿Ιλλυριούς, καὶ τὴν τῶν πολεμίων ἵππον διαταράξειν ὄψει καὶ μεγέθει θηρίων μὴ πρότερον αὐτοῖς ἑωραμένων. τότε δὴ πᾶσα ἡ πόλις ὅπλα εἰργάζετο καὶ τὰ πρὸς πόλεμον παρεσκευάζετο. **12** μελλόντων δὲ τῶν ᾿Ιουλιανοῦ στρατιωτῶν ἔτι καὶ τὰ πρὸς πόλεμον ἕτοιμα ποιούντων, ἀγγέλλεται ὁ Σεβῆρος ἤδη προσιών. καὶ πολὺ τοῦ στρατεύματος μέρος διασκεδάσας ἐκεῖνος κελεύει παρεισδύεσθαι εἰς τὴν πόλιν. οἳ δὲ κατὰ πάσας ὁδοὺς διανείμαντες αὐτούς, <...>, πολλοὶ δ' εἰς ῾Ρώμην νύκτωρ λανθάνοντες εἰσῄεσαν, τὰ ὅπλα ὑποκρύπτοντες, ἐν ἰδιωτῶν σχήματι. 2 καὶ ἤδη οἱ πολέμιοι ἔνδον ἦσαν τοῦ ᾿Ιουλιανοῦ ἔτι ὑπτιάζοντος καὶ τὰ πραττόμενα ἀγνοοῦντος. ἐπεὶ δὲ ταῦτα διάπυστα τῷ δήμῳ ἐγένετο, ἐν ταραχῇ πολλῇ πάντες ἦσαν, καὶ δεδιότες τὴν δύναμιν τοῦ Σεβήρου τὰ ἐκείνου φρονεῖν προσεποιοῦντο, τοῦ μὲν ᾿Ιουλιανοῦ καταγινώσκοντες ἀνανδρίαν, τοῦ δὲ Νίγρου μέλλησίν τε καὶ ῥᾳθυμίαν· τὸν δὲ Σεβῆρον ἀκούοντες ἤδη παρόντα ἐθαύμαζον. 3 ὁ δὲ ᾿Ιουλιανὸς πολλῇ καταλαμβανόμενος ἀφασίᾳ τε καὶ ἀπορίᾳ, ὅπως χρήσεται τοῖς πράγμασιν οὐκ εἰδώς, ἀθροισθῆναι κελεύσας τὴν σύγκλητον καταπέμπει γράμματα, δι' ὧν ἐσπένδετο δὴ πρὸς τὸν Σεβῆρον καὶ αὐτοκράτορα ἀναδείξας κοινωνὸν τῆς βασιλείας ἐποιεῖτο. ἡ δὲ σύγκλητος ἐψηφίσατο μὲν ταῦτα, ὁρῶντες δὲ τὸν ᾿Ιουλιανὸν ἀποδειλιῶντα καὶ ἐν ἀπογνώσει, τῷ Σεβήρῳ πάντες ἤδη προσετίθεντο. 4 δύο δέ που ἢ τριῶν ἡμερῶν παραδραμουσῶν, ἐπείπερ ἤδη τὸν Σεβῆρον καὶ αὐτῇ τῇ πόλει ἐπιστησόμενον ἤκουον, καταφρονήσαντες τοῦ ᾿Ιουλιανοῦ συνίασιν εἰς τὸ συνέδριον, τῶν ὑπάτων κελευσάντων, οἳ τὰ τῆς ῾Ρώμης διοικεῖν εἰώθασιν ὁπηνίκα ἂν τὰ τῆς βασιλείας μετέωρα

2 παρεσκεύαζε] παρεσκευάζετο Reiske 3 ὑπηρετοῦσι ... ἐπαίδευεν] ὑπηρετῶν ἐπὶ (h.v. add g[corr]) νώτων φέρειν ἐπειρᾶτο (φερ. ἐπ. add. g[corr]) παιδεύειν οἰόμενος i 5 διαταράξειν] δ θέᾳ ταράξειν x 12 αὐτοὺς] ἑαυτοὺς O <...>] ante πολλοὶ lacunam statui, quam ita explerem <οἱ μὲν τὰ προάστεια διὰ φρουρᾶς εἶχον>, post πολλοὶ Reiske, qui ita refingebat <μὲν μεθ' ἡμέραν, ἔτι δὲ πλείους νύκτωρ εἰς ῾Ρώμην> λανθάνοντες 13 ὑποκρύπτοντες] ἐπικρύπτοντες i 14 σχήματι] Io β l σχήμασι x 19 ἀνανδρίαν] ἀνανδρείαν Io O 20 παρόντα] προσιόντα Steph. P 21 χρήσεται] χρήσαιτο O 22 οὐκ εἰδώς] del. Nauck 31 μετέωρα ᾖ] ᾖ om.

ᾖ. 5 συνελθόντες τοίνυν περὶ τῶν πρακτέων ἐσκέπτοντο, τοῦ Ἰουλιανοῦ ἔτι ὄντος ἐν τῇ βασιλείῳ αὐλῇ καὶ τὰς παρούσας ὀδυρομένου τύχας, ἱκετεύοντός τε <...> ἐξομόσασθαι τὴν ἀρχὴν καὶ παραχωρῆσαι πάσης τῆς δυναστείας τῷ Σεβήρῳ. 6 ὡς δὲ ἔμαθεν ἡ σύγκλητος τὸν Ἰουλιανὸν οὕτω κατεπτηχότα, τὴν δὲ δορυφόρων φρουρὰν διὰ δέος τοῦ Σεβήρου αὐτὸν ἐγκαταλιποῦσαν, ψηφίζεται τὸν μὲν ἀναιρεθῆναι, ἀποδειχθῆναι δὲ μόνον αὐτοκράτορα τὸν Σεβῆρον· πρεσβείαν τε πρὸς αὐτὸν ἐκπέμπουσι διὰ τῶν ἐν ἀρχαῖς ὄντων καὶ τῶν ἐξοχωτάτων τῆς βουλῆς, πάσας τε αὐτῷ προσφέρει τὰς σεβασμίους τιμάς. 7 ἐπὶ δὲ τὸν Ἰουλιανὸν εἷς τῶν χιλιαρχούντων ἀναπέμπεται, ἀποκτείνων ἄνανδρον καὶ ἄθλιον πρεσβύτην, ἰδίοις χρήμασιν ὠνησάμενον οὕτω πονηρὸν τέλος.

13 ὃ μὲν οὖν εὑρεθεὶς ἔρημός τε καὶ ὑπὸ πάντων καταλειφθείς, αἰσχρῶς ὀλοφυρόμενος ἐφονεύθη· ἐπεὶ δὲ τὰ παρὰ τῆς συγκλήτου ἐδηλώθη τῷ Σεβήρῳ ἥ τε τοῦ Ἰουλιανοῦ ἀναίρεσις, ἤρθη καὶ εἰς μειζόνων πραγμάτων ἐλπίδα, καὶ σοφίσματι ἐχρήσατο, ὡς ἂν χειρώσαιτο καὶ αἰχμαλώτους τοὺς τὸν Περτίνακα ἀνῃρηκότας λάβοι. ἐπιστέλλει μὲν οὖν καὶ ἰδίᾳ λανθάνοντα γράμματα τοῖς τε χιλιάρχοις καὶ τοῖς ἑκατοντάρχοις ὑπισχνούμενος μεγάλα, ὅπως πείσειαν τοὺς ἐν τῇ Ῥώμῃ στρατιώτας ὑπακούειν εὐπειθῶς τοῖς ὑπὸ τοῦ Σεβήρου κελευομένοις· 2 ἐκπέμπει δὲ καὶ κοινὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸ στρατόπεδον, κελεύων καταλιπεῖν μὲν ἐν τῷ στρατοπέδῳ πάντα, αὐτοὺς δὲ ἐξελθεῖν εἰρηνικῷ σχήματι, ὥσπερ εἰώθασι θύοντος

O ante μετέωρα add. A 2 ἔτι ὄντος] ἔτι ἐντὸς ὄντος φ ἔτι ὄντος ἐντὸς A 3 ἱκετεύοντός τε <...>] lac. ind. Schwartz, quam <καὶ μέλλοντος> supplebat; ego de <καὶ βουλευομένου> vel <μὴ ἀναιρεθῆναι, εἰ φθάσειεν> cogitavi 6 δορυφόρων] f g^{corr} φ δορύφορον x 9 ἐν ἀρχαῖς ὄντων] ὄντων ἀξιωτάτων A ἀρχόντων ὄντων φ 10 τε] om. i προσφέρει] προσφέρειν i 11 σεβασμίους] σεβασμίας O 12 ἀποκτείνων] φ g ἀποκτεῖναι A non dispicitur f ἀποκτενῶν Mend., sed cf. 3.2.10 quaeque ibi adnotavi 15 τε καὶ ... καταλειφθείς] om. Io offenditque Mend. 18 ἤρθη καὶ] ἤρθη i καὶ σοφίσματι] ante καὶ lac. susp. Mend. 20 ἐπιστέλλει μὲν] μὲν post ἰδίᾳ x transp. Bekk.^{2} καὶ ἰδίᾳ] κατ' ἰδίαν conieci, servato μὲν ante λανθάνοντα; sed Herodianus semper ἰδίᾳ, numquam κατ' ἰδίαν pro "privatim" utitur οὖν] δὲ i 23 ὑπὸ] ἀπὸ O 24 ἐκπέμπει ... ἐξελθεῖν] ἐκπέμπει δὲ καὶ δήλωσιν δι' ἧς (δὲ καὶ δη. δι' ἧς add. g$^{corr.}$) κελεύει τὰ μὲν ὅπλα αὐτοὺς καταλιπεῖν ἐν τῷ στρατοπέδῳ πάντας δὲ ἐξελθεῖν i 25 πάντα] <τὰ ὅπλα> πάντα Stav. ex i, sed cf. 7.9.7 26 εἰρηνικῷ] <ἐν> εἰρηνικῷ Schwartz, sed cf. 3.11.2,

ἢ ἑορτάζοντος βασιλέως προπομπεύειν, ὀμόσαι τε εἰς τὸ Σεβήρου ὄνομα, καὶ μετ᾽ ἀγαθῶν ἐλπίδων ἐλθεῖν ὡς μέλλοντας τὸν Σεβῆρον δορυφορήσειν. 3 πιστεύσαντες δὴ οἱ στρατιῶται τοῖς ἐπεσταλμένοις, πεισθέντες τε ὑπὸ τῶν χιλιαρχούντων, τὰ μὲν ὅπλα κατέλιπον πάντα, αὐτοὶ δὲ ἐν μόναις ταῖς πομπικαῖς ἐσθῆσι δαφνηφοροῦντες ἠπείγοντο. ὡς δὲ πρὸς τῷ στρατοπέδῳ τοῦ Σεβήρου ἐγένοντο, ἠγγέλησάν τε ἀφικόμενοι εἰς τὸ πεδίον, οὗ αὐτοὺς ὁ Σεβῆρος συνελθεῖν <...> κελεύει ὡς δὴ δεξιωσόμενος καὶ προσαγορεύσων. 4 ὡς δὲ ἀνελθόντα αὐτὸν ἐπὶ τὸ βῆμα προσῆλθον ὁμοθυμαδὸν εὐφημήσοντες, πάντες ὑφ᾽ ἑνὶ συνθήματι συλλαμβάνονται· προείρητο γὰρ τῷ τοῦ Σεβήρου στρατῷ, ὁπηνίκα ἂν στῶσιν εἰς τὸν βασιλέα ἀποβλέποντες μετέωρόν τε τὴν γνώμην ἔχοντες, κυκλώσασθαι αὐτοὺς πολεμίῳ νόμῳ, καὶ τιτρώσκειν μὲν ἢ παίειν μηδένα, συνέχειν δὲ καὶ φρουρεῖν φράξαντας ἐν κύκλῳ τοῖς ὅπλοις, τάς τε διβολίας καὶ τὰ δόρατα ἐπισείειν, ὡς δέει τοῦ τρωθῆναι γυμνοί τε πρὸς ὡπλισμένους καὶ ὀλίγοι πρὸς πολλοὺς μὴ μάχοιντο. 5 ἐπεὶ δὲ αὐτοὺς ὥσπερ σαγηνεύσας ἐντὸς τῶν ὅπλων δοριαλώτους εἶχε, μεγάλῃ βοῇ καὶ θυμοειδεῖ τῷ πνεύματι ἔλεξε πρὸς αὐτοὺς τοιάδε· "ὅτι μὲν ὑμῶν καὶ σοφίᾳ κρείττους ἐσμὲν καὶ δυνάμει στρατοῦ καὶ συμμάχων πλήθει, ἔργῳ ὁρᾶτε· εἴληφθε γοῦν ῥᾳδίως καὶ ἀκονιτί γε ἑαλώκατε. ἔστι δ᾽ ἐν ἐμοὶ ὅ τι ποτ᾽ ἂν ὑμᾶς δρᾶσαι θελήσω, καὶ πρόκεισθε ἤδη θύματα τῆς ἡμετέρας ἐξουσίας. 6 εἰ μὲν οὖν ὑμῖν πρὸς τὰ τετολμημένα τιμωρίαν ζητεῖ τις, οὐδ᾽ ἔστιν εὑρεῖν δίκην τὴν ἐπιτεθησομένην ἀξίαν τῶν πεπραγμένων. σεμνὸν πρεσβύτην καὶ βασιλέα χρηστόν, ὃν ἐχρῆν σῴζειν καὶ δορυφορεῖν, ἐφονεύσατε· τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν ἔνδοξον οὖσαν ἀεί, ἣν καὶ οἱ πρόγονοι ἢ δι᾽ ἀνδρείας ἐναρέτου ἐκτήσαντο ἢ δι᾽ εὐγένειαν διεδέξαντο, ταύτην αἰσχρῶς καὶ ἀτίμως ὥσπερ τι τῶν ἰδιωτικῶν κειμηλίων ἐπ᾽ ἀργυρίῳ

5.3.6, 5.7.4 θύοντος ἢ ἑορτάζοντος] θύοντες ἢ ἑωρτάζοντες O 8 οὗ] οὕτως f $g^{corr.}$ om. P post ἀφικόμενοι distinguens <...>] lacunam indicavi (post κελεύει Mend.), quam ita explerem <ἐκέλευε, περὶ τὸ βῆμα ἀθροισθῆναι> 15 φρουρεῖν] διαφρουρεῖν O φράξαντας] φυλάξαντας O διβολίας] Livineius διαβολίας x 18 δοριαλώτους] g δορυαλώτους f O del. Mend. 22 ἀκονιτί] $g^{corr.}$ e P Steph. ἄκοντί f g O ἔστι] ἐστὲ i 23 πρόκεισθε] πρόσκεισθε O 24 ὑμῖν] Schwartz ὑμεῖς x 25 ζητεῖ τις] Schwartz ζητεῖτε x οὐδ'] οὐδὲν O ἐπιτεθησομένην] ἐπιθησομένην O 27 τὴν Ῥωμαίων] τὴν δὲ Ῥωμαίων O 29 διεδέξαντο] ἐδέξαντο O

κατηλλάξασθε. 7 ἀλλ' οὐδ' αὐτόν, ὃν οὕτως ἄρχοντα εἵλεσθε, φυλάξαι ἢ σῶσαι ἐδυνήθητε, ἀνάνδρως δὲ προυδώκατε. ἐπὶ τηλικούτοις δὴ ἁμαρτήμασί τε καὶ τολμήμασι μυρίων ἄξιοι θανάτων, ἥν τις ὁρίσαι θέλῃ τὴν ἀξίαν τιμωρίαν, ἐστέ. ἀλλὰ τί μὲν χρὴ παθεῖν ὑμᾶς, ὁρᾶτε· ἐγὼ δὲ φείσομαι μὲν ὑμῶν ὡς μὴ φονεῦσαι, οὐδὲ τὰς ὑμετέρας χεῖρας μιμήσομαι· 8 ἐπεὶ δὲ μήτε ὅσιον μήτε δίκαιον ἔτι βασιλέα ὑμᾶς δορυφορεῖν καὶ ἐς τὸν ὅρκον ἀσεβήσαντας καὶ ἐμφυλίῳ καὶ βασιλικῷ αἵματι τὰς δεξιὰς μιάναντας τήν τε πίστιν καὶ τὸ ἐχέγγυον τῆς φρουρᾶς προδόντας, τὰς μὲν ψυχὰς καὶ τὰ σώματα δῶρον τῆς ἐμῆς φιλανθρωπίας ἕξετε, τοῖς δὲ περιειληφόσιν ὑμᾶς στρατιώταις κελεύω ἀποζῶσαί τε ὑμᾶς, καὶ ἀποδύσαντας εἴ τινας περίκεισθε ἐσθῆτας στρατιωτικάς, γυμνοὺς ἀποπέμπειν. 9 παραγγέλλω τε ὑμῖν ἀπιέναι ὡς πορρωτάτω τῆς Ῥώμης, ἀπειλῶ τε καὶ διόμνυμι καὶ προαγορεύω κολασθήσεσθαι κεφαλικῶς, εἴ τις ὑμῶν ἐντὸς ἑκατοστοῦ σημείου ἀπὸ τῆς Ῥώμης φανείη." 10 ταῦτα κελεύσαντος αὐτοῦ, προσδραμόντες οἱ Ἰλλυρικοὶ στρατιῶται τά τε ξιφίδια περιαιροῦσιν αὐτῶν ἃ παρῃώρηντο τῷ ἀργύρῳ καὶ τῷ χρυσῷ εἰς πομπὴν κεκοσμημένα, τάς τε ζώνας καὶ τὰς ἐσθῆτας καὶ εἴ τι σύμβολον ἔφερον στρατιωτικόν, ἀφαρπάσαντες γυμνοὺς ἐξέπεμπον. 11 οἳ δὲ ὑπεῖκον προδεδομένοι καὶ σοφίσματι ἑαλωκότες· τί γὰρ ἐνῆν δρᾶσαι γυμνοῖς πρὸς ὡπλισμένους καὶ ὀλίγοις πρὸς πολλούς; ἀπῄεσαν δὴ ὀδυρόμενοι, καὶ ἠγάπων μὲν τὴν δοθεῖσαν σωτηρίαν, μετεγίνωσκον δὲ ἐπὶ τῷ ἀνόπλους ἐλθεῖν, αἰσχρῶς καὶ ἐφυβρίστως ἑαλωκότες. 12 ἐκέχρητο δὲ καὶ ἄλλῳ ὁ Σεβῆρος σοφίσματι· δεδιὼς γὰρ μὴ ἄρα μετὰ τὸ ἀποζωσθῆναι ἐν ἀπογνώσει γενόμενοι ἀναδράμωσιν εἰς τὸ στρατόπεδον καὶ τὰ ὅπλα ἀναλάβωσι, προύπεμψε λογάδας τε καὶ ὅσους

1 ὃν οὕτως ἄρχοντα εἵλεσθε] ὃν εἵλεσθε ἄρχοντα O 2 ἐδυνήθετε] ἠδυνήθητε i ἀνάνδρως] ὡς ἀνάνδρως O 4 θέλῃ] θέλοι i 6 οὐδὲ] Bekk.[2] οὔτε x ἐπεὶ δὲ] e Steph. ἐπειδὴ x 8 τὰς δεξιὰς] δεξιὰς O 10 μὲν] Steph. δὲ i om. O 11 δὲ] Steph. τε x περιειληφόσιν] προειληφόσιν O στρατιώταις] στρατιώτας i 14 τε καὶ] τε i διόμνυμι] διόμνυμαι i 16 ἑκατοστοῦ] ἕκαστος τοῦ A ἑκαστοστοῦ B ἑκαστοστοῦ V 17 Ἰλλυρικοὶ] f Ἰλλυριοὶ g O 18 ἀργύρῳ] ἀργυρίῳ i 21 προδεδομένοι] scil. a tribunis militum, cf. 2.13.1-3 25 τῷ] τὸ O ἀνόπλους] ἀνόπλως i 28 εἰς] ἐπὶ i 29 προύπεμψε] προύπεμπε O λογάδας τε καὶ ὅσους] scripsi praeeunte Reiskio (λογάδας ὅσους) λογάδας ἐπιλέκτους τε ὅσους i τε λογάδας ἐπιλέκτους καὶ ὅσους O

γενναιοτάτους ἠπίστατο, δι᾽ ἑτέρων ὁδῶν καὶ ἀτραπῶν, ὡς λαθόντες τό τε στρατόπεδον ἐπεισέλθοιεν ἀνδρῶν κενόν, καὶ τὰ ὅπλα καταλαβόντες, εἰ ἐπίοιεν, ἀποκλείσαιεν αὐτούς. δίκην μὲν δὴ ταύτην ἔδοσαν οἱ τοῦ Περτίνακος φονεῖς·

14 ὁ δὲ Σεβῆρος σὺν παντὶ τῷ λοιπῷ στρατῷ ὡπλισμένῳ ἐς τὴν Ῥώμην ἀφικνεῖται, ἔκπληξίν τε καὶ δέος ἅμα τῷ ὀφθῆναι τοῖς Ῥωμαίοις ἐνέβαλε τοῖς οὕτω τετολμημένοις τε καὶ εὐτυχηθεῖσιν ἔργοις. ὁ δὲ δῆμος καὶ ἡ σύγκλητος δαφνηφοροῦντες ὑπεδέχοντο πρῶτον ἀνθρώπων καὶ βασιλέων ἀναιμωτί τε καὶ ἀκονιτὶ τοσαῦτα κατωρθωκότα. 2 πάντα γὰρ ἐν αὐτῷ ἐθαυμάζετο, μάλιστα δὲ τὸ ἀγχίνουν τῆς γνώμης τό τε τῶν πόνων γενναῖον καὶ τὸ εἰς τὰ τολμώμενα ἅμα τῷ θαρραλέῳ εὔελπι. ἐπεὶ τοίνυν ὅ τε δῆμος αὐτὸν ὑποδεξάμενος εὐφήμησεν ἥ τε σύγκλητος ἐπὶ ταῖς τῆς πόλεως εἰσόδοις προσηγόρευσεν, ἀνελθὼν εἰς τὸ τοῦ Διὸς τέμενος καὶ θύσας, ἔν τε τοῖς λοιποῖς ἱεροῖς νόμῳ βασιλικῷ καλλιερήσας, ἀνῆλθεν εἰς τὰ βασίλεια. 3 τῆς δὲ ἐπιούσης κατελθὼν εἰς τὴν σύγκλητον λόγους ἐπιεικεῖς πάνυ καὶ χρηστῶν ἐλπίδων μεστοὺς ἐποιεῖτο πρὸς πάντας, καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ δεξιούμενος, λέγων ἥκειν μὲν ἔκδικος τοῦ Περτίνακος φόνου, τὴν δ᾽ ἀρχὴν παρέξειν <...> καὶ εἴσοδον ἀριστοκρατίας, μήτε δὲ ἄκριτόν τινα φονευθήσεσθαι ἢ δημευθήσεσθαι, μήτε συκοφαντοῦντος ἀνέξεσθαι, ἀλλὰ βαθυτάτην εὐδαιμονίαν τοῖς ἀρχομένοις παρέξειν, καὶ πάντα πράξειν ἐς ζῆλον τῆς Μάρκου ἀρχῆς, ἕξειν δὲ τοῦ Περτίνακος οὐ μόνον τοὔνομα ἀλλὰ καὶ τὴν γνώμην. 4 τοιαῦτά τινα λέγων ὑπηγάγετο τοὺς πλείστους εἰς εὔνοιαν καὶ πίστιν ὧν ὑπισχνεῖτο. ἦσαν δέ τινες τῶν πρεσβυτέρων καὶ γνωριζόντων αὐτοῦ τὸν τρόπον, οἳ προύλεγον λανθάνοντες, ὅτι ἄρα εἴη ἀνὴρ πολύτροπός τις καὶ μετὰ τέχνης εἰδὼς προσφέρεσθαι πράγμασιν, ὑποκρίνασθαί τε καὶ προσποιήσασθαι πᾶν ὁτιοῦν ἱκανώτατος, ἔτι δ᾽ ἀνύσαι καὶ τὸ χρειῶδες καὶ τὸ λυσιτελὲς αὐτῷ· ὅπερ καὶ ὕστερον ἔργῳ

2 τό τε στρατόπεδον] τῶν τε στρατοπέδων O ἐπεισέλθοιεν] ὑπεισέλθοιεν Sylb. κενόν] κενῶν O 3 τὰ ὅπλα καταλαβόντες] mihi suspecta ἐπίοιεν] ἀπίοιεν O 10 κατωρθωκότα] κατορθωκότα O 14 εἰς τὸ] εἰς τε O 16 τῆς δὲ ἐπιούσης] τῇ δὲ ἐπιούσῃ i 20 παρέξειν <...>] παρέξειν <κοινὴν> Mend. παρέξειν <πραεῖαν> Herw. ἀριστοκρατίας] ἀριστοκρατίᾳ Reiske 21 δὲ] δ᾽ O 22 βαθυτάτην] Steph. βαρυτάτην x 29 ὑποκρίνασθαί] ὑποκρίνεσθαί O 30 ἔτι δ᾽] Wolf ἔστιν x 31 καὶ τὸ λυσιτελὲς] καὶ λυσιτελὲς O καὶ ὕστερον ἔργῳ] ἔργῳ καὶ ὕστερον i

δέδεικται. 5 διατρίψας οὖν ὀλίγον χρόνον ὁ Σεβῆρος ἐν τῇ Ῥώμῃ, καὶ νομὰς ἐπιδοὺς τῷ δήμῳ μεγαλοφρόνως, <θέας> τε ἐπιτελέσας, τοῖς τε στρατιώταις πολλὰ δωρησάμενος, καὶ τοὺς ἀκμαιοτάτους ἐπιλεξάμενος ἐς τὸ δορυφόρους εἶναι τῆς βασιλείας τόπῳ τῶν ἀπεζωσμένων, ἐπὶ τὴν ἀνατολὴν ἠπείγετο· 6 ἔτι γὰρ μέλλοντος καὶ ὑπτιάζοντος τοῦ Νίγρου, τῇ τε Ἀντιοχείᾳ ἐντρυφῶντος, ἐπιστῆναι μηδὲ προσδοκώμενος ἤθελεν, ὅπως ἀπαράσκευον αὐτὸν λάβοι. τούς τε οὖν στρατιώτας ἐκέλευσε παρασκευάζεσθαι πρὸς τὴν ἔξοδον, συνεκρότει τε καὶ πανταχόθεν στράτευμα, ἔκ τε τῶν κατὰ τὴν Ἰταλίαν πόλεων νεανίας μεταπεμπόμενος καὶ στρατεύων, εἴ τέ τι ἦν ἐν τῷ Ἰλλυρικῷ τοῦ στρατιωτικοῦ λείψανον, κατελθὸν ἐπὶ Θρᾴκην ἐκέλευεν αὐτῷ συντυχεῖν. 7 ἐξήρτυε δὲ καὶ στόλον ναυτικόν, καὶ πάσας τὰς κατὰ τὴν Ἰταλίαν τριήρεις ὁπλιτῶν πληρώσας ἐξέπεμπε. πολλή τε αὐτῷ καὶ παντοδαπὴ δύναμις μεγίστῳ τάχει συνεσκευάσθη· ᾔδει γὰρ οὐ μικρᾶς δυνάμεως δεόμενος πρὸς πᾶσαν τὴν ἀντικειμένην ἤπειρον Εὐρώπῃ τὰ Νίγρου φρονοῦσαν.

15 τὰ μὲν δὴ πρὸς τὸν πόλεμον γενναίως εὐτρέπιζεν, ἅτε δὲ ἀνὴρ προμηθής τε καὶ νήφων ὑπώπτευε τὴν ἐν Βρεττανίᾳ δύναμιν πολλήν τε οὖσαν καὶ μεγίστην ἀνδρῶν τε μαχιμωτάτων. ἦρχε δ' αὐτῆς πάσης Ἀλβῖνος, ἀνὴρ τὸ μὲν γένος τῶν ἐκ συγκλήτου εὐπατριδῶν, ἐν πλούτῳ δὲ καὶ τρυφῇ ἐκ πατέρων ἀνατραφείς. 2 τοῦτον τοίνυν ἠθέλησεν ὁ Σεβῆρος σοφίσματι προλαβὼν οἰκειώσασθαι, μή πως ἄρα τοιαῦτα ἔχων ἐναύσματα εἰς βασιλείας ἐπιθυμίαν, θαρρῶν [ἢ] πλούτῳ καὶ γένει δυνάμει τε στρατοῦ γνώσει τε τῇ παρὰ Ῥωμαίοις, ἐπιθῆται τοῖς πράγμασι καὶ τὴν Ῥώμην οὐ πολύ τι ἀφεστῶσαν ἐκείνου κατὰ τὴν ἀνατολὴν ἀσχοληθέντος ὑποποιήσηται. 3 τιμῇ τοίνυν προσποιήτῳ δελεάζει τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἄλλως μὲν ὄντα τὴν γνώμην χαῦνον καὶ ἁπλοϊκώτερον, τότε δὲ καὶ πολλὰ διὰ γραμμάτων ὀμόσαντι τῷ Σεβήρῳ πιστεύσαντα. Καίσαρα δὴ αὐτὸν ἀποδεικνύει, φθάσας αὐτοῦ τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τῇ τῆς ἐξουσίας κοινωνίᾳ. 4 ἐπιστέλλει δὲ αὐτῷ φιλικώτατα γράμματα δῆθεν, ἱκετεύων ἐπιδοῦναι αὐτὸν εἰς τὴν τῆς ἀρχῆς φροντίδα· δεῖσθαι

1 οὖν] b V γοῦν x 2 ἐπιδοὺς] g ἐπιδιδοὺς x <θέας>] add. Steph. 3 τοῖς τε στρατιώταις] τούς τε στρατιώτας O πολλὰ] πολλοῖς Mend. 14 κατὰ τὴν] κατὰ i 17 Εὐρώπῃ] AV (τῇ Εὐρώπῃ A, sed cf. 6.2.2) Εὐρώπην x 23 σοφίσματι] ἐν σοφίσματι O 25 [ἢ]] om. A 31 δὴ] Steph. P δὲ i δ' O

γὰρ ἀνδρὸς εὐγενοῦς καὶ τοιούτου τήν τε ἡλικίαν ἔτι ἀκμάζοντος αὐτὸν ὄντα πρεσβύτην καὶ ὑπὸ νόσου ἀρθρίτιδος ἐνοχλούμενον, τῶν τε παίδων αὐτῷ ὄντων πάνυ νηπίων. οἷς πιστεύσας ὁ 'Αλβῖνος τὴν τιμὴν ὑπεδέξατο ἀσπαστῶς, ἀγαπήσας ἄνευ μάχης καὶ κινδύνου λαβεῖν ταῦτα ὧν ὠρέγετο. 5 ὁ δὲ Σεβῆρος καὶ πρὸς τὴν σύγκλητον τὰ αὐτὰ ἀνενεγκών, ὡς ἂν μᾶλλον αὐτὸν εἰς πίστιν ὑπαγάγοιτο, νομίσματά τε αὐτοῦ κοπῆναι ἐπέτρεψε, καὶ ἀνδριάντων ἀναστάσεσι ταῖς τε λοιπαῖς τιμαῖς τὴν δοθεῖσαν χάριν ἐπιστώσατο. ἐπεὶ δὲ αὐτῷ τὰ πρὸς τὸν 'Αλβῖνον διὰ σοφίας ἀσφαλῶς εἶχεν, οὐδέ τι δέος ἦν ἀπὸ Βρεττανίας, τό τε 'Ιλλυρικὸν στράτευμα σὺν αὐτῷ πᾶν εἶχε, διῳκῆσθαι νομίζων πάντα λυσιτελῶς τῇ ἑαυτοῦ ἀρχῇ, ἐπὶ τὸν Νίγρον ἠπείγετο. 6 τῆς μὲν οὖν ὁδοιπορίας τοὺς σταθμούς, καὶ τὰ καθ' ἑκάστην πόλιν αὐτῷ λεχθέντα, καὶ σημεῖα θείᾳ προνοίᾳ δόξαντα πολλάκις φανῆναι, χωρία τε ἕκαστα καὶ παρατάξεις, καὶ τὸν τῶν ἑκατέρωθεν πεσόντων ἀριθμὸν στρατιωτῶν ἐν ταῖς μάχαις, ἱστορίας τε πολλοὶ συγγραφεῖς καὶ ποιηταὶ μέτρῳ πλατύτερον συνέταξαν, ὑπόθεσιν ποιούμενοι πάσης τῆς πραγματείας τὸν Σεβήρου βίον. 7 ἐμοὶ δὲ σκοπὸς ὑπάρχει ἐτῶν ἑβδομήκοντα πράξεις πολλῶν βασιλέων συντάξαντι γράψαι, ἃς αὐτὸς οἶδα. τὰ κορυφαιότατα τοίνυν καὶ συντέλειαν ἔχοντα τῶν κατὰ μέρος πεπραγμένων Σεβήρῳ ἐν τοῖς ἑξῆς διηγήσομαι, οὐδὲν οὔτε πρὸς χάριν εἰς ὕψος ἐξαίρων, ὥσπερ ἐποίησαν οἱ κατ' ἐκεῖνον γράψαντες, οὔτε παραλείπων εἴ τι λόγου καὶ μνήμης ἄξιον.

5 ὧν] ἁ O 7 εἰς] ἐς O ὑπαγάγοιτο] ὑπαγάγοι O 10 οὐδέ τι] οὐδ' ἔτι Sylb. 12 διῳκῆσθαι] Sylb. P διοικεῖσθαι x 13 οὖν] om. O 14 καὶ τὰ] om. O 17 ἐν] τῶν ἐν O 18 μέτρῳ] μέτρων i 21 συντάξαντι] συνάξαντι i 24 κατ' ἐκεῖνον] τὰ ἐκείνου O 25 παραλείπων εἴ τι] παραλιπὼν ὅ τι O

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Τὸ μὲν δὴ Περτίνακος τέλος καὶ Ἰουλιανοῦ καθαίρεσις, ἥ τε Σεβήρου εἰς τὴν Ῥώμην ἄφιξις, ἥ τε ἐπὶ Νίγρον ἔξοδος, ἐν τῷ πρὸ τούτου συγγράμματι δεδήλωται· ὁ δὲ Νίγρος, ἐπεὶ ἠγγέλη αὐτῷ μηδέν τι τοιοῦτον προσδεχομένῳ κατειληφὼς μὲν τὴν Ῥώμην ὁ Σεβῆρος, ὑπό τε τῆς συγκλήτου αὐτοκράτωρ ἀναδειχθείς, ἄγων δὲ πάντα ἐπ᾽ αὐτὸν τὸν Ἰλλυρικὸν στρατὸν πεζήν τε καὶ ναυτικὴν δύναμιν ἄλλην, ἐν μεγίστῃ ταραχῇ ἦν, διέπεμπέ τε κατὰ ἔθνη πρὸς τοὺς ἡγουμένους, τάς τε εἰσόδους πάσας καὶ λιμένας φυλάττεσθαι κελεύων. 2 ἔπεμπε δὲ καὶ πρὸς τὸν βασιλέα Παρθυαίων τε καὶ Ἀρμενίων καὶ Ἀτρηνῶν, συμμάχους αἰτῶν. ὁ μὲν οὖν Ἀρμένιος ἀπεκρίνατο μηδετέρῳ συμμαχήσειν, ἀγαπητῶς δὲ τὰ ἑαυτοῦ φυλάξειν ἤδη προσιόντος Σεβήρου· ὁ δὲ Παρθυαῖος ἐπιστέλλειν ἔφη τοῖς σατράπαις δύναμιν ἀθροίζειν· οὕτω γὰρ εἴωθεν, ὁπηνίκα ἂν δεηθῇ στρατὸν συλλέγειν, τῷ μὴ ἔχειν μισθοφόρους καὶ συνεστὸς στρατιωτικόν. 3 Ἀτρηνοὶ δὲ ἦλθον αὐτῷ τοξόται σύμμαχοι, πέμψαντος Βαρσημίου, ὃς τῶν τόπων ἐβασίλευε. τὸ δὲ λοιπὸν στρατιωτικὸν ἤθροιζεν ἐκ τῶν ἐκεῖ στρατοπέδων· πάμπλειστοι δὲ καὶ τῶν δημοτῶν τῆς Ἀντιοχείας, μάλιστα ὑπὸ κουφότητος [νεανίαι] καὶ τῆς περὶ τὸν Νίγρον σπουδῆς, ἐπέδοσαν αὐτοὺς ἐς στρατείαν, προπετῶς μᾶλλον ἢ ἐμπείρως τοῦτο ποιοῦντες. 4 ἐκέλευε δὲ καὶ τοῦ Ταύρου ὄρους τὰ στενὰ καὶ κρημνώδη διαφράττεσθαι γενναίοις τείχεσί τε καὶ ἐρύμασι, πρόβλημα ὀχυρὸν νομίζων τῶν ἐν τῇ ἀνατολῇ ὁδῶν τὸ δύσβατον τοῦ ὄρους· ὁ γὰρ Ταῦρος μεταξὺ ὢν Καππαδοκίας τε καὶ Κιλικίας διακρίνει τά τε τῇ ἄρκτῳ καὶ τὰ τῇ ἀνατολῇ ἔθνη προσκείμενα.

1 Ἰουλιανοῦ] <ἡ>Ἰουλιανοῦ Mend., sed cf. 5.4.2 quaeque ibi adnotavi 4 προσδεχομένῳ] προσδεχόμενος i κατειληφὼς] ὡς κατειληφὼς O 7 ἄλλην] scilicet praeter Illyricam 11 συμμάχους] συμμαχίαν Steph. male 13 ἐπιστέλλειν] ἐπιστελεῖν Steph., sed cf. 1.6.7 quaeque ibi adnotavi 15 συνεστὸς] σὺν αὐτῷ O 17 τῶν τόπων] iniuria vexatum, cf. Sozom. *HE* 2.22.5 18 πάμπλειστοι] Nauck πᾶν. πλεῖστοι x 20 [νεανίαι]] delevi νεανικῆς Stroth <ἅτε> νεανίαι Reiske αὐτοὺς] ἑαυτοὺς A V 21 ἐς] εἰς A V στρατείαν] στρατιὰν O 22 καὶ κρημνώδη] om. O 25 Καππαδοκίας τε] Καππαδοκίας i 26 καὶ τὰ] καὶ O

5 προύπεμψέ τε καὶ στρατιὰν προκαταληψομένην τὸ Βυζάντιον, πόλιν τῶν ἐπὶ Θρᾴκης μεγίστην τότε καὶ εὐδαίμονα, πλήθει τε ἀνδρῶν καὶ χρημάτων ἀκμάζουσαν· κειμένη γὰρ ἐπὶ τῷ στενοτάτῳ τῆς Προποντίδος πορθμῷ προσόδοις ταῖς ἀπὸ θαλάσσης τελῶν τε καὶ ἁλείας μεγάλως ὠφελεῖτο, γῆν τε πολλὴν καὶ εὐδαίμονα κεκτημένη ἐξ ἑκατέρου τῶν στοιχείων πλεῖστα ἐκέρδαινεν. 6 ὅθεν αὐτὴν οὖσαν δυνατωτάτην ὁ Νίγρος προκαταλαβεῖν ἠθέλησε, καὶ μάλιστα ἐλπίζων δύνασθαι κωλύειν τὴν ἀπὸ τῆς Εὐρώπης ἐς τὴν ᾿Ασίαν κατὰ τὸν πορθμὸν διάβασιν. περιτετείχιστό τε γενναίῳ τε καὶ μεγίστῳ ἡ πόλις τείχει, πεποιημένῳ μυλίτου λίθου εἰς τετράγωνον εἰργασμένου, τοσαύτῃ τε συναφείᾳ καὶ κολλήσει ὡς μηδένα οἴεσθαι τὸ ἔργον σύνθετον, ἑνὸς δὲ λίθου πᾶν πεποιῆσθαι. 7 ἔτι γοῦν καὶ νῦν τὰ μένοντα αὐτοῦ ἐρείπια καὶ λείψανα ἰδόντι θαυμάζειν ἐστὶ καὶ τὴν τέχνην τῶν τὴν ἀρχὴν κατασκευασάντων καὶ τὴν †ἀρχὴν† τῶν ὕστερον καθῃρηκότων. ὁ μὲν δὴ Νίγρος οὕτως ἐξήρτυε τὰ καθ' ἑαυτὸν προμηθέστατα καὶ ἀσφαλέστατα, ὡς ᾤετο·

2 ὁ δὲ Σεβῆρος ὡς ἔνι μάλιστα σὺν τῇ στρατιᾷ ἠπείγετο, μηδὲν ῥᾳθυμίᾳ μηδ' ἀναπαύλῃ νέμων. μαθὼν δὲ τὸ Βυζάντιον προκατειλημμένον, καὶ εἰδὼς ὀχυρώτατα τετειχισμένον, ἐπὶ Κύζικον τὸν στρατὸν ἐκέλευσε διαβαίνειν. 2 ὁ δὲ τῆς ᾿Ασίας ἡγούμενος Αἰμιλιανός, ᾧ τὴν πρόνοιαν καὶ στρατηγίαν ὁ Νίγρος ἐγκεχειρίκει, μαθὼν ἐπιόντα τὸν τοῦ Σεβήρου στρατὸν τὴν ἐπὶ Κύζικον καὶ αὐτὸς ἐτράπετο, ἄγων τὴν στρατιὰν πᾶσαν, ἣν αὐτὸς συνείλεκτο καὶ ἣν ὁ Νίγρος ἐπεπόμφει. ὡς δὲ συνέβαλεν ἑκατέρωθεν τὰ στρατεύματα, μάχαι καρτεραὶ γίνονται κατ' ἐκεῖνα τὰ χωρία, καὶ κρατεῖ τὸ Σεβήρου στράτευμα, φυγή τε καὶ τροπὴ καὶ φόνος πολὺς τῶν τοῦ Νίγρου στρατιωτῶν γίνεται, ὡς τῶν μὲν ἀνατολικῶν εὐθέως θραῦσαι τὴν ἐλπίδα, τῶν δὲ

1 προκαταληψομένην] καταληψομένην O 4 ταῖς] vetus correctio τοῖς f g[corr.] V τῆς A g B 5 θαλάσσης] θαλάττης i 6 κεκτημένη] κεκτημένην O ἑκατέρου] ἑκατέρων i 7 αὐτὴν] Reiske τὴν x 11 πεποιημένῳ] b Suid. πεποιημένη x μυλίτου λίθου] μυλίου λίθου A μυλίῳ τοῦ λίθου B V 12 κολλήσει] κολλήσει <ἡρμοσμένῳ> exspectabam 13 πᾶν] πάντα O 14 αὐτοῦ] om. O 15 †ἀρχὴν†] ἀρετὴν Stroth ἀλκὴν Reiske δύναμιν ego 18 μηδὲν] μηδὲ O 19 μηδ'] μηδὲ O νέμων] μένων O 22 πρόνοιαν] post hoc verbum lac. susp. Mend. 24 τὴν στρατιὰν] Bekk.[2] τε στρατιὰν x 25 συνείλεκτο] f συνέλεκτο g συνέλεξε O συνέβαλεν] g συνέβαλλεν f συνέβαλον O 29 ὡς] ὡς

Ἰλλυριῶν ἐπιρρῶσαι. 3 φασὶ δέ τινες προδοθέντα τὰ τοῦ Νίγρου πράγματα ὑπὸ Αἰμιλιανοῦ εὐθέως ἐν ἀρχῇ διαφθαρῆναι. διττὴν δὲ λέγουσι τῆς τοιαύτης προαιρέσεως τοῦ Αἰμιλιανοῦ τὴν αἰτίαν· οἳ μὲν γὰρ φθονοῦντα τῷ Νίγρῳ ἐπιβουλεῦσαι, ἀγανακτοῦντα ὅτι δὴ διάδοχος αὐτοῦ γενόμενος τῆς ἐν Συρίᾳ ἀρχῆς ἔμελλεν ἔσεσθαι κρείττων ἅτε βασιλεὺς καὶ δεσπότης, οἳ δέ φασιν αὐτὸν ἀναπεισθῆναι ὑπὸ τῶν παίδων ἐπιστειλάντων καὶ δεηθέντων ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας, οὓς ἐν τῇ Ῥώμῃ εὑρὼν ὁ Σεβῆρος συλλαβὼν εἶχεν ἐν φρουρᾷ. ἐχρήσατο γὰρ καὶ τούτῳ σοφίσματι προμηθεστάτῳ. 4 ἔθος ἦν τῷ Κομόδῳ κατέχειν τοὺς παῖδας τῶν εἰς τὰ ἔθνη πεμπομένων ἡγεμόνων, ὡς ἔχοι ὅμηρα τῆς τε εὐνοίας αὐτῶν καὶ τῆς πίστεως. εἰδὼς τοίνυν τοῦτο ὁ Σεβῆρος, ἅμα τῷ βασιλεὺς ἀναδειχθῆναι, καὶ τοῦ Ἰουλιανοῦ ἔτι περιόντος, πέμψας λάθρᾳ διὰ φροντίδος ἔσχε τοὺς παῖδας αὐτῷ τῆς Ῥώμης ἐκκλαπέντας μὴ εἶναι ἐν ἑτέρου ἐξουσίᾳ. 5 αὐτὸς δ' ἅμα τῷ τῆς Ῥώμης ἐπιβῆναι συλλαβὼν πάντας τοὺς τῶν ἡγεμόνων ἢ τῶν ὁτιδὴ πραττόντων κατὰ τὴν ἀνατολὴν καὶ πᾶσαν τὴν Ἀσίαν, φρουρᾷ δοὺς εἶχε σὺν αὐτῷ, ὅπως ἢ πόθῳ τῆς τῶν παίδων σωτηρίας οἱ ἡγεμόνες τὰ Νίγρου προδιδοῖεν, ἢ μένοντες ἐπὶ τῆς πρὸς ἐκεῖνον εὐνοίας φθάσωσί τι κακὸν παθεῖν διὰ τῆς τῶν παίδων ἀναιρέσεως ἢ δράσωσιν αὐτοί. 6 γενομένης δὲ τῆς ἥττης κατὰ τὴν Κύζικον ἔφευγον οἱ τοῦ Νίγρου, ὡς ἕκαστος ἐδύνατο σπεύδοντες, οἳ μὲν παρὰ τὰς ὑπωρείας τῆς Ἀρμενίας, οἳ δὲ τὴν ἐπὶ Γαλατίας τε καὶ †Ἀσίας†, φθάσαι θέλοντες τὸν Ταῦρον ὑπερβῆναι, ὡς ἐντὸς τοῦ ἐρύματος γένοιντο. ὁ δὲ τοῦ Σεβήρου στρατὸς, περαιωθεὶς διὰ τῆς Κυζικηνῆς χώρας διαβάς τε ἐπὶ τὴν Βιθυνίαν ὅμορον οὖσαν, ἠπείγετο. 7 ὡς δὲ διέδραμε<ν ἡ> φήμη τῆς Σεβήρου νίκης, εὐθὺς ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν ἐκείνοις στάσις καὶ διάφορος γνώμη ἐνέπεσε ταῖς πόλεσιν, οὐχ οὕτως τῇ πρὸς τοὺς πολεμοῦντας βασιλέας ἀπεχθείᾳ τινὶ ἢ εὐνοίᾳ ὡς ζήλῳ καὶ ἔριδι τῇ πρὸς

<ταῦτα> Schenkl, sed cf. 3.12.6, 4.4.2, 6.6.3 1 τοῦ] om. i 8 ἑαυτῶν] αὐτῶν A αὑτῶν φ 12 ἔχοι] ἔχῃ O καὶ τῆς] καὶ i 15 αὐτῷ] αὐτοῦ f Steph. 16 αὐτὸς] αὐτῷ O 18 καὶ πᾶσαν] cf. 6.2.6 23 παρὰ] ἐπὶ Reiske, cf. 3.4.6; 8.1.5 24 δὲ τὴν ἐπὶ Γαλατίας] δὲ ἐπὶ τῆς Γαλατίας O †Ἀσίας†] Καππαδοκίας vel Κιλικίας Reiske 28 διέδραμε<ν ἡ>] add. Mend. 29 πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν ἐκείνοις] πᾶσιν ἐκείνοις τοῖς ἔθνεσι O 31 τινὶ] susp. Mend., sed cf. 5.1.6 εὐνοίᾳ] ἀγνοίᾳ O

ἀλλήλας φθόνῳ τε καὶ †καθαιρέσει† τῶν ὁμοφύλων. 8 ἀρχαῖον τοῦτο πάθος Ἑλλήνων, οἳ πρὸς ἀλλήλους στασιάζοντες ἀεὶ καὶ τοὺς ὑπερέχειν δοκοῦντας καθαιρεῖν θέλοντες ἐτρύχωσαν τὴν Ἑλλάδα. ἀλλὰ τὰ μὲν ἐκείνων γηράσαντα καὶ περὶ ἀλλήλοις συντριβέντα Μακεδόσιν εὐάλωτα καὶ Ῥωμαίοις δοῦλα γεγένηται· τὸ δὲ πάθος τοῦτο τοῦ ζήλου καὶ φθόνου μετῆλθεν εἰς τὰς καθ' ἡμᾶς ἀκμαζούσας πόλεις. 9 κατὰ μὲν οὖν τὴν Βιθυνίαν εὐθὺς μετὰ τὰ ἐν Κυζίκῳ Νικομηδεῖς μὲν Σεβήρῳ προσέθεντο καὶ πρέσβεις ἔπεμπον, τήν τε στρατιὰν ὑποδεχόμενοι καὶ πάντα παρέξειν ὑπισχνούμενοι, Νικαεῖς δὲ τῷ πρὸς Νικομηδέας μίσει τἀναντία ἐφρόνουν καὶ τὸν στρατὸν τοῦ Νίγρου ὑπεδέχοντο, εἴ τέ τινες ἐκ τῶν φυγόντων κατέφευγον πρὸς αὐτούς, καὶ τοὺς πεμφθέντας ὑπὸ τοῦ Νίγρου φρουρεῖν Βιθυνίαν. 10 ἑκατέρωθεν οὖν ἐκ τῶν πόλεων ὡς ἀπὸ στρατοπέδων ὁρμώμενοι συνέβαλον ἀλλήλοις, καὶ μάχης καρτερᾶς γενομένης πολὺ περιεγένοντο οἱ τοῦ Σεβήρου. φυγόντες δὲ οἱ τοῦ Νίγρου κἀκεῖθεν, ὅσοι περιελείφθησαν, ἐπὶ τὰ στενὰ τοῦ Ταύρου ἠπείγοντο, ἀποκλείσαντές τε τὸ ἔρυμα ἐφύλαττον. ὁ δὲ Νίγρος φρουρὰν καταλιπὼν τοῦ ἐρύματος, ὡς ᾤετο, αὐτάρκη, εἰς τὴν Ἀντιόχειαν ἠπείγετο, στρατὸν ἀθροίζων καὶ χρήματα.

3 ὁ δὲ τοῦ Σεβήρου στρατὸς περαιωθεὶς διά τε Βιθυνίας καὶ Γαλατίας, ἐμβαλὼν εἰς Καππαδοκίαν, προσκαθεζόμενος τὸ ἔρυμα ἐπολιόρκει, πράγματά τε εἶχεν οὐ μικρὰ δυσβάτου διὰ στενότητα καὶ τραχύτητα οὔσης τῆς ὁδοῦ, βαλλόντων τε αὐτοὺς ἄνωθεν λίθοις καὶ γενναίως ἀπομαχομένων τῶν ἐφεστώτων ταῖς ἐπάλξεσι τοῦ τείχους. ῥᾳδίως δὲ ὀλίγοι πολλοὺς ἐκώλυον· 2 τῆς γὰρ ὁδοῦ στενῆς οὔσης τὸ μὲν ἕτερον μέρος ὕψιστον ὄρος σκέπει, ἐπὶ θάτερα δὲ κρημνὸς βαθὺς τοῖς ἐκ τῶν ὀρῶν συρρέουσιν ὕδασι πόρος γίνεται· ὅπερ καὶ αὐτὸ πᾶν παραπέφρακτο ὑπὸ τοῦ Νίγρου τοῦ πανταχόθεν κωλύεσθαι ἕνεκα τὴν δίοδον τοῦ στρατοῦ. 3 κατὰ μὲν δὴ Καππαδοκίαν ταῦτα ἐπράττετο, ἐστασίασαν δὲ [πρὸς ἀλλήλους τῷ αὐτῷ ζήλῳ

1 καὶ †καθαιρέσει†] καὶ μίσει Stroth ἐπὶ καθαιρέσει Steph. καὶ καταφρονήσει Schenkl 4 περὶ] g παρὰ f O 6 γεγένηται] γεγένηνται O 15 συνέβαλον] A l συνέβαλλον x 17 φυγόντες] φεύγοντες O 19 Νίγρος] om. O 21 ἀθροίζων] ἀθροίσων Sylb., sed cf. 2.6.8, 2.12.7, 4.11.2, 8.6.8 23 Καππαδοκίαν] Καππαδόκειαν καὶ O 30 πᾶν] πάμπαν i 32 ἕνεκα] del. D'Alessandro Καππαδοκίαν] Καππαδόκιαν A Καππαδόκειαν φ 33 [πρὸς ἀλλήλους τῷ αὐτῷ ζήλῳ καὶ μίσει]] delevi τῷ αὐτῷ ζήλῳ

καὶ μίσει] Λαοδικεῖς μὲν κατὰ Συρίαν Ἀντιοχέων μίσει, κατὰ δὲ Φοινίκην Τύριοι Βηρυτίων ἔχθει· μαθόντες τε τὸν Νίγρον πεφευγότα τὰς μὲν τιμὰς ἐκείνου καθελεῖν ἐπειράθησαν, τὸν δὲ Σεβῆρον εὐφήμησαν. 4 ὡς δὲ γενόμενος ἐν Ἀντιοχείᾳ ταῦτα ὁ Νίγρος ἐπύθετο, ἄλλως μὲν τὸ ἦθος πρότερον χρηστὸς ὤν, ἀγανακτήσας δὲ τότε εἰκότως ἐπὶ τῇ ἀποστάσει αὐτῶν καὶ ὕβρει, ἐπιπέμπει ταῖς πόλεσιν ἀμφοτέραις Μαυρουσίους τε ἀκοντιστὰς οὓς εἶχε καὶ μέρος τοξοτῶν, φονεύειν τε τοὺς ἐντυγχάνοντας κελεύσας καὶ διαρπάζειν τὰ ἐν ταῖς πόλεσιν, αὐτάς τε ἐμπιπράναι. 5 οἱ δὲ Μαυρούσιοι ὄντες φονικώτατοι, καὶ διὰ τὸ θανάτου καὶ κινδύνων ῥᾳδίως καταφρονεῖν πάντα τολμῶντες μετὰ ἀπογνώσεως, ἐπιπεσόντες τοῖς Λαοδικεῦσιν οὐ προσδοκῶσι παντὶ τρόπῳ τόν τε δῆμον καὶ τὴν πόλιν ἐλυμήναντο, ἐκεῖθέν τε σπεύσαντες ἐπὶ τὴν Τύρον πᾶσάν τε ἐνέπρησαν καὶ πολλὴν ἁρπαγὴν καὶ φόνον εἰργάσαντο. 6 τούτων κατὰ Συρίαν γινομένων καὶ στρατοῦ ὑπὸ Νίγρου ἀθροιζομένου, ὁ τοῦ Σεβήρου στρατὸς προσκαθεζόμενος τὸ ἔρυμα ἐπολιόρκει. ἦσαν δὲ οἱ στρατιῶται ἐν πολλῇ ἀθυμίᾳ καὶ ἀπογνώσει ὀχυροῦ τε ὄντος καὶ δυσμάχου καὶ πεφραγμένου ὄρει τε καὶ κρημνῷ. 7 ἤδη δὲ τῶν μὲν τοῦ Σεβήρου ἀπειρηκότων, τῶν δὲ ἐναντίων ἀμέριμνον ἔχειν τὴν φρουρὰν οἰομένων, νύκτωρ αἰφνιδίως ὄμβρων μεγίστων καταρραγέντων χιόνος τε πολλῆς (δυσχείμερος γὰρ πᾶσα ἡ Καππαδοκία, ἐξαιρέτως δὲ ὁ Ταῦρος) μέγας καὶ σφοδρὸς χειμάρρους καταραχθείς, ἐμποδισθέντος αὐτῷ τοῦ συνήθους δρόμου καὶ τοῦ ἐρύματος ἐπισχόντος τὸ ῥεῖθρον πολὺς καὶ βίαιος γενόμενος, τῆς τε φύσεως νικώσης τὴν τέχνην μὴ δυναμένου τοῦ τείχους ἀντέχειν τῷ ῥεύματι, διέστησε τῷ ὕδατι κατ' ὀλίγον αὐτοῦ τὰς ἁρμογάς, ὑποχωρούντων τῶν θεμελίων τῷ ῥείθρῳ ἅτε διὰ σπουδῆς καὶ οὐ μετ' ἐπιμελείας κατασκευασθέντων <...> πᾶν ὤφθη, τὸν δὲ τόπον ὁ χειμάρρους ἀνοίξας ὡδοποίησεν. 8 ὅπερ ἰδόντες οἱ ἐπὶ τοῦ ἐρύματος φύλακες, φοβηθέντες μὴ κυκλωθεῖεν ἐκπεριελθόντων αὐτοὺς τῶν πολεμίων μετὰ τὴν τοῦ χειμάρρου ἀπόρροιαν μηκέτι ὄντος

καὶ μίσει del. Mend. 1 Λαοδικεῖς] Stroth Λαοδίκεια x 5 πρότερον] om. c P 7 ἐπιπέμπει] πέμπει O 8 οὓς] ὅσους Reiske P, sed cf. quae adnotavi ad 4.15.3 τοὺς ἐντυγχάνοντας] τὸν ἐντυγχάνοντα i 11 ῥᾳδίως] susp. Mend., ante πάντα transp. Schenkl 12 μετὰ] μετ' A f 16 γινομένων] Steph. P γενομένων x 20 τοῦ] om. O 21 ἀμέριμνον] ἀμερίμνων A B ἀμερίμνως V 24 καταραχθείς] Bekk.[2] καταρραχθεὶς x 28 ὑποχωρούντων] <ἔστε δὴ> ὑποχωρούντων add. Bekk.[2] 30 κατασκευασθέντων <...>] post hoc verbum lac. indicavi,

τοῦ κωλύοντος, καταλιπόντες τὴν φρουρὰν φεύγουσιν. ὁ δὲ τοῦ Σεβήρου στρατὸς ἡσθεὶς τῷ γενομένῳ, τάς τε ψυχὰς ἐπιρρωσθεὶς ὡς προνοίᾳ θείᾳ ὁδηγούμενος, συνεὶς δὲ ἀποδεδρακότας τοὺς φύλακας, εὐμαρῶς τε καὶ ἀκωλύτως διαβὰς τὸν Ταῦρον ἐπὶ Κιλικίαν ἠπείγετο.

4 ὁ δὲ Νίγρος μαθὼν τὰ συμβάντα, πολλὴν στρατιὰν ἀθροίσας, πλὴν ἄπειρον μάχης καὶ πόνων, μετὰ σπουδῆς τὴν πορείαν ἐποιεῖτο· πολὺ γάρ τι πλῆθος καὶ σχεδὸν πᾶσα ἡ νεολαία τῶν Ἀντιοχέων εἰς στρατείαν καὶ τὸν ὑπὲρ αὐτοῦ κίνδυνον ἐπέδωκεν αὐτήν. τὸ μὲν οὖν πρόθυμον τοῦ στρατοῦ ὑπῆρχεν αὐτῷ, τοῦ δὲ ἐμπείρου καὶ γενναίου πολὺ τῶν Ἰλλυριῶν ἀπέλειπον. 2 συνέρχεται δὴ ἑκατέρωθεν ὁ στρατὸς εἰς τὸ κατὰ τὸν Ἰσσικὸν καλούμενον κόλπον πεδίον πλατύτατόν τε καὶ ἐπιμηκέστατον, ᾧ περίκειται μὲν λόφος εἰς θεάτρου σχῆμα, αἰγιαλὸς δὲ ἐπὶ θαλάσσης μέγιστος ἐκτείνεται, ὥσπερ τῆς φύσεως εἰργασμένης στάδιον μάχης. 3 ἐκεῖ φασι καὶ Δαρεῖον Ἀλεξάνδρῳ τὴν ὑστάτην καὶ μεγίστην μάχην συμβαλόντα ἡττηθῆναί τε καὶ ἁλῶναι, τῶν ἀπὸ τῶν ἀρκτῴων μερῶν καὶ τότε τοὺς ἀνατολικοὺς νενικηκότων. μένει δὲ ἔτι νῦν τρόπαιον καὶ δεῖγμα τῆς νίκης ἐκείνης, πόλις ἐπὶ τοῦ λόφου Ἀλεξάνδρεια καλουμένη, ἄγαλμά τε χαλκοῦν οὗ τὴν προσηγορίαν ὁ τόπος φέρει. 4 συνέβη δὲ καὶ τῶν στρατοπέδων τοῦ Σεβήρου τε καὶ Νίγρου μὴ τὴν σύνοδον μόνον κατ᾽ ἐκεῖνο γενέσθαι τὸ χωρίον, ἀλλὰ καὶ τὴν τύχην ὁμοίαν τῆς μάχης. ἀντιστρατοπεδευσάμενοι γὰρ ἑκατέρωθεν περὶ ἑσπέραν, πάσης τῆς νυκτὸς ἐν φροντίσιν ἑκάτεροι καὶ δέει διαγρηγορήσαντες, ἅμα ἡλίῳ ἀνίσχοντι ἐπ᾽ ἀλλήλους ἠπείγοντο, παρορμώντων ἑκατέρωθεν τῶν στρατηγῶν. προθυμίᾳ δὴ πάσῃ ἐνέπιπτον ὡς ὑπὲρ λοιπῆς καὶ τελευταίας ἐκείνης μάχης, κἀκεῖ τῆς τύχης διακρινούσης τὸν βασιλέα. 5 ἐπὶ πολὺ δὲ αὐτῶν διαγωνισαμένων πολλοῦ τε ἐργασθέντος φόνου, ὡς καὶ τὰ ῥεῖθρα τῶν διὰ τοῦ πεδίου ποταμῶν ῥεόντων αἵματος πλέον ἢ ὕδατος κατάγειν εἰς θάλασσαν, τροπὴ τῶν ἀνατολικῶν γίνεται. ἐκβιασάμενοι δὲ αὐτοὺς οἱ Ἰλλυριοὶ τοὺς

librorum lectionem def. Giangrande, inepte sane 12 ἀπέλειπον] Steph. ἀπέλιπον x 13 Ἰσσικὸν] Ἰονικὸν B V Bonf 16 εἰργασμένης] V ἐργασμένης B ἐργασαμένης A i 18 ἁλῶναι, τῶν] ἁλῶναι i ἀπὸ] Bekk. ὑπὸ x μερῶν] V ἀνδρῶν x 23 Νίγρου] τοῦ Νίγρου V, sed cf. 5.4.2 quaeque ibi adnotavi 24 μάχης] Nauck τύχης x ἀντιστρατοπεδευσάμενοι] A f ἀντιστρατοπεδευσάμενος g φ 28 ἐνέπιπτον] συνέπιπτον Reiske λοιπῆς] <μόνης> λοιπῆς Reiske 32 πλέον] Mend. πλεῖον x

μὲν εἰς τὴν παρακειμένην θάλασσαν τιτρώσκοντες ἐξωθοῦσι, τοὺς δὲ φεύγοντας ἐπὶ τοὺς λόφους διώκοντες αὐτούς τε φονεύουσι καὶ πολύ τι πλῆθος ἄλλων ἀνθρώπων, ὅπερ ἔκ τε τῶν περικειμένων πόλεων καὶ ἀγρῶν ἤθροιστο, ὡς ἀπ' ἀσφαλοῦς τοῦ τόπου τὰ γινόμενα θεάσοιντο. 6 ὁ δὲ Νίγρος ἵππῳ γενναίῳ ἐποχούμενος φεύγει μετ' ὀλίγων, εἴς τε τὴν Ἀντιόχειαν ἀφικνεῖται. καταλαβὼν δὲ φεύγοντα τὸν λοιπὸν δῆμον, εἴ τις καταλέλειπτο, οἰμωγήν τε καὶ πένθος ἐν τῇ πόλει παῖδάς τε καὶ ἀδελφοὺς θρηνούντων, γενόμενος ἐν ἀπογνώσει καὶ αὐτὸς ἐκ τῆς Ἀντιοχείας ἀποδιδράσκει. καὶ ἔν τινι προαστείῳ κρυπτόμενος, εὑρεθείς τε ὑπὸ τῶν διωκόντων ἱππέων καὶ συλληφθεὶς τὴν κεφαλὴν ἀπετμήθη. 7 τέλει μὲν δὴ τοιούτῳ ὁ Νίγρος ἐχρήσατο, μελλήσεως καὶ βραδυτῆτος δοὺς δίκας, τὰ ἄλλα, ὥς φασι, γενόμενος μὴ φαῦλος ἄνθρωπος, μήτε ἄρχων μήτε ἰδιώτης· ὁ δὲ Σεβῆρος καθελὼν τὸν Νίγρον, τοὺς μὲν φίλους αὐτοῦ, καὶ εἴ τινες οὐ μόνον ἐκ προαιρέσεως ἀλλὰ δι' ἀνάγκης προσέθεντο αὐτῷ, πάντας ἀφειδῶς ἐκόλασε, τοὺς δὲ στρατιώτας, ὅσοι διαδεδράκεσαν, πυνθανόμενος περαιουμένους τὸν Τίγριδα ποταμὸν διά τε τὸ ἐκ Σεβήρου δέος ἀπιόντας πρὸς τοὺς βαρβάρους, πάντας <ἐπαν>ήγαγε δοὺς ἀμνηστίαν. 8 πολὺ γὰρ πλῆθος αὐτῶν ἀνεχώρησεν εἰς τὴν ἀλλοδαπήν. ὅπερ καὶ μάλιστα αἴτιον ἐγένετο μαχιμώτερα ὕστερον γενέσθαι πρὸς τὴν συστάδην μάχην Ῥωμαίων τὰ τῶν ἐπέκεινα βαρβάρων. πρότερον μὲν γὰρ τοξεύειν μόνον ἵπποις ἐποχούμενοι ᾔδεσαν, μήτε πανοπλίᾳ φράσσοντες αὐτοὺς μήτε τῇ διὰ δοράτων καὶ ξιφῶν θαρροῦντες μάχῃ, κούφαις δὲ καὶ παρῃωρημέναις ἐσθῆσι κοσμούμενοι· τὰ πλεῖστα γοῦν φεύγοντες εἰς τοὐπίσω τε τοξεύοντες ἐμάχοντο. 9 τῶν δὲ φυγάδων στρατιωτῶν, πολλῶν τε ἐν αὐτοῖς τεχνιτῶν, παρ' αὐτοῖς γενομένων καὶ τὸν ἐκεῖ βίον ἑλομένων, οὐ μόνον χρῆσθαι ἀλλὰ καὶ ἐργάζεσθαι ὅπλα ἐδιδάχθησαν.

5 διοικήσας δὲ ὁ Σεβῆρος τὰ ἐπὶ τῆς ἀνατολῆς, ὡς ᾤετο, ἄριστα καὶ ἑαυτῷ λυσιτελέστατα, ἠθέλησεν εὐθέως ὁρμῆσαι ἐπὶ τὸν Ατρηνῶν βασιλέα εἴς τε τὴν Παρθυαίων γῆν διαβῆναι· ἐνεκάλει

3 τι] om. O 5 γινόμενα] A$^{corr.}$ m Sylb. γενόμενα x 12 τοιούτῳ] τούτῳ i 16 ἀλλὰ] ἀλλὰ <καὶ> A Reiske, sed cf. 1.3.1 20 πάντας] <οὐ> πάντας Lange <ἐπαν>ήγαγε] Sylb. ἤγαγε x; hic ἐπανάγω pro κατάγω (= permitto ut exsul redeat) accipiendum, cf. 7.6.4 23 ἐπέκεινα] e Sylb. ὑπ' ἐκεῖνα x 24 μήτε] μήτε τῇ O 26 ἐσθῆσι] μόναις ἐσθῆσι i 27 τε] om. A V fort. Bonf 32 τὸν] τῶν O 33 ἐνεκάλει γὰρ ἀμφοτέροις] ἐπεκάλει γὰρ ἀμφοτέρους i

γὰρ ἀμφοτέροις φιλίαν Νίγρου. ἀλλὰ ταῦτα μὲν εἰς ὕστερον ἀνέθετο, πρῶτον δὲ πᾶσαν τὴν ἀρχὴν Ῥωμαίων εἰς ἑαυτὸν καὶ τοὺς παῖδας μεταγαγεῖν καὶ βεβαιώσασθαι ἠθέλησε. 2 καθῃρημένου γὰρ τοῦ Νίγρου ὀχληρὸς καὶ περιττὸς αὐτῷ ὁ Ἀλβῖνος ἐνομίζετο· ἔτι τε καὶ ἤκουεν αὐτὸν βασιλικώτερον ἐντρυφῶντα τῷ τοῦ Καίσαρος ὀνόματι, πολλούς τε, μάλιστα τοὺς ἐξέχοντας τῆς συγκλήτου βουλῆς, ἰδίᾳ καὶ κρύβδην ἐπιστέλλοντας αὐτῷ, εἴς τε τὴν Ῥώμην ἐλθεῖν πείθοντας ἀπόντος καὶ ἀσχολουμένου τοῦ Σεβήρου. ᾑροῦντο γὰρ οἱ εὐπατρίδαι ἐκεῖνον μᾶλλον ἄρχοντα, ἅτε ἐκ προγόνων εὖ γεγονότα καὶ χρηστὸν τὸ ἦθος εἶναι λεγόμενον. 3 ἅπερ πυνθανόμενος ὁ Σεβῆρος φανερὰν μὲν εὐθὺς πρὸς αὐτὸν ἔχθραν ἄρασθαι καὶ πόλεμον ἐγεῖραι πρὸς ἄνδρα μηδεμίαν εὔλογον παρεσχημένον αἰτίαν παρῃτήσατο· ἔδοξε δὲ αὐτῷ ἀπόπειραν ποιήσασθαι, εἰ δύναιτο ἀποσκευάσασθαι λαθὼν καὶ ἐξαπατήσας αὐτόν. 4 μεταπεμψάμενος οὖν τοὺς πιστοτάτους τῶν εἰωθότων τὰ βασιλικὰ γράμματα διακομίζειν, δίδωσιν αὐτοῖς ἐντολάς [ἀπορρήτων], εἰ γένοιντο παρ' αὐτῷ, τὰ μὲν γράμματα δημοσίᾳ ἀποδοῦναι, ἀξιῶσαι δὲ αὐτὸν ἰδιαίτερον ἀποστάντα ἐπακοῦσαι ἀπορρήτων ἐντολῶν, πεισθέντι δὲ δορυφόρων ἐρήμῳ ἐπιπεσεῖν αἰφνιδίως καὶ φονεῦσαι. 5 ἔδωκε δὲ αὐτοῖς καὶ δηλητήρια φάρμακα, ὅπως τινὰς πείσαιεν, εἰ δυνηθεῖεν, ἢ τῶν ὀψοποιῶν ἢ τῶν πρὸς ταῖς κύλιξι, λαθεῖν καὶ ἐπιδοῦναι αὐτῷ <...> ὑποπτευόντων, τῶν περὶ αὐτὸν φίλων συμβουλευόντων αὐτῷ φυλάττεσθαι ἄνδρα ἀπατεῶνα σοφόν τε πρὸς ἐπιβουλήν· 6 διαβεβλήκεσαν γὰρ αὐτοῦ τὸ ἦθος αἱ πρὸς τοὺς ἡγεμόνας τοῦ Νίγρου πράξεις· πείσας γὰρ αὐτοὺς διὰ τῶν παίδων, ὡς προείρηται, προδοῦναι τὰ τοῦ Νίγρου πράγματα, μετὰ τὸ ἀποχρήσασθαι αὐτῶν τῇ ὑπηρεσίᾳ καὶ κατορθῶσαι πάντα ἃ ἐβούλετο ἀνεῖλεν αὐτούς τε καὶ παῖδας. τὸ οὖν ὕπουλον αὐτοῦ ἦθος μάλιστα ἐκ τῶν ἔργων ἐδηλοῦτο. 7 διὰ ταῦτα ὁ Ἀλβῖνος καὶ φρουρᾷ μείζονι ἔφραττεν ἑαυτόν· οὐδὲ γάρ τις αὐτῷ τῶν ἀπὸ τοῦ Σεβήρου ἀφικνουμένων ἄλλως προσῄει, εἰ μὴ πρότερον

2 τὴν] γὰρ τὴν O 3 βεβαιώσασθαι] βεβαιῶσαι i γὰρ τοῦ] τοῦ O 17 [ἀπορρήτων]] del. Bekk.[2] <δι'> ἀπορρήτων Steph. ἀπορρήτως Leisner 18 ἰδιαίτερον] ad ἐπακοῦσαι referendum, cf. 7.6.7 20 δὲ] δ' O 21 ὅπως] εἴπως e Steph. εἰ] om. i 22 λαθεῖν] λαβεῖν b Mend. 23 <...>] lac. indicavit nescioquis φίλων] φίλων, καὶ A β 25 διαβεβλήκεσαν] Bekk.[2] διαβεβλήκεισαν x 29 παῖδας] <τοὺς> παῖδας m Mend., sed cf. 5.4.2 30 διὰ ταῦτα] ταύτῃ i 31 οὐδὲ] Bekk. οὔτε x

ἀποθέμενος ὅπερ περιέκειτο ξίφος στρατιωτικὸν ἐρευνηθείς τε, μή τι φέροι ὑπὸ κόλπον. ὡς δ' οὖν ἀφίκοντο οἱ τοῦ Σεβήρου ἀγγελιαφόροι, τά τε γράμματα δημοσίᾳ ἀποδόντες ἠξίουν αὐτὸν ἀποστάντα ἐπακοῦσαί τινων ἀπορρήτων, ὑποπτεύσας ὁ 'Αλβῖνος συλληφθῆναι κελεύει αὐτούς, ἰδίᾳ τε βασανίσας πᾶσαν μανθάνει τὴν ἐπιβουλήν, καὶ τοὺς μὲν κολάζει, αὐτὸς δὲ ἤδη ὡς πρὸς ὁμολογούμενον ἐχθρὸν παρεσκευάζετο.

6 γνοὺς δὲ ταῦτα ὁ Σεβῆρος, καὶ πάντα μὲν ἐκθύμως πράττων, ὀργῆς δὲ ἥττων ὢν φύσει, οὐκέτι τὴν ἔχθραν ἔκρυπτεν, ἀλλὰ συγκαλέσας πᾶν τὸ στρατιωτικὸν ἔλεξε πρὸς αὐτοὺς τοιάδε· "μήτε κουφότητά τις ἢ μετάνοιαν ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις ἡμῖν ἐγκαλείτω, μήτ' ἄπιστον <ἐμὲ> ἢ ἀγνώμονα πρὸς τὸν νομισθέντα φίλον ἡγείσθω. 2 τὰ μὲν γὰρ παρ' ἡμῶν πάντα ὑπῆρχεν αὐτῷ, βεβαίας βασιλείας κοινωνίᾳ, πράγματος οὗ μόλις τις καὶ ἀδελφοῖς γνησίοις μεταδίδωσιν· ὃ δὲ ἐμοὶ μόνῳ ὑμεῖς ἐχειροτονήσατε, τοῦτ' ἐγὼ πρὸς ἐκεῖνον ἐνειμάμην. μεγάλων τέ μοι κατατεθεισῶν εἰς αὐτὸν εὐεργεσιῶν, ἀχαρίστους τὰς ἀμοιβὰς 'Αλβῖνος ἀποδίδωσιν. 3 ὅπλα <γὰρ> καὶ στρατὸν ἐφ' ἡμᾶς συσκευάζεται, καταφρονήσας μὲν τῆς ὑμετέρας ἀνδρείας, ἀμελήσας δὲ τῆς πρός με πίστεως, ἀπλήστῳ τε ἐπιθυμίᾳ βουλόμενος λαβεῖν μετὰ κινδύνων οὗ τὸ μέρος εἶχεν ἄνευ πολέμου καὶ μάχης, οὔτε θεοὺς αἰδεσθείς, οὓς πολλάκις ὤμοσεν, οὔτε τῶν ὑμετέρων καμάτων φεισάμενος, οὓς μετὰ τοσαύτης δόξης τε καὶ ἀρετῆς ὑπὲρ ἡμῶν ἐκάμετε. 4 ἐν γὰρ οἷς κατωρθώσατε, κἀκεῖνος τὸ μέρος ἐκαρποῦτο· ἔσχε δ' ἄν τι καὶ μεῖζον, εἰ καὶ τὸ πιστὸν ἐτήρει, τῆς ἀμφοτέροις ἡμῖν παρ' ὑμῶν μεμερισμένης τιμῆς. ὥσπερ δὲ ἄδικον τὸ ἄρχειν ἔργων πονηρῶν, οὕτως ἄνανδρον τὸ μὴ ἀμύνεσθαι προαδικούμενον. καὶ Νίγρῳ μὲν πολεμοῦντες οὐχ οὕτως εὐλόγους εἴχομεν αἰτίας ἔχθρας ὡς ἀναγκαίας· οὐ γὰρ παρ' ἡμῖν προυπάρχουσαν ἀρχὴν ὑφαρπάζων μεμίσητο, ἐν μέσῳ δὲ ἐρριμμένην καὶ ἀμφήριστον οὖσαν ἑκάτερος ἡμῶν ἐξ ἰσοτίμου φιλοτιμίας εἰς αὐτὸν ἀνθεῖλκεν· 5 'Αλβῖνος δὲ σπονδῶν καὶ ὅρκων καταφρονήσας, καὶ

1 ἐρευνηθείς τε] Steph. ἐρευνηθῆναί τε x 11 ἢ μετάνοιαν] Wolf ἡμετέραν οἷον x πεπραγμένοις] προπεπραγμένοις i 12 <ἐμὲ>] add. Reiske πρὸς] πλὴν O 13 ὑπῆρχεν] ὑπῆρξεν i 14 μόλις] μόνον O 18 <γὰρ>] add. Steph. <ὃς> ὅπλα Reiske 19 ἡμᾶς] ὑμᾶς g p 29 εὐλόγους...ἀναγκαίας] cf. 4.5.3

τούτου παρ' ἐμοῦ τυχὼν οὐ μόνῳ τις υἱῷ γνησίῳ μεταδίδωσιν, ἐχθρὸς μὲν ἀντὶ φίλου πολέμιος δὲ ἀντὶ οἰκείου γενέσθαι προῄρηται. ὥσπερ δὲ αὐτὸν εὐεργετοῦντες πρότερον τιμῇ καὶ δόξῃ ἐκοσμήσαμεν, οὕτω καὶ νῦν αὐτοῦ τὸ ἄπιστον καὶ ἄνανδρον τοῖς ὅπλοις ἐλέγξωμεν. 6 οὐδὲ γὰρ ὑπομενεῖ ὁ ἐκείνου στρατὸς ὀλίγος ὢν καὶ νησιώτης τὴν ὑμετέραν δύναμιν. οἳ γὰρ μόνοι καὶ καθ' αὑτοὺς προθυμίᾳ καὶ ἀνδρείᾳ τοσαύταις μάχαις ἐνικήσατε καὶ πᾶσαν ἀνατολὴν ὑπετάξατε, πῶς οὐχὶ καὶ νῦν, προσελθούσης ὑμῖν τοσαύτης συμμάχου δυνάμεως, σχεδόν τε παντὸς τοῦ Ῥωμαίων στρατοῦ ἐνταῦθα ὄντος, ῥᾷστα κρατήσετε ὀλίγων τε ὄντων καὶ μηδὲ ὑπὸ γενναίῳ καὶ νήφοντι ἀνδρὶ στρατηγουμένων; 7 τίς γὰρ αὐτοῦ τὸ ἁβροδίαιτον οὐκ οἶδεν, ὡς χοροῖς αὐτοῦ μᾶλλον ἁρμόζειν τὸν βίον ἢ φάλαγξιν; ἴωμεν οὖν τῇ συνήθει χρώμενοι προθυμίᾳ τε καὶ ἀνδρείᾳ γενναίως ἐπ' αὐτόν, θεούς τε ἔχοντες βοηθούς, εἰς οὓς ἐπιορκήσας ἠσέβησε, τρόπαιά τε ἃ πολλάκις ἠγείραμεν, ὧν ἐκεῖνος κατεφρόνησεν." 8 τοιαῦτά τινα εἰπόντος τοῦ Σεβήρου ὁ στρατὸς ἅπας τὸν μὲν Ἀλβῖνον πολέμιον ἀνηγόρευσεν, εὐφημήσαντες δὲ τὸν Σεβῆρον, πᾶσάν τε προθυμίαν διὰ τῆς βοῆς ὑποσχόμενοι, ἔτι καὶ μᾶλλον παρώρμησαν αὐτὸν ἀγαθάς τε ὑπέφηναν τὰς ἐλπίδας. ὃ δὲ ἐπιδοὺς αὐτοῖς μεγαλοφρόνως δωρεάς, τῆς ἐπὶ τὸν Ἀλβῖνον ὁδοῦ εἴχετο. 9 ἔπεμψε δὲ καὶ τοὺς τὸ Βυζάντιον πολιορκήσοντας· ἔμενε γὰρ ἔτι κεκλεισμένον, τῶν στρατηγῶν τοῦ Νίγρου ἐκεῖσε καταφυγόντων. ὅπερ ἑάλω ὕστερον λιμῷ, πᾶσά τε ἡ πόλις κατεσκάφη, καὶ θεάτρων τε καὶ λουτρῶν παντός τε κόσμου καὶ τιμῆς ἀφαιρεθὲν τὸ Βυζάντιον, κώμη <τε ἀποδειχθέν>, δουλεύειν Περινθίοις δῶρον ἐδόθη, ὥσπερ καὶ Ἀντιόχεια Λαοδικεῦσιν. ἔπεμψε δὲ καὶ χρήματα πλεῖστα εἰς ἀνοικισμὸν τῶν πόλεων ἃς ἦν λυμηνάμενος ὁ Νίγρου στρατός. 10 αὐτὸς δὲ τῆς ὁδοῦ εἴχετο, μηδεμίαν ἀνοχὴν διδοὺς μήτε ἑορταῖς μήτε καμάτων ἀναπαύλῃ, κρύους <τε> καὶ θάλπους ὁμοίως καταφρονῶν. πολλάκις γοῦν διὰ τῶν δυσχειμέρων καὶ ὑψηλοτάτων ὀρῶν τὴν ὁδοιπορίαν ποιούμενος ὑπὸ νιφετοῖς καὶ

6 οἳ] εἰ O 8 καὶ νῦν] νῦν καὶ i ὑμῖν] ἡμῖν O 12 χοροῖς] χοίροις i 20 ἐπιδοὺς] ἐπιδιδοὺς O 24 τε ἡ] i Suid ἡ O 26 κώμη] <ὡς> κώμη Reiske <τε ἀποδειχθέν>] addidi 30 μηδεμίαν ἀνοχὴν διδοὺς μήτε ἑορταῖς μήτε καμάτων ἀναπαύλῃ] temptavi (neque clausula heroica te offendat) μηδεμίαν ἀνάπαυλαν διδοὺς μήτε ἑορταῖς μήτε καμάτοις Mend. μηδεμίαν ἀνοχὴν ἀναπαύλης διδοὺς μήτε ἑορταῖς μήτε καμάτοις x 31 <τε>] add. Mend.

χειμῶσιν ἀκαλύπτῳ τῇ κεφαλῇ ὡδοιπόρει, προθυμίας καὶ ἀνδρείας τὸ ἐνδόσιμον τοῖς στρατιώταις ἔργῳ διδούς, ὡς μὴ μόνον αὐτοὺς φόβῳ καὶ νόμῳ ἀντέχειν πρὸς τοὺς καμάτους, ἀλλὰ μιμήσει καὶ ζήλῳ τοῦ βασιλέως. ἔπεμψε δὲ καὶ στρατὸν [δυνάμεως] τὸν τὰ στενὰ τῶν Ἄλπεων καταληψόμενον καὶ φρουρήσοντα τῆς Ἰταλίας τὰς εἰσβολάς.

7 ὡς δὲ ἀπηγγέλη τῷ Ἀλβίνῳ μὴ μέλλων ὁ Σεβῆρος ἀλλ' ἤδη παρεσόμενος, ὑπτιάζοντι καὶ τρυφῶντι μεγάλην ταραχὴν ἐνέβαλε. περαιωθεὶς δὲ ἀπὸ τῆς Βρεττανίας ἐς τὴν ἀντικειμένην Γαλλίαν ἐστρατοπέδευσεν. ἔπεμψέ τε εἰς πάντα τὰ γειτνιῶντα ἔθνη, τοῖς τε ἡγουμένοις ἐπέστειλε χρήματά τε πέμπειν καὶ τροφὰς τῷ στρατῷ. καὶ οἱ μὲν πεισθέντες ἔπεμψαν ὀλεθρίως· ὕστερον γὰρ ἐκολάσθησαν· ὅσοι δὲ οὐκ ἐπίστευσαν, εὐτυχῶς μᾶλλον γνόντες ἢ εὐβούλως, ἐσώθησαν. ἡ γὰρ ἀπόβασις καὶ ἡ τύχη τοῦ πολέμου τὰς ἑκατέρων γνώμας ἔκρινεν. 2 ἀφικομένης δὲ τῆς τοῦ Σεβήρου δυνάμεως εἰς τὴν Γαλλίαν γεγόνασι μέν τινες ἀκροβολισμοὶ <καὶ συμβολαὶ> καθ' ἕτερα χωρία, ἡ δὲ τελευταία περὶ Λουγδοῦνον, μεγάλην πόλιν καὶ εὐδαίμονα, ἐν ᾗ κατακλείσας ἑαυτὸν ὁ Ἀλβῖνος ἔμενε, τὸν δὲ στρατὸν ἐς τὴν μάχην ἐξέπεμψε. γενομένης δὲ συμβολῆς καρτερᾶς ἐπὶ πλεῖστον μὲν ἰσόρροπος ἔμενεν ἑκατέροις τῆς νίκης ἡ τύχη. καὶ γὰρ οἱ Βρεττανοὶ ἀνδρείᾳ τε καὶ θυμῷ φονικῷ οὐδὲν τῶν Ἰλλυριῶν ἀπολείπονται· γενναίων οὖν στρατῶν μαχομένων, οὐδετέρων ῥᾳδία ἦν ἡ τροπή. 3 ὡς δέ τινες τῶν τότε ἱστόρησαν, οὐ πρὸς χάριν ἀλλὰ πρὸς ἀλήθειαν λέγοντες, πολύ τι ὑπερέσχεν ἡ φάλαγξ τοῦ Ἀλβίνου στρατοῦ, καθ' ὃ μέρος τέτακτο ὁ Σεβῆρος καὶ ὁ σὺν αὐτῷ στρατός, ὡς φυγεῖν τε αὐτὸν καὶ τοῦ ἵππου ἐκπεσεῖν, ἀπορρίψαντα δὲ τὴν χλαμύδα τὴν βασιλικὴν λαθεῖν. ἤδη δὲ διωκόντων καὶ παιανιζόντων τῶν Βρεττανῶν ὡς δὴ νενικηκότων, ἐπιφανῆναι Λαῖτον, στρατηγὸν ὄντα Σεβήρου, σὺν τῷ στρατῷ οὗ ἦρχεν, ἀκμῆτί τε ὄντι καὶ ἔξω μάχης γεγονότι. 4 διαβάλλουσι δὲ αὐτὸν ὡς καραδοκήσαντα τὴν ἀπόβασιν τῆς

1 χειμῶσιν] scripsi (Plut., *V.Ant.* 51e cont. D'Alessandro) χιόσιν x 3 φόβῳ] καὶ φόβῳ O ἀλλὰ] ἀλλὰ καὶ O, sed cf. 1.3.1 5 [δυνάμεως]] del. Bekk.[2] 11 χρήματά τε] χρήματα O 13 ἐπίστευσαν] ἐπείσθησαν Stroth 14 ἀπόβασις] ἀπόφασις O 17 <καὶ συμβολαὶ>] addidi, cf. 3.14.10 (cf. etiam 3.2.2); de verbi συμβολὴ iteratione cf. quae adnotavi ad 1.8.1; possis et <καὶ μάχαι> 18 Λουγδοῦνον] Λούγδουνον A Λουγδουνόν φ 21 ἰσόρροπος] ἰσορρόπως O 23 οὐδετέρων] A οὐθ' ἑτέρων f φ οὐθετέρων g 26 Ἀλβίνου] Ἀλβινείου Sylb. ὁ Σεβῆρος] Σεβῆρος i

μάχης καὶ ἑκόντα βραδύναντα, τὸν δὲ ὑφ' ἑαυτῷ στρατὸν ἀκμῆτα τηρήσαντα, τὴν ἀρχὴν ἑαυτῷ μνώμενον, τότε ἐπιφανῆναι ὅτε ἔμαθε τὸν Σεβῆρον πεπτωκότα. πιστοῦται δὲ τὴν διαβολὴν ταύτην ἡ ἀπόβασις· ὕστερον γὰρ ὁ Σεβῆρος, μετὰ τὸ πάντα κατορθῶσαι καὶ εἶναι ἐν ἀμερίμνῳ βίῳ, τοὺς μὲν ἄλλους πάντας στρατηγοὺς αὐτοῦ μεγάλως ἠμείψατο, τὸν δὲ Λαῖτον μόνον, ὡς εἰκός, μνησικακήσας διεχρήσατο. 5 ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον ἐγένετο, τότε δ' οὖν, ὡς προείρηται, τοῦ Λαίτου ἐπιφανέντος σὺν νεαρῷ στρατῷ οἱ μὲν τοῦ Σεβήρου ἐπερρώσθησαν, τόν τε Σεβῆρον τοῦ ἵππου ἐπεβίβασαν καὶ τὴν χλαμύδα περιέθεσαν· 6 οἱ δὲ τοῦ Ἀλβίνου οἰόμενοι ἤδη νενικηκέναι καὶ ἀτακτότεροι εὑρεθέντες, αἰφνιδίως αὐτοῖς ἐπιπεσούσης γενναίας καὶ οὐ προηγωνισμένης δυνάμεως, ἐπ' ὀλίγον ἀντισχόντες εἶξαν, τροπῆς τε καρτερᾶς γενομένης ἐδίωξαν αὐτοὺς φονεύοντες οἱ Σεβήρου, μέχρις οὗ ἐς τὴν πόλιν ἐσέβαλον. τὸ μὲν οὖν πλῆθος τῶν ἑκατέρωθεν ἀνῃρημένων ἢ ἁλόντων, ὡς ἕκαστος ἐβουλήθη τῶν τότε συγγραψάντων ἱστόρησεν· 7 οἱ δὲ τοῦ Σεβήρου τήν τε Λουγδοῦνον διαρπάσαντες καὶ ἐμπρήσαντες, τόν τε Ἀλβῖνον συλλαβόντες καὶ τῆς κεφαλῆς ἀφελόντες, κομίσαντες αὐτὴν τῷ Σεβήρῳ δισσὰ καὶ μέγιστα ἤγειραν τρόπαια, τὸ μὲν ἐν ἀνατολῇ τὸ δὲ ὑπ' ἄρκτῳ, ὡς μηδὲν ταῖς Σεβήρου μάχαις ἢ νίκαις παραβάλλεσθαι μήτε πλήθει δυνάμεως μήτε ἐθνῶν κινήσεσιν ἀριθμῷ τε παρατάξεων ὁδοιπορίας τε μήκει καὶ τάχει. 8 μεγάλαι μὲν γὰρ καὶ αἱ Καίσαρος πρὸς Πομπήιον ἑκατέρωθεν στρατοπέδων Ῥωμαικῶν μάχαι, καὶ αὖ τοῦ Σεβαστοῦ πρὸς Ἀντώνιον ἢ τοὺς Πομπηίου παῖδας, εἴ τέ τι πρότερον Σύλλᾳ ἢ Μαρίῳ ἐν ἐμφυλίοις καὶ Ῥωμαικαῖς μάχαις ἢ ἄλλοις πέπρακται· ἕνα δὲ ἄνδρα τρεῖς καθελόντα βασιλέας ἤδη κρατοῦντας, καὶ τοῦ μὲν ἐν Ῥώμῃ στρατοῦ σοφίᾳ περιγενέσθαι καὶ τὸν ὄντα ἐν τῇ βασιλείῳ αὐλῇ καθῃρηκέναι, τὸν δὲ τῶν ἐν τῇ ἀνατολῇ κρατοῦντα πάλαι καὶ ὑπὸ Ῥωμαίων βασιλέα κληθέντα <νικήσαντα>, τὸν δὲ ἐν Καίσαρος τιμῇ καὶ ἐξουσίᾳ γεγονότα

1 βραδύναντα] βραδύνοντα O 4 ἀπόβασις] ἀπόφασις O 6 στρατηγοὺς αὐτοῦ] αὐτοῦ στρατηγοὺς i 9 στρατῷ] τῷ στρατῷ i 15 ἐσέβαλον] ἐσέβαλλον i 16 ἐβουλήθη] ἠβουλήθη O 17 οἱ δὲ] Steph. οἵ τε x 23 ὁδοιπορίας] ὁδοιπορείας O 25 Ῥωμαικῶν μάχαι] μάχαι Ῥωμαικῶν O αὖ τοῦ] Steph. αὐτοῦ x 26 τι] om. O Σύλλᾳ] f Σύλᾳ g O 28 ἕνα ... ἀνατολῇ] ἕνα δὲ ἄνδρα τοῦ τε ἐν Ῥώμῃ στρατοῦ σοφίᾳ περιγενέσθαι καὶ τρεῖς βασιλέας ἤδη κρατοῦντας καθῃρηκέναι, τὸν μὲν ἐν τῇ βασιλείῳ αὐλῇ ὄντα, τὸν δὲ τῶν ἐν τῇ ἀνατολῇ Sylb. 32 <νικήσαντα>] addidi

χειρωσάμενον ἀνδρείᾳ, οὐκ ἔστιν ἄλλον ῥᾳδίως εἰπεῖν. τέλει μὲν δὴ τοιούτῳ ὁ ᾿Αλβῖνος ἐχρήσατο, πρὸς ὀλίγον ἀπολαύσας ὀλεθρίου τιμῆς·

8 ὁ δὲ Σεβῆρος θυμῷ καὶ ὀργῇ εὐθέως πρὸς τοὺς ἐν ῾Ρώμῃ φίλους αὐτοῦ ἐχρῆτο. καὶ πέμψας τὴν κεφαλὴν τοῦ ᾿Αλβίνου δημοσίᾳ ἀνασταυρωθῆναι κελεύει· γράμμασί τε τῷ δήμῳ τὴν νίκην ἑαυτοῦ δηλώσας ἐπὶ τέλει καὶ τοῦτο προσέθηκε, πεπομφέναι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ δημοσίᾳ περίοπτον ἀνασταυρωθῆναι κελεύσας, ἵνα αὐτὸν οἷον [περ] ἐδείκνυεν †αὑτοῦ τὸν θυμὸν† ἴδῃ καὶ τὴν πρὸς ἐκείνους ὀργήν. 2 διοικήσας δὲ τὰ κατὰ τὴν Βρεττανίαν καὶ διελὼν εἰς δύο ἡγεμονίας τὴν τοῦ ἔθνους ἐξουσίαν, τά τε κατὰ τὰς Γαλλίας, ὡς ᾤετο, ἄριστα διαθείς, πάντας τε τοὺς ᾿Αλβίνου φίλους εἴτε ἑκουσίως εἴθ᾿ ὑπὸ ἀνάγκης αὐτῷ γνωρισθέντας φονεύσας, τάς τε οὐσίας αὐτῶν δημεύσας, εἰς τὴν ῾Ρώμην ἠπείγετο, ἄγων ἅπαντα τὸν στρατὸν σὺν αὑτῷ, ὡς φανείη φοβερώτερος. 3 ἀνύσας δὴ πολλῷ τάχει τὴν ὁδοιπορίαν, ὥσπερ ἦν ἔθος αὐτῷ, χαλεπαίνων πρὸς ἔτι περιόντας τοὺς ἐκείνου φίλους εἰς τὴν ῾Ρώμην εἰσήλασεν. ὁ δὲ δῆμος αὐτὸν δαφνηφορῶν μετὰ πάσης τιμῆς καὶ εὐφημίας ὑπεδέξατο, ἥ τε σύγκλητος προσηγόρευσαν, οἱ πλεῖστοι ἐν μεγίστῳ δέει καθεστῶτες, λογιζόμενοι ὅτι αὐτῶν οὐ φείσεται, φύσει μὲν ὢν ἐχθρὸς χαλεπώτατος καὶ μικρᾶς προφάσεως δεόμενος εἰς τὸ ἀδικῆσαι, τότε δὲ δοκῶν καὶ εὐλόγους ἔχειν αἰτίας. 4 ὁ δ᾿ οὖν Σεβῆρος εἰς τὸ τοῦ Διὸς τέμενος ἀνελθὼν καὶ τὰς λοιπὰς τελέσας ἱερουργίας ἐπανῆλθεν εἰς τὰ βασίλεια, καὶ τῷ δήμῳ προύθηκεν ἐπὶ ταῖς νίκαις μεγίστας νομάς. τοῖς τε στρατιώταις ἐπέδωκε χρήματα πλεῖστα, ἄλλα τε πολλὰ συνεχώρησεν ἃ μὴ πρότερον εἶχον· 5 καὶ γὰρ τὸ σιτηρέσιον αὐτοῖς πρῶτος ηὔξησε, καὶ δακτυλίοις χρυσοῖς χρήσασθαι ἐπέτρεψε γυναιξί τε συνοικεῖν, ἅπερ ἅπαντα σωφροσύνης στρατιωτικῆς καὶ τοῦ πρὸς τὸν

1 ἄλλον] ἄλλο O 3.8.1 - 3.8.2 exscerpsit Io *de ins*. p. 92 B. 8 ἀνασταυρωθῆναι κελεύσας] om. O 9 ἵνα αὐτὸν οἷον [περ] ἐδείκνυεν †αὑτοῦ τὸν θυμὸν† ἴδῃ καὶ τὴν πρὸς ἐκείνους ὀργήν] i ἵνα οἱόνπερ καὶ φοβήσῃ ἐκείνοις (ἐκείνους A) καὶ τὴν ὀργὴν ἣν ἐπεφέρετο καὶ κατ᾿ αὐτῶν ἐνδείξηται O ex interpolatione scilicet; ego (qui περ delevi) ita interpretor: "ut populus videret qualem Albinum Severus reddidisset quantopereque adversus populum ira flagraret", sed omnia dubia 10 κατὰ τὴν] Io f om. κατὰ g O 18 τοὺς] fort. ante ἔτι transponendum 22 ἐχθρὸς] ἐχθροῖς conieci 28 αὐτοῖς πρῶτος ηὔξησε] πρῶτος ηὔξησεν αὐτοῖς O 29 γυναιξί] β γυναικί x

πόλεμον εὐσταλοῦς τε καὶ ἑτοίμου ἀλλότρια ἐνομίζετο. καὶ πρῶτός τε ἐκεῖνος τὸ πάνυ αὐτῶν ἐρρωμένον καὶ τὸ σκληρὸν τῆς διαίτης τό τε εὐπειθὲς πρὸς τοὺς πόνους καὶ εὔτακτον μετ' αἰδοῦς πρὸς ἄρχοντας ἐπανέτρεψε, χρημάτων τε ἐπιθυμεῖν διδάξας καὶ μεταγαγὼν εἰς τὸ ἁβροδίαιτον. 6 διοικήσας δὴ ταῦτα, ὡς ᾤετο, ἄριστα, κατελθὼν εἰς τὴν σύγκλητον βουλήν, ἀνελθών τε εἰς τὸν βασίλειον θρόνον, πικρῶς κατηγόρησε τῶν Ἀλβίνου φίλων, ὧν μὲν ἐπιστολὰς προκομίζων ἀπορρήτους, ἃς ἐν τοῖς ἐκείνου ἀποθέτοις εὗρε γράμμασιν, οἷς δὲ δῶρα ὀνειδίζων πεμφθέντα ἐκείνῳ πολυτελέστερα· ἄλλοις δὲ ἄλλας ἐπιφέρων αἰτίας, τοῖς μὲν ἐξ ἀνατολῆς ἀνθρώποις φιλίαν <Νίγρου> τοῖς δ' ἐπὶ θάτερα γνῶσιν Ἀλβίνου, 7 πάντας τοὺς ἐξέχοντας τότε τῆς συγκλήτου βουλῆς καὶ τοὺς κατὰ ἔθνη πλούτῳ τε ἢ γένει ὑπερέχοντας ἀφειδῶς ἀνῄρει, ὡς μὲν προσεποιεῖτο, χαλεπαίνων πρὸς ἐχθρούς, τὸ δ' ἀληθές, ὑπερβαλλούσης ἐν αὐτῷ φιλοχρηματίας· οὐδεὶς γοῦν βασιλέων οὕτω χρημάτων ἡττήθη. 8 ὡς γὰρ καρτερίᾳ ψυχῆς καὶ ἀνεξικακίᾳ πόνων διοικήσει τε στρατιωτικῶν πραγμάτων οὐδενὸς τῶν ἐπαινουμένων ἀπελείπετο, οὕτως ἐν αὐτῷ ἐπλήθυνε τὸ φιλοχρήματον ἐξ ἀδικίας, φονῶν ἐκ τῆς τυχούσης αἰτίας. φόβῳ γοῦν ἦρξε μᾶλλον τῶν ἀρχομένων ἢ εὐνοίᾳ. 9 τῷ μέντοι δήμῳ ἐπειρᾶτο ποιεῖν κεχαρισμένα· καὶ γὰρ θέας πολυτελεῖς καὶ παντοδαπὰς συνεχῶς ἐπετέλει, καὶ θηρίων ἑκατοντάδας ἀνεῖλε πολλάκις τῶν ἀπὸ πάσης γῆς ἡμετέρας τε καὶ βαρβάρου, νομάς τε μεγαλοφρόνως ἐπεδίδου. ἐπετέλεσε δὲ καὶ ἐπινίκιον ἀγῶνα, τοὺς πανταχόθεν μούσης τε ὑποκριτὰς καὶ ἀνδρείας ἀθλητὰς μεταπεμψάμενος. 10 εἴδομεν δὲ ἐπ' αὐτοῦ καὶ θέας τινῶν παντοδαπῶν θεαμάτων ἐν πᾶσι θεάτροις ὁμοῦ, ἱερουργίας τε καὶ παννυχίδας ἐπιτελεσθείσας εἰς μυστηρίων ζῆλον· αἰωνίους δὲ αὐτὰς ἐκάλουν οἱ τότε, ἀκούοντες τριῶν γενεῶν διαδραμουσῶν ἐπιτελεῖσθαι. κήρυκες γοῦν κατά τε τὴν Ῥώμην καὶ τὴν Ἰταλίαν διεφοίτων καλοῦντες ἥκειν καὶ θεάσασθαι πάντας ἃ μήτε εἶδον μήτε ὄψονται. οὕτως ὁ μεταξὺ χρόνος τῆς

1 εὐσταλοῦς τε καὶ ἑτοίμου] ἑτοίμου τε καὶ εὐσταλοῦς O 2 τε] γε Steph., sed cf. 7.3.4 4 ἐπανέτρεψε] ἐπανέστρεψε O 3.8.6 - 3.8.7 excerpsit Io *de virt. et vit.* p. 190 B.-W. 7 εἰς] ἐπὶ Mend. 8 προκομίζων] προσκομίζων O 12 <Νίγρου>] add. Steph. δ'] δὲ O τοὺς] δὲ τοὺς O 13 τοὺς] b τῶν ω 14 τε ἢ] i Io ἢ O, cf. 1.10.5 20 ἀδικίας, φονῶν] Bekk.[2] ἀδικίας φόνων x 26 ἀθλητὰς] Schenkl "athletas" P (cf. 4.6.2) μιμητὰς Bergler ἀσκητὰς vel μελετητὰς Sylb. μαθητὰς x

παρελθούσης ἑορτῆς καὶ τῆς μελλούσης ἐδηλοῦτο πᾶσαν ἡλικίαν ἀνθρώπων ὑπερβαίνων.

9 διατρίψας δὲ ἱκανοὺς χρόνους ἐν τῇ Ῥώμῃ, τούς τε υἱεῖς αὐτοῦ κοινωνοὺς τῆς βασιλείας καὶ αὐτοκράτορας ἀποδείξας, βουλόμενος δόξαν ἄρασθαι νίκης μὴ μόνον ἐμφυλίου τε καὶ κατὰ Ῥωμαικῶν στρατοπέδων, ἐφ' ᾗ καὶ θριαμβεῦσαι ᾐδέσθη, ἀλλὰ καὶ κατὰ βαρβάρων ἐγεῖραι τρόπαια, πρόφασιν ποιούμενος τὴν Βαρσημίου τοῦ Ἀτρηνῶν βασιλέως πρὸς Νίγρον φιλίαν ἐστράτευσεν ἐπὶ τὴν ἀνατολήν. 2 παρὼν δὲ καὶ τὴν Ἀρμενίαν καταδραμεῖν ἠθέλησε· φθάσας δὲ ὁ τῶν Ἀρμενίων βασιλεὺς χρήματά τε αὐτῷ καὶ δῶρα ὁμήρους τε ἱκετεύων ἔπεμψε, σπονδὰς καὶ εὔνοιαν ὑπισχνούμενος. ὁ δὲ Σεβῆρος τῶν ἐν Ἀρμενίᾳ προχωρούντων κατὰ γνώμην ἐπὶ τὴν Ἀτρηνῶν ἠπείγετο. προσέφυγε δὲ αὐτῷ καὶ ὁ Ὀσροηνῶν βασιλεὺς Αὔγαρος, τούς τε παῖδας ὁμηρεύειν εἰς ἀσφάλειαν πίστεως ἐξέδωκε, τοξότας τε πλείστους συμμάχους ἤγαγεν. 3 ὁ δὲ Σεβῆρος διαβὰς τὴν τῶν ποταμῶν μέσην γῆν [τε] καὶ τὴν Ἀδιαβηνῶν χώραν, ἐπέδραμε καὶ τὴν εὐδαίμονα Ἀραβίαν· φέρει γὰρ πόας εὐώδεις, αἷς ἀρώμασι καὶ θυμιάμασι χρώμεθα. πολλὰς δὲ κώμας καὶ πόλεις πορθήσας τήν τε χώραν λεηλατήσας, ἐλθὼν εἰς τὴν Ἀτρηνῶν χώραν, προσκαθεζόμενος τὰς Ἄτρας ἐπολιόρκει. 4 ἦν δὲ πόλις ἐπ' ἄκρας ὑψηλοτάτης ὄρους, τείχει μεγίστῳ καὶ γενναίῳ περιβεβλημένη, πλήθει τε ἀνδρῶν τοξοτῶν ἀκμάζουσα. ὁ δὲ τοῦ Σεβήρου στρατὸς προσκαθεζόμενος ἐπολιόρκει παντὶ σθένει, πειρώμενος τὴν πόλιν ἐξελεῖν· μηχαναί τε παντοδαπαὶ προσήγοντο τῷ τείχει, καὶ οὐδὲν παρελείπετο εἶδος πολιορκίας. 5 οἱ δὲ Ἀτρηνοὶ γενναίως ἀπεμάχοντο, τόξοις τε καὶ λίθοις ἄνωθεν βάλλοντες οὐ μικρῶς ἐλύπουν τὸν τοῦ Σεβήρου στρατόν. σκεύη τε κεράμου πεποιημένα πληροῦντες πτηνῶν, μικρῶν μὲν ἰοβόλων δὲ θηρίων, ἐπέβαλλον αὐτοῖς· τὰ δὲ ἐμπίπτοντα ταῖς ὄψεσι, καὶ εἴ τί που παραγεγύμνωτο τοῦ σώματος, λανθάνοντα καὶ παρεισιόντα τιτρώσκοντά τε αὐτοὺς ἐλυμαίνετο. 6 καὶ μὴ φέροντες τὸ

3 ἱκανοὺς χρόνους] ἱκανοῦ χρόνου Nauck, otiose, cf. 2.14.5 7 κατὰ] τὰ O 8 Βαρσημίου] "Barsemii" P Βαρσηνίου x 12 ὁ δὲ .... ἤγαγεν] om. O 13 τὴν] Steph. τὸν i 17 [τε] καὶ τὴν Ἀδιαβηνῶν] Sylb. τε καὶ Ἀβηνῶν x 18 χώραν] χώραν καὶ O 21 ἐλθὼν] <ἀν>ελθὼν conieci 22 ὑψηλοτάτης] ὑψηλοτάτου P 23 τε ἀνδρῶν] ἀνδρῶν τε i 30 πεποιημένα] πεποιημένοι O πτηνῶν] crabronum, opinor; ἑρπετῶν Leisner, male: nam quomodo ἑρπετὰ ἐμπίπτουσι ταῖς ὄψεσιν? 31 εἴ τί που] A d εἴ που τι x

πνιγῶδες τοῦ ἀέρος διὰ τὸ ὑπερβάλλον τοῦ ἡλίου πῦρ, νόσοις περιπίπτοντες διεφθείροντο, ὡς πλεῖστον μέρος τοῦ στρατοῦ διὰ τοιαύτας αἰτίας μᾶλλον ἀπόλλυσθαι ἢ πρὸς τῶν πολεμίων. 7 ἀπαγορεύοντος δὲ τοῦ στρατοῦ πρὸς τὰ εἰρημένα, τῆς τε πολιορκίας μὴ προχωρούσης ἀλλὰ μᾶλλον βλαπτομένων τῶν Ῥωμαίων ἢ κατορθούντων, τὸν στρατὸν ὁ Σεβῆρος, ὡς μὴ διαφθαρείη πᾶς, ἄπρακτον ἐπανήγαγε, δυσφορῶν ἐπὶ τῷ μὴ ὡς ἐβούλετο τὰ τῆς πολιορκίας αὐτῷ προκεχωρηκέναι· 8 νικᾶν γὰρ πάντοτε ἐν ταῖς μάχαις εἰθισμένος τὸ μὴ περιγενέσθαι ἧτταν ἡγεῖτο. πλὴν παρεμυθήσατο αὐτὸν ἡ συναιρομένη τότε τοῖς ἐκείνου πράγμασι τύχη· οὐ γὰρ παντάπασιν ἄπρακτος ἐπανῆλθεν, ἀλλὰ μείζονα κατορθώσας ὧν ἤλπισε. 9 καταπλέων γὰρ ὁ στρατὸς ναυσὶ πολλαῖς οὐκ εἰς ἃς ἐβούλετο [Ῥωμαίων] ὄχθας κατηνέχθη, ἐπὶ πλεῖστον δὲ αὐτὸν ἐξαγαγόντος τοῦ ῥεύματος προσώκειλε ταῖς Παρθυαίων ὄχθαις, αἳ μὴ πολλῶν ἡμερῶν ὁδὸν ἀπεῖχον τῆς εἰς Κτησιφῶντα ἐφόδου, ἔνθα ἦν τὰ βασίλεια τοῦ Παρθυαίου καὶ αὐτὸς διέτριβεν εἰρήνην ἄγων, μηδέν τι προσήκειν νομίζων ἑαυτῷ τὰς πρὸς τοὺς Ἀτρηνοὺς Σεβήρου μάχας· ἡσύχαζεν οὖν, μηδέν τι δεινὸν προσδεχόμενος. 10 ὁ δὲ τοῦ Σεβήρου στρατὸς ἄκων προσαχθεὶς ὑπὸ τοῦ ῥεύματος ταῖς ἐπέκεινα ὄχθαις, ἀπόβασίν τε ποιησάμενος, τὴν γῆν ἐλεηλάτει, θρέμματά τε τὰ ἐμπίπτοντα ἀπελαύνων, ἵν' ἔχοι τροφάς, καὶ κώμας ἐμπιπρὰς τὰς ἐμπιπτούσας. κατ' ὀλίγον τε προιὼν ἐπέστη Κτησιφῶντι, ἔνθα ἦν ὁ Μέγας Βασιλεὺς Ἀρτάβανος. 11 προσπεσόντες δὲ οἱ Ῥωμαῖοι ἀπαρασκεύοις τοῖς βαρβάροις, πάντα τε τὸν ἐμπίπτοντα ἐφόνευον καὶ διήρπασαν τὰ ἐν τῇ πόλει, πάντας τε παῖδας καὶ γυναῖκας αἰχμαλώτους ἔλαβον. φυγόντος δὲ τοῦ βασιλέως σὺν ὀλίγοις ἱππεῦσι τούς τε θησαυροὺς αὐτοῦ τῶν χρημάτων αἴρουσι, καὶ πάντα τὸν κόσμον καὶ κειμήλια ἁρπάσαντες ἐπανίασιν. 12 οὕτω μὲν δὴ Σεβῆρος, τύχῃ μᾶλλον ἢ γνώμῃ, τῇ κατὰ Παρθυαίων νίκῃ κεκόσμητο· τούτων δὲ αὐτῷ δεξιῶς καὶ ὑπὲρ πᾶσαν εὐχὴν προχωρησάντων ἐπέστειλε τῇ τε συγκλήτῳ καὶ τῷ δήμῳ, τάς τε πράξεις μεγαληγορῶν, τὰς μάχας τε καὶ τὰς νίκας δημοσίαις

4 δὲ] A B τε x 7 δυσφορῶν] Sylb. δυσφοροῦντα x 13 [Ῥωμαίων]] delevi 16 ἐφόδου] ἀφόδου i 22 ἔχοι] A g ἔχει B f ἔχῃ V 24 ὁ] f καὶ g O 25 ἀπαρασκεύοις] ἀπαρασκευάστοις i 29 αὐτοῦ] post χρημάτων i 33 δήμῳ ... νίκας] δήμῳ μεγαληγορῶν, τάς τε πράξεις καὶ τὰς νίκας Mend.

ἀνέθηκε γραφαῖς. ἡ δὲ σύγκλητος πάσας τε <τὰς ἄλλας> τιμὰς ἐψηφίσατο αὐτῷ, καὶ προσηγορίας ἀπὸ τῶν ἐθνῶν τῶν κεχειρωμένων.

10 κατορθώσας δὲ τὰ κατὰ τὴν ἀνατολὴν ὁ Σεβῆρος εἰς τὴν Ῥώμην ἠπείγετο, ἄγων καὶ τοὺς παῖδας εἰς ἡλικίαν ἐφήβων ἤδη τελοῦντας. ἀνύσας δὲ τὴν ὁδοιπορίαν, τά τε ἐν τοῖς ἔθνεσι διοικήσας ὡς ἑκάστῳ ἀπῄτει τὸ χρειῶδες, τά τε ἐν Μυσοῖς καὶ Παίοσι στρατόπεδα ἐπελθών, νικηφόρος ὑπὸ τοῦ Ῥωμαίων δήμου μετὰ μεγάλης εὐφημίας τε καὶ θρησκείας ὑπεδέχθη, 2 θυσίας τε καὶ ἑορτὰς θέας τε καὶ πανηγύρεις τῷ δήμῳ παρέσχε· νομάς τε μεγαλοφρόνως ἐπιδοὺς καὶ θέας τελέσας ἐπινικίους, ἐτῶν οὐκ ὀλίγων ἐν τῇ Ῥώμῃ διέτριψε, δικάζων τε συνεχῶς καὶ τὰ πολιτικὰ διοικῶν, τούς τε υἱεῖς παιδεύων καὶ σωφρονίζων. 3 οἳ δέ (ἤδη μειράκια ἤστην) ὑπὸ τῆς ἐν Ῥώμῃ τρυφῆς καὶ διαίτης τῆς τε περὶ τὰ θεάματα ὑπερβαλλούσης σπουδῆς ἡνιοχείας τε καὶ ὀρχήσεως τὰ ἤθη διεφθείροντο. πρός τε ἀλλήλους ἐστασίαζον οἱ ἀδελφοί, τὰ πρῶτα μὲν ὑπὸ παιδαριώδους φιλονεικίας δι' ὀρτύγων μάχας καὶ ἀλεκτρυόνων συμβολὰς πάλας τε παίδων ἀλλήλοις ἐρίζοντες. 4 ἥ τε περὶ τὰ θεάματα αὐτῶν ἢ τὰ ἀκροάματα σπουδὴ φιλονείκως ἑκάστοτε ἐμερίζετο· καὶ οὐδενὶ ἀμφότεροι ὁμοίως ἠρέσκοντο, ἀλλὰ πᾶν τὸ τῷ ἑτέρῳ φίλον τῷ ἄλλῳ ἐχθρὸν ἦν. συνέκρουον δὲ αὐτοὺς ἑκατέρωθεν οἵ τε κόλακες καὶ οἱ θεράποντες, πρὸς τὸ ἡδὺ τῆς ἡλικίας κολακεύοντες καὶ ἀνθέλκοντες. ὁ δὲ Σεβῆρος ταῦτα πυνθανόμενος συνάγειν τε καὶ σωφρονίζειν ἐπειρᾶτο. 5 τὸν δὲ πρεσβύτερον, ᾧ γνήσιον μὲν ἦν ὄνομα Βασσιανὸς πρὶν εἰς τὸν βασίλειον οἶκον παρελθεῖν, ὅτε δὲ τὴν τῆς ἀρχῆς τιμὴν εὐτύχησε, Σεβῆρος Ἀντωνῖνον ὠνόμασε, Μάρκου θελήσας αὐτὸν προσηγορίαν φέρειν· ἠγάγετό τε αὐτῷ γυναῖκα, γάμῳ σωφρονίσαι θέλων. ἦν δὲ ἐκείνη θυγάτηρ τοῦ ἐπάρχοντος τῶν στρατοπέδων, 6 Πλαυτιανὸς δὲ ἦν ὄνομα αὐτῷ· τοῦτον τὰ μὲν πρῶτα τῆς ἡλικίας εὐτελῆ (τινὲς αὐτὸν καὶ πεφυγαδεῦσθαι ἔλεγον ἁλόντα ἐπὶ στάσεσι καὶ πολλοῖς ἁμαρτήμασιν), ὄντα

1 <τὰς ἄλλας>] add. Schwartz 4 ὁ] om. O 11 μεγαλοφρόνως] μεγαλόφρονας i 14 ὑπὸ τῆς] ὑπό <τε> τῆς e Sylb. 24 ἀνθέλκοντες] absolute hoc loco τῷ ἀνθέλκειν ("ad se trahere", cf. 3.13.6, 4.3.2) utitur Herodianus, quod multos interpretes fefellit 25 σωφρονίζειν] σωφρονίζειν τὰ πρῶτα i 28 Σεβῆρος] b Σεβῆρον x 30 σωφρονίσαι] σωφρονῆσαι A σωφρονίσθαι B ἐπάρχοντος] ἐπαρχοῦντος O 32 (τινὲς ... ἁμαρτήμασιν)] cancellos posuit Bergler, alii αὐτὸν mutarunt

δὲ πολίτην ἑαυτοῦ (Λίβυς γὰρ κἀκεῖνος ἦν), ὡς μέν τινες ἔλεγον, πρὸς γένους αὐτῷ ὑπάρχοντα, ὡς δ' ἕτεροι μᾶλλον διέβαλλον, ἀκμαζούσῃ τῇ ἡλικίᾳ γενόμενον παιδικά, πλὴν ἀλλ' ὁ Σεβῆρος ἐκ μικρᾶς καὶ εὐτελοῦς τύχης εἰς μεγάλην προήγαγεν ἐξουσίαν, πλούτῳ τε ὑπερβάλλοντι ἐκόσμησε, τῶν ἀναιρουμένων χαριζόμενος τὰς οὐσίας, οὐδὲν ἕτερον ἀλλ' ἢ μερισάμενος πρὸς αὐτὸν τὴν ἀρχήν. 7 ᾗπερ ἐκεῖνος ἀποχρώμενος οὔτε ὠμότητος οὔτε βίας ἐν πᾶσιν οἷς ἔπραττεν ἀπείχετο, φοβερώτερος τῶν πώποτε ἀρχόντων γενόμενος. τούτου τὴν θυγατέρα ζεύξας ὁ Σεβῆρος τῷ υἱῷ τὸν οἶκον ἥνωσεν. 8 ὁ δὲ Ἀντωνῖνος οὐ πάνυ τι ἡδόμενος τῷ γάμῳ, ἀνάγκῃ δὲ μᾶλλον ἢ προαιρέσει συνεζευγμένος, ἀπεχθῶς πάνυ πρὸς τὴν κόρην διέκειτο καὶ πρὸς τὸν πατέρα αὐτῆς, ὡς μήτε εὐνῆς μήτε ἑστίας κοινωνεῖν, μυσάττεσθαί τε τὴν κόρην, ἀπειλεῖν τε ἑκάστοτε ἀποκτενεῖν καὶ αὐτὴν καὶ τὸν πατέρα, ἐπὰν τῆς ἀρχῆς ἐγκρατὴς γένηται μόνος. ταῦτα δὴ ἡ κόρη ἑκάστοτε ἀπήγγελλε τῷ πατρί, καὶ τοῦ γάμου τὸ μῖσος διηγουμένη παρώξυνεν αὐτόν.

11 ὁ δὲ Πλαυτιανὸς ὁρῶν τὸν μὲν Σεβῆρον πρεσβύτην τε ἤδη καὶ ὑπὸ νόσου συνεχῶς ἐνοχλούμενον, τὸν δὲ Ἀντωνῖνον ἐμβριθῆ καὶ θρασὺν νεανίαν, δεδιώς τε αὐτοῦ τὰς ἀπειλάς, δρᾶσαί τι μᾶλλον φθάσας ἢ παθεῖν ἀναμείνας ἠθέλησεν. 2 ἔτι τε αὐτὸν καὶ πολλὰ ἦν τὰ πρὸς βασιλείας ἐπιθυμίαν ἀναπείθοντα, πλούτου τε περιβολὴ ἢ μὴ πρότερόν τινι ἰδιωτεύοντι ἐγένετο, στρατιωτῶν τε θεραπεῖαι, τιμαί τε αἱ παρὰ τῶν ἀρχομένων, σχῆμά τε ᾧ προῄει· ἠμφίεστο γὰρ τήν τε πλατύσημον ἐσθῆτα, ἔν τε τοῖς δεύτερον ὑπατεύσασιν ἐτέτακτο, παρῃώρητό τέ <οἱ> τὸ ξίφος, καὶ παντὸς ἀξιώματος σχῆμα ἔφερε μόνος. 3 προϊὼν δὲ φοβερὸς ἦν, ὡς μήτε τινὰ προσιέναι, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὑπαντωμένους ἀναστρέφειν· οἵ τε προϊόντες αὐτοῦ ἐκήρυττον μηδένα παρεστάναι μηδ' εἰς αὐτὸν βλέπειν, ἀλλ' ἀποστρέφεσθαι καὶ κάτω βλέπειν. οἷσπερ καὶ ὁ Σεβῆρος ἀγγελλομένοις οὐ πάνυ τι ἠρέσκετο, ἀλλ' ἐπαχθὴς ἤδη καὶ βαρὺς

2 γένους] Sylb. γένος x μᾶλλον] om. i 6 οὐδὲν] οὐδὲν δ' O A 3.10.7 usque ad 3.14.1 excerpsit Io *de ins.* pp. 92-94 B. 9 τούτου] τούτου <οὖν> dub. Mend. ζεύξας ὁ Σεβῆρος] ὁ Σεβῆρος ζεύξας i 10 τι] τοι A V 12 καὶ πρὸς] καὶ O 14 ἀπειλεῖν] ἀλλ' ἦν i 19 ὑπὸ νόσου συνεχῶς] συνεχῶς ὑπὸ νόσου i 25 ᾧ] ὁ O 26 δεύτερον] Sylb. δευτέροις x 27 παρῃώρητό] παρῃωρεῖτο O <οἱ>] addidi τὸ] αὐτῷ i 28 ἀλλὰ] om. O

κἀκείνῳ ἐγένετο, ὡς καὶ περιελεῖν τινα αὐτοῦ τῆς ἐξουσίας τὸν Σεβῆρον, καὶ πειρᾶσθαι κολούειν τὸ ὑπερβάλλον τῆς ἀλαζονείας. 4 ἃ δὴ μὴ φέρων ὁ Πλαυτιανὸς ἐτόλμησεν ἐπιβουλεῦσαι τῇ ἀρχῇ, καὶ μηχανᾶται τοιάδε. Σατορνῖνος ἦν εἷς τῶν ὑπ' αὐτῷ χιλιαρχούντων. οὗτος ὑπερβαλλόντως τὸν Πλαυτιανὸν ἐθεράπευε· καὶ πάντων μὲν τοῦτο ποιούντων, ἐκεῖνος δὲ πλείονι θρησκείᾳ ᾠκείωτο αὐτόν. τοῦτον πιστότατον ἡγούμενος καὶ μόνον οἷόν τε φυλάξαι καὶ πληρῶσαι ἀπορρήτους ἐντολάς, περὶ δείλην μεταπεμψάμενος πάντων ἀνακεχωρηκότων 5 "νῦν σοι καιρός - ἔφη - τέλος γενναῖον ἐπιθεῖναι εὐνοίᾳ τε καὶ ὑπηρεσίᾳ ἣν πρός με ἐπεδείξω, ἐμοί τε ἀμείψασθαί σε κατ' ἀξίαν καὶ τὴν προσήκουσαν χάριν ἀποδοῦναι. πρόκειται δέ σοι αἵρεσις ἢ τοῦ εἶναι ὅπερ ἐμὲ νῦν ὁρᾷς ὄντα, καὶ τήνδε τὴν ἐξουσίαν παραλαβεῖν διαδεξάμενόν με, ἢ τεθνάναι αὐτίκα ἀπειθείας ὑποσχόντα τιμωρίαν. 6 μηδέ σε τοῦ ἔργου τὸ μέγεθος ἐκπληττέτω, μηδὲ τὸ τῶν βασιλέων ὄνομα ταραττέτω. εἰσιέναι [τε] γὰρ μέχρι τοῦ δωματίου ἔνθα ἀναπαύονται δύνασαι μόνος, ἅτε τὴν νυκτερινὴν φρουρὰν ἐκ περιόδου ἐγκεχειρισμένος. ὅ τι δ' ἂν μέλλῃς πράττειν, λανθάνων ἀκωλύτως ἐς τέλος ἄξεις, ἐπεὶ μήτ' ἐμὲ [ἔτι] τοιαῦτα κελεῦσαι προσδοκᾶ<ν ἐστι> μήτε σὲ ὑπακοῦσαι. 7 ἄνελθε δὴ εἰς τὴν βασίλειον αὐλήν, καὶ ὥς τινας ἀγγελίας ἐπειγούσας καὶ ἀπορρήτους παρ' ἐμοῦ φέρων ἐπεισελθὼν αὐτοῖς ἀπόκτεινον. ἀνὴρ δὲ γενναῖος γενοῦ, ῥᾳδίως κατεργασάμενος πρεσβύτην τε καὶ παιδάριον. μετασχὼν γὰρ τὸ μέρος τῶν κινδύνων, μεθέξεις καὶ τῶν μεγίστων τῆς κατορθώσεως τιμῶν." 8 ταῦτα ἀκούσας ὁ χιλιάρχης ἐξεπλάγη μὲν τὴν ψυχήν, οὐκ ἐταράχθη δὲ τὴν γνώμην, ἀλλ' ἅτε ἀνὴρ οὐκ ἔξω φρενῶν καθεστώς (καὶ γὰρ ἦν τῷ γένει Σύρος, δριμύτεροι δ' ὡς πρὸς τὰς ἐννοίας οἱ ὑπὸ τὴν ἀνατολὴν ἄνθρωποι) τὸν θυμὸν ὁρῶν ἐνθουσιῶντα τοῦ κελεύοντος καὶ τὴν ἐξουσίαν εἰδὼς οὐκ ἀντεῖπεν, ὡς μὴ παρ' αὐτὰ κολασθείη, προσποιησάμενος δὲ εὐκταῖα καὶ ἀσπαστὰ ἀκούειν, προσκυνήσας τε ὡς ἤδη βασιλέα,

2 τὸν Σεβῆρον] del. Mend., sed cf. e. g. 3.12.4 πειρᾶσθαι] Reiske πεῖσαι x κολούειν] κωλύειν A B 3 ὁ] om. O 6 Πλαυτιανὸν] Πλαυτῖνον O 11 ἐπεδείξω] ὑπεδείξω O σε] σοι O 14 διαδεξάμενόν] διαδεξάμενός O 16 εἰσιέναι] V εἰσιέναί τε x 20 μήτ'] μήτε O [ἔτι]] delevi προσδοκᾶ<ν ἐστι>] scripsi προσδόκα x 27 τὴν ψυχὴν] i Io τῇ ψυχῇ O 29 δ' ὡς] δὲ n Mend. ἐννοίας] ἐντολὰς O

γραμματεῖον ᾔτησε τοῦ φόνου φέρον τὰς ἐντολάς. 9 ἔθος γὰρ τοῦτο τυραννικόν, εἴ τινα ἐκπέμποιεν ἐπὶ φόνον ἄκριτον, ἐντέλλεσθαι τοῦτο διὰ γραμμάτων, ἵνα μὴ <τὸ> γινόμενον ᾖ ἀκατασήμαντον. ὁ δὲ Πλαυτιανὸς τυφλώττων τῇ ἐπιθυμίᾳ δίδωσιν αὐτῷ τὸ γραμματεῖον, καὶ ἐκπέμπει ἐπὶ τὸν φόνον, ἐντειλάμενος, ἐπὴν ἀμφοτέρους διαχρήσηται, πρὶν διαβόητον γενέσθαι τὸ πραχθὲν πέμψαι τοὺς καλέσοντας αὐτόν, ἵνα ὀφθῇ πρότερον ἐν τοῖς βασιλείοις ἢ ἀκουσθῇ τὴν βασιλείαν παραλαβών.

12 ἐπὶ ταύταις δὴ ταῖς συνθήκαις ἀνελθὼν ὁ χιλίαρχος εἰσῆλθε μὲν διὰ πάσης τῆς βασιλικῆς οἰκίας κατὰ τὸ ἔθος ἀκωλύτως· εἰδὼς δὲ ἀδύνατον ὂν δύο διαχειρίσασθαι βασιλέας, καὶ ταῦτα ἐν διαφόροις οἴκοις διατρίβοντας, ἐπιστὰς τῷ δωματίῳ τοῦ Σεβήρου, καλέσας τοὺς τοῦ βασιλικοῦ θαλάμου φύλακας, ἠξίωσεν εἰσαχθῆναι πρὸς αὐτὸν ὡς δὴ ὑπὲρ σωτηρίας αὐτῷ τινα ἀγγέλλων. οἳ δὲ δηλώσαντες τῷ Σεβήρῳ, καὶ κελεύσαντος αὐτοῦ, τὸν χιλίαρχον εἰσήγαγον. 2 ὃ δὲ εἰσελθών "ἥκω σοι - ἔφη - ὦ δέσποτα, ὡς μὲν ὁ πέμψας οἴεται, φονεὺς καὶ δήμιος, ὡς δ' αὐτὸς εὔχομαί τε καὶ βούλομαι, σωτήρ τε καὶ εὐεργέτης. Πλαυτιανὸς γὰρ ἐπιβουλεύων τῇ ἀρχῇ ἐνετείλατό μοι φόνον σόν τε καὶ τοῦ παιδός, καὶ τοῦτο οὐ λόγοις μόνον ἀλλὰ καὶ γράμμασι· καὶ μαρτυρεῖ τὸ γραμματεῖον. ἐγὼ δὲ ὑπεσχόμην μέν, ὅπως μὴ ἐμοῦ τὸ ἔργον παραιτησαμένου ἄλλῳ ἐγχειρισθῇ· σοὶ δὲ ταῦτα δηλώσων ἥκω, ὡς ἂν μὴ λάθῃ τὰ τολμώμενα." 3 τοιαῦτά τινα λέγοντος αὐτοῦ καὶ δακρύοντος οὐκ εὐθέως ὁ Σεβῆρος ἐπίστευσεν, ἀλλ' ἅτε πολὺ ἔχων ἐν τοῖς στέρνοις τὸ Πλαυτιανοῦ φίλτρον, συσκευήν τινα καὶ σκηνὴν τὸ πρᾶγμα ὑπώπτευεν, ἡγεῖτό τε τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἔχθει τοῦ Πλαυτιανοῦ καὶ μίσει τῆς ἐκείνου θυγατρὸς εὑρηκέναι τινὰ τέχνην κατ' αὐτοῦ καὶ διαβολὴν θανατηφόρον. 4 μεταπεμψάμενος δὲ τὸν υἱὸν ᾐτιᾶτο ὡς τοιαῦτα συσκευάζοντα κατὰ ἀνδρὸς εὔνου καὶ οἰκείου. ὁ δ' Ἀντωνῖνος τὰ μὲν πρῶτα ἀπώμνυτο, μηδ' εἰδέναι φάσκων τὰ λεγόμενα· ἐγκειμένου δὲ τοῦ χιλιάρχου καὶ τὸ γραμματεῖον

3 <τὸ>] add. Stroth γινόμενον] γιγνόμενον i 6 ἐπὴν] ἐπὰν c[corr.] Mend. 8 πρότερον] Bekk.[2] πρῶτον x 10 εἰσῆλθε] διῆλθε Mend., sed soloecismus auctori non librario tribuendus 16 ἀγγέλλων] ἀγγείλων φ ἀγγελῶν A 21 μόνον] f μόνοις g O 24 λάθῃ] A V λάθοι x 27 ὑπώπτευεν] ὑπώπτευσεν O 28 τοῦ] e Stroth τῷ x 31 συσκευάζοντα] σκευάζοντα i 33 ἐγκειμένου] ἐκκειμένου O

δεικνύντος παρεθάρσυνέ τε αὐτὸν καὶ προύτρεπεν εἰς τοὺς ἐλέγχους ᾿Αντωνῖνος. ὁ δὲ χιλίαρχος ὁρῶν ἐς ὅσον ἥκει κινδύνου, δεδιώς τε τὴν πρὸς τὸν Πλαυτιανὸν τοῦ Σεβήρου εὔνοιαν, ἐπιστάμενός τε ὡς, εἰ λάθοι ἡ ἐπιβουλὴ καὶ μὴ ἐλεγχθείη, ὄλεθρος αὐτῷ οὐχ ὁ τυχὼν ἐπήρτηται, 5 "καὶ τίνα, - ἔφη - ὦ δέσποται, ἔλεγχον μείζονα βούλεσθε, ἢ ποίαν ἀπόδειξιν φανερωτέραν; ἐπιτρέψατε γὰρ δή μοι - ἔφη - προελθόντι τῶν βασιλείων διά τινος τῶν ἐμοὶ πιστῶν δηλῶσαί <οἱ> ὅτι δὴ τὸ ἔργον κατείργασται. ὃ δὲ ἀφίξεται πιστεύσας καὶ οἰόμενος ἔρημα τὰ βασίλεια καταλήψεσθαι. ὅταν δὲ ἀφίκηται, ὑμέτερον ἤδη ἔργον εὑρεῖν τὴν ἀλήθειαν. ἡσυχίαν δὲ εἶναι πολλὴν ἀνὰ τὰ βασίλεια κελεύσατε, ὅπως μὴ τὸ πραττόμενον προγνωσθὲν ἀνατραπῇ." 6 ταῦτα εἰπὼν ἐντέλλεταί τινι τῶν πιστοτάτων ἑαυτῷ ἀγγεῖλαι Πλαυτιανῷ ἥκειν τὴν ταχίστην· κεῖσθαι γὰρ ἀμφοτέρους τοὺς βασιλέας, καὶ δεῖν αὐτὸν ἔνδον εἶναι πρὶν ἔκπυστα τῷ δήμῳ γενέσθαι, ὡς ἂν τῆς ἀκροπόλεως κατειλημμένης καὶ τῆς βασιλείας ἱδρυμένης ἑκόντες τε καὶ ἄκοντες πάντες ὑπακούοιεν οὐκ ἐσομένῳ βασιλεῖ ἀλλ᾽ ἤδη ὄντι. 7 τούτοις πιστεύσας ὁ Πλαυτιανὸς ἤδη περὶ δείλην ἑσπέραν, ἀρθεὶς ταῖς ἐλπίσι, θώρακα μὲν ἀμφιέννυται τῆς τοῦ σώματος ἀσφαλείας χάριν, κρύψας δὲ αὐτὸν τῇ λοιπῇ ἐσθῆτι, ἐπιβὰς ὀχήματος αἰφνιδίως εἰς τὰ βασίλεια ἠπείγετο, ὀλίγων αὐτὸν παραπεμπόντων, οἳ παρῆσαν οἰόμενοι κεκλῆσθαι ὑπὸ τῶν βασιλέων διά τινα ἐπείξαντα. 8 ὡς δ᾽ ἐπέστη τῇ βασιλείῳ αὐλῇ ἀκωλύτως τε εἰσῆλθεν ἀγνοούντων τὸ πραττόμενον τῶν φυλάκων, ὑπαντώμενος ὁ χιλίαρχος ἐνεδρεύων τε προσεῖπεν αὐτοκράτορα, καὶ δῆθεν συνήθως λαβόμενος τῆς χειρὸς εἰς τὸ δωμάτιον εἰσήγαγεν, ἔνθα ἔφασκεν ἐρρῖφθαι τὰ τῶν βασιλέων σώματα. 9 ἤδη δὲ παρεσκευάκει ὁ Σεβῆρος νεανίας τῶν περὶ αὐτὸν σωματοφυλάκων, οἳ συλλήψονται αὐτὸν εἰσελθόντα. ὁ δὲ Πλαυτιανὸς ἐφ᾽ ἑτέραις εἰσελθὼν ἐλπίσιν ὁρᾷ τοὺς βασιλέας

1 δεικνύντος] δεικνύοντος O 2 Αντωνῖνος] susp. Mend., sed cf. e.g. 3.11.3 et quae adnotavi ad 1.8.1 ἥκει κινδύνου] κίνδυνον ἥκει O 4 τε] om. i λάθοι] λάθειεν A λάθοιεν φ 6 δέσποται] P δέσποτα ω 7 προελθόντι] προσελθόντι O 8 <οἱ>] addidi 10 ὅταν] ὅτε f φ 11 δὲ] δ᾽ O 12 μὴ τὸ πραττόμενον] τὸ πραττόμενον μὴ i 17 καὶ ... ἱδρυμένης] om. O 24 ἐπείξαντα] ἐπείγοντα dub. Mend., cf. 2.10.8 25 ἀκωλύτως τε] ἀκωλύτως f Bergler 26 ἐνεδρεύων τε] = ἅτε ἐνεδρεύων, cf. e.g. 4.4.4 27 λαβόμενος] λαβόμενός τε O

ἀμφοτέρους ἑστῶτας, συλληφθείς τε κατείχετο· καὶ ἐκπλαγεὶς τῷ πράγματι ἐδεῖτο καὶ ἐλιπάρει. ἀπελογεῖτό τε, φάσκων πάντα ψευδῆ εἶναι καὶ συσκευὴν κατ' αὐτοῦ καὶ δρᾶμα ἐσκευάσθαι. 10 πολλὰς δὲ τοῦ μὲν Σεβήρου ὀνειδίζοντος εὐεργεσίας τε καὶ τιμάς, τοῦ δὲ πίστεώς τε καὶ εὐνοίας τῆς ἄνωθεν ὑπομιμνήσκοντος, ἠρέμα πως ὁ Σεβῆρος ὑπήγετο πειθοῖ τῶν ὑπὸ τοῦ Πλαυτιανοῦ λεγομένων, ἔστε δὴ ὑπεφάνη τοῦ θώρακος μέρος καταραχθείσης τῆς ἐπ' αὐτῷ ἐσθῆτος. ὅπερ ἰδὼν ὁ 'Αντωνῖνος, νέος θρασὺς θυμοειδής τε καὶ φύσει μισῶν τὸν ἄνθρωπον, 11 "ἀλλὰ πρὸς δύο - ἔφη - ταῦτα τί ἂν ἀποκρίναιο; <διὰ τί> ἥκεις πρὸς βασιλέας ἑσπέρας μὴ κελεύσαντας; ὅ τε θώραξ σοι τί βούλεται; τίς γὰρ εἰς ἑστίασιν ἢ κῶμον ὡπλισμένος ἔρχεται;" καὶ ταῦτα εἰπὼν κελεύει τῷ χιλιάρχῃ τοῖς τε παροῦσι σπασαμένοις τὰ ξίφη φονεῦσαι τὸν ἄνδρα ὡς ὁμολογουμένως πολέμιον. 12 οἳ δὲ μὴ μελλήσαντες κελεύσαντι τῷ νέῳ βασιλεῖ πείθονται, ἀναιροῦσί τε αὐτὸν καὶ τὸ σῶμα ῥίπτουσιν εἰς τὴν λεωφόρον, ὡς ἂν πᾶσι φανερὸν γένοιτο καὶ ὑπὸ <τῶν> μισούντων ὑβρισθείη. τοιούτῳ μὲν δὴ τέλει Πλαυτιανὸς ἐχρήσατο, ἀπλήστῳ τε ζήσας πάντων ἐπιθυμίᾳ, καὶ χρησάμενος ἐν τῷ τέλει ἀπίστῳ ὑπηρεσίᾳ.

13 ὁ δὲ Σεβῆρος τοῦ μὲν λοιποῦ ἐπάρχοντας δύο τῶν στρατοπέδων κατέστησεν, αὐτὸς δὲ τὰ πλεῖστα τοῦ βίου διέτριβεν ἐν τοῖς βασιλικοῖς προαστείοις καὶ τοῖς παραλίοις τῆς Καμπανίας χωρίοις, δικάζων τε καὶ τὰ πολιτικὰ διοικῶν. ἀπάγειν γὰρ ἤθελε τοὺς παῖδας τῆς ἐν 'Ρώμῃ διαίτης, χρηστῆς <δὲ> ἀπολαύειν, ἐπείπερ αὐτοὺς ἑώρα περὶ τὰ θεάματα ἐσπουδακότας ἀπρεπέστερον ἢ βασιλεῦσιν ἥρμοζεν. 2 ἥ τε περὶ ἐκεῖνα σπουδὴ καὶ φιλονεικία, διάφορον ἔχουσα καὶ ἀντίπαλον ἀεὶ τὴν γνώμην, τῶν ἀδελφῶν ἐτάραττε τὰς ψυχάς, ἐναύσματά τε ἔριδος καὶ ἔχθρας παρεῖχε. μάλιστα δὲ ὁ 'Αντωνῖνος ἀφόρητος ἦν ἀποσκευασάμενος τὸν Πλαυτιανόν, <...> ᾐδεῖτο δὲ καὶ ἐφοβεῖτο· τῇ τε θυγατρὶ

1 καὶ ἐκπλαγεὶς] ἐκπλαγείς τε i 2 φάσκων πάντα] πάντα φάσκων i 4 πολλὰς] c m πολλὰ x 6 πως] om. O ὑπήγετο] A ἠπείγετο x 7 καταραχθείσης] Bekk.[2] καταρραχθείσης x 8 ἰδὼν] εἰδὼς A B νέος] <ἅτε> vel <ὡς> νέος Schwartz 10 <διὰ τί>] addidi 11 κελεύσαντας] κελευσάντων O ὅ τε] Bekk. P ὁ δὲ x 17 <τῶν>] A Sylb. om. x τοιούτῳ] O Io τούτῳ i 18 ζήσας] ζέσας Sylb. 19 ἀπίστῳ] Steph. ἀπλήστῳ x 20 ἐπάρχοντας] A z ὑπάρχοντας x 23 ἀπάγειν] A ἅπασι x 24 χρηστῆς <δὲ>] add. Wolf καὶ χρηστῆς A χρηστοὺς φ ἀπολαύειν] ἀπολαύσειν O 30 <...>] lac. indicavi quam <ὃν ἐμίσει> explerem; etenim Antoninus ᾐδεῖτό τε καὶ ἐφοβεῖτο Plautianum,

μὲν ἐκείνου γυναικὶ δὲ αὐτοῦ παντὶ τρόπῳ θάνατον ἐμηχανᾶτο. 3 ὁ δὲ Σεβῆρος αὐτήν τε ἐκείνην καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς εἰς Σικελίαν ἐξέπεμψεν, αὐτάρκη δοὺς περιουσίαν εἰς τὸ διαβιοῦν δαψιλῶς, μιμησάμενος τὸν Σεβαστόν· καὶ γὰρ ἐκεῖνος τοῖς Ἀντωνίου παισί, πολεμίου γενομένου, οὕτως ἐχρήσατο. αὐτὸς δὲ ἐπειρᾶτο συνάγειν ἀεὶ τοὺς παῖδας ἐς φιλίαν καὶ προτρέπειν ἐς ὁμόνοιαν καὶ συμφωνίαν, μύθων τε ἀρχαίων καὶ δραμάτων ὑπεμίμνησκεν, ἀεὶ βασιλέων ἀδελφῶν συμφορὰς ἐκ στάσεως διηγούμενος. 4 θησαυρούς τε καὶ νεὼς πάντας ἐδείκνυ χρημάτων πλήρεις, πλοῦτόν τε καὶ δύναμιν <οἵαις> οὐκ ἔσεσθαι ἔξωθεν ἐπιβουλεῦσαι, τοσαύτης μὲν οὔσης οἴκοι περιουσίας ὡς ἀφειδῶς καὶ δαψιλῶς τοῖς στρατιώταις χορηγεῖν, τῆς τε ἐν Ῥώμῃ δυνάμεως αὐτῆς τετραπλασιασθείσης, καὶ στρατοπέδου τοσούτου πρὸ τῆς πόλεως ἱδρυθέντος ὡς μηδεμίαν εἶναι δύναμιν ἔξωθεν ἐχέγγυον μηδ᾽ ἀντίπαλον <μήτε> πλήθει στρατοῦ μήτε μεγέθει σωμάτων μήτε χρημάτων περιουσίᾳ. 5 πλὴν οὐδὲν ὄφελος τούτων πάντων ἔλεγε στασιαζόντων πρὸς ἀλλήλους, τοῦ τε πολέμου ἔνδον ὄντος. ὃ μὲν δὴ τοιαῦτά τινα λέγων ἑκάστοτε, ποτὲ μὲν λιπαρῶν ποτὲ δὲ ἐπιπλήττων, σωφρονίζειν αὐτοὺς ἅμα καὶ συνάγειν ἐπειρᾶτο· οἳ δ᾽ οὔτι γε ἐπείθοντο, ἀφηνίαζον δὲ καὶ ἐπεδίδοσαν εἰς τὸ χεῖρον. 6 ἅτε δὲ νεανίας σφριγῶντας καὶ ὑπὸ βασιλικῆς ἐξουσίας εἰς πάσας ἡδονῶν ὀρέξεις ἀπλήστως ὁρμωμένους ἕκαστοι τῶν κολακευόντων ἀνθεῖλκον πρὸς αὐτούς, οὐ μόνον ὑπηρετούμενοι ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτῶν καὶ ταῖς περὶ τὰ αἴσχιστα σπουδαῖς, ἀλλὰ καὶ ἀεί τι καινὸν ἐξευρίσκοντες, δι᾽ οὗ εὐφρανοῦσι μὲν ὃν ἐκολάκευον, λυπήσουσι δὲ τὸν ἀδελφόν. ἤδη γοῦν τινας καὶ λαβὼν ἐπὶ τοιαύταις ὑπηρεσίαις ὁ Σεβῆρος ἐκόλασεν.

14 ἀσχάλλοντι δὲ αὐτῷ ἐπὶ τῷ τοιούτῳ βίῳ τῶν παίδων καὶ τῇ περὶ τὰ θεάματα ἀπρεπεῖ σπουδῇ ἐπιστέλλει ὁ τῆς Βρεττανίας ἡγούμενος, στασιάζειν τοὺς ἐκεῖ βαρβάρους φάσκων, καὶ

quo sospite nondum furebat. x et edd. post Πλαυτιανὸν interpungunt; d[corr.] ita supplevit: Πλαυτιανόν. ἠδεῖτο δὲ καὶ ἐφοβεῖτο <τὸν πατέρα πρᾶξαί τι ἀνήκεστον>· τῇ τε..., quod recepit Mend.; ita Schwartz: Πλαυτιανόν. ἠδεῖτο δὲ καὶ ἐφοβεῖτο <τοῦ Πλαυτιανοῦ τὸν υἱὸν καίπερ ἡσυχάζοντα>, τῇ τε... 1 παντὶ] ὡς παντὶ O 3 διαβιοῦν] βιοῦν i 7 ἐς] εἰς A f 9 πάντας] V πάντα x cf. 3.9.11 ἐδείκνυ] ἐδείκνυε i 10 <οἵαις>] add. Schwartz οὐκ] f om. g O 11 ἐπιβουλεῦσαι] ἐπὰν βουλεῦσαι O 14 εἶναι] f μεῖναι g O 15 <μήτε>] add. Sylb. 20 δ'] δὲ O 22 ἀπλήστως] i Io om. O 31 φάσκων] del. Nauck, sed cf. 4.10.5

κατατρέχοντας τὴν χώραν λείαν τε ἀπάγειν καὶ πορθεῖν τὰ πλεῖστα· δεῖσθαι τοίνυν χειρὸς πλείονος πρὸς βοήθειαν τοῦ τόπου ἢ βασιλικῆς ἐπιδημίας. 2 ὁ δὲ Σεβῆρος ἀσμένως ταῦτα ἀκούσας, φύσει μὲν καὶ ἄλλως φιλόδοξος ὑπάρχων, καὶ μετὰ τὰς ὑπὸ ἀνατολαῖς καὶ ἄρκτῳ νίκας καὶ προσηγορίας βουλόμενος καὶ κατὰ Βρεττανῶν ἐγεῖραι τρόπαια, ἔτι δὲ καὶ τοὺς υἱοὺς ἀπαγαγεῖν τῆς Ῥώμης θέλων, ὡς ἂν νεάζοιεν ἐν στρατιωτικῷ βίῳ καὶ σώφρονι ἀπαχθέντες τῆς ἐν Ῥώμῃ τρυφῆς καὶ διαίτης, ἐπαγγέλλει τὴν εἰς τὴν Βρεττανίαν ἔξοδον, πρεσβύτης τε ἤδη ὢν καὶ ὑπὸ τῆς ἀρθρίτιδος νόσου κάμνων· ἀλλὰ τὰ τῆς ψυχῆς [αὐτοῦ] ἔρρωτο ὑπὲρ πάντα νεανίαν. 3 τὰ πλεῖστα γοῦν καὶ φοράδην φερόμενος τῆς ὁδοιπορίας εἴχετο, οὐδὲ πώποτε ἐπὶ πολὺ μένων ἀνεπαύετο. ἀνύσας δὲ τὴν ὁδὸν ἅμα τοῖς παισὶ παντὸς λόγου καὶ ἐλπίδος θᾶττον, τὸν ὠκεανὸν διαπλεύσας Βρεττανοῖς ἐπέστη, τούς τε πανταχόθεν στρατιώτας ἀθροίσας καὶ δύναμιν πολλὴν ἀγείρας τὰ πρὸς τὸν πόλεμον παρεσκευάζετο. 4 οἱ δὲ Βρεττανοὶ τῇ τοῦ βασιλέως ἐκπλαγέντες αἰφνιδίῳ ἐπιδημίᾳ, δύναμίν τε ἀκούσαντες παμπλείστην ἐπ' αὐτοὺς ἀθροισθεῖσαν, πρεσβείας ἔπεμπον περί τε εἰρήνης διελέγοντο, ἀπολογεῖσθαί τε ἐβούλοντο πρὸς τὰ προημαρτημένα. 5 ὁ δὲ Σεβῆρος διατριβάς τε χρόνου ζητῶν, ὡς ἂν μὴ πάλιν εἰς τὴν Ῥώμην ἐπείγοιτο, ἔτι δὲ καὶ βουλόμενος προσκτήσασθαι τὴν κατὰ Βρεττανῶν νίκην τε καὶ προσηγορίαν, τοὺς μὲν πρέσβεις αὐτῶν ἀπράκτους <ἀπ>έπεμψεν, εὐτρέπιζε δὲ τὰ πρὸς τὴν μάχην. μάλιστα δὲ γεφύραις ἐπειρᾶτο διαλαμβάνειν τὰ ἑλώδη χωρία, ὡς ἂν ἐπ' ἀσφαλοῦς βαίνοντες οἱ στρατιῶται ῥᾳδίως τε αὐτὰ διατρέχοιεν καὶ ἐπ' ὀχυροῦ βήματος ἑδραίως ἑστῶτες μάχοιντο. 6 τὰ γὰρ πλεῖστα τῆς Βρεττανῶν χώρας ἐπικλυζόμενα ταῖς τοῦ ὠκεανοῦ συνεχῶς ἀμπώτισιν ἑλώδη γίνεται· οἷς ἔθος τοῖς μὲν βαρβάροις ἐννήχεσθαί τε καὶ διαθεῖν βρεχομένοις μέχρις ἰξύος· γυμνοὶ γὰρ ὄντες τὰ πλεῖστα τοῦ σώματος τῆς ἰλύος καταφρονοῦσιν. 7 οὐδὲ γὰρ ἐσθῆτος ἴσασι χρῆσιν, ἀλλὰ τὰς μὲν λαπάρας καὶ τοὺς

1 ἀπάγειν] ἀπαγαγεῖν i 4 ἄλλως φιλόδοξος] Mend. φιλόδοξος ἄλλως x 5 ἀνατολαῖς] ἀνατολὰς O 6 υἱοὺς] υἱεῖς O 7 νεάζοιεν] ut scilicet iuvenili vigore in militia magis quam in deliciis uteretur (cf. 6.8.3 et quae scripsit A. Stramaglia in "SCO" 45 (1995), p. 210) ἀνανήψειεν Schwartz 11 [αὐτοῦ]] delevi αὐτῷ dub. Mend. 12 φερόμενος] del. Herw. οὐδὲ πώποτε] <καὶ> οὐδεπώποτε Reiske 17 αἰφνιδίῳ] αἰφνιδίως g φ 21 πάλιν] πάνυ O 24 <ἀπ>έπεμψεν] Sylb. 25 ἐπειρᾶτο διαλαμβάνειν] διαλαμβάνειν ἐπειρᾶτο B i

τραχήλους κοσμοῦσι σιδήρῳ, καλλώπισμα τοῦτο καὶ πλούτου σύμβολον νομίζοντες ὥσπερ τὸν χρυσὸν οἱ λοιποὶ βάρβαροι, τὰ δὲ σώματα στίζονται γραφαῖς ποικίλαις καὶ ζῴων παντοδαπῶν εἰκόσιν· ὅθεν οὐδὲ ἀμφιέννυνται, ἵνα μὴ σκέπωσι τοῦ σώματος τὰς γραφάς. 8 εἰσὶ δὲ μαχιμώτατοί τε καὶ φονικώτατοι, ἀσπίδα μόνην στενὴν προβεβλημένοι καὶ δόρυ, ξίφος δὲ παρηρτημένοι γυμνοῦ σώματος. θώρακος δὲ ἢ κράνους οὐκ ἴσασι χρῆσιν, ἐμπόδια νομίζοντες πρὸς τὴν δίοδον τῶν ἑλῶν, ἐξ ὧν τῆς ἀναθυμιάσεως καὶ παχύτητος ὁ κατ' ἐκείνην τὴν χώραν ἀὴρ ζοφώδης ἀεὶ φαίνεται. πρὸς δὴ ταῦτα ὁ Σεβῆρος ἐξήρτυεν ὅσα συνοίσειν ἔμελλε τῷ Ῥωμαίων στρατῷ, λυπήσειν δὲ καὶ ἐμποδιεῖν τὴν τῶν βαρβάρων ὁρμήν. 9 ὡς δὲ αὐτάρκως ὤφθη αὐτῷ τὰ πρὸς τὸν πόλεμον εὐτρεπίσθαι, τὸν μὲν νεώτερον τῶν υἱῶν, τὸν Γέταν καλούμενον, κατέλιπεν ἐν τῷ ὑπὸ Ῥωμαίους ἔθνει δικάσοντά τε καὶ τὰ πολιτικὰ τῆς ἀρχῆς διοικήσοντα, δοὺς αὐτῷ συνέδρους τῶν φίλων τοὺς πρεσβυτέρους, τὸν δὲ Ἀντωνῖνον παραλαβὼν ἐπὶ τοὺς βαρβάρους ἠπείγετο. 10 ὑπερβάντος δὲ τοῦ στρατοῦ τὰ προβεβλημένα ῥεύματά τε καὶ χώματα τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς συμβολαὶ καὶ ἀκροβολισμοὶ πολλάκις ἐγένοντο τροπαί τε τῶν βαρβάρων. ἀλλὰ τοῖς μὲν ῥᾳδία ἦν ἡ φυγή, καὶ διελάνθανον ἔν τε δρυμοῖς καὶ ἕλεσι [καὶ] τῇ τῶν χωρίων γνώσει, ἅπερ πάντα Ῥωμαίοις ὄντα ἐναντία πλείονα παρέσχε τῷ πολέμῳ τὴν διατριβήν·

15 τὸν δὲ Σεβῆρον γηραιὸν ὄντα ἤδη νόσος ἐπιμηκεστέρα καταλαμβάνει, ὅθεν αὐτὸς μὲν ἠναγκάζετο μένειν οἴκοι, τὸν δὲ Ἀντωνῖνον ἐπειρᾶτο ἐκπέμπειν διοικήσοντα τὰ στρατιωτικά. ὁ δὲ Ἀντωνῖνος τῶν μὲν πρὸς τοὺς βαρβάρους μετρίως ἐφρόντιζεν, ἐπειρᾶτο δὲ οἰκειοῦσθαι τὰ στρατεύματα, καὶ πάντας ἀνέπειθεν εἰς αὐτὸν βλέπειν μόνον, ἐμνᾶτό τε παντὶ τρόπῳ τὴν μοναρχίαν, διαβάλλων τὸν ἀδελφόν. 2 ὁ δὲ πατὴρ ἐπὶ πολὺ νοσῶν καὶ πρὸς τὸν θάνατον βραδύνων ἐπαχθὴς αὐτῷ καὶ ὀχληρὸς ἐφαίνετο· ἀνέπειθέ τε τοὺς ἰατροὺς καὶ ὑπηρέτας κακουργῆσαί τι περὶ τὴν θεραπείαν τοῦ γέροντος, ὡς ἂν θᾶττον αὐτοῦ ἀπαλλαγείη. πλὴν ἀλλὰ μόλις ποτὲ Σεβῆρος, λύπῃ τὸ

3 ποικίλαις καὶ] Sylb. P ποικίλων x   6 προβεβλημένοι] Reiske περιβεβλημένοι x   7 γυμνοῦ] <ἐκ> γυμνοῦ Schwartz, sed cf. e.g. Ael. *NA* 4.51   8 ἐμπόδια] g φ ἐμπόδιον A f   9 παχύτητος] παχυτῆτος i   14 Γέταν] Γέτταν O fere semper   κατέλιπεν] Mend. καταλιπεῖν x   18 ῥεύματά] ἐρύματα dub. Mend.   21 [καὶ] τῇ] del. Sylb.   23 τῷ πολέμῳ] Ῥωμαίοις O   A 3.15.1 usque ad 4.1.5 excerpsit Io *de ins.* p. 94 B.   26 ἐκπέμπειν] i Io ἀποπέμπειν O   32 τοὺς]

πλεῖστον διαφθαρείς, ἀνεπαύσατο τοῦ βίου, ἐνδοξότατα βιώσας, ὅσον πρὸς τὰ πολεμικά, τῶν πώποτε βασιλέων· 3 οὔτε γὰρ ἐμφύλια κατ᾽ ἐχθρῶν οὔτε ξένα κατὰ βαρβάρων τοσαῦτά τις πρὸ αὐτοῦ ἤγειρε τρόπαια. βασιλεύσας δὲ ὀκτωκαίδεκα ἔτεσιν ἐπὶ παισὶ νεανίαις διαδόχοις ἀνεπαύσατο, χρήματά τε αὐτοῖς καταλιπὼν ὅσα μηδεὶς πώποτε, καὶ δύναμιν στρατιωτῶν ἀνανταγώνιστον. 4 ὁ δὲ Ἀντωνῖνος τοῦ πατρὸς ἀποθανόντος λαβόμενος ἐξουσίας, εὐθὺς ἀφ᾽ ἑστίας πάντας φονεύειν ἤρξατο, τούς τε ἰατροὺς ἀνελών, οἳ μὴ ὑπήκουσαν αὐτῷ κελεύσαντι κακουργῆσαι καὶ τὸν θάνατον ἐπεῖξαι τοῦ γέροντος, τούς τε τροφεῖς αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ, ἐπειδὴ προσέκειντο λιπαροῦντες αὐτὸν ὑπὲρ ὁμονοίας· οὐδένα δὲ εἴασε περιγενέσθαι τῶν ἐν τιμῇ γενομένων ἢ θεραπείᾳ τοῦ γέροντος. 5 ἰδίᾳ τε δώροις καὶ μεγάλαις ὑποσχέσεσι τοὺς τῶν στρατοπέδων ἡγουμένους ἐθεράπευεν, ὅπως ἀναπείσειαν τὸν στρατὸν ἀποδεῖξαι μόνον αὐτοκράτορα, καὶ πᾶσαν μηχανὴν κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ ἐζήτει. οὐ μὴν ἔπειθε τὸ στρατιωτικόν· μεμνημένοι δὲ τοῦ Σεβήρου, καὶ ὅτι ἀμφοτέρους ἴσους δὴ ἐκ παίδων παραθρέψειαν, ἴσην αὐτοῖς ὑπηρεσίαν καὶ εὔνοιαν παρείχοντο. 6 ὁ δὲ Ἀντωνῖνος, ἐπεὶ μὴ προεχώρει αὐτῷ τὰ τῶν στρατοπέδων, σπεισάμενος πρὸς τοὺς βαρβάρους, δούς τε εἰρήνην τά τε πιστὰ λαβών, ἐξῄει τε τῆς βαρβάρου πρός τε τὸν ἀδελφὸν ἤδη καὶ τὴν μητέρα ἠπείγετο. ὡς δὲ κατὰ τὸ αὐτὸ ἐγένοντο, συνάγειν αὐτοὺς ἡ μήτηρ ἐπειρᾶτο καὶ οἱ ἐν ἀξιώσει ὄντες καὶ σύνεδροι πατρῷοι φίλοι. 7 ὁ δὲ Ἀντωνῖνος, πάντων αὐτῷ πρὸς ἃ ἐβούλετο ἐναντιουμένων, ἀνάγκῃ μᾶλλον ἢ γνώμῃ ἐς ὁμόνοιαν καὶ φιλίαν ἐπίπλαστον μᾶλλον ἢ ἀληθῆ περιήγετο. οὕτως δὴ τὰ τῆς βασιλείας ἀμφότεροι διοικοῦντες ἐν ὁμοτίμῳ ἀρχῇ ἀπᾶραι τῆς Βρεττανίας ἠθέλησαν, εἴς τε τὴν Ῥώμην ἠπείγοντο κομίζοντες τὰ τοῦ πατρὸς λείψανα· τὸ γὰρ σωμάτιον πυρὶ παραδόντες, τήν τε κόνιν σὺν ἀρώμασιν εἰς κάλπιν ἀλαβάστρου ἐμβαλόντες, ἀπεκόμιζον εἰς τὴν Ῥώμην, εἰς τὰ βασίλεια ἀποθησόμενοι ἱερὰ μνήματα. 8 αὐτοὶ δὲ τὸν στρατὸν παραλαβόντες νικηφόροι δὴ κατὰ Βρεττανῶν εἰς τὴν ἀντικειμένην Γαλλίαν, διαβάντες τὸν ὠκεανόν, ἀφίκοντο. ὅπως μὲν δὴ Σεβῆρος τὸν βίον μετήλλαξε καὶ οἱ παῖδες αὐτῷ τὴν ἀρχὴν διεδέξαντο, ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ δεδήλωται.

Io om. x   11 λιπαροῦντες] παρακαλοῦντες O   15 μόνον] μόνον αὐτὸν Mend. ex Io, sed cf. 1.17.4 quaeque ibi adnotavimus   17 δὴ] f δὲ g om. O   22 ὡς ... ἐγένοντο] om. O   23 σύνεδροι πατρῷοι] cf. 2.1.4 quaeque ibi adnotavimus   26 περιήγετο] ἠπείγετο O ἐπήγετο dub. Mend.   27 ἐν ... εἴς τε] om. O   28 τὰ] τὸ A B   32 παραλαβόντες] ἀναλαβόντες i

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Τὰ μὲν δὴ πραχθέντα Σεβήρῳ βασιλεύσαντι ὀκτωκαίδεκα ἔτεσιν ἐν τῷ πρὸ τούτου βιβλίῳ δεδήλωται· οἱ δ᾽υἱεῖς αὐτοῦ, ἤδη νεανίαι, ἅμα τῇ μητρὶ εἰς τὴν Ῥώμην ἠπείγοντο, ἤδη μὲν κατὰ τὴν ὁδὸν στασιάζοντες πρὸς ἀλλήλους. οὔτε γὰρ καταγωγαῖς ταῖς αὐταῖς ἐχρῶντο οὔτε συνειστιῶντο ἀλλήλοις· πολὺ δὲ <ἦν> τὸ ὕποπτον ἐν ἅπασιν ἐδέσμασί τε καὶ πόμασι, μή τις αὐτῶν προλαβὼν καὶ λαθών, ἤ τινας ἀναπείσας τῶν ὑπηρετῶν, δηλητηρίῳ χρήσηται φαρμάκῳ. 2 ταύτῃ γοῦν καὶ τὴν ὁδοιπορίαν ἔτι μᾶλλον ἤπειγον, ἀδεέστερον ἑκάτερος βιώσεσθαι προσδοκῶν, εἰ ἐν τῇ Ῥώμῃ γένοιντο καὶ τὰ βασίλεια διελόμενοι ἐν πλατείᾳ καὶ πολλῇ οἰκήσει καὶ πάσης πόλεως μείζονι καθ᾽ ἑαυτὸν ἑκάτερος διάγοι ὡς βούλοιτο. 3 ὡς δὲ ἀφίκοντο εἰς τὴν Ῥώμην, ὅ τε δῆμος αὐτοὺς δαφνηφορῶν ὑπεδέξατο ἥ τε σύγκλητος προσηγόρευσεν. ἡγοῦντο δ᾽ αὐτοὶ μὲν τὴν βασίλειον φέροντες πορφύραν, εἵποντο δ᾽ ὄπισθεν αὐτοῖς οἱ τὴν ὕπατον ἀρχὴν τότε διέποντες, κάλπην φέροντες ἔνθα ἦν τὰ Σεβήρου λείψανα. οἵ τε προσαγορεύοντες τοὺς νέους αὐτοκράτορας παριόντες καὶ τὴν κάλπιν προσεκύνουν. 4 ἐκείνην μὲν οὖν παραπέμψαντες, καὶ προπομπεύσαντες αὐτῆς, ἀπέθεντο ἐν τῷ νεῷ ἔνθα Μάρκου τε καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων ἱερὰ μνήματα δείκνυται· ἐπιτελέσαντες δὲ τὰς νενομισμένας ἱερουργίας ἐπὶ ταῖς βασιλικαῖς εἰσόδοις ἀνῆλθον εἰς τὰ βασίλεια. 5 διελόμενοι δὲ αὐτὰ ἑκάτερος ᾤκει, παραφράττοντές τε πάσας εἰσόδους, εἴ τινες ἦσαν λανθάνουσαι, μόναις δὲ ταῖς δημοσίαις καὶ αὐλείοις ἀνέδην χρώμενοι, φρουράς τε ἐπιστήσαντες ἰδίᾳ ἑκάτερος, οὐδὲ συνιόντες εἰ μὴ πρὸς ὀλίγον, ὅσον δημοσίᾳ, εἴ ποτε, ὀφθῆναι. ἐπετέλεσαν δὲ πρὸ ἁπάντων τὴν εἰς τὸν πατέρα τιμήν.

2 ἔθος γάρ ἐστι Ῥωμαίοις ἐκθειάζειν βασιλέων τοὺς ἐπὶ παισὶ[ν ἢ] διαδόχοις τελευτήσαντας· τήν τε τοιαύτην τιμὴν ἀποθέωσιν καλοῦσι. μεμιγμένον δέ τι πένθος ἑορτῇ καὶ θρησκείᾳ κατὰ

6 πολὺ δὲ <ἦν>] scripsi dubitanter praeeuntibus Mend. (πόμασιν ἦν) et Schw. (πολὺ δ' ἦν), sed cf. 7.9.9   13 ὅ τε] ὁ δὲ φ ὁ μὲν A   16 κάλπην] κάλπιν O   οἱ τε ... ἐπιτελέσαντες] locum bene interpretatus est Whittaker, minus ceteri   17 προσαγορεύντες] προαγορεύντες i   19 ἀπέθεντο] ἀπέθεσαν $g^{corr.}$ O   20 δείκνυται] δείκνυνται i   23 ᾤκει] <χωρὶς> ᾤκει Sylb.   24 δημοσίαις] Io δημοσίοις x   28 παισὶ[ν ἢ]] del. Bekk.,

πᾶσαν τὴν πόλιν δείκνυται. 2 τὸ μὲν γὰρ σῶμα τοῦ τελευτήσαντος πολυτελεῖ κηδείᾳ καταθάπτουσιν ἀνθρώπων νόμῳ· κηροῦ δὲ πλασάμενοι εἰκόνα πάντα ὁμοίαν τῷ τετελευτηκότι ἐπὶ μεγίστης ἐλεφαντίνης κλίνης, εἰς ὕψος ἀρθείσης, προτιθέασιν ἐν τῇ τῶν βασιλείων εἰσόδῳ, χρυσουφεῖς στρωμνὰς ὑποστρωννύντες. ἡ δ' εἰκὼν ἐκείνη ἐν σχήματι νοσοῦντος πρόκειται ὠχριῶσα. 3 τῆς δὲ κλίνης ἑκατέρωθεν καθέζονται ἐπὶ πλεῖστον τῆς ἡμέρας ἐν μὲν τῷ λαιῷ μέρει πᾶσα ἡ σύγκλητος, μελαίναις ἐφεστρίσι χρώμενοι, ἐν δὲ τῷ δεξιῷ γυναῖκες πᾶσαι ὅσαις ἀνδρῶν ἢ πατέρων ἀξίωμα τιμῆς ἐνδόξου μεταδίδωσιν. οὔτε δὲ χρυσοφοροῦσά τις αὐτῶν ὁρᾶται οὔτε περιδεραίοις κοσμουμένη, ἀλλὰ λιτὰς ἐσθῆτας λευκὰς ἀμφιεννύμεναι σχῆμα παρέχουσι λυπουμένων. 4 ἑπτὰ μὲν οὖν ἡμερῶν τὰ εἰρημένα ἐπιτελεῖται· ἰατροί τε εἰσιόντες ἑκάστοτε προσίασι τῇ κλίνῃ, καὶ δῆθεν ἐπισκεψάμενοι τὸν νοσοῦντα χαλεπώτερον ἔχειν ἀπαγγέλλουσιν [ἑκάστοτε]. ἐπὰν δὲ δόξῃ τετελευτηκέναι, τὴν μὲν κλίνην ἀράμενοι τοῦ τε ἱππικοῦ τάγματος εὐγενέστατοι καὶ τῆς συγκλήτου ἐπίλεκτοι νεανίαι κατακομίζουσι διὰ τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ, εἴς τε τὴν ἀρχαίαν ἀγορὰν προτιθέασιν, ἔνθα οἱ Ῥωμαίων ἄρχοντες τὰς ἀρχὰς ἀπόμνυνται. 5 ἑκατέρωθεν δὲ βάθρα τινὰ σύγκειται ἐν κλίμακος σχήματι, καὶ ἐπὶ μὲν θατέρου μέρους τῶν εὐγενεστάτων καὶ εὐπατριδῶν χορὸς ἕστηκε παίδων, ἐν δὲ τῷ ἀντικειμένῳ γυναικῶν τῶν ἐν ἀξιώσει εἶναι δοκουσῶν· ᾄδουσι δὲ ἑκάτεροι ὕμνους τε καὶ παιᾶνας εἰς τὸν τετελευτηκότα, σεμνῷ μέλει καὶ θρηνώδει ἐρρυθμισμένους. 6 μετὰ δὲ τοῦτο βαστάσαντες τὴν κλίνην φέρουσιν ἔξω τῆς πόλεως ἐς τὸ καλούμενον Ἄρεως πεδίον, ἔνθα κατεσκεύασται ἐν τῷ πλατυτάτῳ τοῦ πεδίου τόπῳ τετράγωνόν τι [καὶ] ἰσόπλευρον, ἄλλης μὲν ὕλης οὐδεμιᾶς μετέχον, ἐκ μόνης δὲ συμπήξεως ξύλων μεγίστων εἰς σχῆμα οἰκήματος. 7 πᾶν δὲ ἐκεῖνο ἔνδοθεν μὲν φρυγάνων πεπλήρωται, ἔξωθεν δὲ χρυσουφέσι στρωμναῖς ἐλεφαντίνοις τε ἀγάλμασι γραφαῖς τε ποικίλαις κεκόσμηται. ἐπ' ἐκείνῳ δὲ ἕτερον, σχήματι

quod ego recepi coll. 3.15.3 4 τετελευτηκότι] τελευτήσαντι O 6 ὑποστρωννύντες] exspectabam ὑποστρώσαντες, sed cf. 6.5.8 12 περιδεραίοις] περιδερραίοις i 16 [ἑκάστοτε]] delevi 20 τὰς ἀρχὰς] om. i 24 δοκουσῶν] δοκούντων O 27 Ἄρεως] Ἄρεος f φ 28 τόπῳ] τόπος O 29 [καὶ]] del. Mend. 30 ἐκ] ἢ ἐκ i 31 πᾶν δὲ] Sylb. πᾶν τε x 33 ἐπ'] Steph. ὑπ' x

μὲν καὶ κόσμῳ παραπλήσιον, μικρότερον <δὲ> ἐπίκειται, πυλίδας ἔχον καὶ θύρας ἀνεῳγυίας. τρίτον τε καὶ τέταρτον, ἀεὶ τοῦ ὑποκειμένου μεῖον, <...> ἐς τελευταῖον βραχύτατον περατοῦται. 8 ἀπεικάσαι τις ἂν τὸ σχῆμα τοῦ κατασκευάσματος φρυκτωρίοις, ἃ τοῖς λιμέσιν ἐπικείμενα νύκτωρ διὰ τοῦ πυρὸς ἐς ἀσφαλεῖς καταγωγὰς τὰς ναῦς χειραγωγεῖ· φάρους τε αὐτὰ οἱ πολλοὶ καλοῦσιν. ἐς δὴ τὸ οἴκημα τὸ δεύτερον ἀνακομίσαντες τὴν κλίνην τιθέασιν, ἀρώματά τε καὶ θυμιάματα πάντα ὅσα γῆ φέρει, εἴ τέ τινες καρποὶ ἢ πόαι χυμοί τε συμβαλλόμενοι πρὸς εὐωδίαν, ἀνακομίζονται καὶ σωρηδὸν χέονται· 9 οὔτε γὰρ ἔθνος οὔτε πόλις τις οὔτε τῶν ἐν ἀξιώσει ἢ τιμῇ ἐστιν ὃς μὴ δῶρα ὕστατα ταῦτα πέμπει φιλοτίμως ἐς τιμὴν τοῦ βασιλέως. ἐπὰν δὲ μέγιστον χῶμα ἀρθῇ τῶν ἀρωμάτων πᾶς τε ὁ τόπος πληρωθῇ, ἱππασία περὶ τὸ κατασκεύασμα ἐκεῖνο γίνεται, πᾶν τε τὸ ἱππικὸν τάγμα περιθεῖ κύκλῳ μετά τινος εὐταξίας καὶ ἀνακυκλώσεως πυρριχίῳ δρόμῳ καὶ ῥυθμῷ. 10 ἅρματά τε περιέρχεται ὁμοίᾳ εὐταξίᾳ, φέροντα τοὺς ἐφεστῶτας ἠμφιεσμένους μὲν τὰς περιπορφύρους ἐσθῆτας, προσωπεῖα δὲ περικειμένους εἰκόνας ἔχοντα ὅσοι Ῥωμαίων ἐνδόξως ἐστρατήγησαν ἢ ἐβασίλευσαν. τούτων δὲ συντελεσθέντων λαβὼν λαμπάδα ὁ τὴν βασιλείαν διαδεξάμενος προσφέρει τῷ οἰκήματι, οἵ τε λοιποὶ πανταχόθεν πῦρ περιτιθέασι· πάντα δὲ [ῥᾷστα] ἀνάπτεται εὐμαρῶς ὑπὸ τοῦ πυρός, φρυγάνων τε πλήθους καὶ θυμιαμάτων ἐπινηθέντος. 11 ἐκ δὲ τοῦ τελευταίου καὶ βραχυτάτου κατασκευάσματος, ὥσπερ ἀπό τινος ἐπάλξεως, ἀετὸς ἀφίεται σὺν τῷ πυρὶ ἀνελευσόμενος εἰς τὸν αἰθέρα, ὃς φέρειν ἀπὸ γῆς εἰς οὐρανὸν τὴν τοῦ βασιλέως ψυχὴν πιστεύεται ὑπὸ Ῥωμαίων· καὶ ἐξ ἐκείνου μετὰ τῶν λοιπῶν θεῶν θρησκεύεται.

3 ταύτην δὴ τὴν τιμὴν ἐκθειάσαντες οἱ παῖδες τὸν πατέρα ἐπανῆλθον ἐς τὰ βασίλεια. ἐξ ἐκείνου δὲ <ἔτι μᾶλλον>

1 <δὲ>] add. e Steph. 3 <...>] lacunam indicavi 4 περατοῦται] Scheid περαιοῦται x 11 τιμῇ] A e τιμῆς x ὃς] b m ὡς x 12 ὕστατα ταῦτα] A ταῦτα ὕστατα x 18 περιπορφύρους] nescioquis περὶ πορφύραν x 23 [ῥᾷστα]] del. Sylb. quem secutus sum coll. 7.2.3 ταῦτα Stroth πλήθους] πλῆθος O 24 ἐπινηθέντος] de Locella ἐπινοηθέντος x 27 εἰς] ἐς i 29 θρησκεύεται] πιστεύεται O A 4.3.1 usque ad 4.6.5 excerpsit Io *de ins.* pp. 94-96 B. 30 δὴ] Bekk.[2] quod ego recepi coll. 1.16.2, 2.9.10 δὲ x παῖδες] παῖδες ἐς i 31 <ἔτι μᾶλλον>] add. Neumann <ἤδη φανερῶς> Schwartz

ἐστασίαζον πρὸς ἀλλήλους, ἐμίσουν τε καὶ ἐπεβούλευον· πάντα τε ἔπραττεν ἑκάτερος πειρώμενος τὸν ἀδελφὸν ἀποσκευάσασθαι εἰς αὐτόν τε μόνον περιαγαγεῖν τὴν ἀρχήν. 2 ἐμερίζοντο δὲ καὶ πάντων αἱ γνῶμαι, ὅσοι ἐν ἀξιώσει ἢ τιμῇ τινι ἦσαν κατὰ τὴν πόλιν· ἰδίᾳ γὰρ αὐτῶν ἑκάτερος ἐπέστελλέ τε λανθάνων καὶ ᾠκειοῦτο, μεγάλαις ὑποσχέσεσι πρὸς αὐτὸν ἀνθέλκων. καὶ τό γε πλεῖστον μέρος εἰς τὸν Γέταν ἔβλεπε· φαντασίαν γάρ τινα ἐπιεικείας ἐπεδείκνυτο, μέτριόν τε καὶ πρᾶον ἑαυτὸν τοῖς προσιοῦσι παρεῖχεν, 3 ἐπιτηδεύμασί τε σπουδαιοτέροις ἐχρῆτο, προσιέμενός τε τοὺς ἐπὶ παιδείᾳ ἐπαινουμένους, ἐσπουδακώς τε περὶ παλαίστραν καὶ γυμνάσια ἐλεύθερα· χρηστός τε ὢν καὶ φιλάνθρωπος τοῖς συνοῦσι, φήμῃ καὶ δόξῃ ἀρίστῃ πλείους εἰς εὔνοιαν καὶ φιλίαν προυκαλεῖτο. ὁ δ' Ἀντωνῖνος ἐμβριθῶς τὰ πάντα καὶ θυμοειδῶς ἔπραττε, 4 πολὺ δὲ ἀπάγων ἑαυτὸν τῶν προειρημένων στρατιωτικοῦ τε καὶ πολεμικοῦ βίου ἐραστὴς εἶναι προσεποιεῖτο· ὀργῇ τε πάντα πράττων, καὶ ἀπειλῶν μᾶλλον ἢ πείθων, φόβῳ καὶ οὐκ εὐνοίᾳ φίλους ἐκτᾶτο. [ὡς] στασιάζοντας δὲ τοὺς ἀδελφοὺς ἐν ἅπασιν οἷς ἔπραττον, μέχρι τῶν εὐτελεστάτων ἔργων, ἡ μήτηρ συνάγειν ἐπειρᾶτο. 5 καί ποτε ἔδοξεν αὐτοῖς, ἵνα δὴ μὴ μένοντες ἐν τῇ Ῥώμῃ ἀλλήλοις ἐπιβουλεύοιεν, νείμασθαι τὴν ἀρχήν. συναγαγόντες δὴ τοὺς πατρῴους φίλους, τῆς τε μητρὸς παρούσης, ἠξίουν διαιρεθῆναι τὴν βασιλείαν, καὶ τὰ μὲν ὑπ' Εὐρώπην πάντα ἔχειν τὸν Ἀντωνῖνον, τὴν δὲ ἀντικειμένην ἤπειρον Ἀσίαν τε καλουμένην πᾶσαν Γέτᾳ παραδοθῆναι· 6 οὕτω γὰρ ἔλεγον καὶ θείᾳ τινὶ προνοίᾳ τὰς ἠπείρους διῃρῆσθαι τῷ Προποντίδος ῥεύματι. ἤρεσκε δὲ τὸν μὲν Ἀντωνῖνον ἐπὶ τῷ Βυζαντίῳ ἱδρῦσαι στρατόπεδον, τὸν δὲ Γέταν ἐν Χαλκηδόνι τῆς Βιθυνίας, ὡς ἀντικείμενα ἀλλήλοις τὰ στρατόπεδα φρουροίη τε τὴν ἑκατέρου ἀρχὴν καὶ κωλύοι τὰς διαβάσεις. ἐδόκει τε τῆς συγκλήτου βουλῆς τοὺς μὲν Εὐρωπαίους πάντας ἀπομεῖναι, τοὺς δὲ ἐκεῖθεν ἀπελθεῖν σὺν τῷ Γέτᾳ. 7 τῇ τε βασιλείᾳ τῇ αὐτοῦ αὐτάρκη ἔσεσθαι ὑποδοχὴν ὁ Γέτας ἔλεγεν ἢ τὴν Ἀντιόχειαν ἢ τὴν

6 ἀνθέλκων] ἀνέλκων i 9 προσιοῦσι] παροῦσι O τε] δὲ A B 11 ἐλεύθερα] iniuria vexatum, cf. LSJ s. v. ἐλεύθερος II 17 φόβῳ καὶ] φόβῳ O [ὡς]] del. Staehlin 19 ἔργων] ἔργων <εἶδεν> Stroth 24 καλουμένην πᾶσαν] b Io πᾶσαν καλουμένην x 26 διῃρῆσθαι] διωρίσθαι ψ διοικεῖσθαι φ 28 Χαλκηδόνι] A B Io Καλχηδόνι i V 31 ἀπομεῖναι] ὑπομεῖναι Reiske, sed cf. *C. I. C. Nov.* 123.36

᾿Αλεξάνδρειαν, οὐ πολύ τι τῆς ῾Ρώμης, ὡς ᾤετο, μεγέθει ἀποδεούσας. τῶν δὲ ὑπὸ μεσημβρίᾳ ἐθνῶν Μαυρουσίους μὲν καὶ Νομάδας Λιβύης τε τὰ παρακείμενα ᾿Αντωνίνῳ δοθῆναι, τὰ δὲ ἐπέκεινα μέχρις ἀνατολῆς προσήκειν τῷ Γέτᾳ. 8 ταῦτα δὴ αὐτῶν διατυπούντων οἱ μὲν ἄλλοι πάντες σκυθρωποῖς προσώποις ἐς γῆν ἔνευσαν· ἡ δὲ ᾿Ιουλία "γῆν μέν - ἔφη - καὶ θάλασσαν, ὦ τέκνα, εὑρίσκετε ὅπως νείμησθε, καὶ τὰς ἠπείρους, ὥς φατε, τὸ Πόντιον ῥεῖθρον διαιρεῖ· τὴν δὲ μητέρα πῶς ἂν διέλοισθε, καὶ πῶς ἡ ἀθλία ἐγὼ εἰς ἑκάτερον ὑμῶν νεμηθείην ἢ τμηθείην; πρῶτον δὴ ἐμὲ φονεύσατε, καὶ διελόντες ἑκάτερος παρ᾽ ἑαυτῷ τὸ μέρος θαπτέτω· οὕτω γὰρ ἂν μετὰ γῆς καὶ θαλάττης εἰς ὑμᾶς μερισθείην." 9 ταῦτα δὲ λέγουσα μετὰ δακρύων καὶ οἰμωγῆς, ἀμφοτέροις τε τὰς χεῖρας περιβάλλουσα καὶ ὑπὸ τὰς ἀγκάλας ἄγουσα, συνάγειν ἐπειρᾶτο. πάντας δὲ οἴκτου καταλαβόντος διελύθη τὸ συνέδριον, ἥ τε σκέψις ἀπεδοκιμάσθη, ἑκάτερός τε εἰς τὰ ἑαυτοῦ βασίλεια ἀνεχώρησε.

4 τὸ δὲ μῖσος καὶ ἡ στάσις ηὔξετο. εἴτε γὰρ ἡγεμόνας ἢ ἄρχοντας ἔδει ποιεῖν, ἑκάτερος τὸν ἑαυτοῦ φίλον προάγειν ἤθελεν, εἴτε δικάζοιεν, τὰ ἐναντία ἐφρόνουν, ἐπ᾽ ὀλέθρῳ τῶν δικαζομένων ἔσθ᾽ ὅτε· πλέον γὰρ ἦν παρ᾽ αὐτοῖς τοῦ δικαίου τὸ φιλόνεικον. ἔν τε τοῖς θεάμασι περὶ τὰ ἐναντία ἐσπούδαζον. 2 πάντα τε εἴδη ἐπιβουλῆς ἐξήρτυον, οἰνοχόους τε καὶ ὀψοποιοὺς ἀνέπειθον ἐμβαλεῖν δηλητήρια φάρμακα. οὐ ῥᾳδίως δὲ αὐτῶν οὐδετέρῳ προεχώρει, ἐπειδὴ μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας καὶ φρουρᾶς διῃτῶντο. τέλος δὲ μὴ φέρων ὁ ᾿Αντωνῖνος, ἀλλ᾽ ὑπὸ τῆς περὶ τὴν μοναρχίαν ἐπιθυμίας ἐλαυνόμενος, διέγνω δρᾶσαί τι ἢ παθεῖν γενναῖον, διὰ ξίφους χωρήσας καὶ φόνου· 3 μὴ προχωρούσης γὰρ τῆς λανθανούσης ἐπιβουλῆς ἀναγκαίαν ἡγήσατο τὴν κινδυνώδη τε καὶ ἀπεγνωσμένην <...> τῆς μὲν διὰ στοργὴν τοῦ δὲ δι᾽ ἐπιβουλήν. Γέτας μὲν δὴ καιρίως τρωθείς, προσχέας τὸ αἷμα τοῖς τῆς μητρὸς στήθεσι, μετήλλαξε τὸν βίον· ὁ δ᾽ ᾿Αντωνῖνος κατεργασθέντος αὐτῷ τοῦ φόνου προπηδᾷ τοῦ δωματίου θέων, φερόμενός τε δι᾽ ὅλων τῶν βασιλείων ἐβόα μέγαν

2 ἀποδεούσας] ἀπολιπούσας i μεσημβρίᾳ] μεσημβρίαν O 3 δοθῆναι] παραδοθῆναι i 10 πρῶτον δὴ] πρῶτον δὲ Io O 15 σκέψις] σκῆψις O 21 ἔν τε τοῖς] Mend. ἔν τε i ἐν τοῖς O πάντα τε] πάντα δὲ A V 29 κινδυνώδη τε] κινδυνώδη O <...>] lacuna (quam indicav. P e$^{corr.}$) iam in ω exstabat τῆς] τὴν φ interp. A 30 καιρίως τρωθεὶς] τρωθεὶς καιρίως i 31 τὸ αἷμα] om. O

κίνδυνον ἐκπεφευγέναι μόλις τε σωθῆναι. 4 τούς τε στρατιώτας, οἳ φρουροῦσι τὰ βασίλεια, κελεύει αὐτὸν ἁρπάσαντας ἀπάγειν ἐς τὸ στρατόπεδον, ὡς ἂν σωθῇ φυλαχθεὶς ἐκεῖ· μείνας γὰρ ἐπὶ τῆς βασιλείου αὐλῆς ἔλεγεν ἀπολεῖσθαι. πιστεύσαντές τε ἐκεῖνοι, τό τε πεπραγμένον ἔνδον οὐκ εἰδότες, θέοντι αὐτῷ καὶ φερομένῳ συνεξέδραμον πάντες. ταραχή τε τὸν δῆμον κατεῖχεν ὁρῶντα περὶ δείλην διὰ μέσης φερόμενον τῆς πόλεως δρόμῳ τὸν βασιλέα. 5 ὡς δὲ ἐσέπεσεν εἰς τὸ στρατόπεδον ἔς τε τὸν νεών, ἔνθα τὰ σημεῖα καὶ τὰ ἀγάλματα τοῦ στρατοπέδου προσκυνεῖται, ῥίψας ἑαυτὸν εἰς γῆν ὡμολόγει τε χαριστήρια ἔθυέ τε σωτήρια. ὡς δὲ διηγγέλη τοῦτο τοῖς στρατιώταις, ὧν οἳ μὲν ἤδη περὶ λουτρὰ εἶχον οἳ δὲ ἀνεπαύοντο, πάντες ἐκπλαγέντες συνέθεον. 6 ὃ δὲ προελθὼν τὸ μὲν πραχθὲν εὐθέως οὐχ ὡμολόγησεν, ἐβόα δὲ πεφευγέναι κίνδυνον καὶ ἐπιβουλὴν πολεμίου καὶ ἐχθροῦ, τὸν ἀδελφὸν λέγων, μόλις τε καὶ μετὰ πολλῆς μάχης τῶν ἐχθρῶν κεκρατηκέναι, κινδυνευσάντων δὲ ἀμφοτέρων κἂν ἕνα ἑαυτὸν βασιλέα τετηρῆσθαι ὑπὸ τῆς τύχης. τοιαῦτα δή τινα πλαγίως ἐμφαίνων νοεῖσθαι μᾶλλον ἐβούλετο τὰ πραχθέντα ἢ ἀκούεσθαι. 7 ὑπισχνεῖται δὲ αὐτοῖς ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας καὶ μοναρχίας ἑκάστῳ μὲν στρατιώτῃ δισχιλίας καὶ πεντακοσίας δραχμὰς Ἀττικάς, προστίθησι δὲ τῷ σιτηρεσίῳ ἄλλο τοῦ τελουμένου ἥμισυ. κελεύει τε ἀπελθόντας αὐτοὺς ἤδη ὑποδέχεσθαι ἔκ τε τῶν ναῶν καὶ τῶν θησαυρῶν τὰ χρήματα, μιᾶς γε ἡμέρας ἀφειδῶς ἐκχέας πάντα ὅσα ἔτεσιν ὀκτωκαίδεκα ὁ Σεβῆρος ἤθροισέ τε καὶ κατέκλεισεν ἐξ ἀλλοτρίων συμφορῶν. 8 οἱ δὲ στρατιῶται τοσούτων χρημάτων πλῆθος ἀκούσαντες, καὶ συνέντες τὸ πεπραγμένον, ἤδη τε καὶ τοῦ φόνου διαβοήτου γενομένου ὑπὸ τῶν ἔνδοθεν φυγόντων, μόνον τε αὐτοκράτορα ἀναγορεύουσιν αὐτὸν καὶ τὸν Γέταν καλοῦσι πολέμιον.

5 ἐπιμείνας δὲ ὁ Ἀντωνῖνος τῆς νυκτὸς ἐκείνης ἐν τῷ νεῷ τοῦ στρατοπέδου, θαρρήσας τε ὡς ταῖς ἐπιδόσεσιν οἰκειωσάμενος τοὺς στρατιώτας, εἰς τὴν σύγκλητον κατῆλθε μετὰ παντὸς τοῦ στρατοῦ, ὡπλισμένου μᾶλλον ἢ ἔθος ἐστὶ

8 ἐσέπεσεν] εἰσέπεσεν A V 12 ἤδη] fortasse ante ἀνεπαύοντο transponendum 15 καὶ ἐχθροῦ] ἐχθροῦ O 24 γε] Steph., quod ego recepi coll. Thuc. 8.40.2 τε x del. Bergler 27 ἤδη τε καὶ] ἤδη καὶ Bekk.[2] 28 φυγόντων] Sylb. φευγόντων x 29 τε] om. O 32 ὡς] scripsi, praeeunte Steph. <ὡς> καί, καὶ x, sed persaepe ὡς in καὶ corrumpitur 33 οἰκειωσ.] ᾠκειωσ. A B

βασιλέως προπομπεύειν. εἰσελθὼν δὲ καὶ θύσας, τοῦ τε βασιλείου ἐπιβὰς θρόνου, ἔλεξε τοιάδε. 2 "οὐκ ἀγνοῶ μὲν ὅτι πᾶς οἰκείου φόνος εὐθέως ἀκουσθεὶς μεμίσηται, τό τε ὄνομα ταῖς ἀκοαῖς ἅμα τῷ προσπεσεῖν εὐθέως φέρει χαλεπὴν διαβολήν. τοῖς μὲν γὰρ δυστυχήσασιν ἔλεος, τοῖς δὲ κρατήσασι φθόνος παρακολουθεῖ· καὶ τὸ μὲν ἡττηθὲν <ἐν> τοῖς τοιούτοις ἀδικεῖσθαι, τὸ δὲ νικῆσαν ἀδικεῖν δοκεῖ. 3 πλὴν εἴ τις ὀρθῇ κρίσει καὶ μὴ διαθέσει τῇ πρὸς τὸν πεσόντα τὸ πεπραγμένον λογίζοιτο, τήν τε αἰτίαν αὐτοῦ καὶ τὴν ὑπόθεσιν ἐξετάζοι, εὕροι ἂν ὁμοῦ καὶ εὔλογον καὶ ἀναγκαῖον τὸν μέλλοντα πείσεσθαι δεινὸν ἀμύνασθαι μᾶλλον ἢ ὑπομεῖναι· τῇ μὲν γὰρ συμφορᾷ τοῦ πεσόντος καὶ ἀνανδρίας ψόγος παρακολουθεῖ, ὁ δὲ κρατήσας ἅμα τῷ σεσῶσθαι καὶ δόξαν ἀνδρείας ἀπηνέγκατο. 4 τὰ μὲν οὖν ἄλλα, ὅσα διὰ δηλητηρίων φαρμάκων καὶ διὰ πάσης ἐνέδρας ἐπεβούλευσέ μοι, ἔνεστιν ὑμῖν καὶ διὰ βασάνων χωρήσασι μαθεῖν· καὶ γὰρ διὰ τοῦτο τοὺς ἐκείνου †ἐν τοῖς ὑπηρέταις† ἐκέλευσα παρεῖναι, ὅπως εὕρητε τὴν ἀλήθειαν. εἰσὶ δέ τινες αὐτῶν καὶ ἤδη ἐξετασθέντες, καὶ τῆς ἐξετάσεως ἐπακοῦσαι δύνασθε. τὸ δ᾽ οὖν τελευταῖον ἐπῆλθέ μοι παρὰ τῇ μητρὶ ὄντι ξιφήρεις ἔχων τινὰς εἰς τοῦτο παρεσκευασμένους. 5 ὅπερ ἐγὼ προμηθείᾳ πολλῇ καὶ ἀγχινοίᾳ συνεὶς ἠμυνάμην ὡς πολέμιον, ἐπεὶ μήτε γνώμην ἔτι μήτε ὁρμὴν ἔφερεν ἀδελφοῦ. ἀμύνεσθαί τε τοὺς ἐπιβουλεύοντας οὐ μόνον δίκαιον ἀλλὰ καὶ σύνηθες. αὐτὸς γοῦν ὁ τῆσδε τῆς πόλεως κτίστης Ῥωμύλος οὐκ ἤνεγκεν ἀδελφὸν ὑβρίσαντα μόνον εἰς τὰ ἐκείνου ἔργα. 6 σιγῶ Γερμανικὸν τὸν Νέρωνος καὶ Τίτον τὸν Δομετιανοῦ. Μάρκος αὐτός, φιλοσοφίαν καὶ ἐπιείκειαν προσποιούμενος, Λουκίου τὴν ὕβριν οὐκ ἤνεγκεν ὄντος γαμβροῦ, ἀλλ᾽ ἐξ ἐπιβουλῆς αὐτὸν ἀπεσείσατο. ἐγὼ δὲ δηλητηρίων παρεσκευασμένων, ξίφους ἐπῃωρημένου, τὸν ἐχθρὸν ἠμυνάμην· τοῦτο γὰρ αὐτῷ τοὔνομα ἐδίδου τὰ ἔργα. 7 ὑμᾶς δὲ χρὴ πρῶτον μὲν θεοῖς εἰδέναι χάριν ὅτι

4 εὐθέως] εὐθὺς i 6 <ἐν>] add. Bergler 11 ὑπομεῖναι] ἀναμεῖναι Nauck ἀπομεῖναι Schwartz 16 ἐκείνου †ἐν τοῖς ὑπηρέταις†] fortasse: τοὺς ἐκείνου ἐντίμους ὑπηρέτας (ὑπηρέτας iam Mend. P): ἐν τοῖς ὑπηρέταις del. Wolf; πιστοτάτους vel φιλτάτους post ἐκείνου add. Reiske; ἐκείνου ἐν ταῖς ὑπηρεσίαις Schenkl; possis et ἐκείνου ὑπηρέτας ἐκέλευσα 23 τοὺς] αὐτοὺς i αὖ τοὺς e[corr.] Steph.

26 Γερμανικὸν τὸν Νέρωνος] Γερμανικὸν <τὸν Τιβερίου, Βρεττανικὸν> τὸν Νέρωνος add. Sylb., sed Germanicus Tiberi frater non erat; constat autem Britannicum et Germanicum appellatum esse

κἂν τὸν ἕτερον ὑμῖν τῶν βασιλέων ἔσωσαν, παύσασθαι δὲ ἤδη τὰς ψυχὰς καὶ τὰς γνώμας διῃρημένους, εἰς ἕνα δὲ βλέποντας ἀμερίμνως βιοῦν. βασιλείαν δὲ ὁ Ζεύς, ὥσπερ αὐτὸς ἔχει θεῶν μόνος, οὕτω καὶ ἀνθρώπων ἑνὶ δίδωσι." τοιαῦτα εἰπὼν μεγάλῃ βοῇ, θυμοῦ πεπληρωμένος, βλέμματι δριμεῖ ἀφορῶν εἰς τοὺς ἐκείνου φίλους, τρέμοντάς τε καὶ ὠχριῶντας τοὺς πλείστους καταλιπών, ἀνέδραμεν εἰς τὰ βασίλεια.

6 εὐθὺς δὲ πάντες ἐφονεύοντο οἱ ἐκείνου οἰκεῖοί τε καὶ φίλοι, καὶ οἱ ὄντες ἐν τοῖς βασιλείοις ἔνθα ἐκεῖνος ᾤκει· ὑπηρέται τε πάντες ἀνῃροῦντο· οὐδέ τις ἦν φειδὼ ἡλικίας, οὐδὲ μέχρι νηπίων. τὰ δὲ πτώματα συρόμενα μεθ' ὕβρεως πάσης ἁμάξαις ἐπιτεθέντα καὶ ἔξω τῆς πόλεως κομισθέντα σωρηδὸν κατεπίμπρατο ἢ ὁπωσδὴ ἐρρίπτετο. 2 οὐδεὶς δὲ περιεγένετο τῶν κἂν μετρίως ἐκείνῳ γνωσθέντων. ἀθληταὶ δὲ καὶ ἡνίοχοι ὑποκριταί τε πάσης μούσης καὶ ὀρχήσεως, πᾶν τε ὅπερ ἐκεῖνος δι' ἡδονῆς ἔσχε θέαμα ἢ ἄκουσμα, διεφθείρετο. τῆς τε συγκλήτου βουλῆς ὅσοι γένει ἢ πλούτῳ ὑπερεῖχον, ἐπὶ βραχυτάταις ἢ οὐδ' ὑφεστώσαις αἰτίαις ἐκ τῆς τυχούσης διαβολῆς, ὡς ἐκείνου φίλοι, ἀνῃροῦντο. 3 τήν τε Κομόδου ἀδελφήν, πρεσβῦτιν ἤδη καὶ πρὸς πάντων βασιλέων ὡς Μάρκου θυγατέρα τετιμημένην, ἀπέκτεινεν, αἰτίαν ἐπαγαγὼν ὡς δακρυσάσῃ παρὰ τῇ μητρὶ αὐτοῦ ἐπὶ τῷ τοῦ παιδὸς φόνῳ. τήν τε γυναῖκα γενομένην ἑαυτοῦ, Πλαυτιανοῦ θυγατέρα, οὖσαν δὲ ἐν Σικελίᾳ, τόν τε ἀνεψιὸν αὐτοῦ Σεβήρῳ τε ὁμώνυμον, καὶ τὸν Περτίνακος υἱόν, τῆς τε Κομόδου ἀδελφῆς Λουκίλλης υἱόν, καὶ εἴ τι γένος ἦν βασιλικὸν ἢ ἐν συγκλήτῳ ἐξ εὐπατριδῶν καταβαῖνον, πᾶν ἐξέκοψεν. 4 εἴς τε τὰ ἔθνη πέμπων, ἡγεμόνας τε καὶ ἐπιτρόπους ὡς ἐκείνου φίλους πάντας διεχρήσατο. πᾶσά τε νὺξ ἔφερε φόνους παντοδαπῶν ἀνθρώπων. τάς τε τῆς Ἑστίας ἱερείας ζώσας κατώρυττεν ὡς μὴ φυλαττούσας τὴν παρθενίαν. τὸ δὲ τελευταῖον καὶ μήποτε γενόμενον ἔργον· ἱπποδρομίαν μὲν ἐθεᾶτο, ἀπέσκωψε δέ τι τὸ πλῆθος εἰς ἡνίοχον, περὶ ὃν ἐκεῖνος ἐσπουδάκει· ὃ δὲ οἰηθεὶς αὐτὸς ὑβρίσθαι κελεύει τῷ πλήθει προσπεσεῖν τὸ στράτευμα, ἀπάγειν τε καὶ φονεύειν τοὺς κακῶς

1 παύσασθαι] g παύσασθε f O 2 διῃρημένους] B g διῃρημένοι A V f 3 θεῶν μόνος] μόνος θεῶν i 10 οὐδὲ μέχρι] Bekk.[2] οὔτε μέχρι x 11 συρόμενα] Irmisch φερόμενα x πάσης] πάσαις i 12 καὶ] om. i 22 τοῦ παιδὸς] παιδὸς i 23 δὲ] δὴ conieci, cf. 2.6.6 28 πᾶσά τε] Io πᾶσα δὲ x

τὸν ἡνίοχον εἰπόντας. 5 οἱ δὲ στρατιῶται τοῦ βιάζεσθαί τε καὶ ἁρπάζειν λαβόντες ἐξουσίαν, οὐκέτι διακρίνοντες τίνες ἦσαν οἱ προπετέστερον φθεγξάμενοι (καὶ γὰρ ἦν εὑρίσκειν ἀδύνατον ἐν δήμῳ τοσούτῳ μηδενὸς ὁμολογοῦντος), ἀφειδῶς τοὺς ἐντυγχάνοντας ἀπάγοντες ἀνῄρουν, ἢ ἀφαιρούμενοι ἅπερ εἶχον ὥσπερ λύτρα μόλις ἐφείδοντο.

7 τοιαῦτα δὴ πράττων, ὑπό τε τῆς τῶν ἔργων συνέσεως ἐλαυνόμενος καὶ πρὸς τὴν ἐν τῇ πόλει διατριβὴν ἀπεχθῶς ἔχων, ἀποδημῆσαι τῆς Ῥώμης ἠθέλησεν ὡς δὴ διοικήσων τὰ ἐν τοῖς στρατοπέδοις καὶ τὰ ἔθνη ἐποψόμενος. 2 ἀπάρας δὲ τῆς Ἰταλίας, ἐπί τε ταῖς ὄχθαις τοῦ Ἴστρου γενόμενος, διῴκει δὴ τὰ ἀρκτῷα τῆς ἀρχῆς μέρη, γυμνάσια τοῦ σώματος ποιούμενος ἡνιοχείας καὶ θηρίων παντοδαπῶν συστάδην ἀναιρέσεις, δικάζων μὲν σπανίως, πλὴν νοῆσαι τὸ κρινόμενον εὐφυὴς ἦν εὐθίκτως τε πρὸς τὰ λεχθέντα ἀποκρίνασθαι. 3 ᾠκειώσατο δὲ καὶ πάντας τοὺς ἐπέκεινα Γερμανούς, ἔς τε φιλίαν ὑπηγάγετο, ὡς καὶ συμμάχους παρ' αὐτῶν λαβεῖν καὶ τοῦ σώματος ἑαυτοῦ φρουροὺς ποιήσασθαι, γενναίους τε καὶ ὡραίους ἐπιλεξάμενος. πολλάκις δὲ καὶ τὴν Ῥωμαικὴν ἀποθέμενος χλαμύδα ἠμφιέννυτο τὰ Γερμανῶν περιβλήματα, ἔν τε χλαμύσιν αἷς εἰώθασιν, ἀργύρῳ πεποικιλμέναις, ἑωρᾶτο· κόμας τε τῇ κεφαλῇ ἐπετίθετο ξανθὰς καὶ εἰς κουρὰν τὴν Γερμανῶν ἠσκημένας. 4 τούτοις δὴ χαίροντες οἱ βάρβαροι ὑπερηγάπων αὐτόν. ἔχαιρον δὲ αὐτῷ καὶ οἱ Ῥωμαίων στρατιῶται, μάλιστα μὲν διὰ τὰς τῶν χρημάτων ἐπιδόσεις, αἷς ἀφειδῶς προσεφέρετο αὐτοῖς, ὅτι τε πᾶν ὡς στρατιώτης ἔπραττεν, εἴτε ὄρυγμά τι ὀρύττειν ἔδει, σκάπτων πρῶτος, εἴτε ῥεῖθρον γεφυρῶσαι ἢ βάθος χῶσαι· πᾶν θ' ὃ χειρῶν ἢ καμάτου σώματος ἔργον, πρῶτος εἰργάζετο. 5 τράπεζάν τε εὐτελῆ παρετίθετο, ἔσθ' ὅπῃ καὶ ξυλίνοις ἐς ποτὸν καὶ ἐδέσματα χρώμενος σκεύεσιν. ἄρτον τε προσεφέρετο αὐτοσχέδιον· σῖτον γὰρ ἀλέσας τῇ ἑαυτοῦ χειρί, ὃ ἤρκει μόνῳ, μᾶζάν τε ποιήσας καὶ ἐπ' ἀνθράκων ὀπτήσας ἐσιτεῖτο. 6 καὶ πάντων μὲν τῶν πολυτελῶν ἀπείχετο· ὅσα δὲ εὐτελέστατα καὶ τοῖς πενεστάτοις

2 διακρίνοντες] Reiske διεκρίνοντο ω A 4.7.1 usque ad 4.9.8 excerpsit Io *de virt. et vit.* pp. 190-191 B.-W. 7 συνέσεως] συνειδήσεως ψ (ex coniectura), Sylb. 13 συστάδην] συσταδὸν i 14 εὐφυὴς] Bergler εὐθὺς x εὐθίκτως] εὐθήκτως φ εὐθέως A 18 ἐπιλεξάμενος] ἐπιλεξάμενον i 22 κουρὰν τὴν] A κουρὰν τῆς φ g κουρὰν τῶν Steph.; non dispicitur f 25 ὡς] ὁ O 26 ὀρυγμά τι] ὀρύγματι A ὀρύγματα φ

τῶν στρατιωτῶν εὐμαρῆ, τούτοις ἐχρῆτο. συστρατιώτης τε ὑπ᾽ αὐτῶν μᾶλλον ἢ βασιλεὺς καλούμενος χαίρειν προσεποιεῖτο. τὰ πλεῖστά τε αὐτοῖς συνώδευε περιπατῶν, σπανίως ὀχήματος ἢ ἵππου ἐπιβαίνων, τά τε ὅπλα βαστάζων ἑαυτῷ. 7 ἔστι δ᾽ ὅτε καὶ τὰ τῶν στρατοπέδων σύμβολα, ἐπιμήκη τε ὄντα καὶ χρυσοῖς ἀναθήμασι πολλοῖς κεκοσμημένα, μόλις ὑπὸ τῶν γενναιοτάτων στρατιωτῶν φερόμενα ἐπιθεὶς τοῖς ὤμοις ἔφερεν αὐτός. διὰ δὴ ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια ὡς στρατιωτικὸς ὑπ᾽ αὐτῶν ἐφιλεῖτο καὶ ὡς γενναῖος ἐθαυμάζετο· καὶ γὰρ ἦν θαύματος ἄξιον ἐν μικρῷ πάνυ τὸ μέγεθος σώματι γενναίων πόνων ἄσκησις τοσαύτη.

8 ἐπεὶ δὲ τὰ παρὰ τῷ Ἴστρῳ στρατόπεδα διῴκησε, κατῆλθέ τε εἰς Θρᾴκην <τὴν> Μακεδόσι γειτνιῶσαν, εὐθὺς Ἀλέξανδρος ἦν, καὶ τήν τε μνήμην αὐτοῦ παντοίως ἀνενεώσατο, εἰκόνας τε καὶ ἀνδριάντας ἐν πάσαις πόλεσιν ἀναστῆναι ἐκέλευσε, τήν τε Ῥώμην ἐπλήρωσεν ἀνδριάντων καὶ εἰκόνων, ἐν τῷ Καπετωλίῳ καὶ ἐν ἄλλοις ἱεροῖς, τῆς πρὸς Ἀλέξανδρον συναφείας. 2 ἔσθ᾽ ὅπου δὲ καὶ χλεύης εἴδομεν ἀξίας εἰκόνας, ἐν γραφαῖς ἑνὸς σώματος ὑπὸ περιφερείᾳ κεφαλῆς μιᾶς ὄψεις ἡμιτόμους δύο, Ἀλεξάνδρου τε καὶ Ἀντωνίνου. προῄει δὲ αὐτὸς ἐν Μακεδονικῷ σχήματι, καυσίαν τε ἐπὶ τῆς κεφαλῆς φέρων καὶ κρηπῖδας ὑποδούμενος. ἐπιλεξάμενός τε νεανίας καὶ στρατεύσας Μακεδονικὴν ἐκάλει φάλαγγα, τούς τε ἡγουμένους αὐτῆς φέρειν τὰ τῶν ἐκείνου στρατηγῶν ὀνόματα <ἐκέλευσεν>. 3 ἀπό τε Σπάρτης μεταπεμψάμενος νεανίας Λακωνικὸν καὶ Πιτανάτην λόχον ἐκάλει. ταῦτα δὲ ποιήσας, τά τε ἐν ταῖς πόλεσι διοικήσας ὡς ἐνεδέχετο, ἠπείχθη εἰς Πέργαμον τῆς Ἀσίας, χρήσασθαι βουλόμενος θεραπείαις τοῦ Ἀσκληπιοῦ. ἀφικόμενος δὴ ἐκεῖ, καὶ ἐς ὅσον ἤθελε τῶν ὀνειράτων ἐμφορηθείς, ἧκεν εἰς Ἴλιον. 4 ἐπελθὼν δὲ πάντα τὰ τῆς πόλεως λείψανα, ἧκεν ἐπὶ τὸν Ἀχιλλέως τάφον, στεφάνοις τε κοσμήσας καὶ ἄνθεσι πολυτελῶς,

5 ἐπιμήκη τε] ἐπιμήκη i   10 πόνων] καὶ πόνων O   12 παρὰ τῷ Ἴστρῳ] παρ᾽ αὐτῷ O   13 <τὴν>] addidi   15 πάσαις] πᾶσι O non dispicitur f   18 ἀξίας] ἄλλας δ᾽ A ἄξιος δ᾽ Bonf φ   21 τῆς κεφαλῆς] dub. Mend. τὴν κεφαλὴν x   22 ὑποδούμενος] ὑποδυόμενος O   24 <ἐκέλευσεν>] Herw. P   25 Λακωνικὸν καὶ] delenda esse susp. Mend.   26 λόχον ἐκάλει] ἐκάλει λόχον i

πάλιν Ἀχιλλέα ἐμιμεῖτο. ζητῶν τε καὶ Πάτροκλόν τινα ἐποίησέ τι τοιοῦτον. ἦν αὐτῷ τις τῶν ἀπελευθέρων φίλτατος, Φῆστος μὲν ὄνομα, τῆς δὲ βασιλείου μνήμης προεστώς. οὗτος ὄντος αὐτοῦ ἐν Ἰλίῳ ἐτελεύτησεν, ὡς μέν τινες ἔλεγον, φαρμάκῳ ἀναιρεθεὶς ἵν' ὡς Πάτροκλος ταφῇ, ὡς δ' ἕτεροι ἔφασκον, νόσῳ διαφθαρείς. 5 τούτου κομισθῆναι κελεύει τὸν νέκυν, ξύλων τε πολλῶν ἀθροισθῆναι πυράν· ἐπιθείς τε αὐτὸν ἐν μέσῳ καὶ παντοδαπὰ ζῷα κατασφάξας ὑφῆψέ τε, καὶ φιάλην λαβὼν σπένδων τε τοῖς ἀνέμοις εὔχετο. πάνυ τε ὢν ψιλοκόρσης, πλόκαμον ἐπιθεῖναι τῷ πυρὶ ζητῶν ἐγελᾶτο· πλὴν ὧν εἶχε τριχῶν ἀπεκείρατο. ἐπῄνει δὲ καὶ στρατηγῶν μάλιστα Σύλλαν τε τὸν Ῥωμαῖον καὶ Ἀννίβαν τὸν Λίβυν, ἀνδριάντας τε αὐτῶν καὶ εἰκόνας ἀνέστησεν. 6 ἀπάρας δὲ τῆς Ἰλίου διά τε τῆς ἄλλης Ἀσίας καὶ Βιθυνίας τῶν τε λοιπῶν ἐθνῶν <ἐλθὼν> κἀκεῖσε διοικήσας τὰ πρακτέα, εἰς τὴν Ἀντιόχειαν ἀφίκετο. ἐκεῖ τε ὑποδεχθεὶς πολυτελῶς καὶ διατρίψας χρόνου τινὸς ἐπὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἐστέλλετο, πρόφασιν ποιούμενος ποθεῖν τὴν ἐπ' Ἀλεξάνδρῳ κτισθεῖσαν πόλιν, καὶ τῷ θεῷ χρήσασθαι ὃν ἐκεῖνοι σέβουσιν ἐξαιρέτως· 7 δύο γὰρ ταῦτα ὑπερβαλλόντως προσεποιεῖτο, τήν τε τοῦ θεοῦ θρησκείαν καὶ τὴν τοῦ ἥρως μνήμην. ἑκατόμβας τε οὖν κελεύει παρασκευασθῆναι ἐναγισμούς τε παντοδαπούς. ὡς δὲ διηγγέλη τῷ τῶν Ἀλεξανδρέων πλήθει, φύσει μὲν ὄντι τὰς γνώμας κουφοτάτῳ καὶ ἐπὶ τοῖς βραχυτάτοις ῥᾷστα κινουμένῳ, τότε δ' ἐξεπτόηντο τὴν τοῦ βασιλέως σπουδήν τε καὶ εὔνοιαν πυνθανόμενοι. 8 ὑποδοχὴ δὴ παρεσκευάζετο οἵαν μηδενὶ πώποτε βασιλεῖ γενέσθαι φασί· πάσης τε γὰρ μούσης ὄργανα πανταχοῦ διακείμενα ποικίλον ἦχον εἰργάζετο, ἀρωμάτων τε παντοδαπῶν καὶ θυμιαμάτων ἀτμίδες εὐωδίαν παρεῖχον ταῖς εἰσόδοις, δᾳδουχίαις τε καὶ ἀνθέων βολαῖς ἐτίμων τὸν βασιλέα. 9 ὡς δὲ εἰσήλασεν εἰς τὴν πόλιν σὺν παντὶ τῷ στρατῷ, πρῶτον μὲν εἰς τὸν νεὼν ἀνελθὼν πολλὰς ἑκατόμβας κατέθυσε λιβάνῳ τε τοὺς βωμοὺς ἐσώρευσεν, ἐκεῖθεν δ' ἐλθὼν εἰς τὸ Ἀλεξάνδρου μνῆμα, τήν τε χλαμύδα ἣν ἔφερεν ἁλουργῆ, δακτυλίους τε οὓς εἶχε

1 πάλιν] bene vertit Càssola "secondo il solito sistema" ζητῶν τε] ζητῶν δὲ A P, sed cf. 6.1.6 5 δ'] φ g δὲ A f 6 τούτου] τοῦτον i 10 πλὴν ... ἀπεκείρατο] om. O ἐπῄνει ... ἀνέστησεν] aliena hic esse contendit Weber 14 <ἐλθὼν>] addidi, praeeunte Reiskio (πορευθεὶς) P 17 πρόφασιν] Io πρόφασιν μὲν x ἐπ'] ἐπὶ A B 25 ὑποδοχὴ] ὑποδοχὴν O 32 δ'] δὲ O

λίθων τιμίων, ζωστῆρά τε καὶ εἴ τι πολυτελὲς ἔφερε, περιελὼν ἑαυτοῦ ἐπέθηκε τῇ ἐκείνου σορῷ.

9 ἃ δὴ ὁρῶν ὁ δῆμος ὑπερέχαιρε, παννυχίζων τε καὶ ἑορτάζων, οὐκ εἰδὼς τὴν τοῦ βασιλέως λανθάνουσαν γνώμην· ταῦτα γὰρ πάντα ἐκεῖνος ὑπεκρίνατο βουλόμενος τὸ πλῆθος αὐτῶν διαφθεῖραι. ἡ δ' αἰτία τοῦ λανθάνοντος μίσους τοιάδε τις ἦν. 2 ἀπηγγέλλετο αὐτῷ διατρίβοντι ἐπὶ τῆς 'Ρώμης ἔτι, καὶ τοῦ ἀδελφοῦ περιόντος καὶ μετὰ τὸν ἐκείνου φόνον, ὅτι ἄρα εἶεν πολλὰ εἰς αὐτὸν ἀποσκώψαντες. πεφύκασι δέ πως εἶναι φιλοσκώμμονες καὶ λέγειν εὐστόχους ὑπογραφὰς ἢ παιδιάς, ἀπορριπτοῦντες εἰς τοὺς ὑπερέχοντας πολλὰ χαρίεντα μὲν αὐτοῖς δοκοῦντα, λυπηρὰ δὲ τοῖς σκωφθεῖσι· τῶν γὰρ τοιούτων κνίζει μάλιστα ὅσα ἐλέγχει τῶν ἁμαρτημάτων τὴν ἀλήθειαν. 3 πολλὰ τοίνυν ἐκείνων αὐτὸν σκωψάντων ἔς τε τὴν τοῦ ἀδελφοῦ ἀναίρεσιν, καὶ τὴν πρεσβῦτιν 'Ιοκάστην καλούντων, ἐκεῖνον δὲ χλευαζόντων ὅτι δὴ μικρὸς ὢν 'Αλέξανδρον καὶ 'Αχιλλέα γενναιοτάτους καὶ μεγίστους ἥρωας ἐμιμεῖτο, τοιαῦτά τινα παίζειν αὐτῶν δοκούντων, ὀλέθρια καὶ ἐπίβουλα κατ' αὐτῶν σκέψασθαι τὸν 'Αντωνῖνον ἠνάγκασαν, φύσει ὄντα ὀργίλον καὶ φονικόν. 4 συμπανηγυρίσας τοίνυν αὐτοῖς καὶ συνεορτάσας, ὡς εἶδε πᾶσαν τὴν πόλιν πλήθους μεγίστου πεπληρωμένην τῶν ἀπὸ πάσης περὶ αὐτὴν χώρας ἐκεῖ συνελθόντων, διὰ προγράμματος πᾶσαν τὴν νεολαίαν εἴς τι πεδίον κελεύει συνελθεῖν, φήσας εἰς τὴν 'Αλεξάνδρου τιμὴν φάλαγγα βούλεσθαι συστήσασθαι, ὥσπερ Μακεδονικὴν καὶ Σπαρτιᾶτιν, οὕτω καὶ τοῦ ἥρωος ἐπώνυμον. 5 κελεύει δὴ στιχηδὸν τοὺς νεανίας πάντας διαστῆναι, ὡς ἂν ἐπελθὼν ἕκαστον ἴδῃ πῶς τε ἡλικίας ἔχοι καὶ μεγέθους σώματος καὶ εὐεξίας εἰς στρατείαν ἐπιτηδείου. ταύταις αὐτοῦ ταῖς ὑποσχέσεσι πιστεύσαντες οἱ νεανίαι πάντες, ἐοικότα τε ἐλπίσαντες διὰ τὴν προυπάρξασαν παρ' αὐτοῦ ἐς τὴν πόλιν τιμήν, συνῆλθον ἅμα γονεῦσί τε καὶ ἀδελφοῖς συνηδομένοις αὐτῶν ταῖς ἐλπίσιν. 6 ὁ δ' 'Αντωνῖνος διεστῶτας αὐτοὺς ἐπιών, ἑκάστου ἐφαπτόμενος καὶ ἄλλου ἄλλο

1 ζωστῆρά] Leisner quod ego recepi coll. 5.2.4 ζωστῆρας x ἔφερε] exspectabam ἐφόρει, quod habet Io, sed cf. *Paradox. Graec. reliquiae* (ed. A. Giannini) p. 130 l. 143, ceterum pro ζωστῆρά τε καὶ εἴ τι πολυτελὲς O habet καὶ ζωστῆράς τε πολυτελεῖς ἔφερε 2 ἐπέθηκε] καὶ ἐπέθηκε O 10 ὑπογραφὰς] mirum 13 κνίζει] κνίζειν O 20 φονικόν] φονικώτατον i 26 ἐπώνυμον] Schottus ἐπωνύμους x 29 οἱ] om. O 30 προυπάρξασαν] ὑπάρξασαν O 33 ἄλλου ἄλλο] ἄλλο ἄλλου i

λέγων ἐγκώμιον παρῄει, ἕστε αὐτοὺς οὔτε τι ὁρῶντας οὔτε προσδοκῶντας τὸ στρατιωτικὸν πᾶν ἐκυκλώσατο. ὡς δὲ ἐτεκμήρατο ἤδη αὐτοὺς εἶναι ἐντὸς τῶν ὅπλων περιειλημμένους καὶ ὥσπερ ἐν δικτύοις σεσαγηνευμένους, ἐπελθὼν πάντας, αὐτὸς μὲν ὑπεξέρχεται μεθ' ἧς εἶχε φρουρᾶς περὶ ἑαυτόν, ὑφ' ἑνὶ δὲ σημείῳ προσπεσόντες πανταχόθεν οἱ στρατιῶται τὴν ἐν μέσῳ πᾶσαν νεολαίαν, καὶ εἴ τινες ἄλλως παρῆσαν, παντὶ τρόπῳ φόνων ἀναιροῦσιν, ὡπλισμένοι τε ἀόπλους καὶ πανταχόθεν περιειληφότες. 7 τῶν δὲ στρατιωτῶν οἳ μὲν ἐφόνευον οἳ δ' ἔξωθεν ὤρυττον ὀρύγματα μέγιστα ἕλκοντές τε τοὺς πίπτοντας ἐνέβαλλον, πληροῦντες σωμάτων· καὶ τὴν γῆν ἐπιχέοντες μέγιστον ἤγειραν ταχέως πολυάνδριον. πολλοί τε καὶ ἡμιθνῆτες εἱλκύσθησαν, ἔτι τε ἄτρωτοι συνώσθησαν. ἀλλὰ μὴν καὶ τῶν στρατιωτῶν οὐκ ὀλίγοι προσαπώλοντο· 8 ὅσοι γὰρ ἔτι ἐμπνέοντες καὶ δυνάμεως μετρίως ἔχοντες συνωθοῦντο, περιπλεκόμενοι συγκαθεῖλκον αὐτούς. τοσοῦτος δὲ ἐγένετο φόνος ὡς ῥείθροις αἵματος [διὰ τοῦ πεδίου] τάς τε ἐκβολὰς τοῦ Νείλου μεγίστας οὔσας τόν τε περὶ τὴν πόλιν αἰγιαλὸν πάντα φοινιχθῆναι. τοιαῦτα δὴ ἐργασάμενος τὴν πόλιν, ἀπάρας εἰς Ἀντιόχειαν ἀφίκετο.

10 ἐπιθυμήσας δὲ μετ' οὐ πολὺ Παρθικὸς κληθῆναι καὶ Ῥωμαίοις ἐπιστεῖλαι ὡς χειρωσάμενος τοὺς κατὰ τὴν ἀνατολὴν βαρβάρους, καίτοι γε οὔσης εἰρήνης βαθείας, μηχανᾶται τοιόνδε τι. ἐπιστέλλει τῷ βασιλεῖ Παρθυαίων (Ἀρτάβανος δ' ἦν ὄνομα αὐτῷ), πέμπει τε πρεσβείαν καὶ δῶρα πάσης ὕλης τε πολυτελοῦς καὶ τέχνης ποικίλης. 2 τὰ δὲ γράμματα ἔλεγεν ὅτι δὴ βούλεται ἀγαγέσθαι αὐτοῦ τὴν θυγατέρα πρὸς γάμον· ἁρμόζειν δὲ αὐτῷ, βασιλεῖ τε καὶ βασιλέως υἱῷ, μὴ ἰδιώτου τινὸς καὶ εὐτελοῦς γαμβρὸν γενέσθαι, ἀγαγέσθαι δὲ βασιλίδα τε καὶ μεγάλου βασιλέως θυγατέρα, δύο δὲ ταύτας ἀρχὰς εἶναι μεγίστας, τὴν

1 ἕστε] ἔστ' ἂν i 2 πᾶν] πάν<τῃ> conieci coll. Xen. *Exp. C.* 3.1.2, sed cf. 1.12.6, Curt. Ruf. 3.8.4 5 ἑαυτὸν] αὑτὸν O 8 ἀόπλους] ἀόπλοις O 10 ἔξωθεν] transp. Wolf, post ἐφόνευον x 12 ἤγειραν] ἤγειρον i πολυάνδριον] τάφον πολυάνδρια O 13 συνώσθησαν] συν<ε>ώσθησαν Mend., sed cf. 1.12.9 14 προσαπώλοντο] l προσαπόλλοντο O προσαπώλλυντο i 15 συνωθοῦντο] συν<ε>ωθοῦντο Mend., sed cf. quae adnotavi ad 4.9.7 16 δὲ] i Io δ' O 17 [διὰ τοῦ πεδίου]] delevi, post πεδίου participium desid. Mend. 24 δ'] i δὲ O 25 ὕλης τε] τε del. A c (uterque suo Marte) 29 γαμβρὸν] γαμβρῷ O

τε ῾Ρωμαίων καὶ τὴν Παρθυαίων· ἃς συναχθείσας κατ' ἐπιγαμίαν, μηκέτι ποταμῷ διωρισμένας, μίαν ποιήσειν ἀρχὴν ἀνανταγώνιστον· 3 τὰ γὰρ λοιπὰ ἔθνη βάρβαρα, ὅσα μὴ ὑπὸ ταῖς τούτων βασιλείαις, εὐάλωτα ἔσεσθαι αὐτοῖς, κατὰ ἔθνη καὶ κατὰ συστήματα ἀρχόμενα. εἶναι δὲ ῾Ρωμαίοις μὲν πεζὸν στρατὸν καὶ τὴν διὰ δοράτων συστάδην μάχην ἀνανταγώνιστον, Παρθυαίοις δὲ ἵππον τε πολλὴν καὶ τὴν διὰ τόξων εὔστοχον ἐμπειρίαν. 4 ταῦτα δὴ συνελθόντα, πάντων τε οἷς πόλεμος κατορθοῦται συμπνεόντων, ῥᾳδίως αὐτοὺς ὑφ' ἑνὶ διαδήματι βασιλεύειν πάσης οἰκουμένης. τά τε παρ' ἐκείνοις φυόμενα ἀρώματα ἢ θαυμαζόμενα ὑφάσματα καὶ <τὰ> παρὰ ῾Ρωμαίοις μεταλλευόμενα ἢ διὰ τέχνην ἐπαινούμενα μηκέτι μόλις καὶ σπανίζοντα λανθάνοντά τε δι' ἐμπόρων κομισθήσεσθαι, μιᾶς δὲ γῆς οὔσης καὶ μιᾶς ἐξουσίας κοινὴν καὶ ἀκώλυτον ἀμφοτέροις τὴν ἀπόλαυσιν ἔσεσθαι. 5 τοιούτοις αὐτοῦ γράμμασιν ἐντυχὼν ὁ Παρθυαῖος τὰ μὲν πρῶτα ἀντέλεγε, φάσκων οὐχ ἁρμόζειν ῾Ρωμαίῳ γάμον βάρβαρον. τίνα γὰρ ἔσεσθαι συμφωνίαν ἐν αὐτοῖς, μήτε τῆς ἀλλήλων φωνῆς συνιεῖσιν, ἔν τε διαίτῃ καὶ σκευῇ διαφέρουσιν ἀλλήλων; εἶναι δὲ παρὰ ῾Ρωμαίοις εὐπατρίδας πολλούς, ὧν τινος ἐπιλέξασθαι δύναιτ' ἂν θυγατέρα, παρά τε αὐτῷ ᾿Αρσακίδας· καὶ μὴ δεῖν μηδέτερον γένος νοθεύεσθαι.

11 τὰ μὲν οὖν πρῶτα τοιαῦτά τινα ἐπιστέλλων παρῃτεῖτο· ἐγκειμένου δὲ τοῦ ᾿Αντωνίνου, δώροις τε πολλοῖς καὶ ὅρκοις τὴν πρὸς τὸν γάμον σπουδήν τε καὶ εὔνοιαν πιστουμένου, πείθεται ὁ βάρβαρος, καὶ δώσειν τε ὑπισχνεῖται καλεῖ τε γαμβρὸν ἐσόμενον. διαδραμούσης δὲ τῆς φήμης οἱ μὲν βάρβαροι εὐτρέπιζον πάντα εἰς τὴν ὑποδοχὴν τοῦ ῾Ρωμαίων βασιλέως, ἔχαιρόν τε εἰρήνης αἰωνίου ἐλπίδι· 2 ὁ δ' ᾿Αντωνῖνος διαβὰς τοὺς ποταμοὺς ἀκωλύτως, εἰσελάσας εἰς τὴν Παρθυαίων γῆν ὡς ἰδίαν ἤδη, πανταχοῦ θυσιῶν αὐτῷ προσαγομένων βωμῶν τε ἐστεμμένων, ἀρωμάτων καὶ θυμιαμάτων παντοίων

2 μίαν] ἀλλὰ μίαν O 3 μὴ] Bergler νῦν x 4 κατὰ ἔθνη] κατὰ τὰ ἔθνη i κατά τε ἔθνη Wolf, ceterum κατὰ ἔθνη ... ἀρχόμενα non intellego 7 δὲ ἵππον] P τε ἵππον x πολλὴν] πολὺν A B 8 πάντων τε] a P πάντων Càssola πάντων δὲ x 9 αὐτοὺς] delet Càssola 11 ὑφάσματα καὶ] Mend. ὑφάσματα ἢ x <τὰ>] add. Steph. 21 μὴ δεῖν] δεῖν O 23 τινα] om. i 24 δώροις τε] P m[corr.] δώροις δὲ x 26 ὑπισχνεῖται] ὑπισχνεῖτο i καλεῖ ... ἐσόμεν] cf. 5.4.10

προσφερομένων, χαίρειν τοῖς γινομένοις ὑπὸ τῶν βαρβάρων προσεποιεῖτο. ὡς δὲ προχωρήσας τό τε πλεῖστον τῆς ὁδοιπορίας ἀνύσας ἤδη τοῖς βασιλείοις τοῦ Ἀρταβάνου ἐπλησίαζεν, οὐκ ἀναμείνας ὁ Ἀρτάβανος ὑπήντετο αὐτῷ ἐν τῷ πρὸ τῆς πόλεως πεδίῳ, δεξιούμενος νυμφίον μὲν τῆς θυγατρὸς γαμβρὸν δὲ αὐτοῦ. 3 πᾶν τε τὸ πλῆθος τῶν βαρβάρων ἄνθεσι τοῖς ἐπιχωρίοις κατεστεμμένον, [ἐσθῆτι] χρυσῷ τε καὶ βαφαῖς διαφόροις πεποικιλμένον, ἑώρταζε, πρός τε αὐλοὺς καὶ σύριγγας τυμπάνων τε ἤχους ἐσκίρτων εὐρύθμως· χαίρουσι γὰρ τοιαύτην τινὰ ὄρχησιν κινούμενοι, ἐπὰν οἴνου πλείονος ἐμφορηθῶσιν. 4 ὡς δὲ πᾶν συνῆλθε τὸ πλῆθος, τῶν τε ἵππων ἀπέβησαν, φαρέτρας τε καὶ τόξα ἀποθέμενοι περὶ σπονδὰς καὶ κύλικας εἶχον. πλεῖστον δὲ πλῆθος τῶν βαρβάρων ἤθροιστο, καὶ ὡς ἔτυχεν ἀτάκτως εἱστήκεσαν, οὐδὲν μὲν ἄτοπον προσδοκῶντες, σπεύδων δὲ ἕκαστος ἰδεῖν τὸν νυμφίον. 5 τότε ὑφ᾽ ἑνὶ σημείῳ κελεύει ὁ Ἀντωνῖνος τῷ ἰδίῳ στρατῷ ἐπιδραμεῖν καὶ φονεύειν τοὺς βαρβάρους. ἐκπλαγέντες δὲ τῷ πράγματι, παιόμενοί τε καὶ τιτρωσκόμενοι ἐτράποντο. αὐτός τε Ἀρτάβανος ἁρπαγεὶς ὑπὸ τῶν περὶ αὐτὸν δορυφόρων ἵππῳ τε ἐπιτεθεὶς ἀπέδρα μόλις μετ᾽ ὀλίγων. 6 τὸ δὲ λοιπὸν πλῆθος ἐκόπτετο τῶν βαρβάρων οὔτε τοὺς ἵππους ἐχόντων, οἷς χρῶνται μάλιστα (ἀποβεβηκότες γὰρ εἱστήκεσαν, ἐκείνους ἀνέντες νέμεσθαι), οὔτε δρόμῳ χρήσασθαι δυναμένων πρὸς φυγήν, ἐμποδιζούσης αὐτοὺς τῆς περὶ τοῖς ποσὶ χαύνου ἐσθῆτος. φαρέτρας δὲ καὶ τόξα οὐκ εἶχον· 7 τί γὰρ ἔχρῃζον αὐτῶν πρὸς γάμους; πολὺν δὲ ἐργασάμενος ὁ Ἀντωνῖνος φόνον τῶν βαρβάρων, λείαν τε καὶ αἰχμαλώτους παμπληθεῖς συλλαβών, ἀπῄει μηδενὸς αὐτῷ ἀνθεστῶτος, κώμας τε καὶ πόλεις ἐμπιπράς, δοὺς ἐξουσίαν τοῖς στρατιώταις ἁρπάζειν τε ἕκαστον ὃ δύναται καὶ ὃ βούλεται αὐτὸς κτήσασθαι. 8 τοιούτῳ μὲν δὴ πάθει ἐχρήσαντο οἱ βάρβαροι οὐ προσδοκηθέντι· ὁ δὲ Ἀντωνῖνος ἐπὶ πολὺ τῆς Παρθυαίων γῆς ἐλάσας, ἤδη καὶ τῶν στρατιωτῶν κεκμηκότων ἐν αὐτῷ τῷ

4 ὑπήντετο] ὑπήντα τὲ O ὑπηντᾶτο Lobeck 5 δεξιούμενος] de tempore cf. quae adnotavi ad 3.2.10 αὐτοῦ] ἑαυτοῦ O 7 [ἐσθῆτι]] del. Mend. χρυσῷ τε] Mend. τε χρυσῷ x, τε om. β 8 πεποικιλμένον] πεποικιλμέν<ῃ κεκοσμημέν>ον Bekk.², sed recte tuetur Nauck coll. 5.2.4 ἑώρταζε] ἑόρταζε O 15 σημείῳ] συνθήματι O, cf. 4.9.6 19 ἀπέδρα] ἀπέδρασε A ἀπέδραμε φ 28 ἐμπιπράς] ἐμπιπρᾶν f ἐμπιμπρὰς g 29 καὶ ὃ] καὶ O

ἁρπάζειν καὶ φονεύειν, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Μεσοποταμίαν. ἐκεῖ δὲ γενόμενος ἐπιστέλλει τῇ τε συγκλήτῳ καὶ τῷ Ῥωμαίων δήμῳ πᾶσαν ἀνατολὴν κεχειρῶσθαι καὶ τῆς ἐπέκεινα βασιλείας πάντας αὐτῷ παρακεχωρηκέναι. 9 ἡ δὲ σύγκλητος, οὐκ ἀγνοοῦντες μὲν τὰ πεπραγμένα (λαθεῖν γὰρ ἔργα βασιλέως ἀδύνατον), πλὴν δέει καὶ κολακείᾳ ψηφίζονται αὐτῷ πάσας τιμὰς ἐπινικίους. διέτριβε δὲ μετὰ ταῦτα ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ ὁ Ἀντωνῖνος, ἡνιοχείαις σχολάζων καὶ θηρία παντοδαπὰ ἀναιρῶν.

12 ἦσαν δὲ αὐτῷ ἐπάρχοντες τοῦ στρατοπέδου δύο, ὃ μὲν πρεσβύτης πάνυ, τὰ μὲν ἄλλα ἰδιώτης καὶ πολιτικῶν πραγμάτων ἀπείρως ἔχων, στρατιωτικὸς δὲ γεγενῆσθαι δοκῶν, Ἄδουεντος ὄνομα αὐτῷ· ὁ δὲ ἕτερος Μακρῖνος μὲν ἐκαλεῖτο, τῶν δὲ ἐν ἀγορᾷ οὐκ ἀπείρως εἶχε, καὶ μάλιστα νόμων ἐπιστήμης. εἰς τοῦτον οὖν ὡς μὴ στρατιωτικὸν μηδὲ γενναῖον δημοσίᾳ πολλάκις ἀπέσκωπτε, καὶ μέχρις αἰσχρᾶς βλασφημίας· 2 ἐπεὶ γὰρ ἤκουεν αὐτὸν καὶ διαίτῃ ἐλευθερίῳ χρώμενον καὶ τὰ φαῦλα καὶ ἀπερριμμένα τῶν ἐδεσμάτων καὶ ποτῶν μυσαττόμενον, οἷς ὡς στρατιωτικὸς δὴ ὁ Ἀντωνῖνος ἔχαιρε, χλαμύδιον ἤ τινα ἄλλην ἐσθῆτα ἀμφιεσάμενον ἀστειοτέραν εἰς ἀνανδρίαν καὶ θήλειαν νόσον διέβαλλεν, ἀεί τε ἀποκτενεῖν ἠπείλει. ἅπερ οὐ φέρων ὁ Μακρῖνος πάνυ ἤσχαλλε. 3 συνέβη δέ τι καὶ τοιοῦτον· ἔδει γὰρ ἄρα τέλος λαβεῖν τὸν Ἀντωνίνου βίον. περιεργότατος γὰρ ὢν οὐ μόνον τὰ ἀνθρώπων πάντα εἰδέναι ἤθελεν, ἀλλὰ καὶ τὰ θεῖά τε καὶ δαιμόνια πολυπραγμονεῖν. ἀεί τε πάντας ὑπώπτευεν ὡς ἐπιβουλεύοντας, χρηστηρίων τε πάντων ἐνεφορεῖτο, τούς τε πανταχόθεν μάγους τε καὶ ἀστρονόμους καὶ θύτας μετεπέμπετο· καὶ οὐδεὶς αὐτὸν ἐλάνθανε τῶν τὴν γοητείαν ταύτην ὑπισχνουμένων· 4 ὑποπτεύων δ' αὐτοὺς ὡς οὐ τἀληθῆ αὐτῷ ἀλλὰ πρὸς κολακείαν θεσπίζοντας, ἐπιστέλλει Ματερνιανῷ τινι, τότε πάσας ὑπ' αὐτοῦ τὰς ἐν Ῥώμῃ πράξεις ἐγκεχειρισμένῳ,

3 καὶ τῆς ... παρακεχωρηκέναι] id est "omnes Parthiam reliquisse adventu Caracallae" 4.12.1 et 4.12.2 excerpsit Io *de virt. et vit.* p. 191 B.-W. 10 στρατοπέδου] στρατεύματος O 12 Ἄδουεντος] x Ἀδυέντιος Io 15 ὡς μὴ] ὡς μηδὲ i 17 αὐτὸν] αὐτοῦ A g 18 οἷς ὡς] οἷς ὁ O 20 ἀμφιεσάμενον] ἀμφιασάμενον f O A 4.12.3 usque ad 4.13.8 excerpsit Io *de ins.* pp. 96-97 B. 23 περιεργότατος] περιεργότερος i 27 μάγους τε καὶ ἀστρονόμους καὶ θύτας] Reiske μάγους καὶ ἀστρονόμους τε καὶ θύτας x 28 αὐτὸν] αὐτῷ O 29 ὑποπτεύων] ὑπώπτευε O 31 τότε] f Io τῷ τε A g τά τε B τάς τε V τὰς ἐν] A B Io ἐν i V

πιστοτάτῳ εἶναι δοκοῦντι φίλων καὶ μόνῳ κοινωνῷ τῶν ἀπορρήτων· κελεύει δὲ αὐτῷ μάγων τοὺς ἀρίστους ζητήσαντι νεκυίᾳ τε χρησαμένῳ μαθεῖν περὶ τοῦ τέλους τοῦ βίου αὐτοῦ, καὶ μή τις ἄρα ἐπιβουλεύοι τῇ ἀρχῇ. 5 ὁ δὲ Ματερνιανὸς χρησάμενος εὐθέως τοῖς ὑπὸ τοῦ βασιλέως κελευσθεῖσιν, εἴτε ὄντως αὐτῷ δαιμόνων ταῦτα θεσπισάντων εἴτε ἄλλως συσκευαζόμενος [τὸν Μακρῖνον], ἐπιστέλλει τῷ Ἀντωνίνῳ ἐπιβουλεύειν τῇ ἀρχῇ τὸν Μακρῖνον καὶ δεῖν αὐτὸν ἀποσκευάσασθαι. 6 ταῦτα τὰ γράμματα ἀποσημηνάμενος μετὰ καὶ ἑτέρων ἐπιστολῶν κατὰ τὸ ἔθος δίδωσι τοῖς διακομίζουσιν, οὐκ εἰδόσιν ἃ φέρουσι. τῷ δὲ συνήθει τάχει τῆς ὁδοιπορίας ἐκεῖνοι χρησάμενοι ἐφίστανται τῷ Ἀντωνίνῳ, ἤδη τε σκευὴν ἡνιόχου ἀνειληφότι καὶ τοῦ ἅρματος ἐπιβαίνοντι προσκομίζουσι πάντα τὸν σύνδεσμον τῶν ἐπιστολῶν, ἐν αἷς ἦν καὶ τὰ κατὰ Μακρίνου γράμματα. 7 ὁ δ' Ἀντωνῖνος τὴν ὁρμὴν ἤδη καὶ τὴν γνώμην περὶ τὴν ἱπποδρομίαν ἔχων, κελεύει τῷ Μακρίνῳ ἀποστάντι καὶ ἰδιάσαντι ἐντυχεῖν τοῖς γράμμασι, καὶ εἴ τι ἐπεῖγον εἴη, δηλῶσαι αὐτῷ, εἰ δὲ μή, τὰ ἐξ ἔθους αὐτὸν διοικῆσαι ὡς ἔπαρχον. πολλάκις δὲ τοῦτο κελεύειν ἦν σύνηθες αὐτῷ. καὶ ὁ μὲν ταῦτα προστάξας εἴχετο τοῦ προκειμένου· 8 ὁ δὲ Μακρῖνος καθ' αὑτὸν γενόμενος τάς τε ἄλλας ἐπιλύεται ἐπιστολάς, περιτυχὼν δὲ καὶ τῇ καθ' αὑτοῦ θανατηφόρῳ ὁρᾷ προὖπτον κίνδυνον ἐπικείμενον. εἰδώς τε τοῦ Ἀντωνίνου τὸν θυμὸν καὶ τὸ φονικὸν ἐπὶ τοιοῖσδε γράμμασι, καὶ πρόφασιν αὐτῷ εὔλογον ὑπάρξουσαν, τὴν μὲν ἐπιστολὴν ὑφαιρεῖται, περὶ δὲ τῶν λοιπῶν ἀπαγγέλλει ὡς εἶεν συνήθεις.

13 φοβηθεὶς δὲ μὴ καὶ δεύτερον ταῦτα ὁ Ματερνιανὸς ἐπιστείλῃ, δρᾶσαί τι μᾶλλον ἠθέλησεν ἢ ἀναμείνας παθεῖν. τολμᾷ δή τι τοιοῦτο. ἦν τις ἑκατοντάρχης, Μαρτιάλιος ὄνομα αὐτῷ, τῶν σωματοφυλάκων τῶν Ἀντωνίνου, ἀεὶ παρεπόμενος αὐτῷ. τούτου τὸν ἀδελφὸν πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἀνῃρήκει διαβληθέντα μὲν οὐκ ἐλεγχθέντα δέ· αὐτῷ τε τῷ Μαρτιαλίῳ

3 χρησαμένῳ] Reiske χρησάμενον ω 5 εὐθέως] scripsi ἀδεῶς x 7 [τὸν Μακρῖνον]] del. c[con.] Mend. 9 ἀποσημηνάμενος] σημηνάμενος conieci 12 ἐφίστανται] ἐπίστανται O 14 κατὰ Μακρίνου] περὶ Μακρίνου Io τοῦ Μακρίνου i 21 αὐτὸν] ἑαυτὸν O 23 εἰδώς τε ... ἐπὶ τοιοῖσδε] εἰδώς τε καὶ τὸ φονικὸν (φων. B) τοῦ Ἀντωνίνου καὶ (h.v. om. B) τὸν θυμὸν ἐπὶ τ. A B, V immutavit suo Marte 26 συνήθεις] Wolf σύνηθες x 28 ἀναμείνας] om. O 29 δή τι] A Io δὴ x τοιοῦτο] τοιοῦτον O 30 τῶν Ἀντωνίνου] τοῦ Ἀντωνίνου i

ἐνύβρισεν, ἄνανδρον αὐτὸν καὶ ἀγεννῆ καλῶν καὶ Μακρίνου φίλον. 2 τοῦτον ἐπιστάμενος ὁ Μακρῖνος ἀλγοῦντά τε σφοδρῶς ἐπὶ τῇ τοῦ ἀδελφοῦ ἀναιρέσει, μὴ φέροντά τε τὰς εἰς αὐτὸν ὕβρεις, μεταπέμπεται (ἐθάρρει δὲ αὐτῷ θεραπεύοντί τε αὐτὸν ἄνωθεν καὶ πολλὰ ὑπ' αὐτοῦ εὐεργετηθέντι), πείθει τε καιρὸν ἐπιτήδειον παραφυλάξαντα ἐπιβουλεῦσαι τῷ Ἀντωνίνῳ. ὃ δὲ ταῖς τε ὑποσχέσεσι τοῦ Μακρίνου ἀναπεισθείς, μισῶν τε ἄλλως καὶ τιμωρῆσαι θέλων τῷ ἀδελφῷ, πάντα ποιήσειν ἀσμένως ὑπισχνεῖται καιρὸν ἐπιτήδειον εὑρών. συνέβη δὲ μετ' οὐ πολὺ τῆς σκέψεως ταύτης θελῆσαι τὸν Ἀντωνῖνον, 3 διατρίβοντα ἐν Κάρραις τῆς Μεσοποταμίας, προελθεῖν τῆς †βασιλείας† ἀπελθεῖν τε εἰς τὸν νεὼν τῆς Σελήνης, ἣν μάλιστα οἱ ἐπιχώριοι σέβουσιν. ἀφειστήκει δὲ τῆς πόλεως ὁ νεὼς πολύ, ὡς ὁδοιπορίας χρῄζειν. σὺν ἱππεῦσιν οὖν ὀλίγοις, ἵνα δὴ μὴ πάντα τὸν στρατὸν σκύλῃ, τὴν ὁδοιπορίαν ἐποιεῖτο, ὡς δὴ θύσας τῇ θεῷ ἐπανέλθοι. 4 κατὰ δὲ μέσην ὁδὸν ἐπειχθεὶς ὑπὸ τῆς γαστρός, ἀποστῆναί τε πάντας κελεύσας, ἀνεχώρει σὺν ἑνὶ ὑπηρέτῃ ἀποσκευασόμενος τὰ ἐνοχλοῦντα. πάντες τοίνυν ἀπεστράφησαν καὶ ὡς πορρωτάτω ἀπῆσαν, τιμὴν καὶ αἰδῶ τῷ γινομένῳ νέμοντες. 5 ὁ δὲ Μαρτιάλιος τοὺς καιροὺς πάντας παραφυλάττων, ἰδών τε αὐτὸν μεμονωμένον, ὡς δὴ κληθεὶς ὑπ' αὐτοῦ νεύματι, ἐρῶν τι ἢ ἀκουσόμενος προστρέχει, ἐπιστάς τε αὐτῷ τὰς ἐσθῆτας τῶν μηρῶν καθέλκοντι, ἀπεστραμμένον παίει ξιφιδίῳ, ὃ μετὰ χεῖρας ἔφερε λανθάνων. καιρίου δὲ τῆς πληγῆς ἐπὶ τῆς κατακλεῖδος γενομένης ἀπροσδοκήτως τε καὶ ἀφυλάκτως ὁ Ἀντωνῖνος ἀνῃρέθη. 6 πεσόντος δὲ αὐτοῦ <ἐμ>πηδήσας ἵππῳ ἔφυγεν ὁ Μαρτιάλιος. Γερμανοὶ δὲ ἱππεῖς, οἷς Ἀντωνῖνος ἔχαιρε φρουροῖς τε τοῦ σώματος ἐχρῆτο, οὐ τοσοῦτον ἀφεστῶτες [ἐς] ὅσον οἱ λοιποί, πρῶτοί τε ἰδόντες τὸ γενόμενον, διώξαντες τὸν Μαρτιάλιον κατηκόντισαν. 7 ὡς δὲ καὶ ὁ λοιπὸς στρατὸς εἶδε τὸ πραχθέν, πάντες συνέδραμον, καὶ πρῶτος ὁ Μακρῖνος ἐπιστὰς τῷ πτώματι ὀλοφύρεσθαί τε καὶ θρηνεῖν προσεποιεῖτο. ὅ τε στρατὸς πᾶς χαλεπῶς καὶ δυσφόρως ἤνεγκε τὸ πραχθέν·

11 τῆς †βασιλείας†] τῆς βασιλείου αὐλῆς Schenkl τῆς αὐλῆς Io τῆς πόλεως Sylb. τῶν βασιλείων Steph. 13 ὁδοιπορίας] adiect. ad hoc verbum desid. Steph. 15 δὴ] ἂν Nauck, sed cf. 1.7.1 τῇ θεῷ] τῷ θεῷ i 16 μέσην] τὴν μέσην i 21 ἐρῶν] Bekk. ὁρῶν x 23 ἀπεστραμμένον] ἀπεστραμμένῳ i 24 ἐπὶ τῆς] ἐκ τῆς O 25 τε] om. i 26 <ἐμ>πηδήσας] add. Steph. 28 οὐ] οὗ οὐ O [ἐς]] del. Bekk.

συστρατιώτην γὰρ καὶ κοινωνὸν τοῦ βίου, ἀλλ' οὐκ ἄρχοντα ᾤοντο ἀποβεβληκέναι. καὶ οὐδεμίαν πω ἐπιβουλὴν ὑπώπτευον ἐκ τοῦ Μακρίνου, ᾤοντο δὲ τὸν Μαρτιάλιον οἰκείαν ἔχθραν ἀμύνασθαι. 8 καὶ οἳ μὲν ἕκαστος εἰς τὰς σκηνὰς ἐπανῇσαν· ὁ δὲ Μακρῖνος πυρὶ παραδοὺς τὸ σωμάτιον, τήν τε κόνιν κάλπει τινὶ ἐμβαλών, ἔπεμψε τῇ μητρὶ αὐτοῦ καταθάψαι, ἐν Ἀντιοχείᾳ διατριβούσῃ. ἐκείνη δὲ ἐπὶ ταῖς τῶν παίδων ὁμοίαις συμφοραῖς εἴτε ἑκοῦσα εἴτε κελευσθεῖσα ἀπεκαρτέρησε. τοιούτῳ μὲν δὴ τέλει ἐχρήσατο ὁ Ἀντωνῖνος καὶ ἡ μήτηρ Ἰουλία, βιώσαντες ὡς προείρηται. πᾶς δὲ ὁ χρόνος ἐν ᾧ μόνος ἐβασίλευσεν ἄνευ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ ἀδελφοῦ, ἐν ἓξ ἔτεσι συνετελέσθη.

14 τελευτήσαντος δὲ Ἀντωνίνου ἐν ἀφασίᾳ τε ἦν ὁ στρατὸς καὶ ἀπορίᾳ τοῦ πρακτέου· ἔμεινάν τε ἡμέρας δύο ἀβασίλευτοι, ἐζήτουν τε ὃν ἐπιλέξονται ἄρχοντα. καὶ γὰρ ἠγγέλλετο μετὰ πολλοῦ πλήθους καὶ δυνάμεως ἐπιὼν Ἀρτάβανος, δίκας ἀπαιτήσων τιμωρήσων τε τοῖς ἐν σπονδαῖς καὶ εἰρήνῃ ἀνῃρημένοις. 2 αἱροῦνται δὴ βασιλέα πρῶτον μὲν Ἄδουεντον ὡς στρατιωτικόν τε καὶ ἔπαρχον οὐ φαῦλον γενόμενον· ὃ δὲ γῆρας προισχόμενος παρῃτήσατο· μετ' ἐκεῖνον δὲ τὸν Μακρῖνον, πειθόντων αὐτοὺς χιλιάρχων, οἳ καὶ τῆς ἐπιβουλῆς <κατὰ> τοῦ Ἀντωνίνου συνωμόται καὶ κοινωνοὶ τοῦ Μακρίνου γεγενῆσθαι ὑπωπτεύθησαν. ὕστερον γοῦν ἐκολάσθησαν μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτήν, ὡς ἐν τοῖς ἑξῆς ἐροῦμεν. 3 παρέλαβέ τε τὴν βασιλείαν ὁ Μακρῖνος οὐχ οὕτως εὐνοίᾳ καὶ πίστει τῶν στρατιωτῶν ὡς ἀνάγκῃ καὶ χρείᾳ τοῦ παρόντος καιροῦ. τούτων δὲ πραττομένων ἐφίσταται ὁ Ἀρτάβανος μετὰ μεγίστου πλήθους καὶ δυνάμεως, ἵππον τε πολλὴν ἄγων καὶ τοξοτῶν μέγα τι πλῆθος καταφράκτους τε ἀπὸ καμήλων <τιτρώσκοντας> ἄνωθεν μακροῖς δόρασιν. 4 ὡς δ' ἀπηγγέλη προσιών, συγκαλέσας τοὺς στρατιώτας ὁ Μακρῖνος ἔλεξε τοιάδε· "ἀλγεῖν μὲν ὑμᾶς πάντας ἐπὶ τοιούτου βασιλέως, ἢ ἵνα τἀληθῆ λέγοιμι, <συ>στρατιώτου ἀποβολῇ, θαυμαστὸν οὐδέν· φέρειν δὲ τὰς συμφορὰς καὶ τὰ προσπίπτοντα μετρίως ὑπομένειν ἀνθρώπων ἔργον σωφρονούντων. 5 ἡ μὲν γὰρ

1 τοῦ βίου] βίου O 2 πω] πως O 4 ἀμύνασθαι] ἀμύνεσθαι φ g εἰς τὰς] ὡς τὰς A B 5 κάλπει] Io O κάλπῃ i 13 ἡμέρας] ἡμερῶν O 17 Ἄδουεντον] Αὔδεν. fere O Ἄβδεν. i 20 <κατὰ>] add. Reiske 22 ὕστερον γοῦν ἐκολάσθησαν] om. i 23 ὡς ... ἐροῦμεν] quod numquam fecit 24 ὁ Μακρῖνος] Μακρῖνος i 28 <τιτρώσκοντας>] addidi coll. 4.15.2 <μαχομένους> add. Schenkl, post δόρασιν idem verbum Sylb. ἄνωθεν] Leisner ἔξωθεν x, cf. 4.15.2 29 δόρασιν] δόξασιν O δ'] δὲ O 31 <συ>στρατιώτου]

ἐκείνου μνήμη ἔν τε τοῖς ἡμετέροις στέρνοις ἐγκείσεται, τοῖς τε εἰς ὕστερον παραδοθήσεται [καὶ] δόξαν ἀίδιον φέρουσα μεγάλων τε καὶ γενναίων ἔργων ὧν ἔδρασε, φίλτρων τε καὶ εὐνοίας καμάτων τε κοινωνίας τῆς πρὸς ὑμᾶς. νῦν δὲ καιρός, τιμήσαντας ὡς χρὴ τὴν μνήμην τοῦ τετελευτηκότος, ἀφοσιωσαμένους τε τὰ πρὸς ἐκεῖνον, ἔχεσθαι τῶν ἐπειγόντων. 6 ὁρᾶτε τὸν βάρβαρον ἐφεστῶτα σὺν παντὶ τῷ τῆς ἀνατολῆς πλήθει, καὶ δοκοῦντα πρόφασιν εὔλογον ἔχθρας ἔχειν· ἡμεῖς γὰρ αὐτὸν προυκαλεσάμεθα παρασπονδήσαντες, καὶ ἐν εἰρήνῃ βαθείᾳ πόλεμον ἠγείραμεν. ἤρτηται δὲ νῦν πᾶσα ἡ ῾Ρωμαίων ἀρχὴ τῆς ἡμετέρας ἀνδρείας τε καὶ πίστεως· οὐ γὰρ περὶ ὅρων γῆς οὐδὲ ῥείθρων ποταμῶν ἡ φιλονεικία, περὶ τοῦ παντὸς δέ, πρὸς μέγαν βασιλέα, ὑπὲρ παίδων καὶ συγγενῶν, οὓς ἐκεῖνος ἀδίκως καὶ παρὰ τοὺς ὅρκους οἴεται ἀνῃρῆσθαι. 7 τά τε οὖν ὅπλα λαμβάνωμεν, καὶ τῇ συνήθει ῾Ρωμαίοις εὐκοσμίᾳ ταττώμεθα. ἐν γὰρ ταῖς παρατάξεσι τὸ μὲν τῶν βαρβάρων ἄτακτον πλῆθος καὶ προσκαίρως ὡρισμένον αὐτὸ ἑαυτῷ ἴσως γένοιτ' ἂν ἐναντίον· τὸ δ' ἡμέτερον εὔτακτόν τε ὂν καὶ συγκεκροτημένον, μετά τε ἐμπειρίας μαχόμενον, ἡμῖν τε ἔσται σωτήριον κἀκείνοις ὀλέθριον. μετ' ἀγαθῆς οὖν τῆς ἐλπίδος ἀγωνίζεσθε ὡς ῾Ρωμαίοις πρέπον καὶ σύνηθες· 8 οὕτω γὰρ τούς τε βαρβάρους ἀπώσεσθε τήν τε προτέραν νίκην πιστώσεσθε, καὶ δόξης κλέος ἀράμενοι μέγα ῾Ρωμαίοις τε καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις δείξετε, ὡς μὴ δόλῳ καὶ ἀπάτῃ παρασπονδήσαντες ἠδικήσατε, ἀλλὰ δι' ὅπλων νικήσαντες ἐκρατήσατε." τοιαῦτά τινα εἰπόντος αὐτοῦ, οἱ στρατιῶται τὴν ἀνάγκην τοῦ πράγματος ὁρῶντες παρετάττοντο κἀν τοῖς ὅπλοις ἦσαν.

15 ἅμα δὲ ἡλίῳ ἀνίσχοντι ἐφάνη ᾿Αρτάβανος σὺν μεγίστῳ πλήθει στρατοῦ. ἀσπασάμενοι δὲ τὸν ἥλιον, ὡς ἔθος αὐτοῖς, οἱ βάρβαροι, μεγίστῃ τε κλαγγῇ βοήσαντες, ἐπέδραμον τοῖς ῾Ρωμαίοις τοξεύοντές τε καὶ καθιππεύοντες. οἱ δὲ ῾Ρωμαῖοι εὐτάκτως τε καὶ ἀσφαλῶς συστήσαντες τὰς φάλαγγας, ἑκατέρωθέν τε τοὺς ἱππεῖς καὶ τοὺς Μαυρουσίους

ψ P στρατιώτου x 2 [καὶ]] del. Sylb. 4 ὑμᾶς] ἡμᾶς c Sylb. 10 νῦν] ὡς O 11 ἡμετέρας] ὑμετέρας i 13 ὑπὲρ] fortasse ante hoc verbum lac. indicanda 16 τὸ μὲν] μὲν O 17 ὡρισμένον] iniuria vexatum, cf. 6.7.5 18 ἐναντίον] καὶ ἐναντίον O 21 πρέπον] A (hunc locum om. φ) πρέπει i 22 τήν τε προτέραν νίκην πιστώσεσθε] transp. Schenkl, post δείξετε x

παρατάξαντες, τά τε κενὰ πληρώσαντες τῶν κούφως καὶ εὐσταλῶς ἐκτρέχειν δυναμένων, δεξάμενοι τοὺς βαρβάρους ἐμάχοντο. 2 καὶ οἱ μὲν βάρβαροι τῷ πλήθει τῶν τόξων τοῖς τε ἐπιμήκεσι δόρασι τῶν καταφράκτων ἀπό τε ἵππων καὶ καμήλων τιτρωσκόντων ἄνωθεν αὐτούς, μεγάλως ἔβλαπτον· οἱ δὲ Ῥωμαῖοι τῶν μὲν συστάδην μαχομένων ῥᾳδίως ἐκράτουν, ἐπεὶ δὲ αὐτοὺς ἥ τε ἵππος πολλὴ οὖσα καὶ τὸ τῶν καμήλων πλῆθος ἐλυμαίνετο, προσποιούμενοι ἀναχωρεῖν τριβόλους τε καὶ ἄλλα τινὰ τεχνάσματα σιδήρων, ὀξυτάτας ἐξοχὰς περικείμενα, ἐρρίπτουν. λανθάνοντα δὲ ἐν ταῖς ψάμμοις καὶ οὐ καθορώμενα ὑπὸ τῶν ἱππέων ἢ τῶν καμηλιτῶν ὀλέθρια ἦν αὐτοῖς· 3 πατοῦντες γὰρ οἱ ἵπποι, αἵ τε κάμηλοι μάλιστα, ἔχουσαι ἁπαλὰ τὰ πέλματα, ὤκλαζον καὶ ἐχώλευον, τούς τε ἐπιβάτας οὓς ἔφερον ἀπεσείοντο. οἱ δὲ ἐπέκεινα βάρβαροι ἐς ὅσον μὲν ἐποχοῦνται ἵπποις ἢ καμήλοις, γενναίως μάχονται, ἢν δὲ ἀποβῶσιν αὐτῶν ἢ κατενεχθῶσι, ῥᾷστα ἁλίσκονται, μὴ φέροντες τὴν ἐκ συστάσεως μάχην. πρός τε τὸ φυγεῖν ἢ διῶξαι, εἰ δέοι, ὑπὸ τῆς περὶ τοῖς σκέλεσιν ἐσθῆτος χαύνως παρῃωρημένης ἐμποδίζονται. 4 πρώτης μὲν οὖν καὶ δευτέρας ἡμέρας ἐξ ἑωθινοῦ εἰς ἑσπέραν ἐμαχέσαντο, καὶ νὺξ ἐπελθοῦσα διέλυσε τὰς μάχας, ἑκάτεροί τε ἐπανῆλθον εἰς τὰ ἑαυτῶν στρατόπεδα νικᾶν ἀξιοῦντες. τῇ δὲ τρίτῃ ἡμέρᾳ συνῆλθον εἰς τὸ αὐτὸ πεδίον μαχούμενοι, ἐπειρῶντο δὲ οἱ μὲν βάρβαροι, πολύ τι τῷ πλήθει ὑπερέχοντες, κυκλώσασθαι τοὺς Ῥωμαίους καὶ σαγηνεῦσαι· οἱ δὲ Ῥωμαῖοι οὐκέτι τὰς φάλαγγας ἐς βάθος συνίστασαν, εἰς μῆκος δ' ἐκτείνοντες ἀεὶ τὸ κυκλούμενον ἐνεπόδιζον. 5 πλῆθος δὲ τοσοῦτον ἀνδρῶν τε καὶ κτηνῶν ἐφονεύθη ὡς πᾶν πληρωθῆναι τὸ πεδίον μεγίστους τε σωροὺς πτωμάτων εἰς ὕψος ἀρθῆναι, καὶ μάλιστα τῶν καμήλων ἐπαλλήλων πιπτουσῶν. πρός τε οὖν τὸ διατρέχειν ἐνεποδίζοντο οἱ μαχόμενοι· οὐκέτι δὲ οὐδὲ καθεώρων ἀλλήλους, μεγάλου οἱονεὶ χώματος ἐν μέσῳ καὶ

5 τιτρωσκόντων] Mend. P τιτρώσκοντες x ἄνωθεν] transposui, post αὐτοὺς Mend., post μεγάλως x 6 συστάδην] συσταδὸν i 9 σιδήρων] σιδηρίων Reiske ὀξυτάτας] Sylb. ὀξυτάτων x 13 οὓς ἔφερον] del. Mend., sed cf. 3.3.4, 4.8.9, 7.2.3, 7.11.3 14 ἐς] om. O 17 φυγεῖν ἢ διῶξαι] διῶξαι ἢ φυγεῖν O 20 διέλυσε] διέλυε O 21 ἐπανῆλθον] ἐπανήρχοντο O εἰς] ἐς O 23 μαχούμενοι] μαχόμενοι i 26 δ' ἐκτείνοντες] διεκτείνοντες O 27 τοσοῦτον] τοσούτων O

δυσβάτου ὑπὸ τῶν σωμάτων σεσωρευμένου, ὑφ' οὗ κωλυόμενοι τοῖς ἄλλοις ἐπιέναι ἕκαστοι ἐπανῆλθον εἰς τὰ ἑαυτῶν στρατόπεδα. 6 ὁ δὲ Μακρῖνος συνεὶς ὅτι οὐκ ἄλλως ᾿Αρτάβανος ἐκθύμως τε μάχεται καὶ προσμένει ἀλλ' ἢ οἰόμενος ᾿Αντωνίνῳ μάχεσθαι, εἰωθότων ἀεὶ τῶν βαρβάρων ῥᾷστα ἀποκάμνειν ἐθελοκακεῖν τε, εἰ μή τι ἐν ταῖς πρώταις ὁρμαῖς κατορθώσωσι, 7 τότε δὲ προσμενόντων ὡς ἂν τὴν μάχην ἀνανεώσαιντο μετὰ τὴν τῶν νεκρῶν ἀναίρεσίν τε καὶ κατάφλεξιν, οὐκ οἰομένων τεθνηκέναι τὸν τῆς ἔχθρας αἴτιον, πέμπει πρεσβείαν ἐπιστέλλει τε τῷ Παρθυαίῳ, λέγων τὸν μὲν παρὰ τὰς σπονδὰς καὶ τοὺς ὅρκους ἀδικήσαντα βασιλέα τεθνηκέναι δίκας τε ἀξίας ὧν ἔδρασε δεδωκέναι, ῾Ρωμαίους δέ, ὧν ἐστιν ἡ ἀρχή, ἑαυτῷ [τε] τὰ τῆς βασιλείας ἐγκεχειρικέναι· 8 μήτε δὲ ἀρέσκεσθαι τοῖς πραχθεῖσιν, αἰχμαλώτους τε τοὺς περιόντας ἀποδοῦναι, χρήματά τε ὅσα ἡρπάγη ἀποτῖσαι, φίλῳ τε ἀντὶ ἐχθροῦ χρῆσθαι καὶ τὴν εἰρήνην ὅρκοις καὶ σπονδαῖς βεβαιῶσαι. ὁ δὲ ᾿Αρτάβανος ταῦτά τε ἀναγνοὺς καὶ διδαχθεὶς ὑπὸ τῶν πρέσβεων περὶ τῆς ᾿Αντωνίνου ἀναιρέσεως, αὐτάρκη τιμωρίαν τὸν παρασπονδήσαντα δεδωκέναι νομίζων, τοῦ τε στρατοῦ αὐτῷ τετρυχωμένου, 9 ἀγαπῶν τε τοὺς αἰχμαλώτους καὶ τὰ χρήματα ἀναιμωτὶ ἀπολαβεῖν, σπεισάμενος εἰρήνην πρὸς τὸν Μακρῖνον εἰς τὰ ἑαυτοῦ ἐπανέρχεται. <...> τόν τε στρατὸν ἀπαλλάξας τῆς ἐν Μεσοποταμίᾳ διατριβῆς εἰς τὴν ᾿Αντιόχειαν ἠπείγετο.

2 τοῖς ἄλλοις] ἀλλήλοις Schenkl τοῖς ἀντιπάλοις Mend. 6 κατορθώσωσι] B κατωρθώκασι dub. Mend. κατορθώσουσι x 10 παρὰ] περὶ a 11 δίκας ... δεδωκέναι] om. O 12 ῾Ρωμαίους] ῾Ρωμαίοις O 12-13 τὰ] A τε τὰ x 19 τοῦ τε στρατοῦ αὐτῷ] Kuhn τουτέστι τοῦ αὐτῷ x 22 <...>] lacunam iam d animum advertit, qui explebat <ὁ δὲ>

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

Ὅπως μὲν δὴ ὁ Ἀντωνῖνος ἦρξέ τε καὶ ἐτελεύτησε, δεδήλωται ἐν τῷ πρὸ τούτου συγγράμματι [ἥ τε πρὸς τοῦτον ἐπιβουλὴ καὶ διαδοχή]· γενόμενος δὲ ἐν τῇ Ἀντιοχείᾳ ὁ Μακρῖνος ἐπιστέλλει τῷ τε δήμῳ Ῥωμαίων καὶ τῇ συγκλήτῳ, λέγων τοιάδε. 2 "ἐν εἰδόσι μὲν ὑμῖν τοῦ τε βίου μου τὴν ἐξ ἀρχῆς προαίρεσιν τοῦ τε τρόπου τὸ πρὸς χρηστότητα ἐπιρρεπές, καὶ τὸ πρᾶον τῆς διοικηθείσης πρότερον πράξεως, οὐ πολύ τι ἐξουσίας καὶ δυνάμεως βασιλικῆς ἀποδεούσης, ὅπου γε καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐπάρχουσι τῶν στρατοπέδων πεπίστευται, περιττὸν νομίζω μακρηγορεῖν. ἴστε γάρ με καὶ οἷς ἐκεῖνος ἔπραττεν οὐκ ἀρεσκόμενον, καὶ προκινδυνεύσαντα ὑμῶν ἐν οἷς πολλάκις ταῖς τυχούσαις διαβολαῖς πιστεύων ἀφειδῶς ὑμῖν προσεφέρετο. 3 κἀμὲ μὲν κακῶς ἠγόρευε, καὶ δημοσίᾳ πολλάκις τὸ μέτριόν μου καὶ πρὸς τοὺς ἀρχομένους φιλάνθρωπον διαβάλλων καὶ διασκώπτων εἰς ῥᾳθυμίαν καὶ τρόπων χαυνότητα· κολακείαις δὲ χαίρων, καὶ τοὺς εἰς ὠμότητα παροξύνοντας τῷ τε θυμῷ αὐτοῦ τὸ ἐνδόσιμον διδόντας τήν τε ὀργὴν διαβολαῖς ἐγείροντας εὔνους καὶ πιστοὺς ἐδοκίμαζε φίλους. ἐμοὶ δὲ ἐξ ἀρχῆς τὸ πρᾶον καὶ μέτριον προσφιλές. 4 τὸν γοῦν πρὸς Παρθυαίους πόλεμον, μέγιστόν τε ὄντα καὶ ἐφ' ᾧ πᾶσα Ῥωμαίων ἐσάλευεν ἀρχή, κατελύσαμεν καὶ ἐν οἷς ἀνδρείως παραταξάμενοι οὐδέν τι ἡττήμεθα, καὶ ἐν οἷς σπείσαντες μετὰ πολλῆς δυνάμεως ἐλθόντα Μέγαν Βασιλέα πιστὸν φίλον ἀντ' ἐχθροῦ δυσμάχου ἐποιήσαμεν. ἐμοῦ δὲ κρατοῦντος ἐν ἀδείᾳ τε καὶ ἀναιμωτὶ πάντες βιώσονται, ἀριστοκρατία τε μᾶλλον ἢ βασιλεία νομισθήσεται. 5 μηδέ τις ἀπαξιούτω ἢ τύχης παῖσμα νομιζέτω, ὅτι δὴ ὄντα με ἐκ τῆς ἱππάδος τάξεως ἐπὶ τοῦτο ἤγαγε. τί γὰρ ὄφελος εὐγενείας, εἰ μὴ χρηστὸς καὶ φιλάνθρωπος συνοικεῖ τρόπος; τὰ μὲν γὰρ τῆς τύχης δῶρα καὶ ἀναξίοις περιπίπτει, ἡ δὲ τῆς ψυχῆς ἀρετὴ ἰδίαν ἑκάστῳ δόξαν περιτίθησιν. εὐγένεια δὲ καὶ πλοῦτος καὶ ὅσα τοιαῦτα μακαρίζεται μέν, οὐκ ἐπαινεῖται δέ, ὡς παρ' ἄλλου

2 [ἥ τε...διαδοχή]] del. Wolf πρὸς τοῦτον] A m[corr.] πρὸ τούτου x 8 γε] τε A V 15 διασκώπτων] ἰδίᾳ σκώπτων Enthoven 16 αὐτοῦ] transp. Mend., ante διδόντας x 22 σπείσαντες] πείσαντες Dindorf (ap. *Th. G. l.*, s. v. σπένδω) σπεισάμενοι Mend. 24 ἀδείᾳ τε] β ἀδείᾳ μὲν x

δοθέντα· 6 ἐπιείκεια δὲ καὶ χρηστότης ἅμα τῷ θαυμάζεσθαι καὶ τῶν ἐπαίνων τὴν ἀναφορὰν εἰς αὐτόν τινα ἔχει τὸν κατορθοῦντα. τί γοῦν ὑμᾶς ὤνησεν ἡ Κομόδου εὐγένεια ἢ 'Αντωνίνου ἡ πατρῴα διαδοχή; οἱ μὲν γὰρ ὥσπερ ὄφλημα κληρονομίας εἰληφότες ἀποχρῶνταί τε καὶ ἐνυβρίζουσιν ὡς ἄνωθεν ἰδίῳ κτήματι· οἱ δὲ παρ' ὑμῶν λαβόντες χάριτός τε αἰδίου εἰσὶ χρεῶσται καὶ πειρῶνται ἀμείψασθαι τοὺς εὐεργεσίαις προειληφότας. 7 καὶ τῶν μὲν εὐπατριδῶν βασιλέων τὸ εὐγενὲς εἰς ὑπεροψίαν ἐκπίπτει καταφρονήσει τῶν ὑπηκόων ὡς πολὺ ἐλαττόνων· οἱ δὲ ἐκ μετρίων πράξεων ἐπὶ τοῦτο ἐλθόντες περιέπουσιν αὐτὸ ὡς καμάτῳ κτηθέν, αἰδῶ τε καὶ τιμὴν ἀπονέμουσιν, ἣν εἰώθεσαν, τοῖς ποτε κρείττοσιν. 8 ἐμοὶ δὲ σκοπὸς μηδέν τι πράττειν ἄνευ τῆς ὑμετέρας γνώμης, κοινωνούς τε καὶ συμβούλους ἔχειν τῆς τῶν πραγμάτων διοικήσεως. ὑμεῖς δὲ ἐν ἀδείᾳ καὶ ἐλευθερίᾳ βιώσεσθε, ὧν ἀφηρέθητε μὲν ὑπὸ τῶν εὐπατριδῶν βασιλέων, ἀποδοῦναι δὲ ὑμῖν ἐπειράθησαν πρότερον μὲν Μάρκος ὕστερον δὲ Περτίναξ, ἐξ ἰδιωτικῶν σπαργάνων ἐπὶ τοῦτο ἐλθόντες. γένους γὰρ ἔνδοξον ἀρχὴν αὐτὸν παρασχεῖν καὶ τῷ ὑστέρῳ γένει ἄμεινον ἢ κλέος προγονικὸν παραλαμβάνοντα τρόπου φαυλότητι καταισχῦναι."

2 ἀναγνωσθείσης δὲ τῆς τοιαύτης ἐπιστολῆς, εὐφημεῖ τε αὐτὸν ἡ σύγκλητος καὶ τὰς σεβασμίους τιμὰς πάσας ψηφίζεται. οὐχ οὕτως δὲ εὔφραινε πάντας ἡ Μακρίνου διαδοχή, ὡς ὑπερήδοντό τε καὶ πανδημεὶ ἑώρταζον ἐπὶ τῇ 'Αντωνίνου ἀπαλλαγῇ. ἕκαστός τε ᾤετο, μάλιστα τῶν ἐν ἀξιώσει τινὶ ἢ πράξει καθεστώτων, ξίφος ἀποσεσεῖσθαι τοῖς αὐχέσιν ἐπαιωρούμενον. 2 συκοφάνται τε ἢ δοῦλοι, ὅσοι δεσπότας κατήγγελλον, ἀνεσκολοπίσθησαν· ἥ τε 'Ρωμαίων πόλις καὶ σχεδὸν πᾶσα ἡ ὑπὸ 'Ρωμαίους οἰκουμένη καθαρθεῖσα πονηρῶν ἀνθρώπων, τῶν μὲν κολασθέντων τῶν δὲ ἐξωσθέντων, εἰ δέ τινες καὶ ἔλαθον, δι' εὐλάβειαν ἡσυχαζόντων, ἐν ἀδείᾳ πολλῇ καὶ εἰκόνι ἐλευθερίας ἐβίωσαν ἐκείνου τοῦ ἔτους οὗ μόνου ὁ Μακρῖνος ἐβασίλευσε. 3 τοσοῦτον δὲ ἥμαρτεν ὅσον μὴ διέλυσεν εὐθέως τὰ στρατόπεδα καὶ ἑκάστους εἰς τὰ ἑαυτῶν ἀπέπεμψεν, αὐτός

2 τινα] cf. 3.2.7 4 'Αντωνίνου] ἡ 'Αντωνίνου O 5 κληρονομίας] suspectum 11 αὐτὸ] om. O τιμὴν] τιμὴν <ὑμῖν> conieci 15 δὲ ἐν] δ' ἐν B δὲ V μὲν A 24 ἑώρταζον] ἑόρταζον O 26 ἀποσεσεῖσθαι] ἀποπεσεῖσθαι O 27 ὅσοι] om. A ὅσα O A 5.2.3 usque ad 5.4.12 excerpsit Io *de ins.* pp. 97-99 B.

τε εἰς τὴν ʽΡώμην ποθοῦσαν ἠπείχθη, τοῦ δήμου ἑκάστοτε καλοῦντος μεγάλαις βοαῖς, ἐν δὲ τῇ ʼΑντιοχείᾳ διέτριβε γένειόν τε ἀσκῶν, βαδίζων τε πλέον τοῦ δέοντος ἠρεμαίως, βραδύτατά τε καὶ μόλις τοῖς προσιοῦσιν ἀποκρινόμενος ὡς μηδ' ἀκούεσθαι πολλάκις διὰ τὸ καθειμένον τῆς φωνῆς. 4 ἐζήλου δὲ ταῦτα ὡς δὴ Μάρκου ἐπιτηδεύματα, τὸν δὲ λοιπὸν βίον οὐκ ἐμιμήσατο, ἐπεδίδου δὲ ἑκάστοτε ἐς τὸ ἁβροδίαιτον, ὀρχηστῶν τε θέαις καὶ πάσης μούσης κινήσεώς τε εὐρύθμου ὑποκριταῖς σχολάζων, τῆς τε τῶν πραγμάτων διοικήσεως ἀμελῶς ἔχων. προῄει τε πόρπαις καὶ ζωστῆρι χρυσῷ πολλῷ καὶ λίθοις τιμίοις πεποικιλμένοις κεκοσμημένος, τῆς τοιαύτης πολυτελείας παρὰ τοῖς ʽΡωμαίων στρατιώταις οὐκ ἐπαινουμένης, βαρβάρου δὲ μᾶλλον καὶ θηλυπρεποῦς εἶναι δοκούσης. 5 ἅπερ ὁρῶντες οἱ στρατιῶται οὐ πάνυ τι ἀπεδέχοντο, ἀπηρέσκοντό τε αὐτοῦ τῷ βίῳ ὡς ἀνειμένῳ μᾶλλον ἢ κατ' ἄνδρα στρατιωτικόν· παραβάλλοντες δὲ τὴν μνήμην τῇ ʼΑντωνίνου διαίτῃ ἐπιστραφείσῃ τε καὶ στρατιωτικῇ γενομένῃ, κατεγίνωσκον τῆς Μακρίνου πολυτελείας. 6 ἔτι τε ἠγανάκτουν αὐτοὶ μὲν ὑπὸ σκηναῖς καὶ ἐν ἀλλοδαπῇ διαιτώμενοι, ἔσθ' ὅτε καὶ σπανίζοντες τῶν ἐπιτηδείων, εἴς τε τὰ ἑαυτῶν οὐκ ἐπανιόντες εἰρήνης εἶναι δοκούσης, ὁρῶντες δὲ τὸν Μακρῖνον ἐν χλιδῇ καὶ τρυφῇ διαιτώμενον· ἀφηνιάζοντες ἤδη πρὸς ἀλλήλους αὐτὸν κακῶς ἠγόρευον, προφάσεώς τε ὀλίγης λαβέσθαι εὔχοντο εἰς τὸ ἀποσκευάσασθαι τὸ λυποῦν.

3 ἐχρῆν δὲ ἄρα Μακρῖνον ἐνιαυτοῦ μόνου τῇ βασιλείᾳ ἐντρυφήσαντα ἅμα τῷ βίῳ καὶ τὴν ἀρχὴν καταλῦσαι, μικρὰν καὶ εὐτελῆ πρόφασιν τοῖς στρατιώταις εἰς ἃ ἐβούλοντο τῆς τύχης παρασχούσης. 2 Μαῖσα ἦν τις ὄνομα, τὸ γένος Φοίνισσα, ἀπὸ ʼΕμέσου καλουμένης οὕτω πόλεως ἐν Φοινίκῃ· ἀδελφὴ δὲ ἐγεγόνει ʼΙουλίας τῆς Σεβήρου μὲν γυναικὸς ʼΑντωνίνου δὲ μητρός. παρὰ πάντα οὖν τὸν τῆς ἀδελφῆς βίον ἐν τῇ βασιλείῳ διέτριψεν αὐλῇ χρόνου πολυετοῦς, παρ' ὃν Σεβῆρός τε καὶ ʼΑντωνῖνος ἐβασίλευσαν. τὴν δὴ Μαῖσαν ταύτην ὁ Μακρῖνος,

9 τῆς τε] τῆς δὲ Sylb. 10 πόρπαις] πόρταις f V χρυσῷ] καὶ χρυσῷ A χρυσῷ τε Nauck, sed cf. 5.3.4 11 πεποικιλμένοις κεκοσμημένος] πεποικιλμένος O 14 τι] τοι A V 15 κατ'] κατὰ A V 17 ἐπιστραφείσῃ] ἐπιστρεφεῖ Steph. fort. recte, cf. Blaufuss p. 34 21 δοκούσης...διαιτώμενον] fortiorem interpunctionem post δοκούσης sustuli eandemque post διαιτώμενον posui ἐν] Io om. x 30 μὲν] transp. Bekk.[2], post ʼΙουλίας x 32 ὃν] οὗ O

μετὰ τὴν τῆς ἀδελφῆς τελευτὴν ᾿Αντωνίνου τε ἀναίρεσιν, προσέταξεν εἰς τὴν πατρίδα ἐπανελθοῦσαν ἐν τοῖς οἰκείοις καταβιῶναι, πάντα ἔχουσαν τὰ ἑαυτῆς. πλείστων δὲ ἦν χρημάτων ἀνάπλεως ἅτε μακρῷ χρόνῳ βασιλικῇ ἐξουσίᾳ ἐντεθραμμένη. 3 ἐπανελθοῦσα δὲ ἡ πρεσβῦτις διέτριβεν ἐν τοῖς ἑαυτῆς. ἦσαν δὲ αὐτῇ θυγατέρες δύο· Σοαιμὶς μὲν ἡ πρεσβυτέρα ἐκαλεῖτο, ἡ δὲ ἑτέρα Μαμαία. παῖδες δὲ ἦσαν τῇ μὲν πρεσβυτέρᾳ Βασιανὸς ὄνομα, τῇ δὲ νεωτέρᾳ ᾿Αλεξιανός. ὑπὸ δὲ ταῖς μητράσι καὶ τῇ μάμμῃ ἀνετρέφοντο, ὁ μὲν Βασιανὸς περὶ ἔτη γεγονὼς τεσσαρεσκαίδεκα, ὁ δὲ ᾿Αλεξιανὸς δεκάτου ἔτους ἐπιβεβηκώς. 4 ἱέρωντο δὲ αὐτοὶ θεῷ Ἡλίῳ· τοῦτον γὰρ οἱ ἐπιχώριοι σέβουσι, τῇ Φοινίκων φωνῇ ᾿Ελαιαγάβαλον καλοῦντες. νεὼς δὲ αὐτῷ μέγιστος κατεσκεύαστο, χρυσῷ πολλῷ καὶ ἀργύρῳ κεκοσμημένος λίθων τε πολυτελείᾳ. θρησκεύεται δὲ οὐ μόνον πρὸς τῶν ἐπιχωρίων, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ γειτνιῶντες σατράπαι τε καὶ βασιλεῖς βάρβαροι φιλοτίμως πέμπουσι τῷ θεῷ ἑκάστου ἔτους πολυτελῆ ἀναθήματα. 5 ἄγαλμα μὲν οὖν, ὥσπερ παρ᾿ Ἕλλησιν ἢ Ῥωμαίοις, οὐδὲν ἕστηκε χειροποίητον, θεοῦ φέρον εἰκόνα· λίθος δέ τίς ἐστι μέγιστος, κάτωθεν περιφερής, λήγων εἰς ὀξύτητα· κωνοειδὲς αὐτῷ σχῆμα, μέλαινά τε ἡ χροιά. διιπετῆ τε αὐτὸν εἶναι σεμνολογοῦσιν, ἐξοχάς τέ τινας βραχείας καὶ τύπους δεικνύουσιν, εἰκόνα τε Ἡλίου ἀνέργαστον εἶναι θέλουσιν, οὕτω βλέποντες. 6 τούτῳ δὴ τῷ θεῷ ὁ Βασιανὸς ἱερωμένος (ἅτε γὰρ πρεσβυτέρῳ ἐκείνῳ ἐγκεχείριστο ἡ θρησκεία) προῄει τε σχήματι βαρβάρῳ, χιτῶνας χρυσουφεῖς καὶ ἁλουργεῖς χειριδωτούς <τε> καὶ ποδήρεις ἀνεζωσμένος, τά τε σκέλη πάντα σκέπων ἀπ᾿ ὀνύχων ἐς μηροὺς ἐσθῆσιν ὁμοίως χρυσῷ καὶ πορφύρᾳ πεποικιλμέναις. τήν τε κεφαλὴν ἐκόσμει στέφανος λίθων πολυτελῶν χροιᾷ διηνθισμένος. 7 ἦν δὲ τὴν ἡλικίαν ἀκμαῖος καὶ τὴν ὄψιν τῶν κατ᾿ αὐτὸν ὡραιότατος μειρακίων πάντων. εἰς τὸ αὐτὸ δὴ συνιόντων κάλλους σώματος, ἡλικίας ἀκμῆς, ἁβροῦ σχήματος, ἀπείκασεν ἄν τις τὸ μειράκιον Διονύσου καλαῖς εἰκόσιν. 8 ἱερουργοῦντα δὴ τοῦτον, περί τε

1 τε ἀναίρεσιν] scripsi δὲ ἀναίρεσιν x 3 πλείστων δὲ] P πλείστων τε x πλείστων γὰρ Io 8 τῇ μάμμῃ] μάμμῃ O 13 ἀργύρῳ] A V ἀργυρίῳ B i 17 ἔτους] τοῦ ἔτους O 20 διιπετῆ] A διηπετῆ φ διοπετῆ i, cf. 1.11.1 23 βλέποντες] iniuria vexatum, cf. 5.4.4 25 θρησκεία] θυσία O 26 ἁλουργεῖς] A b β g^{corr} ἁλουργοῖς i ἁλουργέσι B ἁλουργίδας V <τε>] addidi 27 ἀπ᾿] ἀπὸ O 30 τὴν ἡλικίαν] τῇ ἡλικίᾳ O κατ᾿ αὐτὸν] κατ᾿ αὐτῶν B f κατὰ αὐτὸν g 32 ἁβροῦ] exspectabam

τοῖς βωμοῖς χορεύοντα νόμῳ βαρβάρων ὑπό τε αὐλοῖς καὶ σύριγξι παντοδαπῶν τε ὀργάνων ἤχῳ, περιεργότερον ἐπέβλεπον οἵ τε ἄλλοι ἄνθρωποι καὶ μάλιστα οἱ στρατιῶται, εἰδότες γένους ὄντα βασιλικοῦ, καὶ τῆς ὥρας αὐτοῦ πάντων τὰς ὄψεις εἰς ἑαυτὴν ἐπιστρεφούσης. 9 ἐγειτνίαζε δὲ τῇ πόλει ἐκείνῃ τότε μέγιστον στρατόπεδον, ὃ τῆς Φοινίκης προήσπιζεν· ὕστερον δὲ μετηνέχθη, ὡς ἐν τοῖς ἑξῆς ἐροῦμεν. φοιτῶντες οὖν οἱ στρατιῶται ἑκάστοτε εἰς τὴν πόλιν, εἴς τε τὸν νεὼν ἰόντες θρησκείας δὴ χάριν, τὸ μειράκιον ἡδέως ἔβλεπον. ἦσαν δέ τινες ἐξ αὐτῶν καὶ πρόσφυγες οἰκεῖοί τε τῆς Μαίσης, 10 πρὸς οὓς ἐκείνη θαυμάζοντας τὸν παῖδα, εἴτε πλασαμένη εἴτε καὶ ἀληθεύουσα, ἐξεῖπεν ὅτι ἄρα ᾿Αντωνίνου υἱός ἐστι φύσει, τῇ δὲ ὑπολήψει ἄλλου δοκοίη· ἐπιφοιτῆσαι γὰρ αὐτὸν ταῖς θυγατράσιν αὐτῆς νέαις τε οὔσαις καὶ ὡραίαις, καθ᾽ ὃν καιρὸν ἐν τοῖς βασιλείοις σὺν τῇ ἀδελφῇ διέτριβεν. ὅπερ ἐκεῖνοι ἀκούσαντες, τοῖς συστρατιώταις κατ᾽ ὀλίγον ἀπαγγέλλοντες διαβόητον ἐποίησαν τὴν φήμην, ὡς εἰς πᾶν χωρῆσαι τὸ στρατιωτικόν. 11 τῇ δὲ Μαίσῃ ἐλέγετο σωροὺς εἶναι χρημάτων, ἐκείνην δὲ ἑτοίμως <ἔχειν> πάντα προέσθαι τοῖς στρατιώταις, εἰ τὴν βασιλείαν τῷ γένει ἀνανεώσαιντο. ὡς δὲ συνέθεντο, νύκτωρ εἰ κατέλθοιεν λαθόντες, ἀνοίξειν τὰς πύλας καὶ δέξασθαι πᾶν τὸ γένος ἔνδον βασιλέα τε <τὸν Βασιανὸν> καὶ υἱὸν ἀποδείξειν ᾿Αντωνίνου, ἐπέδωκεν ἑαυτὴν ἡ πρεσβῦτις, ἑλομένη πάντα κίνδυνον ἀναρρῖψαι μᾶλλον ἢ ἰδιωτεύειν καὶ δοκεῖν ἀπερρῖφθαι· νύκτωρ τε λάθρᾳ τῆς πόλεως ὑπεξῆλθε σὺν ταῖς θυγατράσι καὶ τοῖς ἐγγόνοις. 12 καταγαγόντων τε αὐτοὺς τῶν προσφυγόντων στρατιωτῶν, γενόμενοι πρὸς τῷ τείχει τοῦ στρατοπέδου ῥᾷστα ὑπεδέχθησαν· εὐθέως τε τὸν παῖδα πᾶν τὸ στρατόπεδον ᾿Αντωνῖνον προσηγόρευσαν, τῇ τε πορφυρᾷ χλαμύδι περιβαλόντες εἶχον ἔνδον. πάντα δὲ τὰ ἐπιτήδεια καὶ

ἁβρότητος 1 βαρβάρων] βαρβάρῳ f n Lange, sed cf. 5.5.10 7 ὡς ἐν ... ἐροῦμεν] sed cf. Whittakeri adn. ad loc. 11 εἴτε καὶ] εἴτε O 12 φύσει] τῇ φύσει i 16 συστρατιώταις] στρατιώταις O 19 <ἔχειν>] add. Mend. πάντα προέσθαι] προέσθαι πάντα O 20 ἀνανεώσαιντο] ἀνανεώσαιτο i συνέθεντο,] συνέθετο i; ceterum ante νύκτωρ interp. Whitt., quem secutus sum coll. 7.4.3 22 δέξασθαι] δέξεσθαι edd., sed cf. 1.6.7 et 1.11.3, 6.5.2, 8.6.7 ἔνδον] τὸν δὲ Βασιανόν Blaufuss <τὸν Βασιανὸν>] addidi, post ᾿Αντωνίνου Mend. 29 τῇ τε πορφυρᾷ] A Io τήν τε πορφύραν x

παῖδας καὶ γυναῖκας, ὅσα τε εἶχον ἐν κώμαις ἢ ἀγροῖς τοῖς πλησίον, εἰσκομίσαντες, τάς τε πύλας ἀποκλείσαντες, παρεσκεύαζον ἑαυτοὺς ὡς, εἰ δέοι, ὑπομενοῦντες πολιορκίαν. 4 ὡς δὲ ταῦτα ἀπηγγέλη τῷ Μακρίνῳ ἐν Ἀντιοχείᾳ διατρίβοντι, ἥ τε φήμη διέδραμεν ἀνὰ τὰ λοιπὰ στρατόπεδα ὅτι τε Ἀντωνίνου υἱὸς εὑρέθη καὶ ὅτι ἡ Ἰουλίας ἀδελφὴ χρήματα δίδωσι, πάντα τὰ λεγόμενα καὶ ἐνδεχόμενα καὶ ἀληθῆ πιστεύσαντες εἶναι τὰς ψυχὰς ἐξεπτόηντο. 2 ἐνῆγε δ' αὐτοὺς καὶ ἀνέπειθεν εἰς πραγμάτων καινοτομίαν τό τε Μακρίνου μῖσος καὶ Ἀντωνίνου τῆς μνήμης πάθος, καὶ πρό γε ἁπάντων ἡ τῶν χρημάτων ἐλπίς, ὡς πολλοὺς καὶ αὐτομολοῦντας φοιτᾶν πρὸς τὸν νέον Ἀντωνῖνον. ὁ δὲ Μακρῖνος καταφρονῶν τοῦ πράγματος ὡς παιδαριώδους, χρώμενός τε τῇ συνήθει ῥᾳθυμίᾳ, αὐτὸς μὲν οἴκοι μένει, πέμπει δὲ ἕνα τῶν ἐπάρχων τοῦ στρατοπέδου, δύναμιν δοὺς ὅσην ᾤετο ῥᾷστα ἐκπορθήσειν τοὺς ἀφεστῶτας. 3 ὡς δ' ἦλθεν Ἰουλιανός (τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα τῷ ἐπάρχῳ) καὶ προσέβαλε τοῖς τείχεσιν, οἱ ἔνδοθεν στρατιῶται ἀνελθόντες ἐπί τε τοὺς πύργους καὶ τὰς ἐπάλξεις τόν τε παῖδα τῷ ἔξωθεν πολιορκοῦντι στρατῷ ἐδείκνυσαν, Ἀντωνίνου υἱὸν εὐφημοῦντες, βαλάντιά τε χρημάτων μεστὰ δέλεαρ προδοσίας αὐτοῖς ἐδείκνυσαν. 4 οἳ δὲ πιστεύσαντες Ἀντωνίνου τε εἶναι τέκνον καὶ ὁμοιότατόν γε (βλέπειν γὰρ οὕτως ἤθελον) τοῦ μὲν Ἰουλιανοῦ τὴν κεφαλὴν ἀποτέμνουσι καὶ πέμπουσι τῷ Μακρίνῳ, αὐτοὶ δὲ πάντες ἀνοιχθεισῶν αὐτοῖς τῶν πυλῶν εἰς τὸ στρατόπεδον ἐδέχθησαν. οὕτως ἡ δύναμις αὐξηθεῖσα οὐ μόνον ἦν πρὸς τὸ ἀπομάχεσθαι πολιορκίᾳ ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ συστάδην καὶ ἐξ ἀντιστάσεως ἀγωνίζεσθαι ἀξιόχρεως· ἔτι τε καὶ τῶν αὐτομόλων τὸ πλῆθος ἑκάστοτε, εἰ καὶ κατ' ὀλίγους προσιόν, τὴν δύναμιν ηὔξησεν. 5 ὁ δὲ Μακρῖνος ὡς ταῦτα ἐπυνθάνετο, ἀθροίσας πάντα ὃν εἶχε στρατόν, ἐπῄει ὡς δὴ πολιορκήσων τοὺς ἐκείνῳ προσκεχωρηκότας. ὁ δὲ Ἀντωνῖνος, οὐκ ἀναμενόντων τῶν σὺν αὐτῷ στρατιωτῶν πολιορκηθῆναι, θαρρησάντων δὲ μετὰ πάσης

1 ὅσα τε] a Io ὅσα δὲ x   3 παρεσκεύαζον] περιεσκεύαζον f φ   4 δὲ] Io δὴ x   6 ἡ Ἰουλίας] a Io Ἰουλίας x   7 εἶναι] εἶναι <οἱ στρατιῶται> conieci   9 Ἀντωνίνου] <τὸ> Ἀντωνίνου a, sed cf. 3.1.1, 5.4.8, 5.6.8, 8.3.4   13 ῥᾳθυμίᾳ] Io προθυμίᾳ x   14 ἐπάρχων] Io ἀρχόντων x   16 προσέβαλε] ψ προσέβαλλε x   17 οἱ ἔνδοθεν] Io ἔνδοθεν οἱ x   20 τε χρημάτων] Io $m^{corr.}$ P δὲ χρημάτων x   24 εἰς] ἐς A g   30 ἐπῄει] ἀπῄει Io

προθυμίας ἐξελθεῖν τε καὶ ὑπαντώμενοι τῷ Μακρίνῳ ἐκ παρατάξεως ἀγωνίζεσθαι, ἐξάγει τὴν αὑτοῦ δύναμιν. 6 συμμίξαντα δὲ ἀλλήλοις τὰ στρατόπεδα Φοινίκης τε καὶ Συρίας ἐν μεθορίοις, οἱ μὲν ὑπὲρ τοῦ Ἀντωνίνου προθύμως ἠγωνίζοντο, δεδιότες, εἰ ἡττηθεῖεν, τὴν ἐφ᾽ οἷς ἔδρασαν τιμωρίαν ἀναδέξασθαι· οἱ δὲ σὺν τῷ Μακρίνῳ ῥᾳθυμότερον προσεφέροντο τῷ ἔργῳ, ἀποδιδράσκοντες καὶ μετιόντες πρὸς τὸν Ἀντωνῖνον. 7 ἅπερ ὁρῶν ὁ Μακρῖνος, φοβηθείς τε μὴ παντάπασι γυμνωθεὶς τῆς δυνάμεως αἰχμάλωτός τε ληφθεὶς αἴσχιστως ὑβρισθείη, ἔτι τῆς μάχης συνεστώσης, ἑσπέρας ἤδη προσιούσης, ἀπορρίψας τὸ χλαμύδιον καὶ εἴ τι σχῆμα βασιλικὸν περιέκειτο, λαθὼν ἀποδιδράσκει σὺν ὀλίγοις ἑκατοντάρχαις, οὓς πιστοτάτους ᾤετο, τὸ γένειον ἀποκειράμενος, ὡς μὴ γνωρίζοιτο, ἐσθῆτά τε ὁδοιπορικὴν λαβὼν καὶ τὴν κεφαλὴν ἀεὶ σκέπων. 8 νύκτωρ τε καὶ μεθ᾽ ἡμέραν ὡδοιπόρει, φθάνων τὴν φήμην τῆς ἑαυτοῦ τύχης, τῶν τε ἑκατοντάρχων μεγάλῃ σπουδῇ τὰ ὀχήματα ἐπειγόντων, ὡς ἂν ὑπὸ Μακρίνου ἔτι βασιλεύοντος ἐπί τινα σπουδαῖα πεμφθέντων. ὃ μὲν οὖν ἔφυγεν, ὡς εἴρηται· ὁ δὲ στρατὸς ἑκατέρωθεν ἐμάχοντο, ὑπὲρ <μὲν> τοῦ Μακρίνου οἱ σωματοφύλακες καὶ δορυφόροι, οὓς δὴ πραιτωριανοὺς καλοῦσιν, οἳ γενναίως ἀνθεστήκεσαν παντὶ τῷ ἄλλῳ στρατῷ ἅτε ὄντες μέγιστοί τε καὶ ἐπίλεκτοι· τὸ δὲ ἐπίλοιπον πᾶν πλῆθος ὑπὲρ τοῦ Ἀντωνίνου ἠγωνίζοντο. 9 ὡς δὲ ἐπὶ πολὺ τὸν Μακρῖνον οὐκ ἔβλεπον οἱ ὑπὲρ αὐτοῦ μαχόμενοι οὐδὲ τὰ τῆς βασιλείας σύμβολα, διηπόρουν δὴ ποῦ ποτε ἄρα εἴη, πότερον ἐν τῷ πλήθει τῶν κειμένων ἢ ἀποδρὰς ᾤχετο, ἠγνόουν τε πῶς χρήσονται τῷ πράγματι· οὔτε γὰρ μάχεσθαι ἤθελον ὑπὲρ τοῦ μὴ παρόντος, παραδοῦναί τε αὑτοὺς ἐκδότους καὶ ὥσπερ αἰχμαλώτους ᾐδοῦντο. 10 ὡς δὲ παρὰ τῶν αὐτομόλων ἐπύθετο Ἀντωνῖνος τὴν τοῦ Μακρίνου φυγήν, πέμψας κήρυκας διδάσκει αὐτοὺς ὅτι μάτην ὑπὲρ ἀνάνδρου καὶ φυγάδος μάχονται, ἄδειάν τε καὶ ἀμνηστίαν ἐνόρκως ὑπισχνεῖται, καλεῖ τε καὶ αὐτὸν δορυφορήσοντας. οἳ μὲν οὖν πεισθέντες προσεχώρησαν, ὁ δὲ Ἀντωνῖνος πέμπει τοὺς διώξοντας τὸν Μακρῖνον πολὺ προκεχωρηκότα. 11 ἐν Χαλκηδόνι γοῦν τῆς Βιθυνίας κατελήφθη, νοσῶν χαλεπώτατα

4 ὑπὲρ] del. esse susp. Mend. 11 καὶ εἰ] εἰ f φ 19 <μὲν>] add. A 20 δορυφόροι] <οἱ> δορυφόροι add. A l, sed cf. 5.4.2 quaeque ibi adnotavi 25 δὴ] V δὲ x 28 παραδοῦναί τε] A παραδοῦναι δὲ x 33 προσεχώρησαν] προεχώρησαν i

ὑπό τε τῆς συνεχοῦς ὁδοιπορίας συντετριμμένος. ἔνθα αὐτὸν εὑρόντες ἔν τινι κρυπτόμενον προαστείῳ οἱ διώκοντες τὴν κεφαλὴν ἀπέτεμον. ἐλέγετο δὲ σπεύδειν εἰς τὴν Ῥώμην, θαρρῶν τῇ τοῦ δήμου περὶ αὐτὸν σπουδῇ· περαιούμενον δ' αὐτὸν εἰς τὴν Εὐρώπην διὰ τοῦ στενοῦ τῆς Προποντίδος πορθμοῦ, ἤδη τε τῷ Βυζαντίῳ προσπελάζοντα, φασὶν ἀντιπνοίᾳ χρήσασθαι, ἐπανάγοντος αὐτὸν τοῦ πνεύματος ἐς τὴν τιμωρίαν. 12 παρὰ τοσοῦτον μὲν δὴ Μακρῖνος οὐκ ἐξέφυγε τοὺς διώξαντας, τέλει τε ἐχρήσατο αἰσχρῷ ὕστερον θελήσας εἰς τὴν Ῥώμην ἀνελθεῖν, δέον ἐν ἀρχῇ τοῦτο ποιῆσαι· ὁμοῦ δὲ ἔπταισε καὶ γνώμῃ καὶ τύχῃ. τέλει μὲν δὴ τοιούτῳ ὁ Μακρῖνος ἐχρήσατο, συναναιρεθέντος αὐτῷ καὶ τοῦ παιδός, ὃν ἦν ποιήσας Καίσαρα, Διαδουμενιανὸν καλούμενον·

5 ἐπεὶ δὲ ὅ τε στρατὸς πᾶς μετελθὼν πρὸς τὸν Ἀντωνῖνον προσεῖπε βασιλέα, τά τε τῆς ἀρχῆς ὑπεδέξατο, διοικηθέντων αὐτῷ κατὰ τὴν ἀνατολὴν τῶν ἐπειγόντων ὑπό τε τῆς μάμμης καὶ τῶν συνόντων φίλων (αὐτὸς γὰρ ἦν νέος τε τὴν ἡλικίαν, πραγμάτων τε καὶ παιδείας ἄπειρος), οὐ πολλοῦ χρόνου διατρίψας εἶχε περὶ ἔξοδον, σπευδούσης μάλιστα τῆς Μαίσης εἰς τὰ συνήθη ἑαυτῇ βασίλεια Ῥώμης. 2 ὡς δὲ τῇ τε συγκλήτῳ καὶ τῷ Ῥωμαίων δήμῳ τὰ πραχθέντα ἐδηλώθη, δυσφόρως μὲν πάντες ἤκουσαν, ὑπήκουον δὲ ἀνάγκῃ τοῦ στρατοῦ ταῦτα ᾑρημένου. κατεγίνωσκόν τε τοῦ Μακρίνου ῥᾳθυμίαν τε καὶ τρόπων χαυνότητα, αἴτιόν τε οὐκ ἄλλον ἀλλ' ἢ αὐτὸν ἑαυτῷ γεγενῆσθαι ἔλεγον. 3 ὁ δὲ Ἀντωνῖνος ἀπάρας τῆς Συρίας ἐλθών τε εἰς τὴν Νικομήδειαν ἐχείμαζε, τῆς ὥρας τοῦ ἔτους οὕτως ἀπαιτούσης. εὐθέως τε ἐξεβακχεύετο, τήν τε ἱερωσύνην τοῦ ἐπιχωρίου θεοῦ, ᾗ ἐντέθραπτο, περιεργότερον ἐξωρχεῖτο, σχήμασί τε ἐσθῆτος πολυτελεστάτοις χρώμενος, διαχρύσοις τε πόρφυρας ὑφάσμασι περιδεραίοις τε καὶ ψελλίοις κοσμούμενος, εἰς εἶδος δὲ τιάρας στεφάνην ἐπικείμενος χρυσῷ καὶ λίθοις ποικίλην τιμίοις. 4

4 δ' αὐτὸν] τε αὐτὸν A αὐτὸν φ 11 ὁ] i Io om. O 13 Διαδουμενιανὸν] Διαδομενιανὸν O 15 ἀρχῆς] ἀρχῆς <ἐκεῖνος> add. Steph. 20 ἑαυτῇ] ἑαυτῆς O 23 κατεγίν.] κατεγίγν. i 24 ἑαυτῷ] om. O A 5.5.3 usque ad 5.8.2 excerpsit Io *de virt. vit.* pp. 191-193 B.-W. 25 τε εἰς] Steph. δὲ εἰς x 28 ἐξωρχεῖτο] Sylb. ἐξώρχητο x 29 πολυτελεστάτοις] Sylb. πολυτελεστάτης x διαχρύσοις τε πορφύρας ὑφάσμασι] Reiske διά τε πορφύρας χρυσοῦ ὑφάσμασι x 30 περιδεραίοις] A περιδερραίοις x εἶδος δὲ] εἶδος O 31 στεφάνην] Steph. στεφάνους x ποικίλην

ἦν τε αὐτῷ τὸ σχῆμα μεταξὺ Φοινίσσης ἱερᾶς στολῆς καὶ χλιδῆς Μηδικῆς. Ῥωμαικὴν δὲ ἢ Ἑλληνικὴν πᾶσαν ἐσθῆτα ἐμυσάττετο, ἐρίου φάσκων εἰργάσθαι, πράγματος εὐτελοῦς· τοῖς δὲ Σηρῶν ὑφάσμασι μόνοις ἠρέσκετο. προῄει τε ὑπὸ αὐλοῖς καὶ τυμπάνοις, τῷ θεῷ δῆθεν ὀργιάζων. 5 ἡ δὲ Μαῖσα ταῦτα ὁρῶσα πάνυ ἤσχαλλε, πείθειν τε λιπαροῦσα ἐπειρᾶτο μεταμφιέσασθαι τὴν Ῥωμαίων στολὴν μέλλοντά τε εἰς τὴν πόλιν ἀφίξεσθαι καὶ εἰς τὴν σύγκλητον εἰσελεύσεσθαι, μὴ ἀλλοδαπὸν ἢ παντάπασι βάρβαρον τὸ σχῆμα ὀφθὲν εὐθὺς λυπήσῃ τοὺς ἰδόντας, ἀήθεις τε ὄντας καὶ οἰομένους τὰ τοιαῦτα καλλωπίσματα οὐκ ἀνδράσιν ἀλλὰ θηλείαις πρέπειν. 6 ὃ δὲ καταφρονήσας τῶν ὑπὸ τῆς πρεσβύτιδος λεχθέντων, μηδ' ἄλλῳ τινὶ πεισθείς (οὐδὲ γὰρ προσίετο εἰ μὴ τοὺς ὁμοιοτρόπους τε καὶ κόλακας αὐτοῦ τῶν ἁμαρτημάτων), βουλόμενος ἐν ἔθει γενέσθαι τῆς τοῦ σχήματος ὄψεως τήν τε σύγκλητον καὶ τὸν δῆμον Ῥωμαίων, ἀπόντος τε αὐτοῦ πεῖραν δοθῆναι πῶς φέρουσι τὴν ὄψιν τοῦ σχήματος, εἰκόνα μεγίστην γράψας παντὸς ἑαυτοῦ, οἷος προιών τε καὶ ἱερουργῶν ἐφαίνετο, παραστήσας τε ἐν τῇ γραφῇ τὸν τύπον τοῦ ἐπιχωρίου θεοῦ, 7 ᾧ δὴ καλλιερῶν ἐγέγραπτο, πέμψας τε εἰς τὴν Ῥώμην, ἐκέλευσεν ἐν τῷ μεσαιτάτῳ τῆς συγκλήτου τόπῳ ὑψηλοτάτῳ τε τὴν εἰκόνα ἀνατεθῆναι ὑπὲρ κεφαλῆς τοῦ ἀγάλματος τῆς Νίκης, ᾧ συνιόντες εἰς τὸ βουλευτήριον λιβανωτόν τε θυμιῶσιν ἕκαστος καὶ οἴνους σπένδουσι. προσέταξέ τε πάντας τοὺς Ῥωμαίων ἄρχοντας, καὶ εἴ τινες δημοσίας θυσίας ἐπιτελοῦσι, πρὸ τῶν ἄλλων θεῶν οὓς δὴ καλοῦσιν ἱερουργοῦντες, ὀνομάζειν τὸν νέον θεὸν Ελεγάβαλον. ὡς δὲ εἰς τὴν Ῥώμην ἀφίκετο τῷ προειρημένῳ σχήματι, οὐδὲν παράδοξον εἶδον οἱ Ῥωμαῖοι, 8 τῇ γραφῇ ἐνειθισμένοι. δοὺς δὲ τὰς συνήθεις τῷ δήμῳ νομὰς ἐπὶ τῇ τῆς βασιλείας διαδοχῇ, φιλοτίμους τε καὶ πολυτελεῖς ἐπιτελέσας παντοδαπὰς θέας, νεών τε μέγιστον καὶ κάλλιστον κατασκευάσας τῷ θεῷ, βωμούς τε πλείστους περὶ τὸν νεὼν ἱδρύσας, ἑκάστοτε προιὼν ἕωθεν ἑκατόμβας τε ταύρων καὶ

τιμίοις] Steph. τιμίοις πεποικιλμένην Mend. ποικίλοις τιμίοις i ποικίλοις O 2 Ῥωμαικὴν ... Ἑλληνικὴν] m$^{corr.}$ Steph. Ῥωμαικῆς ... Ἑλληνικῆς x 3 εἰργάσθαι] εἰργάσασθαι f φ 14 καὶ κόλακας] κόλακας f φ 18 οἷος] οἷς f φ προιών] Steph. προσιὼν x 19 καλλιερῶν] A m$^{corr.}$ V καλλιεργῶν x 21 τὴν εἰκόνα] fortasse delendum 22 ᾧ] Mend. ὡς x 26 ἱερουργοῦντες] P ἱερουργοῦντας x 32 πλείστους] πλείους B i

προβάτων πολὺ πλῆθος κατέσφαττε τοῖς τε βωμοῖς ἐπετίθει, παντοδαποῖς ἀρώμασι σωρεύων, οἴνου τε τοῦ παλαιοτάτου καὶ καλλίστου πολλοὺς ἀμφορέας <ἐπὶ> τῶν βωμῶν προχέων, ὡς ῥεῖθρα φέρεσθαι οἴνου τε καὶ αἵματος μεμιγμένου. 9 περί τε τοὺς βωμοὺς ἐχόρευεν ὑπὸ παντοδαποῖς ἤχοις ὀργάνων, γύναιά τε ἐπιχώρια ἐχόρευε σὺν αὐτῷ, περιθέοντα τοῖς βωμοῖς, κύμβαλα ἢ τύμπανα μετὰ χεῖρας φέροντα· περιειστήκει δὲ πᾶσα ἡ σύγκλητος καὶ τὸ ἱππικὸν τάγμα ἐν θεάτρου σχήματι. τὰ δὲ σπλάγχνα τῶν ἱερουργηθέντων τά τε ἀρώματα ἐν χρυσοῖς σκεύεσιν ὑπὲρ κεφαλῆς οὐκ οἰκέται δή τινες ἢ εὐτελεῖς ἄνθρωποι ἔφερον, 10 ἀλλ' οἵ τε ἔπαρχοι τῶν στρατοπέδων καὶ οἱ ἐν ταῖς μεγίσταις πράξεσιν, ἀνεζωσμένοι [οἱ μὲν] χιτῶνας ποδήρεις καὶ χειριδωτοὺς νόμῳ Φοινίκων, ἐν μέσῳ φέροντες μίαν πορφύραν· ὑποδήμασί τε λίνου πεποιημένοις ἐχρῶντο, ὥσπερ οἱ κατ' ἐκεῖνα τὰ χωρία προφητεύοντες. ἐδόκει δὲ τιμὴν μεγίστην νέμειν οἷς ἐκοινώνει τῆς ἱερουργίας.

6 πλὴν καίτοι χορεύειν ἀεὶ καὶ ἱερουργεῖν δοκῶν, πλείστους ἀπέκτεινε τῶν ἐνδόξων τε καὶ πλουσίων, διαβληθέντας αὐτῷ ὡς ἀπαρεσκομένους καὶ σκώπτοντας αὐτοῦ τὸν βίον. ἠγάγετο δὲ γυναῖκα τὴν εὐγενεστάτην Ῥωμαίων, ἣν Σεβαστὴν ἀναγορεύσας μετ' ὀλίγον χρόνον ἀπεπέμψατο, ἰδιωτεύειν κελεύσας καὶ τῶν τιμῶν παρελόμενος. 2 μετ' ἐκείνην δὲ προσποιησάμενος ἐρᾶν, ἵνα δὴ καὶ τὰ τῶν ἀνδρῶν πράττειν δοκοίη, παρθένου τῇ Ῥωμαίων Ἑστίᾳ ἱερωμένης ἁγνεύειν τε πρὸς τῶν ἱερῶν νόμων κελευομένης καὶ μέχρι τέλους τοῦ βίου παρθενεύεσθαι, ἀποσπάσας αὐτὴν τῆς Ἑστίας καὶ τοῦ ἱεροῦ παρθενῶνος γυναῖκα ἔθετο, ἐπιστείλας τῇ συγκλήτῳ καὶ παραμυθησάμενος ἀσέβημά τε καὶ ἁμάρτημα τηλικοῦτον, φήσας ἀνθρώπινόν τι πεπονθέναι πάθος· ἔρωτι γὰρ τῆς κόρης ἑαλωκέναι, ἁρμόζοντά τε καὶ σεβάσμιον εἶναι γάμον ἱερέως τε καὶ ἱερείας. πλὴν καὶ ταύτην [οὐ] μετ' οὐ πολὺ ἀπεπέμψατο, τρίτην δὲ πάλιν ἠγάγετο, ἀναφέρουσαν τὸ γένος εἰς Κόμοδον. 3 ἔπαιζε δὲ γάμους οὐ μόνον ἀνθρωπείους, ἀλλὰ καὶ τῷ θεῷ, ᾧ ἱεράτευε, γυναῖκα ἐζήτει· καὶ τῆς τε Παλλάδος τὸ ἄγαλμα, ὃ κρυπτὸν καὶ ἀόρατον σέβουσι Ῥωμαῖοι, εἰς τὸν ἑαυτοῦ

3 <ἐπὶ>] addidi 10 δή] Steph. δὲ x 12 [οἱ μὲν]] del. Steph. 13 φέροντες] φέροντας Reiske 18 αὐτῷ] cum ἀπαρεσκομένους coniungendum 24 τῇ ... Ἑστίᾳ] Steph. τῆς ... Ἑστίας x 31 [οὐ]] del. Sylb. αὖ Stroth 32 ἀναφέρουσαν] ἀναφέρουσα f φ 35 εἰς τὸν ... μετήγαγε] fortasse delenda

θάλαμον μετήγαγε· καὶ μὴ κινηθὲν ἐξ οὗπερ ἦλθεν ἀπὸ Ἰλίου, εἰ μὴ ὅτε πυρὶ κατεφλέχθη ὁ νεώς, ἐκίνησεν οὗτος, καὶ πρὸς γάμον δὴ εἰς τὴν βασίλειον αὐλὴν τῷ θεῷ ἀνήγαγε. 4 φήσας δὲ ἀπαρέσκεσθαι αὐτὸν ὡς πάντα ἐν ὅπλοις καὶ πολεμικῇ θεῷ, τῆς Οὐρανίας τὸ ἄγαλμα μετεπέμψατο, σεβόντων αὐτὸ ὑπερφυῶς Καρχηδονίων τε καὶ τῶν κατὰ τὴν Λιβύην ἀνθρώπων. φασὶ δὲ αὐτὸ Διδὼ τὴν Φοίνισσαν ἱδρύσασθαι, ὅτε δὴ τὴν ἀρχαίαν Καρχηδόνα πόλιν ἔκτισε, βύρσαν κατατεμοῦσα. Λίβυες μὲν οὖν αὐτὴν Οὐρανίαν καλοῦσι, Φοίνικες δὲ Ἀστροάρχην ὀνομάζουσι, σελήνην εἶναι θέλοντες. 5 ἁρμόζειν τοίνυν λέγων ὁ Ἀντωνῖνος γάμον ἡλίου καὶ σελήνης τό τε ἄγαλμα μετεπέμψατο καὶ πάντα τὸν ἐκεῖθεν χρυσόν, χρήματά τε πάμπλειστα τῇ θεῷ εἰς προῖκα δὴ ἐπιδοῦναι ἐκέλευσε. κομισθέν τε τὸ ἄγαλμα συνῴκισε δὴ τῷ θεῷ, κελεύσας πάντας τοὺς κατὰ Ῥώμην καὶ Ἰταλίαν ἀνθρώπους ἑορτάζειν παντοδαπαῖς τε εὐφροσύναις καὶ εὐωχίαις χρῆσθαι δημοσίᾳ τε καὶ ἰδίᾳ ὡς δὴ γαμούντων θεῶν. 6 κατεσκεύασε δὲ καὶ ἐν τῷ προαστείῳ νεὼν μέγιστόν τε καὶ πολυτελέστατον, εἰς ὃν ἑκάστου ἔτους κατῆγε τὸν θεὸν ἀκμάζοντος θέρους. τόν τε θεὸν αὐτὸν ἐπιστήσας ἅρματι χρυσῷ τε καὶ λίθοις τιμιωτάτοις πεποικιλμένῳ κατῆγεν ἀπὸ τῆς πόλεως ἐπὶ τὸ προάστειον. 7 τὸ δὲ ἅρμα ἦγεν ἑξάπωλον, ἵππων λευκῶν μεγίστων τε καὶ ἀσπίλων, χρυσῷ πολλῷ καὶ φαλάροις ποικίλοις κεκοσμημένων, τάς τε ἡνίας κατεῖχεν <οὐδείς>, οὐδὲ[πω δὲ] τοῦ ἅρματος ἄνθρωπος ἐπέβαινεν, αὐτῷ δὲ περιέκειντο ὡς ἡνιοχοῦντι δὴ τῷ θεῷ. ὁ δ' Ἀντωνῖνος ἔθεε πρὸ τοῦ ἅρματος ἀναποδίζων εἰς τοὐπίσω, ἔς τε τὸν θεὸν ἀποβλέπων καὶ τοὺς χαλινοὺς ἀντέχων τῶν ἵππων· πᾶσάν τε

1 κινηθὲν] κινηθῆναι f φ   4 αὐτὸν] Acciaiolus (cf. praefationis adn. 16) m$^{corr.}$ Gedike αὐτῷ x   8 κατατεμοῦσα] m$^{corr.}$ Steph. καταμενοῦσαν x   13 τῇ θεῷ] ψ τὴν θεὸν x   εἰς προῖκα δὴ ἐπιδοῦναι] ἐπιδοῦναι εἰς προῖκα O   14 συνῴκισε] συνωκίσαι O   17 κατεσκεύασε] P κατασκευάσαι x   18 κατῆγε] κατάγε O   19 θέρους] post θέρους verba πανηγύρεις τε ... εὐφραίνειν ᾤετο, quae ego in 5.6.10 transtuli, habet x: etenim his verbis Heliogabali pompa molestissime interrumpitur   20 πεποικιλμένῳ] P πεποικιλμένον x   21 ἦγεν] ἦν Mend., sed cf. quae adnotavi ad ἑξάπωλον   ἑξάπωλον] nomen est, non adiectivum, cf. τέθριππον   23 κεκοσμημένων] A$^{corr.}$ P κεκοσμημένον x   24 <οὐδείς>] add. Stav.   οὐδέ[πω δὲ]] del. Stav.   25 ἔθεε] ἔθει Mend., sed cf. *Paradox. Graec. reliquiae* (ed. A. Giannini), p. 342 l. 111   26 πρὸ] πρὸς i   27 τῶν ἵππων ... τρέχων] om. O

τὴν ὁδὸν ἤνυε τρέχων ἔμπαλιν ἑαυτοῦ ἀφορῶν τε εἰς τὸ πρόσθεν τοῦ θεοῦ. 8 πρός τε τὸ μὴ πταῖσαι αὐτὸν ἢ διολισθαίνειν, οὐχ ὁρῶντα ὅπου βαίνει, γῆ τε ἡ χρυσίζουσα παμπλείστη ὑπέστρωτο, οἵ τε προασπίζοντες ἑκατέρωθεν ἀντεῖχον, τῆς ἀσφαλείας τοῦ τοιούτου δρόμου προνοούμενοι. ὁ δὲ δῆμος ἑκατέρωθεν παρέθει μετὰ παντοδαπῆς δᾳδουχίας, στεφάνους καὶ ἄνθη ἐπιρριπτοῦντες· ἀγάλματά τε πάντων θεῶν, καὶ εἴ τι πολυτελὲς ἀνάθημα <ἢ> τίμιον, ὅσα τε τῆς βασιλείας σύμβολα ἢ πολυτελῆ κειμήλια, οἵ τε ἱππεῖς καὶ στρατὸς πᾶς προεπόμπευον τοῦ θεοῦ. 9 μετὰ δὲ τὸ καταγαγεῖν αὐτὸν καὶ ἱδρῦσαι ἐν τῷ ναῷ τάς τε προειρημένας θυσίας καὶ πανηγύρεις ἐπετέλει, πύργους τε μεγίστους καὶ ὑψηλοτάτους κατασκευάσας, ἀνιών τε ἐπ' αὐτούς, ἐρρίπτει τοῖς ὄχλοις, ἁρπάζειν πᾶσιν ἐπιτρέπων, ἐκπώματά τε χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ ἐσθῆτάς τε καὶ ὀθόνας παντοδαπάς, ζῷά τε πάντα, ὅσα ἥμερα, πλὴν χοίρων· τούτων γὰρ ἀπείχετο Φοινίκων νόμῳ. 10 ἐν δὲ ταῖς ἁρπαγαῖς πολλοὶ διεφθείροντο, ὑπό τε ἀλλήλων πατούμενοι καὶ τοῖς δόρασι τῶν στρατιωτῶν περιπίπτοντες, ὡς τὴν ἐκείνου ἑορτὴν πολλοῖς φέρειν συμφοράν. πανηγύρεις τε παντοδαπὰς συνεκρότει, ἱπποδρόμους τε κατασκευάσας καὶ θέατρα, διά τε ἡνιοχείας καὶ πάντων θεαμάτων τε καὶ ἀκροαμάτων πλείστων εὐωχούμενον τὸν δῆμον καὶ παννυχίζοντα εὐφραίνειν ᾤετο. αὐτὸς δὲ ἐβλέπετο πολλάκις ἡνιοχῶν ἢ ὀρχούμενος· οὐδὲ γὰρ λανθάνειν ἤθελεν ἁμαρτάνων. προῄει τε ὑπογραφόμενος τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὰς παρειὰς ἐρυθραίνων, φύσει τε πρόσωπον ὡραῖον ὑβρίζων βαφαῖς ἀσχήμοσιν.

7 ὁρῶσα δὲ ταῦτα ἡ Μαῖσα, ὑποπτεύουσά τε τοὺς στρατιώτας ἀπαρέσκεσθαι τῷ τοιούτῳ τοῦ βασιλέως βίῳ, καὶ δεδοικυῖα

2 πταῖσαι] πέσαι φ πεσεῖν A διολισθαίνειν] διολισθαίνει φ διολισθένειν A 6 παντοδαπῆς] Steph. παντοδαποῦς A g -δαπὰς f φ καὶ ἄνθη] ἄνθη f φ 8 <ἢ>] add. Schwartz <καὶ> Steph. τίμιον] del. Mend. 9 στρατὸς] <ὁ> στρατὸς add. A, sed cf. 5.4.2 quaeque ibi adnotavi 11 προειρημένας] "described above" bene vertit Whittaker 12 αὐτούς] A m$^{corr.}$ αὐτοῦ x 16 ἐν δὲ] A ἐν δὴ x 17 στρατιωτῶν] στρατῶν i 19 πανηγύρεις τε ... εὐφραίνειν ᾤετο] huc transposui, post ἀκμάζοντος θέρους (5.6.6) x; ceterum pro πανηγύρεις τε παντοδαπὰς συνεκρότει, ἱπποδρόμους τε κατασκευάσας καὶ θέατρα διά τε O habet: πανηγύρεις τε καὶ αὐτοῦ παντοδαπὰ συνεκρότει (ἐνεκρότει A) θέατρα κατασκευάσας καὶ θέατρα διά τε 21 τε] om. i ἀκροαμάτων] ἀκουσμάτων i 27 ὁρῶσα δὲ] ὁρῶσα δὴ A g

μή τι ἐκείνου παθόντος πάλιν ἰδιωτεύσῃ, πείθει αὐτόν, κοῦφον ἄλλως καὶ ἄφρονα νεανίαν, θέσθαι υἱὸν Καίσαρά τε ἀποδεῖξαι τὸν ἑαυτοῦ μὲν ἀνεψιὸν ἐκείνης δὲ ἔκγονον ἐκ τῆς ἑτέρας θυγατρὸς Μαμαίας, 2 εἰποῦσα αὐτῷ κεχαρισμένα, ὡς ἄρα χρὴ ἐκεῖνον μὲν τῇ ἱερωσύνῃ καὶ θρησκείᾳ σχολάζειν τοῦ θεοῦ, Βακχείαις καὶ ὀργίοις τοῖς τε θείοις ἔργοις ἀνακείμενον, εἶναι δὲ ἕτερον τὸν τὰ ἀνθρώπεια διοικοῦντα, ἐκείνῳ δὲ παρέξοντα τῆς βασιλείας τὸ ἀνενόχλητόν τε καὶ ἀμέριμνον· μὴ δεῖν τοίνυν ξένον ζητεῖν μηδ' ἀλλότριον, ἀλλὰ τῷ ἀνεψιῷ ταῦτα ἐγχειρίσαι. 3 μετονομάζεται δὴ ὁ Ἀλεξιανός, καὶ Ἀλέξανδρος καλεῖται, παραχθέντος αὐτῷ τοῦ παππῴου ὀνόματος εἰς τὸ τοῦ Μακεδόνος ὡς πάνυ τε ἐνδόξου καὶ τιμηθέντος ὑπὸ τοῦ δοκοῦντος πατρὸς ἀμφοτέρων εἶναι· τὴν <γὰρ> Ἀντωνίνου τοῦ Σεβήρου παιδὸς μοιχείαν ἀμφότεραι αἱ Μαίσης θυγατέρες αὐτή τε ἡ πρεσβῦτις ἐσεμνύνετο πρὸς τὸ τοὺς στρατιώτας στέργειν τοὺς παῖδας, υἱοὺς ἐκείνου δοκοῦντας εἶναι. 4 ἀποδείκνυται δὴ Καῖσαρ ὁ Ἀλέξανδρος, ὕπατός τε σὺν αὐτῷ Ἀντωνίνῳ. κατελθών τε εἰς τὴν σύγκλητον ταῦτα ἐκύρωσε, γελοιότατα ψηφισαμένων πάντων ἃ ἐκελεύοντο, πατέρα μὲν ἐκεῖνον δοκεῖν ἔτη γεγονότα περί που ἑκκαίδεκα, τὸν Ἀλέξανδρον δὲ υἱὸν τοῦ δωδεκάτου ἐπιβαίνοντα. ὡς δὲ Καῖσαρ ὁ Ἀλέξανδρος ἀπεδείχθη, ὁ Ἀντωνῖνος αὐτὸν ἐβούλετο τὰ ἑαυτοῦ παιδεύειν ἐπιτηδεύματα, ὀρχεῖσθαί τε καὶ χορεύειν τῆς τε ἱερωσύνης κοινωνεῖν καὶ σχήμασι καὶ ἔργοις ὁμοίοις. 5 ἡ δὲ μήτηρ αὐτὸν ἡ Μαμαία ἀπῆγε μὲν τῶν αἰσχρῶν καὶ ἀπρεπῶν βασιλεῦσιν ἔργων, διδασκάλους δὲ πάσης παιδείας λάθρᾳ μετεπέμπετο, τοῖς τε σώφροσιν αὐτὸν ἤσκει μαθήμασι, παλαίστραις τε καὶ τοῖς ἀνδρῶν γυμνασίοις εἴθιζε, παιδείαν τε τὴν Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων ἐπαίδευεν. ἐφ' οἷς Ἀντωνῖνος πάνυ ἤσχαλλε, καὶ μετεγίνωσκε θέμενος αὐτὸν υἱὸν καὶ κοινωνὸν τῆς ἀρχῆς. 6 τούς τε οὖν διδασκάλους αὐτοῦ πάντας ἀπεσόβει τῆς βασιλείου

1 ἰδιωτεύσῃ] V ἰδιωτεύῃ x 2 τε] Steph. δὲ x 3 ἑτέρας] νεωτέρας coniecceram, sed cf. 5.3.3 7 ἀνθρώπεια] ἀνθρώπια i 10 δὴ] δὲ O 11 παππῴου] Sylb. πάππου x 13 <γὰρ>] add. m$^{corr.}$ Steph. 14 πρεσβῦτις] πρεσβύτης A B 16 δὴ] m$^{corr.}$ P δὲ x 17 αὐτῷ] τῷ i 19 ἐκελεύοντο] ἐκελεύετο O 20 ἑκκαίδεκα] ἑκκαιδέκατον O (ἑξκ. A B) 21 ὁ Ἀντωνῖνος] Ἀντωνῖνος O 22 αὐτὸν ἐβούλετο] ἐβούλετο αὐτὸν i 23 καὶ σχήμασι] ἐν σχήμασι dub. Mend., sed cf. 2.13.2 quaeque ibi adnotavi 26 δὲ πάσης] Bergler τε πάσης ω 27 τοῖς ἀνδρῶν] i Io ἀνδρῶν O 28 εἴθιζε] <ἐν>είθιζε conieci

αὐλῆς, τινάς τε αὐτῶν τοὺς ἐνδοξοτάτους οὓς μὲν ἀπέκτεινεν οὓς δὲ ἐφυγάδευσεν, αἰτίας γελοιοτάτας ἐπιφέρων, ὡς διαφθείροιεν αὐτῷ τὸν δοκοῦντα υἱόν, οὐκ ἐπιτρέποντες χορεύειν ἢ βακχεύεσθαι, σωφρονίζοντες δὲ καὶ τὰ ἀνδρῶν διδάσκοντες. ἐς τοσοῦτον δὲ ἐξώκειλε παροινίας ὡς πάντα τὰ ἀπὸ τῆς σκηνῆς καὶ τῶν δημοσίων θεάτρων μεταγαγεῖν ἐπὶ τὰς μεγίστας τῶν βασιλικῶν πράξεων, καὶ τοῖς μὲν στρατοπέδοις ἔπαρχον ἐπιστῆσαι ὀρχηστήν τινα γεγονότα καὶ δημοσίᾳ ἐν τῷ Ῥωμαίων θεάτρῳ ὀρχησάμενον, ὅτε ἦν νέος· 7 πάλιν δὲ ἕτερον ὁμοίως τῆς σκηνῆς βαστάσας, παιδείας τῶν νέων καὶ εὐκοσμίας τῆς τε ἐπιστάσεως τῶν εἰς τὴν σύγκλητον βουλὴν ἢ τὸ ἱππικὸν τάγμα κατατασσομένων προέστησεν. ἡνιόχοις τε καὶ κωμῳδοῖς καὶ μίμων ὑποκριταῖς τὰς μεγίστας τῶν βασιλείων πίστεων ἐνεχείρισε. τοῖς δὲ δούλοις αὐτοῦ ἢ ἀπελευθέροις, ὡς ἔτυχεν ἕκαστος ἐπ' αἰσχρῷ τινι εὐδοκιμήσας, τὰς ὑπατικὰς τῶν ἐθνῶν ἐξουσίας ἐνεχείρισε.

8 πάντων δὲ οὕτως τῶν πάλαι δοκούντων σεμνῶν εἰς ὕβριν καὶ παροινίαν ἐκβεβακχευμένων, οἵ τε ἄλλοι πάντες ἄνθρωποι καὶ μάλιστα οἱ στρατιῶται ἤχθοντο καὶ ἐδυσφόρουν· ἐμυσάττοντο δὲ αὐτὸν ὁρῶντες τὸ μὲν πρόσωπον καλλωπιζόμενον περιεργότερον ἢ κατὰ γυναῖκα σώφρονα, περιδεραίοις δὲ χρυσίνοις ἐσθῆσί τε ἁπαλαῖς ἀνάνδρως κοσμούμενον, 2 ὀρχούμενόν τε οὕτως ὡς ὑπὸ πάντων ὁρᾶσθαι. ἐπιρρεπεστέρας τοίνυν τὰς γνώμας πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον εἶχον καὶ ἐλπίδας κρείττους ἐν παιδὶ κοσμίως καὶ σωφρόνως ἀνατρεφομένῳ. ἐφρούρουν τε αὐτὸν παντοίως ὁρῶντες ἐπιβουλευόμενον ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίνου. ἥ τε μήτηρ Μαμαία οὔτε ποτὸν οὔτε ἐδώδιμόν τι εἴα τὸν παῖδα προσφέρεσθαι τῶν ὑπ' ἐκείνου πεμπομένων· ὀψοποιοῖς τε καὶ οἰνοχόοις ὁ παῖς ἐχρῆτο οὐ τοῖς βασιλικοῖς καὶ ἐν κοινῇ ὑπηρεσίᾳ τυγχάνουσιν, ἀλλὰ τοῖς ὑπὸ τῆς μητρὸς ἐπιλεχθεῖσι πιστοτάτοις τε εἶναι δοκοῦσιν. 3 ἐδίδου δὲ καὶ

4 σωφρονίζοντες ... διδάσκοντες] vetus correctio σωφρονίζοντας ... διδάσκοντας x 5 δὲ] δ B g παροινίας] παρανοίας i 10 τῆς σκηνῆς] <ἀπὸ> τῆς σκηνῆς Steph., sed cf. Blaufuss (p. 48) qui genit. ap. 1.4.1 et 4.1.9 contulit 11 ἐπιστάσεως] scripsi ἐξετάσεως Sylb. ὑποστάσεως x τῶν εἰς] Sylb. τῆς εἰς x 14 τοῖς ... ἐνεχείρισε] om. O 15 ἕκαστος ... εὐδοκιμήσας] P ἑκάστοις ... εὐδοκιμήσασι i A 5.8.1 usque ad 5.8.10 excerpsit Io *de ins.* pp. 99-100 B. 21 περιδεραίοις] περιδερραίοις i δὲ] δὲ καὶ O 22 ἁπαλαῖς] ἁπαλαῖς καὶ O 25 ἀνατρεφομένῳ] ἀναστρεφομένῳ O

χρήματα λανθάνουσα διανέμεσθαι τοῖς στρατιώταις κρύβδην, ὅπως αὐτῶν τὴν πρὸς τὸν ᾿Αλέξανδρον εὔνοιαν καὶ διὰ χρημάτων, εἰς ἃ μάλιστα ἀποβλέπουσιν, οἰκειώσηται. ταῦτα δὴ ὁ ᾿Αντωνῖνος πυνθανόμενος παντὶ τρόπῳ ἐπεβούλευε τῷ ᾿Αλεξάνδρῳ καὶ τῇ μητρὶ αὐτοῦ· ἀλλὰ τὰς ἐπιβουλὰς πάσας ἀπεῖργέ τε καὶ ἐκώλυεν ἡ κοινὴ μάμμη ἀμφοτέρων Μαῖσα, γυνὴ καὶ ἄλλως ἐντρεχὴς καὶ τῇ βασιλείῳ αὐλῇ πολλῶν ἐτῶν ἐνδιαιτηθεῖσα [ἅτε τῆς Σεβήρου γυναικὸς ᾿Ιουλίας ἀδελφὴ γενομένη καὶ τὰ πάντα σὺν αὐτῇ ἐν τοῖς βασιλείοις διατρίψασα]. 4 οὐδὲν οὖν αὐτὴν ἐλάνθανε τῶν ὑπὸ τοῦ ᾿Αντωνίνου βουλευομένων, φύσει τε χαύνου τὸν τρόπον ὄντος, καὶ ἀφειδῶς πάντα καὶ φανερῶς ἃ ἐβουλεύετο λέγοντος καὶ πράττοντος. ὡς δὲ τὰ τῆς ἐπιβουλῆς αὐτῷ οὐ προεχώρει, παραλῦσαι τῆς τοῦ Καίσαρος τιμῆς ἠθέλησε τὸν παῖδα, καὶ οὔτε ἐν ταῖς προσαγορεύσεσιν οὔτε ἐν ταῖς προόδοις ᾿Αλέξανδρος ἑωρᾶτο. 5 οἱ δὲ στρατιῶται ἐπεζήτουν τε αὐτόν, καὶ ἠγανάκτουν ὅτι δὴ τῆς ἀρχῆς παραλυθείη. διεσκέδασε δὲ ὁ ᾿Αντωνῖνος καὶ φήμην ὡς τοῦ ᾿Αλεξάνδρου τεθνήξεσθαι μέλλοντος, ἐποιεῖτό τε ἀπόπειραν ὅπως οἴσουσιν οἱ στρατιῶται τὸ θρυλούμενον. οἳ δ᾿ ἐπεὶ μήτε τὸν παῖδα ἔβλεπον ὑπό τε τῆς φήμης τὰς ψυχὰς ἐτρώθησαν, ἀγανακτήσαντες οὔτε τὴν συνήθη φρουρὰν ἔπεμψαν τῷ ᾿Αντωνίνῳ, κατακλείσαντές τε αὑτοὺς ἐν τῷ στρατοπέδῳ τὸν ᾿Αλέξανδρον ἐν <τῷ> ἱερῷ ἠξίουν ἰδεῖν. 6 ὁ δ᾿ ᾿Αντωνῖνος ἐν δέει πολλῷ γενόμενος, παραλαβὼν τὸν ᾿Αλέξανδρον, συγκαθεσθεὶς αὐτῷ ἐν τῷ βασιλικῷ φορείῳ, ὅπερ διὰ χρυσοῦ πολλοῦ καὶ λίθων τιμίων πεποίκιλτο, κατῆλθεν εἰς τὸ στρατόπεδον σὺν τῷ ᾿Αλεξάνδρῳ. ὡς δὲ ἀνοίξαντες τὰς πύλας ἐδέξαντο αὐτούς ἔς τε τὸν νεὼν τοῦ στρατοπέδου ἤγαγον, τὸν μὲν ᾿Αλέξανδρον ὑπερφυῶς ἠσπάζοντό τε καὶ εὐφήμουν, τῷ δὲ ᾿Αντωνίνῳ ἀμελέστερον προσεφέροντο. 7 ἐφ᾿ οἷς ἐκεῖνος ἀγανακτῶν, καὶ διανυκτερεύσας ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ στρατοπέδου, πάνυ ἤσχαλλε καὶ τοῖς στρατιώταις ὠργίζετο· ἐκέλευέ τε τοὺς παρασήμως καὶ ὑπερφυῶς τὸν ᾿Αλέξανδρον εὐφημήσαντας, ὡς

1 κρύβδην] cum διανέμεσθαι coniungendum 2 πρὸς τὸν ᾿Αλέξανρον] fort. del. 3 οἰκειώσηται] οἰκειώσεται O 6 ἐκώλυεν] ἀπεσόβει O 8 [ἅτε ... διατρίψασα]] delevit Mend. 14 καὶ οὔτε] καὶ <οὐκέτι> οὔτε conieci 15 προσαγορεύσεσιν] προαγορεύσεσι A i ταῖς] τοῖς f φ ἑωρᾶτο] A Io ἐτιμᾶτο x 20 μήτε] μηκέτι Sylb. 23 <τῷ>] add. z Sylb. 27 σὺν τῷ ᾿Αλεξάνδρῳ] del. Whittaker 33 παρασήμως] Acc. m[corr.] Steph. παρασήμους x ὡς]

αἰτίους δῆθεν στάσεως καὶ θορύβου, συλλαμβάνεσθαι πρὸς τιμωρίαν. 8 οἱ δὲ στρατιῶται ἐπὶ τούτῳ ἀγανακτήσαντες, ἄλλως μὲν μισοῦντες τὸν ᾿Αντωνῖνον καὶ ἀποσκευάσασθαι θέλοντες ἀσχημονοῦντα βασιλέα, τότε δὲ καὶ τοῖς συλλαμβανομένοις ἐπαμύνειν δεῖν ἡγούμενοι, καιρὸν εὔκαιρον καὶ πρόφασιν δικαίαν νομίζοντες, τὸν μὲν ᾿Αντωνῖνον αὐτόν τε καὶ τὴν μητέρα Σοαιμίδα (παρῆν γὰρ ὡς Σεβαστή τε καὶ μήτηρ στρατοπέδω<ν>) ἀναιροῦσι, τούς τε περὶ αὐτὸν πάντας, ὅσοι ἔνδον κατελήφθησαν ὑπηρέται τε καὶ συνεργοὶ ἐδόκουν εἶναι τῶν ἁμαρτημάτων. 9 τὰ δὲ σώματα τοῦ τε ᾿Αντωνίνου καὶ τῆς Σοαιμίδος παρέδοσαν σύρειν τε καὶ ἐνυβρίζειν τοῖς βουλομένοις· ἅπερ ἐπὶ πολὺ διὰ πάσης τῆς πόλεως συρέντα τε καὶ λωβηθέντα εἰς τοὺς ὀχετοὺς ἀπερρίφθη τοὺς εἰς τὸν Θύβριν ποταμὸν ῥέοντας. 10 ᾿Αντωνῖνος μὲν οὖν εἰς ἕκτον ἔτος ἐλάσας τῆς βασιλείας καὶ χρησάμενος τῷ προειρημένῳ βίῳ, οὕτως ἅμα τῇ μητρὶ κατέστρεψεν· οἱ δὲ στρατιῶται αὐτοκράτορα τὸν ᾿Αλέξανδρον ἀναγορεύσαντες εἰς τὰ βασίλεια ἀνήγαγον, κομιδῇ νέον καὶ πάνυ ὑπὸ τῇ μητρὶ καὶ τῇ μάμμῃ παιδαγωγούμενον.

Steph. τοὺς δὲ f φ τοὺς A g   2 οἱ δὲ] A g[corr.] Io m[corr.] οἵ τε x   4 συλλαμβανομένοις] A Io λαμβανομένοις x   7 στρατοπέδω<ν>] Mend. στρατοπέδῳ ψ om. x, vide praefationis p. XLI   8 κατελήφθησαν] A Io κατελείφθησαν i φ   14 ἕκτον] a caede Caracallae Antonini regni tempora hic computantur, cf. Blaufuss pp. 49-53.   16 κατέστρεψεν] a Io z κατέστρεψαν x   οἱ δὲ] m[corr.] P οἵ τε x

ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΚΤΟΝ

Ὁποίῳ μὲν δὴ τέλει ὁ νέος Ἀντωνῖνος ἐχρήσατο, ἐν τοῖς προειρημένοις δεδήλωται· παραλαβόντος δὲ τὴν ἀρχὴν Ἀλεξάνδρου τὸ σχῆμα καὶ τὸ ὄνομα τῆς βασιλείας ἐκείνῳ περιέκειτο, ἡ μέντοι διοίκησις τῶν πραγμάτων καὶ ἡ τῆς ἀρχῆς οἰκονομία ὑπὸ ταῖς γυναιξὶ διῳκεῖτο, ἐπί τε τὸ σωφρονέστερον καὶ σεμνότερον πάντα μετάγειν ἐπειρῶντο. 2 καὶ πρῶτον μὲν τῆς συγκλήτου βουλῆς τοὺς δοκοῦντας καὶ ἡλικίᾳ σεμνοτάτους καὶ βίῳ σωφρονεστάτους ἑκκαίδεκα ἐπελέξαντο συνέδρους εἶναι καὶ συμβούλους τοῦ βασιλέως· οὐδέ τι ἐλέγετο ἢ ἐπράττετο, εἰ μὴ κἀκεῖνοι αὐτὸ ἐπικρίναντες σύμψηφοι ἐγένοντο. ἤρεσκέ τε τῷ δήμῳ καὶ τοῖς στρατοπέδοις, ἀλλὰ καὶ τῇ συγκλήτῳ βουλῇ, τὸ σχῆμα τῆς βασιλείας ἐκ τυραννίδος ἐφυβρίστου εἰς ἀριστοκρατίας τύπον μεταχθείσης. 3 πρῶτον μὲν οὖν τὰ ἀγάλματα τῶν θεῶν, ἅπερ ἔτυχεν ἐκεῖνος κινήσας καὶ μεταγαγών, ἔπεμψαν εἰς τοὺς ἀρχαίους καὶ ἰδίους ναούς τε καὶ σηκούς· τούς τε ὑπ' ἐκείνου ἀλόγως, ἢ ἐφ' οἷς εὐδοκιμήκεσαν ἁμαρτήμασιν, εἰς τιμὰς καὶ ἐξουσίας προαχθέντας τῶν δοθέντων ἀφείλοντο, ἑκάστους κελεύσαντες εἰς τὴν προτέραν αὐτῶν ἐπανιέναι τῆς ἀξίας αἵρεσιν. 4 τάς τε πράξεις ἁπάσας καὶ τὰς διοικήσεις, τὰς μὲν πολιτικὰς καὶ ἀγοραίους ἐνεχείρισαν τοῖς ἐπὶ λόγοις εὐδοκιμωτάτοις καὶ νόμων ἐμπείροις, τὰς δὲ στρατιωτικὰς τοῖς ἐξετασθεῖσί τε καὶ εὐδοκιμήσασιν ἐν εὐτάκτοις τε καὶ πολεμικαῖς πράξεσιν. ἐπὶ πολὺ δ' οὕτω τῆς ἀρχῆς διοικουμένης, ἡ μὲν Μαῖσα πρεσβῦτις ἤδη οὖσα ἀνεπαύσατο τοῦ βίου, ἔτυχέ τε βασιλικῶν τιμῶν καί, ὡς νομίζουσι Ῥωμαῖοι, ἐξεθειάσθη· 5 ἡ δὲ Μαμαία, μόνη τῷ παιδὶ καταλειφθεῖσα, ὁμοίως αὐτοῦ ἄρχειν τε καὶ

1 νέος] ψ cf. 5.4.2 μέγας x 3 σχῆμα] <μὲν> σχῆμα add. Bekk. 9 ἢ] οὐδὲ f φ 11 ἀλλὰ καὶ] cf. 1.10.1, 6.3.5; 6.4.7 et e.g. *Herm. Pseudodosith. Leid.* lin. 1723 Flammini 15 ἀρχαίους καὶ ἰδίους] ἰδίους καὶ ἀρχαίους g ἰδίους ἀρχαίους A 22 τὰς δὲ] P τάς τε x ἐξετασθεῖσί τε] ἐξετασθεῖσι f φ 23 εὐτάκτοις] iniuria vexatum A 6.1.5 usque ad 6.1.8 excerpsit Io *de virt. et vit.* p. 193 B.-W. 27 μόνη] μόνη τῷ π. κατ. <ἐπίτροπος> conieceram, sed cf. 7.1.3

κρατεῖν ἐπειρᾶτο. ἤδη δὲ ὁρῶσα ἐν ἀρχῇ τὸν νεανίαν γενόμενον, καὶ δεδοικυῖα μὴ ἄρα ἡλικία ἀκμάζουσα ὑπηρετούσης ἀδείας τε καὶ ἐξουσίας εἴς τι τῶν γενικῶν ἁμαρτημάτων ἐξοκείλῃ, πανταχόθεν ἐφρούρει τὴν αὐλήν, οὐδέ τινα εἴα προσιέναι τῷ μειρακίῳ τῶν ἐπὶ φαύλῳ βίῳ διαβεβλημένων, μή πως τὸ ἦθος διαφθαρείη, προκαλεσαμένων αὐτοῦ τῶν κολάκων τὰς ὀρέξεις ἀκμαζούσας εἰς αἰσχρὰς ἐπιθυμίας. 6 δικάζειν τε οὖν αὐτὸν ἔπειθε συνεχέστατα καὶ ἐπὶ πλεῖστον τῆς ἡμέρας, ὡς ἂν ἀσχολούμενος περὶ τὰ κρείττονα καὶ τῇ βασιλείᾳ ἀναγκαῖα μὴ ἔχοι καιρὸν εἰς τὸ ἐπιτηδεύειν τι τῶν ἁμαρτημάτων. ὑπῆρχε δέ τι καὶ φυσικὸν ἦθος πρᾶον καὶ ἥμερον τῷ ᾿Αλεξάνδρῳ εἴς τε τὸ φιλάνθρωπον πάνυ ἐπιρρεπές, ὡς ἐδήλωσε καὶ τῆς ἡλικίας προχωρούσης. 7 εἰς τεσσαρεσκαιδέκατον γοῦν ἐλάσας τῆς βασιλείας ἔτος ἀναιμωτὶ ἦρξεν, οὐδέ τις εἰπεῖν ἔχει ὑπ᾽ ἐκείνου φονευθέντα. καίτοι τινῶν μεγίσταις αἰτίαις ὑποπεσόντων, ὅμως ἐφείσατο ὡς μὴ φονεῦσαι, οὐ ῥᾳδίως τοῦτο ἄλλου βασιλέως τῶν καθ᾽ ἡμᾶς ποιήσαντος ἢ παραφυλάξαντος μετὰ τὴν Μάρκου ἀρχήν. ὑπ᾽ ᾿Αλεξάνδρου δ᾽ οὐκ ἄν τις εἰπεῖν ἔχοι ἢ μνημονεῦσαι ἐν ἔτεσι τοσούτοις ἀκρίτως φονευθέντα. 8 ᾐτιᾶτο δὲ καὶ τὴν μητέρα καὶ πάνυ ἤσχαλλεν ὁρῶν αὐτὴν οὖσαν φιλοχρήματον καὶ περὶ τοῦτο ὑπερφυῶς ἐσπουδακυῖαν. προσποιουμένη γὰρ ἀθροίζειν αὐτὰ ἵνα ἔχοι τοῖς στρατιώταις ἀφθόνως καὶ ῥᾳδίως ὁ ᾿Αλέξανδρος χαρίζεσθαι, ἰδίᾳ ἐθησαύριζε· καὶ διέβαλλεν ἔσθ᾽ ὅπῃ τοῦτο τὴν ἀρχήν, αὐτοῦ ἄκοντός τε καὶ ἀσχάλλοντος οὐσίας τινῶν καὶ κληρονομίας ἐξ ἐπηρείας ὑφαρπασάσης ἐκείνης. 9 ἠγάγετο δ᾽ αὐτῷ καὶ γυναῖκα τῶν εὐπατριδῶν, ἣν συνοικοῦσαν καὶ ἀγαπωμένην μετὰ ταῦτα τῶν βασιλείων ἐδίωξεν· ἐνυβρίζουσά τε καὶ βασίλισσα εἶναι μόνη θέλουσα, φθονοῦσά τε τῆς προσηγορίας ἐκείνῃ, εἰς τοσοῦτον προεχώρησεν ὕβρεως ὡς τὸν πατέρα τῆς κόρης, καίτοι ὑπ᾽ ᾿Αλεξάνδρου γαμβροῦ ὄντος πάνυ τιμώμενον, μὴ φέροντα τὴν Μαμαίαν ἐνυβρίζουσαν αὐτῷ τε καὶ τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ, φυγεῖν εἰς τὸ στρατόπεδον, τῷ μὲν ᾿Αλεξάνδρῳ χάριν εἰδότα ἐφ᾽ οἷς

1 δὲ] scripsi τε x   ἀρχῇ] ἀκμῇ Bekk.   3 γενικῶν] <συγ>γενικῶν Steph. προγονικῶν Reiske νεανικῶν Sylb.   8 τε] del. Bekk.², sed cf. 6.1.5, 6.3.3, 7.3.2, 7.6.3, 7.7.2, 8.4.10   11 πρᾶον] καὶ πρᾶον f φ   15 οὐδέ τις ... φονευθέντα] "om. Io, recte puto" Mend.   19 δ᾽] om. f O   27 ἣν] ἡ B f   28 τῶν] om. f φ   29 μόνη θέλουσα] θέλουσα μόνη b

ἐτιμᾶτο, τὴν δὲ Μαμαίαν αἰτιώμενον ἐφ' οἷς ὑβρίζετο. 10 ἐκείνη δὲ ἀγανακτήσασα αὐτόν τε ἀναιρεθῆναι ἐκέλευσε καὶ τὴν κόρην ἐκβληθεῖσαν τῶν βασιλείων εἰς Λιβύην ἐφυγάδευσε. ταῦτα δὲ ἐπράττετο ἄκοντός τε καὶ ἀναγκαζομένου τοῦ Ἀλεξάνδρου· ἦρχε γὰρ αὐτοῦ ὑπερβαλλόντως ἡ μήτηρ, καὶ πᾶν τὸ κελευόμενον ἐκεῖνος ἐποίει. τοῦτο δ' ἄν τις μόνον ἔσχεν ἐγκαλέσαι αὐτῷ, ὅτι δὴ ὑπὸ περιττῆς πραότητος καὶ αἰδοῦς πλείονος ἢ ἐχρῆν τῇ μητρί, ἐν οἷς ἀπηρέσκετο, ὅμως ἐπείθετο. ἐτῶν μὲν οὖν τρισκαίδεκα οὕτως, ὅσον ἐπ' αὐτῷ, τὴν βασιλείαν ἀμέμπτως διῴκησε·

2 τῷ δὲ [τεσσαρεσκαι]δεκάτῳ ἔτει αἰφνιδίως ἐκομίσθη γράμματα τῶν κατὰ Συρίαν τε καὶ Μεσοποταμίαν ἡγεμόνων, δηλοῦντα ὅτι Ἀρταξέρξης ὁ Περσῶν βασιλεὺς μετὰ τὸ Παρθυαίους καθελεῖν καὶ τῆς κατὰ τὴν ἀνατολὴν ἀρχῆς παραλῦσαι, Ἀρτάβανόν τε τὸν πρότερον καλούμενον τὸν Μέγαν Βασιλέα καὶ δυσὶ διαδήμασι χρώμενον ἀποκτεῖναι, πάντα τε τὰ περίοικα βάρβαρα χειρώσασθαι καὶ εἰς φόρου συντέλειαν ὑπαγαγέσθαι, οὐχ ἡσυχάζει οὐδ' ἐντὸς Τίγριδος ποταμοῦ μένει, ἀλλὰ τὰς ὄχθας ὑπερβαίνων καὶ τοὺς τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς ὅρους Μεσοποταμίαν τε κατατρέχει καὶ Σύροις ἀπειλεῖ, πᾶσάν τε τὴν ἀντικειμένην ἤπειρον 2 Εὐρώπῃ καὶ διαιρουμένην Αἰγαίῳ τε καὶ τῷ πορθμῷ τῆς Προποντίδος, Ἀσίαν τε πᾶσαν καλουμένην, προγονικὸν κτῆμα ἡγούμενος, τῇ Περσῶν ἀρχῇ ἀνακτήσασθαι βούλεται, φάσκων ἀπὸ Κύρου τοῦ πρώτου τὴν ἀρχὴν ἐκ Μήδων εἰς Πέρσας μεταστήσαντος μέχρι Δαρείου τοῦ τελευταίου Περσῶν βασιλέως, οὗ τὴν ἀρχὴν Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν καθεῖλε, πάντα μέχρις Ἰωνίας καὶ Καρίας ὑπὸ σατράπαις Περσικοῖς διῳκῆσθαι· προσήκειν οὖν αὐτῷ Πέρσαις ἀνανεώσασθαι πᾶσαν ὁλόκληρον, ἣν πρότερον ἔσχον, ἀρχήν. 3 τοιαῦτά τινα τοίνυν δηλωσάντων καὶ ἐπιστειλάντων τῶν ὑπὸ ταῖς ἀνατολαῖς ἡγεμόνων, πρὸς τὴν αἰφνίδιον καὶ παρ' ἐλπίδα κομισθεῖσαν ἀγγελίαν οὐ μετρίως ὁ Ἀλέξανδρος ἐταράχθη, καὶ μάλιστα εἰρήνῃ ἐκ παίδων ἐντραφεὶς καὶ τῇ κατὰ τὴν πόλιν ἀεὶ σχολάσας τρυφῇ. τὰ μὲν οὖν πρῶτα ἔδοξεν αὐτῷ

5 ὑπερβαλλόντως] καὶ ὑπερβαλλόντως f φ 11 [τεσσαρεσκαι]δεκάτῳ] corr. Càssola 17 φόρου] φόρον f φ 18 ὑπαγαγέσθαι] Steph. ὑπάγεσθαι x 20 τε κατατρέχει] κατατρέχει f φ 21 Εὐρώπῃ] Εὐρώπην f φ 27 μέχρις] μέχρι B f 28 διῳκῆσθαι] A διωκεῖσθαι x προσήκειν] προσήκει f φ 30 τινα] om. f φ 33 ἐντραφεὶς] Steph. ἐκτραφεὶς x τὴν πόλιν] πόλιν f φ

κοινωσαμένῳ τοῖς φίλοις πρεσβείαν πέμψαι καὶ διὰ γραμμάτων κωλῦσαι τὴν ὁρμὴν καὶ ἐλπίδα τοῦ βαρβάρου. 4 ἔλεγε δὲ τὰ γράμματα δεῖν μένειν τε αὐτὸν ἐν τοῖς τῶν ἰδίων ὅροις καὶ μὴ καινοτομεῖν μηδὲ ματαίαις αἰωρούμενον ἐλπίσι μέγαν ἐγείρειν πόλεμον, ἀγαπητῶς δ' ἔχειν ἕκαστον τὰ αὑτοῦ· μηδὲ γὰρ ὁμοίαν ἔσεσθαι μάχην αὐτῷ πρὸς Ῥωμαίους οἵαν σχεῖν πρὸς τοὺς γειτνιῶντας καὶ ὁμοφύλους βαρβάρους. ὑπεμίμνησκε δὲ τὰ γράμματα τῶν τε τοῦ Σεβαστοῦ καὶ τῶν Τραιανοῦ Λουκίου τε καὶ Σεβήρου κατ' αὐτῶν τροπαίων. τοιαῦτα μὲν δή τινα ὁ Ἀλέξανδρος ἐπιστείλας ᾤετο πείσειν ἢ φοβήσειν εἰς τὸ ἡσυχάζειν τὸν βάρβαρον· 5 ὃ δ' οὐδέν τι φροντίζων τῶν ἐπεσταλμένων, ὅπλοις ἀλλ' οὐ λόγοις οἰόμενος δεῖν τὰ πράγματα διοικεῖσθαι, ἐνέκειτο ἄγων καὶ φέρων τὰ Ῥωμαίων ἅπαντα, κατατρέχων τε καὶ καθιππεύων Μεσοποταμίαν λείας τε ἀπήλαυνε καὶ τὰ ἐπικείμενα στρατόπεδα ταῖς ὄχθαις τῶν ποταμῶν προασπίζοντά τε τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς ἐπολιόρκει. φύσει δ' ὢν ἀλαζών, καὶ ταῖς παρ' ἐλπίδας εὐπραγίαις ἐπαιρόμενος, πάντα ῥᾳδίως χειρώσασθαι προσεδόκα. 6 ἦν δὲ αὐτὸν τὰ ἀναπείθοντα οὐ μικρὰ εἰς ἐπιθυμίαν ἀρχῆς μείζονος. πρῶτος γὰρ Περσῶν ἐτόλμησε τῇ Παρθυαίων ἀρχῇ ἐπιθέσθαι Πέρσαις τε τὴν βασιλείαν ἀνανεώσασθαι. μετὰ γὰρ Δαρεῖον τὸν ὑπ' Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος τῆς ἀρχῆς παραλυθέντα, παμπλείστοις ἐν ἔτεσι Μακεδόνες μὲν καὶ οἱ Ἀλεξάνδρου διάδοχοι τῶν ὑπὸ ταῖς ἀνατολαῖς ἐθνῶν καὶ κατ' Ἀσίαν ἅπασαν, νειμάμενοι κατὰ χώρας, ἐβασίλευσαν. 7 ἐκείνων δὲ πρὸς ἀλλήλους διαφερομένων πολέμοις τε συνεχέσι τῆς Μακεδόνων δυνάμεως ἐξασθενούσης, πρῶτος Ἀρσάκης λέγεται, τὸ γένος Παρθυαῖος, ἀναπεῖσαι τοὺς ἐπέκεινα βαρβάρους ἀποστῆναι Μακεδόνων· περιθέμενός τε τὸ διάδημα ἑκόντων Παρθυαίων καὶ τῶν προσχώρων βαρβάρων αὐτός τε ἐβασίλευσε, καὶ τοῖς ἐξ ἐκείνου τοῦ γένους ἐπὶ πλεῖστον παρέμεινεν ἡ ἀρχή, μέχρις Ἀρταβάνου τοῦ καθ' ἡμᾶς γενομένου, ὃν Ἀρταξέρξης

5 δ'] τε Wolf τ' Mend. 8 καὶ τῶν] V καὶ τοῦ x 14 τε καὶ] καὶ f φ 18 χειρώσασθαι] χειρώσεσθαι Mend., sed cf. 1.6.7 quaeque ibi adnotavimus 19 ἐπιθυμίαν] ἐπιθυμίας f φ 20 Περσῶν] om. i 24 τῶν ὑπὸ ... νειμάμενοι] om. O καὶ κατ'] κατ' f, sed cf. 3.2.5 25 δὲ] P τε x 29 ἑκόντων Παρθυαίων] ἑκόντων τῶν Παρθυαίων A ("non invitis Parthis" Bonf) ἑκὼν τῶν Παρθυαίων φ 31 τοῦ γένους] fortasse delendum παρέμεινεν] παρέμενεν i

ἀποκτείνας Πέρσαις τὴν ἀρχὴν ἀνεκτήσατο· τά τε γειτνιῶντα ἔθνη βάρβαρα χειρωσάμενος ῥᾳδίως ἤδη καὶ τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ ἐπεβούλευσεν.

3 ὡς δὲ τῷ Ἀλεξάνδρῳ ἐδηλώθη διατρίβοντι ἐν τῇ Ῥώμῃ τὰ κατὰ τὰς ἀνατολὰς ὑπὸ τοῦ βαρβάρου τολμώμενα, οὐκ ἀνασχετὰ ἡγούμενος, καλούντων δὲ αὐτὸν καὶ τῶν ἐκεῖσε ἡγεμόνων, ἀσχάλλων μὲν καὶ παρὰ γνώμην, ὅμως δ' ἔσχε περὶ ἔξοδον. ἔκ τε οὖν αὐτῆς Ἰταλίας καὶ τῶν ὑπὸ Ῥωμαίοις πάντων ἐθνῶν λογάδες ἐς τὴν στρατιὰν ἠθροίζοντο, ὅσοι σώματος εὐεξίᾳ καὶ ἡλικίας ἀκμῇ εἰς μάχην ἐπιτήδειοι ἐνομίζοντο. 2 κίνησίς τε μεγίστη πᾶσι τοῖς ὑπὸ Ῥωμαίοις ἐγένετο, δυνάμεως ἰσορρόπου ἀθροιζομένης πρὸς τὸ ἀγγελλόμενον τῶν ἐπιτρεχόντων βαρβάρων πλῆθος. ὁ δ' Ἀλέξανδρος ἀθροίσας τοὺς ἐν Ῥώμῃ στρατιώτας, συνελθεῖν τε πάντας κελεύσας ἐς τὸ σύνηθες πεδίον, ἐπὶ βήματος ἀνελθὼν ἔλεξε τοιάδε. 3 "ἐβουλόμην μέν, ἄνδρες συστρατιῶται, τοὺς συνήθεις πρὸς ὑμᾶς ποιεῖσθαι λόγους, δι' ὧν αὐτός τε ἐκοσμούμην δημηγορῶν ὑμᾶς τε ἀκούοντας εὔφραινον· εἰρήνης γὰρ πολυετοῦς ἀπολαύσαντες εἴ τι καινὸν νῦν ἀκούοιτε, ἴσως ἂν ὡς παρ' ἐλπίδα λεχθέντι ἐκπλαγείητε. 4 χρὴ δ' ἄνδρας γενναίους τε καὶ σώφρονας εὔχεσθαι μὲν ὑπάρχειν τὰ βέλτιστα, φέρειν δὲ τὰ προσπίπτοντα· τῶν μὲν γὰρ δι' ἡδονῆς πραττομένων ἡ ἀπόλαυσις γλυκεῖα, τῶν δ' ἐξ ἀνάγκης κατορθουμένων ἔνδοξος ἡ ἀνδρεία. καὶ τὸ μὲν ἄρχειν ἀδίκων ἔργων οὐκ εὐγνώμονα ἔχει τὴν πρόκλησιν, τὸ δὲ τοὺς ὀχλοῦντας ἀποσείεσθαι ἔκ τε τῆς ἀγαθῆς συνειδήσεως ἔχει τὸ θαρραλέον, καὶ ἐκ τοῦ μὴ ἀδικεῖν ἀλλ' ἀμύνεσθαι ὑπάρχει τὸ εὔελπι. 5 Ἀρταξέρξης, ἀνὴρ Πέρσης, τὸν ἑαυτοῦ δεσπότην Ἀρτάβανον ἀποκτείνας τήν τε ἀρχὴν εἰς Πέρσας μεταστήσας, ἀλλὰ καὶ τῶν ἡμετέρων ὅπλων καταθαρρήσας καὶ τῆς Ῥωμαίων δόξης καταφρονήσας, πειρᾶται κατατρέχειν καὶ λυμαίνεσθαι τὰ τῆς ἡμετέρας ἀρχῆς κτήματα. τοῦτον ἐπειράθην τὸ μὲν πρῶτον γράμμασι καὶ πειθοῖ παῦσαι τῆς ἀπλήστου μανίας καὶ τῆς ἀλλοτρίων ἐπιθυμίας· ὃ δὲ

2 τῇ...ἀρχῇ] τὴν...ἀρχὴν O 9 ἐς τὴν] ἐς O εὐεξίᾳ] εὐευξία A εὐεξίας φ 11 πᾶσι] πάσης Schwartz τοῖς] l m^corr. φ τῆς A i 12 τῶν ἐπιτρεχόντων] om. O 19 νῦν] om. O ὡς] om. O 21 φέρειν δὲ] m^corr. P φέρειν τε x 23 δ'] δὲ O 27 ὑπάρχει] παρέχει Bekk.[2] Ἀρταξέρξης] Ἀρταξάρης i 29 ἀλλὰ καὶ] cf. 6.1.2 quaeque ibi adnotavi ἡμετέρων] Bonf p φ ὑμετέρων A i 31 ἡμετέρας] ὑμετέρας i

βαρβάρῳ φερόμενος ἀλαζονείᾳ οὔτε μένειν οἴκοι βούλεται, προκαλεῖταί τε ἡμᾶς εἰς μάχην. μὴ δὴ μέλλωμεν μηδὲ ὀκνῶμεν, 6 ἀλλ' οἱ μὲν πρεσβύτεροι ὑμῶν ὑπομνήσατε ἑαυτοὺς τροπαίων ἃ μετὰ Σεβήρου καὶ 'Αντωνίνου τοῦ ἐμοῦ πατρὸς ἠγείρατε πολλάκις κατὰ βαρβάρων, οἱ δ' ἐν ἀκμῇ ὄντες δόξης καὶ κλέους ἐπιθυμήσαντες δείξατε ὅτι ἄρα καὶ εἰρήνην ἄγειν πράως καὶ μετ' αἰδοῦς ἐπίστασθε καὶ τὰ πολεμικὰ τῆς χρείας ἀπαιτούσης γενναίως κατορθοῦτε. 7 τὸ δὲ βάρβαρον πρὸς μὲν τὰ ὑπείκοντα καὶ ὀκνοῦντα θρασύνεται, τῷ δ' ἀντιπίπτοντι οὐκέθ' ὁμοίως ἀντέχει, ἐπεὶ μὴ ἡ ἐκ συστάσεως αὐτοῖς μάχη κατὰ τῶν ἀντιπάλων ὑπισχνεῖται τὸ εὔελπι, ἀλλ' ἐξ ἐπιδρομῆς ἢ φυγῆς κερδαίνειν νομίζουσιν ὅπερ ἂν σχῶσι δι' ἁρπαγῆς. ἡμῖν δὲ καὶ τὸ εὔτακτον ἅμα τῷ κοσμίῳ ὑπάρχει, καὶ νικᾶν αὐτοὺς ἀεὶ δεδιδάγμεθα."

4 τοιαῦτά τινα εἰπόντα τὸν 'Αλέξανδρον πᾶς ὁ στρατὸς ἀνευφήμησε, προθυμίαν τε πᾶσαν ἐς τὸ πολεμεῖν ὑπισχνεῖτο. ὁ δ' ἐπιδοὺς αὐτοῖς χρήματα μεγαλοφρόνως, εὐτρεπίζεσθαι τὰ πρὸς τὴν ἔξοδον ἐκέλευσε. κατελθών τε εἰς τὴν σύγκλητον βουλήν, καὶ τοῖς προειρημένοις ὅμοια διαλεχθείς, ἐπήγγειλε τὴν ἔξοδον. 2 καταλαβούσης δὲ τῆς ὡρισμένης ἡμέρας θύσας τε τὰς ἐπὶ ταῖς ἐξόδοις νενομισμένας ἱερουργίας, παραπεμφθείς τε ὑπὸ τῆς συγκλήτου καὶ παντὸς τοῦ δήμου, τῆς 'Ρώμης ἀπῆρεν, ἐπιστρεφόμενος ἀεὶ πρὸς τὴν πόλιν καὶ δακρύων. ἀλλ' οὐδὲ τῶν δημοτῶν ἦν τις ὃς ἀδακρυτὶ παρέπεμπεν αὐτόν· πόθον γὰρ ἑαυτοῦ τῷ πλήθει ἐμπεποιήκει ἀνατραφείς τε ὑπ' αὐτῶν καὶ μετρίως ἄρξας τοσούτων ἐτῶν. 3 μετὰ πολλῆς δὲ σπουδῆς ποιησάμενος τὴν πορείαν, τά τε 'Ιλλυρικὰ ἔθνη καὶ στρατόπεδα ἐπελθών, πλείστην τε δύναμιν κἀκεῖθεν ἀθροίσας, εἰς τὴν 'Αντιόχειαν ἀφίκετο. ἐκεῖ δὲ γενόμενος τὰ πρὸς τὸν πόλεμον

4 ἐμοῦ] om. f φ 6 ἐπιθυμήσαντες δείξατε] ἐπιθυμήσατε δείξαντες i ἄγειν] ἄγειν ἔχειν O 8 κατορθοῦτε] κατορθοῦν conieci 9 θρασύνεται] θαρσύνεται i 10 ἡ] ante μάχη x, transposui praeeunte Mend., qui ita refinxit: ἐπεὶ μὴ ἡ ἐκ συστάσεως μάχη αὐτοῖς ὑπισχνεῖται τὸ εὔελπι τῶν] om. O 11 ἀλλ' ἐξ ... ἁρπαγῆς] "lucrum existimant quod ipsis rapere permittitur dum invadunt aut recedunt" cf. 6.5.3 12 κερδαίνειν] "exspectabam σῴζειν vel tale quid" Mend., vix recte δὲ] m^corr. P τε x 17 εὐτρεπίζεσθαι] εὐτρεπίζει O 18 ἐκέλευσε ... ἔξοδον] om. O 20 θύσας] ἀνύσας conieci, sed cf. 2.6.12 τε τὰς] τὰς i 25 ὑπ' αὐτῶν] A P, quod dubitanter recepi coll. 1.4.3, 6.9.3 ἐν αὐτοῖς Steph. ὑπ' αὐτοῖς x

ἐξήρτυε, γυμνάζων τε τοὺς στρατιώτας καὶ τὰ πολεμικὰ ἀσκῶν. 4 ἔδοξε δὲ αὐτῷ πρεσβείαν πάλιν πέμψαι πρὸς τὸν Πέρσην καὶ περὶ εἰρήνης καὶ φιλίας διαλέγεσθαι· ἤλπιζε γὰρ αὐτὸν πείσειν ἢ φοβήσειν αὐτὸς παρών. ὁ δὲ βάρβαρος τοὺς μὲν πρέσβεις τῶν Ῥωμαίων ἀπέπεμψεν ἀπράκτους, αὐτὸς δὲ ἐπιλεξάμενος τετρακοσίους Περσῶν τοὺς μεγίστους, ἐσθῆσί τε πολυτελέσι καὶ χρυσῷ κεκοσμημένους ἵππων τε καὶ τόξων παρασκευῇ, πρέσβεις ἔπεμψε δὴ πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, καταπλήξειν οἰηθεὶς τοὺς Ῥωμαίους τῇ τε ὄψει καὶ τῷ σχήματι τῶν Περσῶν. 5 ἔλεγε δ᾽ ἡ πρεσβεία ὅτι κελεύει Μέγας Βασιλεὺς Ἀρταξέρξης ἀφίστασθαι Ῥωμαίους τε καὶ τὸν ἄρχοντα αὐτῶν Συρίας τε πάσης Ἀσίας τε τῆς Εὐρώπῃ ἀντικειμένης, ἐᾶσαι δὲ ἄρχειν Πέρσας μέχρις Ἰωνίας τε καὶ Καρίας καὶ ὅσα Αἰγαίῳ καὶ Πόντῳ ἔθνη διαιρεῖται· εἶναι γὰρ αὐτὰ Περσῶν προγονικὰ κτήματα. 6 τοιαῦτά τινα τῶν [τετρακοσίων] πρέσβεων ἀπαγγειλάντων, κελεύει ὁ Ἀλέξανδρος τοὺς τετρακοσίους συλληφθῆναι, καὶ παρελόμενος πάσης τῆς περικειμένης σκευῆς εἰς Φρυγίαν ἐξέπεμψε, δοὺς κώμας τε οἰκεῖν καὶ χώραν γεωργεῖν, τοσαύτην αὐτοῖς ἐπιθεὶς τιμωρίαν ὡς οἴκαδε μὴ ἐπανελθεῖν· ἀποκτεῖναι γὰρ ἀνόσιον καὶ οὐ πάνυ ἀνδρεῖον ἡγήσατο μήτε μαχομένους καὶ τὰ κελευσθέντα ὑπὸ τοῦ ἑαυτῶν δεσπότου ἀγγείλαντας. 7 τούτων δὴ οὕτως πραττομένων, παρασκευαζομένου τε τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ διαβῆναι τοὺς ποταμοὺς εἴς τε τὴν βάρβαρον γῆν τὸν στρατὸν διαγαγεῖν, ἐγένοντό τινες καὶ ἀποστάσεις στρατιωτῶν ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου ἐληλυθότων, ἀλλὰ μὴν καὶ τῶν κατὰ Συρίαν, καινοτομῆσαί τινα ἐπιχειρησάντων περὶ τὴν βασιλείαν· οἳ ταχέως φωραθέντες ἐκολάσθησαν. ἀλλὰ καί τινα τῶν στρατοπέδων μετέστησεν ὁ Ἀλέξανδρος εἰς ἕτερα χωρία, ἐπιτηδειότερα δοκοῦντα εἶναι πρὸς τὸ κωλύειν τὰς τῶν βαρβάρων ἐπιδρομάς.

1 τὰ πολεμικὰ ἀσκῶν] subaudi αὐτούς, cf. 6.8.2, 7.1.6, Xen. *Inst. C.* 8.6.10 3 φιλίας] περὶ φιλίας i 8 πρέσβεις] susp. Mend., iure 9 τῶν] om. O Περσῶν] πρέσβεων dub. Mend., bene 10 ὅτι] ὅτι δὴ i 11 Ἀρταξέρξης] Ἀρταξάρης i 12 Εὐρώπῃ] B Εὐρώπης x δὲ] δὴ f φ 14 Περσῶν] om. O 15 [τετρακοσίων]] del. Mend. quem secutus sum dubitanter, cf. enim quae adnotavi ad 1.8.1 17 περικειμένης] προκειμένης f φ 18 χώραν] χώρας f φ 23 καὶ διαβῆναι] καὶ susp. Steph., iure 25 τῆς] Steph. τε x 26 ἀλλὰ μὴν καὶ] cf. 6.1.2 quaeque ibi adnotavi

5 τούτων δὴ αὐτῷ διοικηθέντων, τῆς τε στρατιᾶς παμπληθοῦς συνειλεγμένης, ὅτε δὴ ἀντίπαλα καὶ ἰσόρροπα ᾠήθη εἶναι τὰ ἑαυτοῦ στρατεύματα τῷ πλήθει τῶν βαρβάρων, σκεψάμενος σὺν τοῖς φίλοις ἔνειμε τὸ στρατιωτικὸν εἰς τρεῖς μοίρας, καὶ τὴν μὲν μίαν ἐκέλευσε πρὸς τὰ ἀρκτῷα μέρη ἀφορῶσαν, δι' Ἀρμενίας ἐπελθοῦσαν φιλίου Ῥωμαίοις δοκούσης, κατατρέχειν τὴν Μήδων χώραν· 2 τὴν δὲ ἑτέραν ἔπεμψε πρὸς τὰ ἑῷα μέρη τῆς βαρβάρου γῆς βλέπουσαν, ἔνθα συρρέοντας τὸν Τίγρητα καὶ τὸν Εὐφράτην ἕλη πυκνότατα ὑποδέχεσθαι λέγουσι καὶ λανθάνειν ποταμῶν ἐκείνων [μόνων] διὰ τοῦτο τὰς ἐκβολάς· τὴν δὲ τρίτην μοῖραν καὶ γενναιοτάτην τοῦ στρατοῦ αὐτὸς ἔχων ὑπέσχετο ἐπάξειν τοῖς βαρβάροις κατὰ μέσην τὴν πορείαν. οὕτω γὰρ ᾤετο διαφόροις ἐφόδοις ἀφυλάκτως τε καὶ ἀπροόπτως αὐτοῖς ἐπελεύσεσθαι, καὶ τὸ πλῆθος τῶν Περσῶν ἀεὶ πρὸς τοὺς ἐπιόντας διαιρούμενον ἀσθενέστερόν τε ἔσεσθαι καὶ ἀτακτότερον μάχεσθαι. 3 οὐ γὰρ δὴ μισθοφόροις χρῶνται στρατιώταις οἱ βάρβαροι ὥσπερ Ῥωμαῖοι, οὐδὲ στρατόπεδα ἔχουσι συνεστῶτα καὶ μένοντα, πολέμου τέχναις ἐγγεγυμνασμένα· ἀλλὰ πᾶν τὸ πλῆθος τῶν ἀνδρῶν, ἔσθ' ὅπῃ καὶ τῶν γυναικῶν, ἐπὰν κελεύσῃ βασιλεύς, ἀθροίζεται. διαλυθέντος δὲ τοῦ πολέμου ἕκαστος εἰς τὰ ἑαυτοῦ ἐπανέρχεται, τοσοῦτον ἀποκερδήσας ὅσα ἂν ἐξ ἁρπαγῆς αὐτῷ περιγένηται. 4 τόξοις τε καὶ ἵπποις οὐκ εἰς τὸ πολεμεῖν μόνον χρῶνται ὥσπερ Ῥωμαῖοι, ἀλλ' ἐκ παίδων σὺν αὐτοῖς ἀναστρέφονται καὶ θηρῶντες διαιτῶνται, οὔτε τὰς φαρέτρας ποτὲ ἀποτιθέμενοι οὔτε τῶν ἵππων ἀποβαίνοντες, ἀεὶ δὲ αὐτοῖς χρώμενοι ἢ κατὰ πολεμίων ἢ κατὰ θηρίων. Ἀλέξανδρος μὲν οὖν, ὡς ᾤετο, ἄριστα βεβούλευτο· ἔσφηλε δὲ αὐτοῦ τὴν γνώμην ἡ τύχη. 5 τὸ μὲν γὰρ πεμφθὲν δι' Ἀρμενίας στρατιωτικόν, μόλις καὶ χαλεπῶς ὑπερβαλὸν τὰ τῆς χώρας ὄρη τραχύτατά τε ὄντα καὶ κρημνωδέστατα (πλὴν ἔτι θέρους ὄντος ἀνεκτὴν εἶχε τὴν πορείαν), ἐμβαλὸν εἰς τὴν Μήδων χώραν ἐπόρθει τε αὐτὴν καὶ πολλὰς ἐνέπρησε κώμας λείαν τε ἀπήγαγεν. ὁ δὲ Πέρσης μαθὼν ἐπήμυνε κατὰ δύναμιν, ἀπείργειν δὲ τοὺς Ῥωμαίους

2 ὅτε] ὅτι f φ 8 ἑῷα] m^corr. ψ ἀρκτῷα x 10 [μόνων]] delevi ἐκεῖνον μόνον A 12 μέσην τὴν πορείαν] Μεσοποταμίαν Mend. 16 ἀτακτότερον] β ἀτακτότερα x μάχεσθαι] μαχεῖσθαι Steph., sed cf. quae adnotavi ad 1.6.7 et 5.3.11 25 ἀναστρέφονται] V ἀνατρέφονται x 33 καὶ πολλὰς] om. f φ 34 ἀπείργειν δὲ] ἀπείργειν τε f φ

οὐ πάνυ τι ἐδύνατο· 6 τραχεῖα γὰρ οὖσα ἡ χώρα τοῖς μὲν πεζοῖς καὶ τὴν βάσιν εὐπαγῆ καὶ τὴν πορείαν εὐμαρῆ παρεῖχεν, ἡ δ᾽ ἵππος τῶν βαρβάρων ὑπὸ τῆς τῶν ὀρῶν τραχύτητος ὁμοῦ καὶ πρὸς δρόμον ἐπείχετο καὶ καθιππεύειν ἢ ἐπιέναι ἐκωλύετο. ἧκον δέ τινες ἀγγέλλοντες τῷ Πέρσῃ ὡς ἄρα φαίνοιτο Ῥωμαίων στρατὸς ἕτερος ἐν τοῖς ἑῴοις μέρεσι Παρθυαίων, τά τε πεδία κατατρέχουσι. 7 διόπερ φοβηθεὶς ἐκεῖνος μὴ τὰ ἐν Πάρθοις ῥᾳδίως λυμηνάμενοι εἰς Πέρσας ἐμβάλωσι, καταλιπών τινα δύναμιν, ὅσην αὐτάρκη ᾤετο ῥύεσθαι Μηδίαν, αὐτὸς σὺν παντὶ τῷ στρατῷ εἰς τὰ ἑῷα μέρη ἠπείγετο. ἡ δὲ τῶν Ῥωμαίων στρατιὰ τὴν πορείαν ἀμελέστερον ἐποιεῖτο μήτε τινὸς φαινομένου μήτε ἀνθεστῶτος, ἤλπιζέ τε τὸν Ἀλέξανδρον σὺν <τῇ> τρίτῃ μοίρᾳ, γενναιοτάτῃ οὔσῃ καὶ μεγίστῃ, εἰς μέσους ἐμβεβληκέναι τοὺς βαρβάρους, κἀκείνους ἀνθελκομένους ἀεὶ πρὸς τὸ ἐνοχλοῦν σχολαιτέραν αὐτοῖς καὶ ἀδεεστέραν παρέξειν τὴν ἔφοδον. 8 προείρητο γὰρ πᾶσι τοῖς στρατοῖς †ὑπεραρίστῃ†, καὶ τόπος ὥριστο εἰς ὃν †καὶ ὅπου† συνελθεῖν ἔδει, πάντα τὰ ἐμπίπτοντα καὶ ἐν μέσῳ χειρουμένους. ἔσφηλε δὲ αὐτοὺς ὁ Ἀλέξανδρος μήτε εἰσαγαγὼν τὸν στρατὸν μήτε εἰσελθών, ἢ διὰ δέος, ἵνα μὴ δὴ αὐτὸς κινδυνεύοι ψυχῇ καὶ σώματι ὑπὲρ τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς, ἢ τῆς μητρὸς ἐπισχούσης γυναικείᾳ δειλίᾳ καὶ ὑπερβαλλούσῃ φιλοτεκνίᾳ. 9 ἤμβλυνε γὰρ αὐτοῦ τὰς πρὸς ἀνδρείαν ὁρμάς, πείθουσα δεῖν ἄλλους ὑπὲρ αὐτοῦ κινδυνεύειν, ἀλλὰ μὴ αὐτὸν παρατάττεσθαι· ὅπερ τὸν εἰσελθόντα Ῥωμαίων στρατὸν ἀπώλεσεν. ὁ γὰρ Πέρσης σὺν πάσῃ τῇ δυνάμει ἐπελθὼν οὐ προσδοκῶντος τοῦ στρατοῦ, ἐκπεριελθὼν καὶ ὥσπερ σαγηνεύσας, πανταχόθεν τε τοξεύων, διέφθειρε τὴν δύναμιν τῶν Ῥωμαίων, ὀλίγων τε πρὸς πολλοὺς ἀνθίστασθαι μὴ δυναμένων, καὶ ἀεὶ τὰ γυμνὰ ἑαυτῶν, εἰς ἃ ἐτοξεύοντο, φραττόντων τοῖς ὅπλοις· ῥύεσθαι γὰρ αὐτοῖς τὰ σώματα, οὐ μάχεσθαι ἀγαπητὸν ἦν· 10 ἔστε δὴ πάντες ἐς τὸ

3 τῶν βαρβάρων] redundat 8 ἐκεῖνος] Steph. ἐκεῖνα x 11 ἡ δὲ ... στρατιὰ] scil. ille exercitus qui ἐν τοῖς ἑῴοις μέρεσι Παρθυαίων versabatur 13 <τῇ>] A 17 †ὑπεραρίστῃ†] ὑπερᾶρ<α>ι <τὰ ὄρη τὴν ταχ>ίστη<ν> conieci, praeeunte Schwartz ὑπερᾶραι εἰς τὴν <πολεμίαν> †καὶ ὅπου†] αὐτοὺς Wolf (bene, cf. 2.13.3) 18 χειρουμένους] χειρωσαμένους dub. Mend., sed cf. 4.2.2, 7.12.5 20 κινδυνεύοι] κινδυνεύῃ A κινδυνεύει φ 29 εἰς] ἐς O 31 ἔστε] εἴστε A B ἐς] εἰς O

αὐτὸ συναλισθέντες καὶ τῇ τῶν ἀσπίδων προβολῇ ὥσπερ τειχίσαντες ἀπεμάχοντο ἐν σχήματι πολιορκίας καὶ πανταχόθεν βαλλόμενοι καὶ τιτρωσκόμενοι, ἀντισχόντες ἐς ὅσον ἐνεδέχετο ἀνδρείως, τὸ τελευταῖον πάντες διεφθάρησαν. μεγίστη τε αὕτη συμφορὰ καὶ οὐ ῥᾳδίως μνημονευθεῖσα Ῥωμαίους ἐπέσχε, δυνάμεως μεγίστης διαφθαρείσης, γνώμῃ καὶ ῥώμῃ μηδεμιᾶς τῶν ἀρχαίων ἀποδεούσης· τόν τε Πέρσην εἰς ἐλπίδα μειζόνων πραγμάτων ἐτύφωσε τηλικούτων ἔργων εὐπραγία.

6 ὡς δὲ ταῦτα τῷ Ἀλεξάνδρῳ ἐδηλώθη χαλεπῶς νοσοῦντι εἴτε διὰ δυσθυμίαν εἴτε διὰ τὴν τοῦ ἀέρος ἀήθειαν, αὐτός τε δυσφόρως ἤνεγκε, καὶ ὁ λοιπὸς στρατὸς ἠγανάκτησε πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον καὶ ἐχαλέπαινεν, ὅτι δὴ ψευσαμένου αὐτοῦ καὶ μὴ τηρήσαντος τὰ συνθήματα προδοθείη ὁ εἰσελθὼν στρατός. 2 πλὴν ὁ Ἀλέξανδρος μήτε τὴν νόσον φέρων διὰ τὸ πνιγῶδες τοῦ ἀέρος, τοῦ τε στρατοῦ παντὸς νοσοῦντος, καὶ μάλιστα τῶν Ἰλλυρικῶν στρατιωτῶν, οἳ ὑγρῷ καὶ χειμερίῳ ἀέρι ἐνειθισμένοι τροφάς τε πλείονας συνήθως εἰσφερόμενοι χαλεπῶς νοσοῦντες διεφθείροντο, ἐπανελθεῖν τε εἰς τὴν Ἀντιόχειαν ἐβουλεύσατο, καὶ πέμψας τὸν ἐν Μηδίᾳ στρατὸν ἐπανελθεῖν ἐκέλευσεν. 3 ἐκεῖνος μὲν ὁ στρατὸς ἐπανιὼν πλεῖστος ἐν τοῖς ὄρεσι διεφθάρη, καὶ ἠκρωτηριάσθησαν οὐκ ὀλίγοι ἐν δυσχειμέρῳ χώρᾳ, ὡς ὀλιγίστους πάνυ ἐκ πολλῶν ἐπανελθεῖν· τὸ δὲ σὺν αὐτῷ πλῆθος ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὴν Ἀντιόχειαν ἐπανήγαγε, πολλῶν καὶ ἐξ ἐκείνης τῆς μοίρας ἀπολωλότων, ὡς μεγίστην ἐνεγκεῖν δυσθυμίαν τῷ στρατῷ καὶ Ἀλεξάνδρῳ ἀδοξίαν, σφαλέντι καὶ γνώμῃ καὶ τύχῃ, καὶ τῶν τριῶν μοιρῶν τοῦ στρατοῦ ὧν ἔνειμε τὸ πλεῖστον ἀποβαλόντι διαφόροις συμφοραῖς, νόσῳ πολέμῳ κρύει. 4 γενόμενος δὲ ἐν τῇ Ἀντιοχείᾳ ὁ Ἀλέξανδρος αὐτός τε ῥᾳδίως ἐπερρώσθη τῷ εὐψυχεῖ καὶ ἐνύδρῳ τῆς πόλεως μετὰ τὸν ἐν Μεσοποταμίᾳ ξηρὸν αὐχμόν, τούς τε στρατιώτας ἀνεκτᾶτο, καὶ ἐφ' οἷς ἐλελύπηντο παρεμυθεῖτο μεγαλοδωρίᾳ χρημάτων· τοῦτο γὰρ μόνον εἰς εὐνοίας ἀνάκτησιν στρατιωτῶν ἐνόμιζε φάρμακον. δύναμίν τε ἤθροιζε καὶ παρεσκεύαζεν ὡς δὴ πάλιν ἐπάξων Πέρσαις, εἰ ἐνοχλοῖεν καὶ μὴ ἡσυχάζοιεν. 5 ἀπηγγέλλετο δὲ καὶ ὁ Πέρσης λύσας τὴν δύναμιν καὶ ἑκάστους

2 καὶ πανταχόθεν] πανταχόθεν i fort. ante καὶ lac. stat. 15 διὰ] scripsi καὶ x 31 τὸν] τῶν B f 32 ἐλελύπηντο] λελύπηντο O 35 ἐπάξων] ἐπανήξων O

εἰς τὰ ἑαυτῶν ἀποπέμψας. εἰ γὰρ καὶ ἐκ τοῦ κρείττονος ὑπέρτεροι ἐδόκουν γεγενῆσθαι οἱ βάρβαροι, πλὴν ὅμως ἐτετρύχωντο ταῖς τε κατὰ Μηδίαν πολλάκις γενομέναις συμβολαῖς τῇ τε ἐν Παρθίᾳ μάχῃ, πολλῶν μὲν πεσόντων παμπλείστων δὲ τετρωμένων. οὐ γὰρ ἀνάνδρως οἱ Ῥωμαῖοι ἡττήθησαν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ τοὺς πολεμίους ἔσθ' ὅπη κακώσαντες, παρὰ τοῦτο δὲ ἀπολόμενοι παρ' ὅσον πλήθει ἐλάττους εὑρέθησαν, 6 ὡς σχεδὸν ἰσαρίθμου γενομένου τοῦ ἑκατέρωθεν πεσόντος στρατοῦ τὸ περιλειφθὲν τῶν βαρβάρων πλήθει ἀλλ' οὐ δυνάμει δοκεῖν νενικηκέναι. δεῖγμα δὲ τοῦτο οὐ μικρὸν τῆς τῶν βαρβάρων κακώσεως· ἐτῶν γοῦν τριῶν ἢ τεττάρων ἡσύχασαν οὐδ' ἐν ὅπλοις ἐγένοντο. ἅπερ μανθάνων ὁ Ἀλέξανδρος καὶ αὐτὸς ἐν τῇ Ἀντιοχείᾳ διέτριβεν· εὐθυμότερος δὲ καὶ ἀδεέστερος γενόμενος ἀνειμένης αὐτῷ τῆς περὶ τὰ πολεμικὰ φροντίδος, ταῖς τῆς πόλεως ἐσχόλαζε τρυφαῖς. 7 οἰομένου δὲ αὐτοῦ τὰ ἐν Πέρσαις μὴ μὲν ἐν εἰρήνῃ συγκειμένῃ ἡσυχάζειν, ἔχειν δὲ ἀνακωχὴν καὶ μέλλησιν τῷ βαρβάρῳ πρὸς τὸ πάλιν ἐπάγειν τὸν στρατόν, ὃς ἅπαξ διαλυθεὶς οὐ ῥᾳδίως ἠθροίζετο ἅτε μὴ συντεταγμένος μηδὲ συνεστώς, ἀλλ' ὄχλος μᾶλλον ἢ στρατὸς ὑπάρχων, καὶ τῶν ἐπισιτισμῶν αὐτοῖς τοσούτων ὄντων ὅσον ἂν ἕκαστος ἀφικνούμενος πρὸς τὸ ἑαυτοῦ χρειῶδες ἐπενέγκηται, καὶ δυσαποσπάστως τε καὶ δυσόκνως καταλειπόντων τέκνα καὶ γυναῖκας καὶ τὴν οἰκείαν χώραν, 2 αἰφνιδίως ἄγγελοί τε καὶ γράμματα ἐτάραξε τὸν Ἀλέξανδρον καὶ εἰς μείζονα φροντίδα ἐνέβαλεν, ἐπιστειλάντων αὐτῷ τῶν ἐμπεπιστευμένων τὴν Ἰλλυρίδος ἡγεμονίαν ὅτι ἄρα Γερμανοὶ Ῥῆνον καὶ Ἴστρον διαβαίνοντες τὴν Ῥωμαίων πορθοῦσιν ἀρχὴν καὶ τὰ ἐπὶ ταῖς ὄχθαις στρατόπεδα ἐπικείμενα πόλεις τε καὶ κώμας πολλῇ δυνάμει κατατρέχουσιν, εἴη τε οὐκ ἐν ὀλίγῳ κινδύνῳ τὰ Ἰλλυρικὰ ἔθνη ὁμοροῦντα καὶ γειτνιῶντα Ἰταλίᾳ· 3 δεῖσθαι τοίνυν τῆς αὐτοῦ παρουσίας καὶ τοῦ στρατοῦ παντὸς ὃς ἦν σὺν αὐτῷ. δηλωθέντα δὴ ταῦτα τόν τε Ἀλέξανδρον

1 ἐκ τοῦ κρείττονος] Paeani. 3.9.3 contul. Wolf 2 ὑπέρτεροι] καὶ ὑπέρτεροι O 3 Μηδίαν] Μήδειαν O 5 οἱ Ῥωμαῖοι] ἐκεῖνοι A οἱ γενναῖοι φ 7 ἀπολόμενοι] ἀπολλόμενοι O 10 δοκεῖν] δοκεῖ A f 11 τῆς τῶν] τῆς i 13 αὐτὸς] Sylb. οὗτος x 16 Πέρσαις μὴ μὲν ἐν εἰρήνῃ συγκειμένῃ ἡσυχάζειν] Schwartz Πέρσαις ἐν εἰρήνῃ μὲν συγκείμενα ἡσυχάζειν x 17 ἔχειν] <παρ>έχειν Lange 19 ἅτε] οὔτε A ὅτε φ 23 καταλειπόντων] Bekk. P καταλιπόντων x A 6.7.2 usque ad 6.9.8 excerpsit Io *de ins.* pp. 100-102 B. 32 ἦν] om. f φ

ἐτάραξε καὶ τοὺς ἐκ τοῦ Ἰλλυρικοῦ στρατιώτας ἐλύπησε, διπλῇ δοκοῦντας κεχρῆσθαι συμφορᾷ, ἔκ τε ὧν πεπόνθεσαν Πέρσαις μαχόμενοι, ἔκ τε ὧν ἐπυνθάνοντο τοὺς οἰκείους ἕκαστοι ὑπὸ Γερμανῶν ἀπολωλότας. ἠγανάκτουν οὖν, καὶ τὸν Ἀλέξανδρον εἶχον ἐν αἰτίᾳ ὡς τὰ ὑπὸ ταῖς ἀνατολαῖς δι' ἀμέλειαν ἢ δειλίαν προδεδωκότα, πρός τε τὰ ἀρκτῷα μέλλοντα καὶ ὀκνοῦντα. 4 ἦν δὲ καὶ αὐτῷ δέος τῷ Ἀλεξάνδρῳ τοῖς τε συνοῦσι φίλοις ἤδη καὶ περὶ αὐτῆς Ἰταλίας. οὐ γὰρ ὅμοιον ἡγοῦντο τὸν ἐκ Περσῶν κίνδυνον οἷον ἐκ Γερμανῶν· οἱ μὲν γὰρ ὑπὸ ταῖς ἀνατολαῖς κατοικοῦντες, μακρᾷ γῇ καὶ θαλάττῃ πολλῇ διῃρημένοι, τὴν Ἰταλῶν χώραν μόλις ἀκούουσι, τὰ Ἰλλυρικὰ δὲ ἔθνη στενὰ ὄντα καὶ οὐ πολλὴν ἔχοντα τὴν ὑπὸ Ῥωμαίοις γῆν, παρὰ τοσοῦτον ὁμόρους καὶ γείτονας ποιεῖ Γερμανοὺς Ἰταλιώταις. 5 ἐπαγγέλλει δὴ ἄκων μὲν καὶ ἀσχάλλων τὴν ἔξοδον· πλὴν τῆς ἀνάγκης αὐτὸν καλούσης, καταλιπών τε δύναμιν ὅσην ᾤετο αὐτάρκη ῥύεσθαι τὰς Ῥωμαίων ὄχθας, τά τε στρατόπεδα καὶ τὰ φρούρια ἐπιμελέστερον τειχίσας καὶ πληρώσας ἕκαστα τοῦ ὡρισμένου στρατοῦ, αὐτὸς εἰς Γερμανοὺς ἠπείγετο ἅμα τῷ λοιπῷ πλήθει. 6 ἀνύσας δὲ τὴν ὁδὸν μετὰ πολλῆς σπουδῆς ἐπέστη ταῖς τοῦ Ῥήνου ὄχθαις, καὶ τὰ πρὸς τὸν Γερμανικὸν πόλεμον παρεσκευάζετο, τόν τε ποταμὸν ναυσὶ διελάμβανεν, ὧν πρὸς ἀλλήλας συνδεθεισῶν γεφυρωθέντα εὐμαρῆ τὴν διάβασιν τοῖς στρατιώταις παρέξειν ᾤετο. μέγιστοι γὰρ δὴ οὗτοι ποταμῶν ὑπ' ἄρκτῳ ῥέουσι, Ῥῆνός τε καὶ Ἴστρος, ὃ μὲν Γερμανοὺς ὃ δὲ Παίονας παραμείβων· οἳ θέρους μὲν ναυσίπορον ἔχουσι τὸ ῥεῖθρον διὰ βάθος τε καὶ πλάτος, τοῦ δὲ χειμῶνος παγέντες ὑπὸ τοῦ κρύους ἐν πεδίου σχήματι καθιππεύονται. 7 ἀντιτυπὲς δὲ οὕτω καὶ στερρὸν γίνεται τότε τὸ ῥεῖθρον ὡς μὴ μόνον ἵππων ὁπλαῖς καὶ ποσὶν ἀνθρώπων ἀντέχειν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀρύσασθαι θέλοντας μὴ κάλπεις ἐπ' αὐτὸ μηδὲ κοῖλα σκεύη φέρειν, πελέκεις δὲ καὶ δικέλλας, ἵν' ἐκκόψαντες γυμνόν τε σκεύους ἀράμενοι τὸ ὕδωρ φέρωσιν ὥσπερ λίθον. 8 φύσις μὲν δὴ τῶν ποταμῶν αὕτη· ὁ δὲ

7 καὶ αὐτῷ] αὐτῷ καὶ A αὐτῷ V 9 οἷον] οἷον τὸν A 16 ᾤετο αὐτάρκη] αὐτάρκη ᾤετο f φ 22 διελάμβανεν, ὧν] Steph. διαλαμβάνων ὡς x 27 παγέντες] a παγέντος x 28 τότε τὸ] scripsi τό ποτε x 29 ἀνθρώπων] ἀνθρώπου f φ 30 ἐπ' αὐτὸ] Reiske ἐπ' αὐτῷ x 32 φέρωσιν] A V φέρουσιν B i

᾿Αλέξανδρος Μαυρουσίους τε πλείστους καὶ τοξοτῶν ἀριθμὸν πολὺν ἐπαγόμενος ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς ἔκ τε τῆς ᾿Οσροηνῶν χώρας, καὶ εἴ τινες Παρθυαίων αὐτόμολοι ἢ χρήμασιν ἀναπεισθέντες ἠκολουθήκεσαν αὐτῷ βοηθήσοντες, ἐξήρτυε <ὡς> δὴ Γερμανοῖς ἀντιτάξων. μάλιστα γὰρ τοιοῦτος στρατὸς ὀχληρὸς ἐκείνοις γίνεται, τῶν τε Μαυρουσίων πόρρωθεν ἀκοντιζόντων καὶ τὰς ἐπιδρομὰς τάς τε ἀναχωρήσεις κούφως ποιουμένων, τῶν τε τοξοτῶν ἐς γυμνὰς τὰς κεφαλὰς αὐτῶν καὶ σώματα ἐπιμήκη ῥᾷστα καὶ πόρρωθεν <ὡς> κατὰ σκοποῦ τοξευόντων <...> ἐπέθεόν τε πρὸς τὴν συστάδην μάχην ἀντιτυπεῖς, καὶ ἰσόρροποι πολλάκις ῾Ρωμαίοις ἐγίνοντο. 9 ᾿Αλέξανδρος μὲν ἐν τούτοις ἦν· πλὴν ἔδοξεν αὐτῷ πρεσβείαν πέμψαι πρὸς αὐτοὺς καὶ περὶ εἰρήνης διαλέγεσθαι. πάντα τε ὑπισχνεῖτο παρέξειν ὅσων δέονται, καὶ χρημάτων ἀφειδῶς ἕξειν. τούτῳ γὰρ μάλιστα Γερμανοὶ πείθονται, φιλάργυροί τε ὄντες καὶ τὴν εἰρήνην ἀεὶ πρὸς ῾Ρωμαίους χρυσίου καπηλεύοντες· ὅθεν ὁ ᾿Αλέξανδρος ἐπειρᾶτο ὠνήσασθαι μᾶλλον τὰς πρὸς αὐτοὺς σπονδὰς ἢ διὰ πολέμου κινδυνεύειν. 10 οἱ μέντοι στρατιῶται χαλεπῶς ἔφερον διατριβῆς τε ματαίας ἐγγινομένης, καὶ μηδέν τι γενναῖον ἢ πρόθυμον εἰς τὸ πολεμεῖν παρέχοντος τοῦ ᾿Αλεξάνδρου, ἀλλ᾿ ἡνιοχείαις καὶ τρυφαῖς προσέχοντος, δέον ἐπεξελθεῖν καὶ τιμωρήσασθαι Γερμανοὺς ἐπὶ τοῖς προτετολμημένοις.

8 ἦν δέ τις ἐν τῷ στρατῷ Μαξιμῖνος ὄνομα, τὸ μὲν γένος τῶν ἐνδοτάτω Θρᾳκῶν καὶ μιξοβαρβάρων, ἀπό τινος κώμης, ὡς ἐλέγετο, πρότερον μὲν ἐν παιδὶ ποιμαίνων, ἐν ἀκμῇ δὲ τῆς ἡλικίας γενόμενος διὰ μέγεθος καὶ ἰσχὺν σώματος εἰς τοὺς ἱππεύοντας στρατιώτας καταταγείς, εἶτα κατ᾿ ὀλίγον αὐτὸν χειραγωγούσης τῆς τύχης ἐλθὼν διὰ πάσης τάξεως στρατιωτικῆς, ὡς στρατοπέδων τε ἐπιμέλειαν [τῶν] ἐθνῶν τε ἀρχὰς πιστευθῆναι. 2 τὸν δὴ Μαξιμῖνον τοῦτον διὰ τὴν προειρημένην στρατιωτικὴν ἐμπειρίαν ὁ ᾿Αλέξανδρος ἐπέστησε πάσῃ τῇ τοῦ στρατοῦ νεολαίᾳ, ὡς ἀσκοίη τε αὐτοὺς τὰ στρατιωτικὰ καὶ ἐς τὸ πολεμεῖν ἐπιτηδείους παρασκευάζοι. ὃ δὲ μετὰ πάσης

4 ἠκολουθήκεσαν] ἠκολούθησαν f O <ὡς>] addidi cf. e.g. 6.6.4, 7.9.4 δὴ] l m corr. δὲ x; post hoc verbum lac. susp. Mend. 9 <ὡς>] add. Steph. 10 <...>] lac. indicavit nescioquis ἐπιθέοντες δὲ πρὸς τὴν Stroth συστάδην] συσταδὸν i 14 ἕξειν] Steph. ἔχειν x 16 χρυσίου] redundat 17 πρὸς αὐτοὺς] πρὸ αὐτοῦ f φ 20 παρέχοντος] παρέχοντες f φ 29 ἐπιμέλειαν [τῶν]] corr. Mend. ἐπιμελεῖσθαι A qui primus animum advertit τῶν parum procedere 32 ἀσκοίη] A V ἀσκοίοι g ἀσκῆοι B f

ἐπιμελείας ποιούμενος τὰ ἐγκεχειρισμένα εὔνοιαν πολλὴν παρὰ τῶν στρατιωτῶν ἐκτήσατο, οὐ μόνον διδάσκων αὐτοὺς τὰ ποιητέα, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔργοις πάντων προηγούμενος, ὡς μὴ μαθητὰς εἶναι μόνον ἀλλὰ ζηλωτὰς καὶ μιμητὰς τῆς ἐκείνου ἀνδρείας. 3 ἔτι τε καὶ δώροις αὐτοὺς καὶ παντοδαπαῖς τιμαῖς ᾠκειώσατο. ὅθεν οἱ νεανίαι, ἐν οἷς ἦν τὸ πολὺ πλῆθος Παιόνων μάλιστα, τῇ μὲν ἀνδρείᾳ τοῦ Μαξιμίνου ἔχαιρον, τὸν δὲ Ἀλέξανδρον ἐπέσκωπτον ὡς ὑπό τε τῆς μητρὸς ἀρχόμενον καὶ διοικουμένων τῶν πραγμάτων ὑπ' ἐξουσίας τε καὶ γνώμης γυναικός, ῥᾳθύμως τε καὶ ἀνάνδρως τοῖς πολεμικοῖς προσφερομένου ἐκείνου. ὑπεμίμνησκον δὲ ἀλλήλους τῶν τε ὑπὸ ταῖς ἀνατολαῖς διὰ μέλλησιν αὐτοῦ πταισμάτων, καὶ ὅτι μηδὲν ἀνδρεῖον μηδὲ νεανικὸν παρέχοιτο εἰς Γερμανοὺς ἐλθών. 4 ὄντες οὖν καὶ ἄλλως πρὸς τὸ καινοτομεῖν ἐπιτήδειοι, καὶ τὸ μὲν παρὸν τῆς ἀρχῆς βαρὺ διὰ μῆκος ἐξουσίας ἡγούμενοι ἀκερδές τε ἤδη πάσης προανηλωμένης φιλοτιμίας, τὸ δὲ μέλλον καὶ προσιὸν ἔς τε τὸ κερδαλέον αὐτοῖς εὔελπι καὶ τῷ κτωμένῳ παρὰ προσδοκίαν τίμιόν τε καὶ περισπούδαστον, ἐβουλεύσαντο ἀποσκευάσασθαι μὲν τὸν Ἀλέξανδρον, ἀνειπεῖν δὲ αὐτοκράτορα καὶ Σεβαστὸν τὸν Μαξιμῖνον, συστρατιώτην τε αὐτῶν ὄντα καὶ σύσκηνον, ἔς τε τὸν παρόντα πόλεμον δι' ἐμπειρίαν καὶ ἀνδρείαν ἐπιτήδειον δοκοῦντα. 5 ἀθροισθέντες οὖν εἰς τὸ πεδίον ὡπλισμένοι ὡς δὴ ἐπὶ τὰ συνήθη γυμνάσια, προελθόντα καὶ ἐπιστάντα αὐτοῖς τὸν Μαξιμῖνον, εἴτε ἀγνοοῦντα τὸ πραττόμενον εἴτε καὶ λάθρᾳ τοῦτο προκατασκευάσαντα, πορφύραν ἐπιβαλόντες βασιλικὴν αὐτοκράτορα ἀναγορεύουσιν. 6 ὃ δὲ τὰ μὲν πρῶτα παρῃτεῖτο καὶ τὴν πορφύραν ἀπερρίπτει· ὡς δὲ ἐνέκειντο ξιφήρεις ἀποκτενεῖν ἀπειλοῦντες, τοῦ παρόντος κινδύνου τὸν μέλλοντα προελόμενος ἀνεδέξατο τὴν τιμήν, πολλάκις αὐτῷ πρότερον, ὡς ἔλεγε, χρησμῶν καὶ ὀνειράτων τὴν τοσαύτην τύχην προειρηκότων, εἰπὼν πρὸς τοὺς στρατιώτας ὅτι ἄκων μὲν καὶ οὐ βουλόμενος ἀναδέχεται, πείθεται δ' ὅμως τῇ ἐκείνων

4 ἀλλὰ] B Bonf i ἀλλὰ καὶ A V, cf. 1.3.1 quaeque ibi adnotavi 8 ὑπό τε τῆς] scripsi ὑπὸ τῆς τε x τε om. A 17 ἔς τε] A ἔσται x 18 τίμιόν τε] τίμιόν τι f O 21 αὐτῶν] αὐτὸν f φ 25 ἀγνοοῦντα] m^corr. P καὶ νοοῦντα x 28 ἐνέκειντο] ἐνέκειτο B f 29 τὸν μέλλοντα] Io τὸ μέλλον x 33 πείθεται δ' ὅμως] scripsi (cf. 6.1.10) πειθόμενος x

βουλήσει· 7 παραγγέλλει δ' αὐτοῖς ἔργῳ βεβαιῶσαι τὰ δόξαντα ἀραμένους τε τὰ ὅπλα σπεύδειν ἐπιστῆναι τῷ 'Αλεξάνδρῳ ἀγνοοῦντι, τὴν φήμην φθάσαντας, ἵν' ἐκπλήξαντες τοὺς συνόντας ἐκείνῳ στρατιώτας καὶ φρουροὺς τοῦ σώματος ἢ πείσαιεν ὁμογνωμονῆσαι ἢ ῥᾷστα βιάσαιντο ἀπαρασκεύους τῷ μηδὲν προσδοκᾶν. 8 ὡς δ' αὐτοὺς εἰς εὔνοιαν καὶ προθυμίαν πάνυ προκαλέσαιτο, τά τε σιτηρέσια ἐπεδιπλασίασε, νομάς τε καὶ δόσεις μεγίστας ὑπέσχετο, τιμωρίας τε καὶ κηλῖδας πάσας αὐτοῖς ἀνῆκεν, ἐπί τε τὴν πορείαν ἐξήγαγεν· οὐ πολὺ δ' ἀφειστήκει τὸ χωρίον ἔνθα ἐσκήνου ὁ 'Αλέξανδρος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ.

9 ὡς δ' ἀπηγγέλη ταῦτα τῷ 'Αλεξάνδρῳ, ἐν μεγίστῃ ταραχῇ γενόμενος καὶ τῷ παραδόξῳ τῆς ἀγγελίας ἐκπλαγείς, προπηδήσας τῆς βασιλείου σκηνῆς ὥσπερ ἐνθουσιῶν, δακρυρροῶν καὶ τρέμων τοῦ τε Μαξιμίνου ὡς ἀπίστου καὶ ἀχαρίστου κατηγόρει, πάσας τὰς εἰς ἐκεῖνον εὐεργεσίας κατατεθείσας πρὸς αὐτοῦ διηγούμενος, 2 τούς τε νεανίας ᾐτιᾶτο ὡς προπετῶς καὶ ἐπιόρκως ταῦτα τετολμηκότας, δώσειν τε πάντα ὑπισχνεῖτο ὧν δέοιντο, καὶ ἐπανορθώσεσθαι εἴ τι μέμφοιντο. οἱ δὲ σὺν αὐτῷ στρατιῶται ἐκείνης τῆς ἡμέρας εὐφημήσαντες αὐτὸν παρέπεμψαν, ὑποσχόμενοι παντὶ σθένει προασπίζειν αὐτοῦ. 3 τῆς νυκτὸς δὲ διαδραμούσης, κατὰ τὸ περίορθρον ἀγγειλάντων τινῶν ὅτι δὴ Μαξιμῖνος πρόσεισι κόνις τε πόρρωθεν ἐγειρομένη φαίνεται βοῆς τε ἦχος πλήθους ἐξακούεται, πάλιν προελθὼν ἐς τὸ πεδίον ὁ 'Αλέξανδρος, συγκαλέσας τε τοὺς στρατιώτας, ἐδεῖτο προμαχεῖν καὶ σῴζειν ὃν ἀνεθρέψαντο καὶ ὑφ' ᾧ βασιλεύοντι τεσσαρεσκαίδεκα ἔτεσιν ἀμέμπτως βεβιώκεσαν, πάντας τε εἰς οἶκτον καὶ ἔλεον προκαλούμενος ὁπλίζεσθαι ἐκέλευσε καὶ ἐξελθόντας ἀντιτάττεσθαι. 4 οἱ δὲ στρατιῶται τὰ μὲν πρῶτα ὑπισχνοῦντο, κατ' ὀλίγον δὲ ἀνεχώρουν οὐδ' ὅπλα λαβεῖν ἤθελον. οἱ δέ

1 βουλήσει·] post βουλήσει fortius interpunxi 6 πάνυ] μᾶλλον ψ 7 προκαλέσαιτο] Nauck Bonf ("ut eos ad amorem et audaciam magis invitaret") προεκαλέσαντο i V προσκαλέσαντο B προυκαλέσατο A 16 νεανίας] Io νεανίας συστρατιώτας x 18 ἐπανορθώσεσθαι] ἐπανορθώσασθαι A ἐπανορθῶσαι φ 20 προασπίζειν] προασπίσειν Steph., sed cf. 1.6.7 22 πρόσεισι] ψ P πρόεισι x 23 πλήθους] f B 27 βεβιώκεσαν] βεβιώκεισαν A B Io 28 προκαλούμενος] προσκαλούμενος i ἐκέλευσε] ἐκέλευε i 30 κατ' ὀλίγον] P, quod ego recepi dubitanter (cf. 2.4.5) κατ' ὀλίγους ω (cf. 2.7.7) ἀνεχώρουν] suspectum

τινες τὸν ἐπάρχοντα τοῦ στρατοῦ καὶ τοὺς οἰκείους ᾿Αλεξάνδρου ᾔτουν πρὸς ἀναίρεσιν, πρόφασιν ποιούμενοι αἰτίους τῆς ἀποστάσεως γεγενῆσθαι. οἳ δὲ τὴν μητέρα ἐμέμφοντο ὡς φιλάργυρον καὶ τὰ χρήματα ἀποκλείουσαν, διά τε μικρολογίαν καὶ τὸ πρὸς τὰς ἐπιδόσεις ὀκνηρὸν τοῦ ᾿Αλεξάνδρου μεμισημένου. 5 καὶ μέχρι μέν τινος τοιαῦτα διαφόρως βοῶντες προσέμενον· ὡς δὲ τοῦ Μαξιμίνου ὁ στρατὸς ἤδη τε ἐν ὄψεσιν ἦν, καὶ βοῶντες οἱ νεανίαι προυκαλοῦντο τοὺς συστρατιώτας καταλιπεῖν μὲν γύναιον μικρολόγον καὶ μειράκιον δειλὸν μητρὶ δουλεῦον, προσιέναι δὲ ἀνδρὶ γενναίῳ καὶ σώφρονι συστρατιώτῃ τε ἐν ὅπλοις ἀεὶ καὶ πολεμικοῖς ἔργοις διῃτημένῳ, πεισθέντες οἱ στρατιῶται τὸν μὲν ᾿Αλέξανδρον καταλείπουσιν, αὐτοὶ δὲ προσίασι τῷ Μαξιμίνῳ, αὐτοκράτωρ τε ὑπὸ πάντων ἐκεῖνος ἀναγορεύεται. 6 ὁ δ᾿ ᾿Αλέξανδρος τρέμων καὶ λιποψυχῶν μόλις εἰς τὴν σκηνὴν ἐπανέρχεται· τῇ τε μητρὶ περιπλακείς καί, ὥς φασιν, ἀποδυρόμενός τε καὶ αἰτιώμενος ὅτι δι᾿ ἐκείνην ταῦτα πάσχοι, ἀνέμενε τὸν φονεύσοντα. ὁ δὲ Μαξιμῖνος ὑπὸ παντὸς τοῦ στρατοῦ Σεβαστὸς προσαγορευθεὶς πέμπει χιλιάρχην ἑκατοντάρχας τέ τινας τοὺς φονεύσοντας τὸν ᾿Αλέξανδρον καὶ τὴν μητέρα καὶ εἴ τινες ἀνθίστα<ι>ντο τῶν σὺν αὐτῷ. 7 οἳ δὲ ἀφικόμενοι καὶ ἐπιπηδήσαντες τῇ σκηνῇ αὐτόν τε ἀναιροῦσι καὶ τὴν μητέρα καὶ εἴ τινες ἐδόκουν ἐκείνῳ φίλοι καὶ τίμιοι, πλὴν τῶν πρὸς ὀλίγον φυγεῖν ἢ λαθεῖν δυνηθέντων, οὓς πάντας μετ᾿ οὐ πολὺ ὁ Μαξιμῖνος συλλαβὼν ἀπέκτεινε. 8 τέλος μὲν δὴ τοιοῦτο κατέλαβε τὸν ᾿Αλέξανδρον καὶ τὴν μητέρα, βασιλεύσαντα ἔτεσι τεσσαρεσκαίδεκα, ὅσον πρὸς τοὺς ἀρχομένους, ἀμέμπτως καὶ ἀναιμωτί· φόνων τε γὰρ καὶ ὠμότητος ἀκρίτων τε ἔργων ἀλλότριος ἐγένετο, εἴς τε τὸ φιλάνθρωπον καὶ εὐεργετικὸν ἐπιρρεπής. πάνυ γοῦν ἂν ἡ ᾿Αλεξάνδρου βασιλεία εὐδοκίμησεν εἰς τὸ ὁλόκληρον, εἰ μὴ διεβέβλητο αὐτῷ τὰ τῆς μητρὸς εἰς φιλαργυρίαν τε καὶ μικρολογίαν.

1 τὸν ἐπάρχοντα] Io O ἔπαρχον δὲ f τὸν ἔπαρχόν τε g 3 οἳ δὲ] scil. ὁ ἔπαρχος καὶ οἱ ᾿Αλεξάνδρου οἰκεῖοι 7 ὁ στρατὸς] A Io στρατὸς x 8 καὶ ... προυκαλοῦντο τοὺς] om. i 9 συστρατιώτας] στρατιώτας i 10 δειλὸν] μικρὸν i 13 καταλείπουσιν] καταλιμπάνουσιν Io O 14 δ᾿] A g δὲ f φ 15 λιποψυχῶν] Bekk.[2] λειποψυχῶν x 17 πάσχοι] πάσχει b m 21 ἀνθίστα<ι>ντο] Steph. P ἀνθίσταντο ω 22 καὶ εἰ] εἰ f φ 23 πρὸς ὀλίγον] ὀλίγον f φ 29 εὐεργετικὸν] A Io εὐεργετικώτερον x

ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ

Τίνι μὲν βίῳ Ἀλέξανδρος ἐχρήσατο τέλει τε ὁποίῳ βασιλεύσας ἐτῶν τεσσαρεσκαίδεκα, ἐν τοῖς προειρημένοις ἐδηλώσαμεν· ὁ δὲ Μαξιμῖνος παραλαβὼν τὴν ἀρχὴν πολλὴν τὴν μεταβολὴν ἐποιήσατο, τραχύτατα καὶ μετὰ πολλοῦ φόβου τῇ ἐξουσίᾳ χρώμενος, ἔκ τε πραείας καὶ πάνυ ἡμέρου βασιλείας εἰς τυραννίδος ὠμότητα μετάγειν πάντα ἐπειρᾶτο, δυσγένειαν ἑαυτῷ συνειδώς, ὅτι πρῶτος ἐξ εὐτελείας τῆς ἐσχάτης εἰς τοσαύτην τύχην ἤλασε. 2 φύσει δὲ ἦν τὸ ἦθος, ὥσπερ καὶ τὸ γένος, βάρβαρος· τό τε φονικὸν πάτριον ἔχων καὶ ἐπιχώριον, πρόνοιαν ἐποιεῖτο δι' ὠμότητος τὴν ἀρχὴν βεβαιῶσαι, δεδιὼς μή τι τῇ συγκλήτῳ καὶ τοῖς ὑπηκόοις εὐκαταφρόνητος γένηται, οὐκ εἰς τὴν παροῦσαν αὐτοῦ τύχην ἀφορῶσιν, ἀλλ' εἰς τὰ τῆς γενέσεως εὐτελῆ σπάργανα. τεθρύλητο γὰρ παρὰ πᾶσι καὶ διεβέβλητο, ὅτι δὴ ποιμαίνων ἐν τοῖς Θρᾳκίοις ὄρεσιν, ἐπιδούς τε αὐτὸν διὰ μέγεθος καὶ ἰσχὺν σώματος εἰς εὐτελῆ καὶ ἐπιχώριον στρατείαν, ὑπὸ τῆς τύχης ἐπὶ τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν κεχειραγώγητο. 3 εὐθέως οὖν τούς τε φίλους πάντας, οἳ συνῆσαν τῷ Ἀλεξάνδρῳ, σύνεδροί τε ὑπὸ τῆς συγκλήτου βουλῆς ἐπιλεχθέντες, ἀπεσκευάσατο, καὶ οὓς μὲν εἰς τὴν Ῥώμην ἀπέπεμψε, τινὰς δὲ ἐπὶ προφάσει διοικήσεως ἀπεσείσατο, μόνος εἶναι βουλόμενος ἐν τῷ στρατῷ καὶ μηδένα αὐτῷ παρεῖναι ἐκ συνειδήσεως εὐγενοῦς κρείττονα, ἀλλ' ἵν' ὥσπερ ἐξ ἀκροπόλεως, μηδενὸς αὐτῷ παρόντος ᾧ νέμειν αἰδῶ ἀνάγκην ἔχοι, τοῖς τῆς τυραννίδος ἔργοις σχολάζοι. 4 τήν τε θεραπείαν πᾶσαν, ἣ συγγεγόνει τῷ Ἀλεξάνδρῳ τοσούτων ἐτῶν, τῆς βασιλείου αὐλῆς ἀπέπεμψε. τοὺς δὲ πλείστους αὐτῶν καὶ ἀπέκτεινεν, ἐπιβουλὰς ὑποπτεύων· ᾔδει γὰρ ἀλγοῦντας ἐπὶ τῇ ἐκείνου ἀναιρέσει. ἔτι δὲ καὶ μᾶλλον αὐτὸν εἰς ὠμότητα καὶ

A 7.1.1 usque ad 7.1.12 excerpsit Io *de virt. et vit.* p. 194 B.-W. 3 ἀρχὴν] i Io βασιλείαν O 6 πάντα] om. O δυσγένειαν] Sylb. δυσμένειαν x 7 ὅτι] ὅτι τε i 10 δι' ὠμότητος τὴν ἀρχὴν] τὴν ἀρχὴν δι' ὠμότητος O 11 μή τι τῇ] φ μή τοι τῇ A μήτε τῇ f μὴ τῇ τε g 13 γενέσεως] γεννήσεως f φ τεθρύλητο] g τεθρύλλητο f O 15 τε] δὲ O εἰς] m[corr.] P καὶ x 18 ὑπὸ] ἀπὸ dub. Mend., male 20 μόνος] cf. 6.1.5 21 μηδένα] μηδὲν Io φ μηδέν' Mend. 23 ᾧ] ὃν A V 24 σχολάζοι] σχολάζῃ A σχολάζει φ

τὴν πρὸς ἅπαντας ὀργὴν προυκαλέσατο συνωμοσία τις διαβληθεῖσα κατ' αὐτοῦ συγκροτουμένη, πολλῶν τε ἑκατοντάρχων συμπνεόντων καὶ τῶν ἀπὸ τῆς βουλῆς ἁπάντων. 5 Μάγνος τις ὄνομα ἦν τῶν εὐπατριδῶν τε καὶ ὑπατευκότων· οὗτος διεβλήθη συνάγειν κατ' αὐτοῦ χεῖρα, καὶ στρατιώτας τινὰς πείθειν εἰς αὐτὸν τὴν ἀρχὴν μετάγειν. ἡ δὲ συσκευὴ τοιαύτη τις ἐλέγετο ἔσεσθαι. γεφυρώσας τὸν ποταμὸν ὁ Μαξιμῖνος ἔμελλεν ἐπὶ Γερμανοὺς διαβήσεσθαι· 6 ἅμα γὰρ τῷ τὴν ἀρχὴν παραλαβεῖν εὐθέως πολεμικῶν ἔργων ἤρξατο, καὶ διὰ σώματος μέγεθος καὶ ἰσχὺν στρατιωτικὴν καὶ ἐμπειρίαν πολεμικὴν δοκῶν ἐπιλελέχθαι ἔργοις τὴν δόξαν καὶ τὴν τῶν στρατιωτῶν ὑπόληψιν ἐπιστοῦτο, τήν τε Ἀλεξάνδρου μέλλησιν καὶ τὴν πρὸς τὰ πολεμικὰ ἔργα δειλίαν ἐλέγχειν ἐπειρᾶτο εἰκότως κατεγνωσμένην. ἀσκῶν τε οὖν καὶ γυμνάζων τοὺς στρατιώτας οὐ διέλειπεν, αὐτός τε ἐν ὅπλοις ὢν καὶ τὸν στρατὸν παρορμῶν. 7 τότε τοίνυν τὴν γέφυραν ζεύξας ἔμελλεν ἐπὶ Γερμανοὺς διαβήσεσθαι. ὁ δὲ Μάγνος ἐλέγετο στρατιωτῶν μὲν ὀλίγους, ἀλλὰ τοὺς ἐξοχωτάτους καὶ μάλιστα τοὺς τὴν φρουρὰν τῆς γεφύρας καὶ τὴν ἐπιμέλειαν πεπιστευμένους, ἀναπεῖσαι μετὰ τὸ διαβῆναι τὸν Μαξιμῖνον λύσαντας τὴν γέφυραν προδοῦναι τοῖς βαρβάροις, οὐχ ὑπαρχούσης αὐτῷ ἐπανόδου· πλάτει γὰρ καὶ βάθει μέγιστος ὁ ποταμὸς ῥέων ἄβατος <ἂν> αὐτῷ ἐγίνετο, οὔτε νεῶν οὐσῶν ἐν ταῖς πολεμίαις ὄχθαις τῆς τε γεφύρας λυθείσης. 8 ἡ μὲν τῆς ἐπιβουλῆς φήμη τοιαύτη ἐγένετο, εἴτε ἀληθὴς ὑπάρξασα εἴτε ὑπὸ τοῦ Μαξιμίνου συσκευασθεῖσα· ἀκριβὲς δὲ εἰπεῖν οὐ ῥᾴδιον, ἐπεὶ ἔμενεν ἀνεξέλεγκτος. μήτε γὰρ κρίσεώς τινι μεταδοὺς μήτε ἀπολογίας, πάντας οὓς ὑπώπτευεν αἰφνιδίως συναρπασθέντας ἀφειδῶς ἐφόνευσεν. 9 ἐγένετο δέ τις καὶ Ὀσροηνῶν τοξοτῶν ἀπόστασις, οἳ πάνυ ἀλγοῦντες ἐπὶ τῇ Ἀλεξάνδρου τελευτῇ, περιτυχόντες τῶν ἀπὸ ὑπατείας καὶ φίλων Ἀλεξάνδρου τινί (Κουαρτῖνος δὲ ἦν ὄνομα, ὃν Μαξιμῖνος ἐκπέμψας ἦν τοῦ στρατοῦ), ἁρπάσαντες ἄκοντα καὶ οὐδὲν προειδότα στρατηγὸν ἑαυτῶν κατέστησαν,

4 ὑπατευκότων] τῶν ὑπατευκότων f φ 5 καὶ] om. f φ 15 διέλειπεν] corr. nescioquis διέλιπεν x 16 παρορμῶν] ἀεὶ παρορμῶν i 17 μὲν] Steph. οὐκ x 19 πεπιστευμένους] P Steph. πεποιημένους x 22 <ἂν>] add. Mend. 23 ἐγίνετο] ἐγένετο f Mend. 24 τε] om. i ἐπιβουλῆς] Reiske διαβολῆς x 27 κρίσεώς] Steph. κρίσει x ἀπολογίας] ἀπολογία i A 7.1.9 usque ad 7.1.12 excerpsit Io *de ins.* pp. 102-103 B.

πορφύρᾳ τε καὶ πυρὶ προπομπεύοντι, ὀλεθρίοις τιμαῖς, ἐκόσμησαν, ἐπί τε τὴν ἀρχὴν ἦγον οὔτι βουλόμενον. 10 ἐκεῖνος μὲν οὖν ἐν τῇ σκηνῇ καθεύδων ἐπιβουλευθεὶς νύκτωρ αἰφνιδίως ἀνῃρέθη ὑπὸ τοῦ συνόντος αὐτῷ καὶ δοκοῦντος φίλου, τῶν τε Οσροηνῶν πρότερον ἡγουμένου (Μακεδὼν ἦν ὄνομα αὐτῷ), καίτοι τῆς ἁρπαγῆς καὶ τῆς ἀποστάσεως ἀρχηγοῦ καὶ ὁμογνώμονος τοῖς Ὀσροηνοῖς γενομένου· ὃς οὐδεμίαν αἰτίαν ἔχθρας οὐδὲ μίσους ἔχων ἀπέκτεινεν ὃν αὐτὸς ἥρπασέ τε καὶ ἀνέπεισεν, οἰόμενός τε μεγάλα χαρίζεσθαι τῷ Μαξιμίνῳ τὴν κεφαλὴν ἀποτεμὼν ἐκόμισεν. 11 ὃ δὲ ἥσθη μὲν ἐπὶ τῷ ἔργῳ, στερηθεὶς δὲ πολεμίου, ὡς ᾤετο, <...>, ἐκεῖνον μέν, καίτοι μεγάλα ἐλπίζοντα καὶ δοκοῦντα ἀμοιβῆς ἐξαιρέτου τεύξεσθαι, ἀπέκτεινεν ὡς καὶ τῆς ἀποστάσεως γεγονότα ἀρχηγὸν καὶ ἀποκτείναντα ὃν αὐτὸς ἄκοντα ἀνέπεισεν, ἄπιστόν τε γενόμενον περὶ τὸν φίλον, <...>. 12 τοιαῦται μὲν δή τινες αἰτίαι ἔτι μᾶλλον εἰς τραχύτητα καὶ ὠμότητα ἠκόνησαν τὴν τοῦ Μαξιμίνου ψυχήν, καὶ πρότερον οὕτω πεφυκυῖαν. ἦν δὲ καὶ τὴν ὄψιν φοβερώτατος, καὶ μέγιστος τὸ σῶμα, ὡς μὴ ῥᾳδίως αὐτῷ τινα μήτε Ἑλλήνων τῶν σωμασκούντων μήτε βαρβάρων τῶν μαχιμωτάτων ἐξισοῦσθαι.

2 διοικήσας δὲ τὰ προειρημένα, πάντα τε τὸν στρατὸν ἀναλαβών, καὶ διαβὰς ἀφόβως τὴν γέφυραν, εἴχετο τῆς πρὸς Γερμανοὺς μάχης. μέγα δέ τι πλῆθος καὶ σχεδὸν ἅπασαν τὴν Ῥωμαίων δύναμιν σὺν ἑαυτῷ εἰσήγαγε, Μαυρουσίων τε ἀκοντιστῶν ἀριθμὸν πάμπλειστον καὶ τοξοτῶν Ὀσροηνῶν τε καὶ Ἀρμενίων, ὧν ἦσαν οἳ μὲν ὑπήκοοι οἳ δὲ φίλοι καὶ σύμμαχοι, καὶ εἴ τινες Παρθυαίων ἢ χρήμασι πεισθέντες καὶ αὐτομολήσαντες ἢ ληφθέντες αἰχμάλωτοι Ῥωμαίοις ἐδούλευον. 2 τὰ δὲ πλήθη ταῦτα τοῦ στρατοῦ καὶ πρότερον ὑπ' Ἀλεξάνδρου ἤθροιστο, ηὐξήθη δὲ ὑπὸ τοῦ Μαξιμίνου καὶ εἰς πολεμικὴν ἄσκησιν συγκεκρότητο. μάλιστα δὲ οἱ ἀκοντισταὶ καὶ οἱ τοξόται πρὸς τὰς Γερμανῶν μάχας ἐπιτήδειοι δοκοῦσιν, ἐπιτρέχοντές τε αὐτοῖς κούφως οὐ προσδοκῶσι καὶ ἀναχωροῦντες ῥᾳδίως. 3

1 προπομπεύοντι] P Steph. πομπεύοντα x 6 καὶ ὁμογνώμονος] om. O 8 οὐδὲ] Nauck οὔτε x ὃν αὐτὸς] m^corr. P Reiske αὐτὸς ὃν x 11 <...>] lac. animadv. P <οὐκ εὐκαταφρονήτου> Mend. duce Reiskio 14 ἄπιστόν ... φίλον] delenda esse susp. Mend., def. Schenkl coll. *S. H. A. Maxim.* 11.5 15 <...>] lac. indicavi, in qua describebatur poena qua ceteri coniurati adficiebantur 25 τοξοτῶν] τοξότην i 29 ηὐξήθη] ηὔξητο Steph. 31 μάλιστα δὲ] P μάλιστά τε x καὶ οἱ] καὶ O

γενόμενος δὲ ἐν τῇ πολεμίᾳ Μαξιμῖνος πολλὴν γῆν ἐπῆλθεν, οὐδενὸς αὐτῷ ἀνθεστῶτος, ἀλλὰ τῶν βαρβάρων ἀνακεχωρηκότων. ἐδῄου τε οὖν πᾶσαν τὴν χώραν, μάλιστα τῶν ληίων ἀκμαζόντων, τάς τε κώμας ἐμπιπρὰς διαρπάζειν ἐδίδου τῷ στρατῷ. εὐμαρέστατα γὰρ τὸ πῦρ ἐπινέμεται τάς τε πόλεις αὐτῶν ἃς ἔχουσι, καὶ τὰς οἰκήσεις ἁπάσας· 4 λίθων μὲν γὰρ παρ' αὐτοῖς ἢ πλίνθων ὀπτῶν σπάνις, ὗλαι δ' εὔδενδροι, ὅθεν ξύλων οὔσης ἐκτενείας συμπηγνύντες αὐτὰ καὶ ἁρμόζοντες σκηνοποιοῦνται. ὁ δὲ Μαξιμῖνος ἐπὶ πολὺ μὲν προεχώρησε, πράττων τε τὰ προειρημένα καὶ λείας ἀπελαύνων, διδούς τε τὰς ἀγέλας τῷ στρατῷ αἷς περιετύγχανον. 5 οἱ δὲ Γερμανοὶ ἀπὸ μὲν τῶν πεδίων, καὶ εἴ τινες ἦσαν χῶραι ἄδενδροι, ἀνακεχωρήκεσαν, ἐν δὲ ταῖς ὕλαις ἐκρύπτοντο περί τε τὰ ἕλη διέτριβον, ὡς ἐκεῖ τὰς μάχας καὶ τὰς ἐφόδους ποιοῖντο, τῆς συνεχείας τῶν φυτῶν ἀπασχολούσης εἰς ἑαυτὴν τὰ βέλη καὶ τὰ ἀκόντια τῶν πολεμίων, τοῦ τε ἀγχιβαθοῦς τῶν ἑλῶν Ῥωμαίοις μὲν δι' ἄγνοιαν τῶν τόπων ἐπισφαλοῦς ἐσομένου, ἑαυτοῖς δὲ δι' ἐμπειρίαν τῆς χώρας ἐγνωκόσι <τὰ> ἄβατα καὶ ἀντιτυπῆ τῶν τόπων ἐς γόνυ τε βρεχομένοις διατρέχειν ῥᾳδίου. 6 εἰσὶ δὲ καὶ πρὸς τὸ νήχεσθαι γεγυμνασμένοι ἅτε μόνῳ λουτρῷ τοῖς ποταμοῖς χρώμενοι. περὶ ἐκεῖνα οὖν μάλιστα τὰ χωρία αἱ συμβολαὶ ἐγίνοντο· ἔνθα καὶ γενναιότατα αὐτὸς ὁ βασιλεὺς τῆς μάχης ἦρξεν. ἐπὶ γάρ τινι ἕλει μεγίστῳ, τῶν μὲν Γερμανῶν ἐς αὐτὸ ἀναχωρούντων εἰς φυγήν, εἰς δίωξιν δὲ Ῥωμαίων ἐπεισελθεῖν ὀκνούντων, πρῶτος ὁ Μαξιμῖνος ἅμα τῷ ἵππῳ ἐμβαλὼν εἰς τὸ ἕλος, καίτοι ὑπὲρ γαστέρα τοῦ ἵππου βρεχομένου, τοὺς ἀνθεστῶτας ἐφόνευσε βαρβάρους, 7 ὡς τὸν λοιπὸν στρατὸν αἰδεσθέντα προδοῦναι μαχόμενον ὑπὲρ αὐτῶν βασιλέα τολμῆσαί τε καὶ τοῖς ἕλεσιν ἐπεισελθεῖν, πολὺ δέ τι πλῆθος ἑκατέρωθεν πεσεῖν, καὶ Ῥωμαίων μὲν <...> τῶν δὲ βαρβάρων σχεδὸν τὴν τότε παροῦσαν δύναμιν, ἀριστεύοντος αὐτοῦ, ὡς τὸ τέναγος σωμάτων πληρωθῆναι, τήν τε λίμνην αἵματι κερασθεῖσαν πεζομαχοῦντι στρατῷ ναυμαχίας ὄψιν παρασχεῖν. 8 ταύτην τὴν μάχην καὶ τὴν ἀριστείαν αὐτοῦ οὐ μόνον διὰ γραμμάτων τῇ τε συγκλήτῳ καὶ τῷ δήμῳ ἐδήλωσεν, ἀλλὰ καὶ

7 δ' εὔδενδροι] δὲ εὔενδροι O 13 περί τε] P περὶ δὲ x 14 ποιοῖντο] ἐποιοῦντο O 18 <τὰ>] A 20 γεγυμνασμένοι] ἐγγεγυμνασμένοι i 24 αὐτὸ] A αὐτὸν x 28 αὐτῶν] αὐτὸν φ interp. A 30 <...>] lac. indic. Sylb.

γραφῆναι κελεύσας μεγίσταις εἰκόσιν ἀνέθηκε πρὸ τοῦ βουλευτηρίου, ἵνα μὴ μόνον ἀκούειν τὰ γενόμενα ἀλλὰ καὶ βλέπειν ἔχωσι Ῥωμαῖοι. τὴν δ' εἰκόνα ὕστερον καθεῖλεν ἡ σύγκλητος μετὰ τῶν λοιπῶν αὐτοῦ τιμῶν. γεγόνασι δὲ καὶ ἕτεραι συμβολαί, ἐν αἷς ὡς αὐτουργός τε καὶ αὐτόχειρ τῆς μάχης ἀριστεύων τε πανταχοῦ ἐπῃνεῖτο. 9 πολλοὺς δὲ χειρωσάμενος αὐτῶν, αἰχμαλώτους καὶ λείαν ἀπελάσας, χειμῶνος ἤδη καταλαμβάνοντος ἐπανῆλθεν εἰς Παίονας, ἔν τε Σιρμίῳ διατρίβων, τῇ μεγίστῃ ἐκεῖ πόλει δοκούσῃ, τὰ πρὸς τὴν εἴσοδον εἰς τὸ ἔαρ παρεσκευάζετο. ἠπείλει γάρ (καὶ ποιήσειν ἔμελλεν) ἐκκόψειν τε καὶ ὑποτάξειν τὰ μέχρις ὠκεανοῦ Γερμανῶν ἔθνη βάρβαρα.

3 τὰ μὲν οὖν πολεμικὰ τοιοῦτος ἦν· καὶ εἰς δόξαν ἤρθη ἂν ἡ πρᾶξις αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖς οἰκείοις καὶ τοῖς ὑπηκόοις βαρύτερος ἐγεγόνει καὶ φοβερώτερος. τί γὰρ ἦν ὄφελος βαρβάρων ἀναιρουμένων, πλειόνων γινομένων φόνων ἐν αὐτῇ τε Ῥώμῃ καὶ τοῖς ὑπηκόοις ἔθνεσιν; ἢ λείας <καὶ> αἰχμαλώτους ἀπάγειν τῶν ἐχθρῶν, γυμνοῦντα καὶ τὰς οὐσίας ἀφαιρούμενον τῶν οἰκείων; 2 ἄνεσίς τε γὰρ πᾶσα, μᾶλλον δὲ καὶ πρόκλησις δέδοτο συκοφάνταις ἐς τὸ ἐπηρεάζειν καὶ κινεῖν πράγματα προγονικά, εἰ τύχοι, καὶ ἄγνωστα καὶ ἀνεξέλεγκτα. μόνον τέ τις κληθεὶς εἰς δικαστήριον ὑπὸ συκοφάντου εὐθέως ἡττημένος ἀπῄει καὶ τῶν ὑπαρχόντων πάντων στερηθείς. 3 ἑκάστης γοῦν ἡμέρας ἦν ἰδεῖν τοὺς χθὲς πλουσιωτάτους τῆς ἐπιούσης μεταιτοῦντας· τοσαύτη τις ἦν τῆς τυραννίδος ἡ φιλοχρηματία ἐπὶ προφάσει τῆς περὶ τοὺς στρατιώτας χρημάτων συνεχοῦς χορηγίας· ἦν δὲ καὶ τοῖς ὠσὶ κοῦφος ἐς διαβολάς, ἡλικίας τε καὶ ἀξιώματος ἀφειδῶς ἔχων. πλείστους γοῦν τῶν ἔθνη καὶ στρατόπεδα πεπιστευμένων, μετὰ ὑπατείας τιμὴν ἢ δόξαν ἐπὶ τροπαίοις προσγενομένην, ἐκ μικρᾶς καὶ εὐτελοῦς διαβολῆς ἀναρπάστους ἐποίει, 4 καὶ ἐκέλευσέ τε ἄνευ ὑπηρεσίας μόνους ὀχήμασιν ἐπιτεθέντας ἄγεσθαι νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν ὁδεύοντας ἐξ ἀνατολῶν ἢ δύσεως, εἰ τύχοι, ἀπό τε μεσημβρίας εἰς Παίονας, ἔνθα διέτριβε· σκύλας δὲ καὶ ὑβρίσας φυγαῖς ἢ θανάτοις

1 μεγίσταις] <ἐν> μεγίσταις Steph. 7 αὐτῶν,] interpunxi 16 γινομένων] Steph. P γενομένων x 17 <καὶ>] add. Reiske, cf. 7.2.9 αἰχμαλώτους] del. Wolf A 7.3.2 usque ad 7.4.1 excerpsit Io *de virt. et vit.* pp. 194-195 B.-W. 19 τε] del. Reiske, sed cf. 7.1.2, 7.10.9 et quae adnotavi ad 1.3.1 24 χθὲς] A Io ἐχθὲς x 25 τις ἦν] τις f φ 32 ἐπιτεθέντας] ἐπιτιθέντας f φ

ἐζημίου. ἐς ὅσον μὲν οὖν εἰς τοὺς καθ' ἕνα ταῦτα ἐπράττετο καὶ μέχρις οἰκιῶν ἔμενεν ἡ συμφορά, οὐ πάνυ τι τοῖς δήμοις τῶν πόλεων ἢ τοῖς ἔθνεσι διέφερε· 5 τὰ γὰρ τῶν εὐδαιμονεῖν δοκούντων ἢ πλουσίων πταίσματα πρὸς τῶν ὄχλων οὐ μόνον ἀμελεῖται, ἀλλά τινας τῶν κακοήθων καὶ φαύλων ἔσθ' ὅτε καὶ εὐφραίνει φθόνῳ τῶν κρειττόνων καὶ εὐτυχούντων. ἐπεὶ δὲ ὁ Μαξιμῖνος τοὺς πλείστους τῶν ἐνδόξων οἴκων εἰς πενίαν περιστήσας (ἃ δὴ μικρὰ καὶ ὀλίγα οὐδ' αὐτάρκη τῇ αὐτοῦ βουλήσει ᾤετο) μετῆλθεν ἐπὶ τὰ δημόσια, καί, εἴ τινα χρήματα ἦν πολιτικὰ εἰς εὐθηνίας ἢ νομὰς τῶν δημοτῶν ἀθροιζόμενα εἴτε θεάτροις ἢ πανηγύρεσιν ἀνακείμενα, εἰς ἑαυτὸν μετῆγε, ναῶν τε ἀναθήματα θεῶν τε ἀγάλματα καὶ ἡρώων τιμάς, καὶ εἴ τις ἦν κόσμος δημοσίου ἔργου ἢ καλλώπισμά τι πόλεως ἢ ὕλη νόμισμα ποιῆσαι δυναμένη, πᾶν ἐχωνεύετο. ὅπερ καὶ μάλιστα τοὺς δήμους ἐλύπησε· 6 πένθος τε δημόσιον ἐνεποίει δίχα μάχης καὶ ἄνευ ὅπλων ὄψις πολιορκίας, ὥς τινας τῶν δημοτῶν καὶ ἐγχειρίδια ἀναλαβεῖν καὶ τοὺς νεὼς φρουρεῖν, ἑτοίμως τε ἔχειν πρότερον ἀναιρεθέντας πρὸ τῶν βωμῶν πεσεῖν ἢ σκῦλα τῶν πατρίδων ἰδεῖν. ἐντεῦθεν δὴ καὶ μάλιστα κατά τε πόλεις καὶ κατὰ ἔθνη διοίδαινον τῶν ὄχλων αἱ ψυχαί. ἀπηρέσκοντο δὲ καὶ οἱ στρατιῶται τοῖς πραττομένοις, ὀνειδιζόντων αὐτοῖς ἐπιφθόνως συγγενῶν τε καὶ οἰκείων ὡς δὴ δι' αὐτοὺς ταῦτα πράττοντος τοῦ Μαξιμίνου.

4 αἰτίαι μὲν δὴ αὗται, οὔτι γε ἄλογοι, εἰς μῖσος καὶ ἀπόστασιν τοὺς ὄχλους παρώξυνον. καὶ πάντες μὲν εὔχοντο καὶ θεοὺς τοὺς ἀδικουμένους ἐπεκάλουν, ἄρξασθαι δὲ οὐδεὶς ἐτόλμα, ἔστε συμπληρουμένης αὐτῷ τριετοῦς βασιλείας ἐκ μικρᾶς καὶ εὐτελοῦς προφάσεως, οἷα τυραννίδος σφάλματα, πρῶτοι ὅπλα ἐκίνησαν ἔς τε ἀπόστασιν εὐσταθῶς ὥρμησαν Λίβυες, ἐξ αἰτίας τοιᾶσδε. 2 ἐπετρόπευέ τις τῆς Καρχηδονίας χώρας τραχύτατα,

1 εἰς τοὺς] A Io τοὺς f φ   2 οἰκιῶν] scripsi οἴκων Gedike ἰδιωτῶν Mend. οἰκείων x   τι] τοι A V   9 χρήματα ἦν] A Io ἦν χρήματα x   13 καλλώπισμά τι πόλεως ἢ ὕλη ... δυναμένη] Sylb. καλλωπίσματος πόλεως ἢ ὕλης ... δυναμένης x   15 ἐλύπησε] post hoc verbum fortius interpunxi   δίχα] διὰ f φ   16 ὄψις] A d ὄψεις x   17 ἐγχειρίδια ἀναλαβεῖν] scripsi coll. 7.11.6 χεῖρας ἀντιθεῖναι A g χεῖρας ἀνατιθεῖναι f χεῖρας ἀνατιθῆναι φ ἐς χεῖρας ἐλθεῖν Io χεῖρας ἀνατεῖναι Sylb.   20 δὲ καὶ] Reiske τε καὶ x   22 τε] om. A f   A 7.4.1 usque ad 7.5.2 excerpsit Io *de ins.* p. 103 B. (postea exciderunt aliqua)   25 πάντες] τοὺς πάντας O ἅπαντας Io   26 ἐπεκάλουν]

καὶ μετὰ πάσης ὠμότητος καταδίκας τε ἐποιεῖτο καὶ χρημάτων εἰσπράξεις, βουλόμενος εὐδοκιμεῖν παρὰ τῷ Μαξιμίνῳ. ἐκεῖνός τε γάρ, οὓς ᾔδει ἁρμόζοντας τῇ ἑαυτοῦ γνώμῃ, ἐπελέγετο, οἵ τε προεστῶτες τοῦ ταμιείου τότε, εἰ καὶ σπανίως χρηστοὶ ἐμπεπτώκεσαν, τόν τε κίνδυνον προὖπτον ἔχοντες καὶ τὴν ἐκείνου φιλοχρηματίαν εἰδότες, ἄκοντες ὅμως τοὺς λοιποὺς ἐμιμοῦντο. 3 ὁ τοίνυν κατὰ τὴν Λιβύην ἐπίτροπος τοῖς τε ἄλλοις πᾶσι βιαίως προσεφέρετο, καὶ νεανίσκους τινὰς τῶν παρ' ἐκείνοις εὖ γεγονότων καὶ πλουσίων καταδίκαις περιβαλὼν εἰσπράττειν τὰ χρήματα εὐθέως ἐπειρᾶτο, πατρῴων τε καὶ προγονικῶν οὐσιῶν αὐτοὺς ἀφαιρεῖσθαι. ἐφ' οἷς ἀλγήσαντες οἱ νεανίσκοι τὰ μὲν χρήματα αὐτῷ ἀποδώσειν ὑπέσχοντο, τριῶν ἡμερῶν αἰτήσαντες ἀνάθεσιν· συνωμοσίαν δὲ ποιησάμενοι, πάντας τε οὓς ᾔδεσαν ἢ πεπονθότας τι δεινὸν ἢ παθεῖν δεδοικότας ἀναπείσαντες, κελεύουσι νύκτωρ κατελθεῖν τοὺς ἐκ τῶν ἀγρῶν οἰκέτας, ξύλα τε καὶ πελέκεις ἐπιφέρεσθαι. 4 οἳ δὲ πεισθέντες κελεύουσι τοῖς δεσπόταις πρὸ τῆς ἕω συνῆλθον εἰς τὴν πόλιν, κρύπτοντες ὑπὸ ταῖς ἐσθῆσιν ἃ ἔφερον αὐτοσχεδίου πολέμου ὅπλα. μέγα δέ τι πλῆθος ἠθροίσθη· φύσει γὰρ πολυάνθρωπος οὖσα ἡ Λιβύη πολλοὺς εἶχε τοὺς τὴν γῆν γεωργοῦντας. 5 ἅμα δὲ τῷ παραδραμεῖν τὸ περιόρθριον προελθόντες οἱ νεανίσκοι τὸ μὲν πλῆθος τῶν οἰκετῶν κελεύουσιν αὐτοῖς ἕπεσθαι ὡς ὄντας μέρος τοῦ λοιποῦ ὄχλου, προστάξαντες τότε ἀποκαλύπτειν ἃ <ἐπ>εφέροντο ὅπλα καὶ γενναίως ἀνθεστάναι, εἴ τινες ἢ στρατιωτῶν ἢ δημοτῶν αὐτοῖς ἐπίοιεν ἔκδικοι τοῦ γενησομένου ἔργου· 6 αὐτοὶ δὲ λαβόντες ἐγχειρίδια ὑποκόλπια προσίασι τῷ ἐπιτρόπῳ ὡς δὴ περὶ τῆς ἀποδόσεως τῶν χρημάτων διαλεξόμενοι, προσπεσόντες τε αἰφνιδίως οὐ προσδοκῶντα παίσαντες φονεύουσι. τῶν δὲ περὶ αὐτὸν στρατιωτῶν γυμνωσάντων τὰ ξίφη τῷ τε φόνῳ ἐπεξελθεῖν θελόντων, οἱ ἐκ τῶν ἀγρῶν κατεληλυθότες προβαλόμενοι τά τε ξύλα καὶ τοὺς πελέκεις, ὑπερμαχόμενοι τῶν δεσποτῶν, τοὺς ἀνθεστῶτας ῥᾳδίως ἐτρέψαντο.

ἀπεκάλουν f 4 ταμιείου] ταμείου i 8 πᾶσι] om. i 16 κατελθεῖν] i Io ἐπελθεῖν O οἰκέτας] Gedike νεανίσκους ω 18 συνῆλθον] συνελθόντες O 21 δὲ] δὴ i περιόρθριον] i Io περίορθρον O Io 22 προελθόντες] Reiske προσελθόντες x 24 <ἐπ>εφέροντο] add. Mend. 30 αὐτὸν] αὐτῶν f φ 31 προβαλόμενοι] Bekk. προβαλλόμενοι x

5 οὕτως δὴ προχωρήσαντος τοῦ ἔργου, οἱ νεανίσκοι ἅπαξ ἐν ἀπογνώσει γενόμενοι μόνην ᾔδεσαν ἑαυτοῖς σωτηρίαν ὑπάρχουσαν, εἰ τὰ τολμηθέντα αὐτοῖς αὐξήσαιεν ἔργοις μείζοσι καὶ κοινωνὸν τοῦ κινδύνου τὸν ἡγούμενον τοῦ ἔθνους παραλάβοιεν, πᾶν τε τὸ ἔθνος ἀναπείσαιεν εἰς ἀπόστασιν· ὅπερ ᾔδεσαν πάλαι μὲν εὔχεσθαι μίσει Μαξιμίνου, φόβῳ δὲ κωλύεσθαι. 2 σὺν παντὶ τοίνυν τῷ πλήθει ἤδη μεσαζούσης ἡμέρας ἐπίασιν ἐπὶ τὴν τοῦ ἀνθυπατεύοντος οἰκίαν· Γορδιανὸς δὲ ἦν ὄνομα, κλήρῳ μὲν τὴν ἀνθυπατείαν λαχών, πρεσβύτης δὲ εἰς ἔτος ἤδη περί που ὀγδοηκοστὸν ἐληλακώς, πολλῶν δὲ πρότερον ἄρξας ἐθνῶν ἔν τε πράξεσι μεγίσταις ἐξετασθείς. ὅθεν αὐτόν τε ἡδέως ὑποδέξασθαι τὴν ἀρχὴν ᾤοντο ὥσπερ κορυφαῖον τέλος τῶν προγενομένων πράξεων, τήν τε σύγκλητον καὶ τὸν Ῥωμαίων δῆμον ἀσμένως δέξασθαι ἄνδρα εὖ γεγονότα καὶ ἐκ πολλῶν ἡγεμονιῶν ὥσπερ κατ' ἀκολουθίαν ἐπὶ τοῦτο ἐλθόντα. 3 συνέβαινε δὲ ἐκείνης τῆς ἡμέρας, ἧς ταῦτα ἐπράττετο, οἴκοι τὸν Γορδιανὸν διατρίβειν ἡσυχάζοντα, δεδωκότα τοῖς καμάτοις ἀνάπαυλαν ἀργίαν τε ταῖς πράξεσιν. οἱ δὲ νεανίσκοι ξιφήρεις σὺν παντὶ τῷ πλήθει, βιασάμενοι τοὺς ταῖς αὐλείαις ἐφεστῶτας, εἰσπηδήσαντες καταλαμβάνουσιν αὐτὸν ἐπί τινος σκιμποδίου ἀναπαυόμενον, περιστάντες δὲ χλαμύδι πορφυρᾷ περιβάλλουσι σεβασμίοις τε τιμαῖς προσαγορεύουσιν. 4 ὃ δὲ τῷ παραδόξῳ τοῦ πράγματος ἐκπλαγείς, ἐνέδραν καὶ συσκευὴν ἐξ ἐπιβουλῆς καθ' ἑαυτοῦ νομίζων, ῥίψας ἀπὸ τοῦ σκίμποδος εἰς γῆν αὑτὸν ἐδεῖτο φείδεσθαι γέροντος μηδὲν αὐτοὺς ἀδικήσαντος, σώζειν δὲ τὴν πίστιν καὶ τὴν εὔνοιαν τῷ βασιλεύοντι. ἐπεὶ δὲ οἳ μὲν ξιφήρεις ἐνέκειντο, ἐκεῖνος δὲ ὑπὸ δέους καὶ ἀγνοίας οὐκ <ἐπεδίδου ἑαυτόν, οὐ γὰρ> ᾔδει τὸ πεπραγμένον οὐδὲ τὸ τῆς παρούσης τύχης αἴτιον, εἷς τῶν νεανίσκων, ὃς ἦν αὐτῶν γένει καὶ δυνάμει λόγων προύχων, τοὺς λοιποὺς κατασιγάσας ἡσυχάζειν τε προστάξας, ἔχων πρόκωπον τὴν δεξιὰν ἔλεξε πρὸς αὐτὸν τοιάδε· 5 "δύο κινδύνων προκειμένων, τοῦ μὲν παρόντος

5 πᾶν τε] πᾶν f φ 9 δὲ ἦν] Ιο μὲν ἦν x 12 ὑποδέξασθαι ... δέξασθαι] ὑποδέξεσθαι ... δέξεσθαι Steph., sed cf. 1.6.7 quaeque ibi adnotavimus 19 αὐλείαις] Wolf αὐλείοις Steph. αὐλίαις x 22 σεβασμίοις] Mend. σεβασμίαις x 24 καθ' ἑαυτοῦ] καθ' ἑαυτὸν f φ αὑτὸν] g V ἑαυτὸν A αὐτὸν B f 27 ἐκεῖνος δὲ] f φ ἐκεῖνός τε g ψ 28 <ἐπεδίδου ἑαυτὸν, οὐ γὰρ>] addidi coll. 2.1.10, praeeunte Mend.: <ἀπεμάχετο, οὐ γὰρ> 29 αὐτῶν] αὐτῷ f V 31 πρόκωπον] πρόκοπον x

τοῦ δὲ μέλλοντος, καὶ τοῦ μὲν ἤδη προδήλου τοῦ δὲ ἐν ἀμφιβόλῳ τύχῃ, ἑλέσθαι σε δεῖ σήμερον σῴζεσθαι μεθ' ἡμῶν καὶ πιστεῦσαι σεαυτὸν ἐλπίδι κρείττονι, ᾗ πάντες πεπιστεύκαμεν, ἢ τεθνάναι ἤδη πρὸς ἡμῶν. εἰ μὲν οὖν τὰ παρόντα ἕλοιο, πολλὰ τὰ ἐφόδια εἰς ἀγαθὰς ἐλπίδας, τό τε Μαξιμίνου παρὰ πᾶσι μῖσος, πόθος τε τυραννίδος ὠμῆς ἀπαλλάξεως, καὶ ἐν ταῖς προγενομέναις πράξεσιν εὐδοκίμησις, ἔν τε συγκλήτῳ καὶ τῷ Ῥωμαίων δήμῳ γνῶσις οὐκ ἄσημος καὶ τιμὴ ἔνδοξος ἀεί. 6 ἀντειπόντι δέ σοι καὶ μὴ συμπνεύσαντι ἡμῖν τήμερον τέλος ἐπικείσεται· ἀπολούμεθα δὲ καὶ αὐτοί, εἰ δέοι, προαπολέσαντες <σέ>. ἔργον γὰρ ἡμῖν τετόλμηται μείζονος ἀπογνώσεως δεόμενον· κεῖται γὰρ ὁ τῆς τυραννίδος ὑπηρέτης, καὶ δίκας ὠμότητος παρέσχε φονευθεὶς ὑφ' ἡμῶν. ἐφ' οἷς ἣν μὲν ἡμῖν συνάρῃ καὶ κοινωνὸς τῶν κινδύνων γένῃ, αὐτός τε τῆς ἐν βασιλείᾳ τιμῆς ἀπολαύσεις, τό τε ἡμῖν προκείμενον ἔργον ἐπαινεθήσεται καὶ οὐ κολασθήσεται." 7 τοιαῦτά τινα λέγοντος τοῦ νεανίσκου οὐκ ἀνασχόμενον τὸ λοιπὸν πλῆθος, συνδραμόντων ἤδη καὶ πάντων τῶν κατὰ τὴν πόλιν ἐπειδὴ διεφοίτησεν ἡ φήμη, Σεβαστὸν Γορδιανὸν ἀναγορεύει. παραιτούμενος δὲ καὶ γῆρας προισχόμενος ἐκεῖνος, ἄλλως δὲ φιλόδοξος ὤν, οὐδὲ ἀηδῶς ὑπέστη, ἑλόμενος μᾶλλον τὸν μέλλοντα κίνδυνον ἢ τὸν παρόντα, ἔν τε γήρᾳ ἐσχάτῳ οὐ πάνυ τι δεινὸν νομίζων, εἰ δέοι, ἐν βασιλικαῖς τιμαῖς καὶ τελευτῆσαι. 8 πᾶν δὴ τὸ Λιβύων ἔθνος εὐθέως ἐδεδόνητο, καὶ τὰς μὲν τοῦ Μαξιμίνου τιμὰς καθῄρουν, εἰκόσι δὲ καὶ ἀνδριᾶσι Γορδιανοῦ τὰς πόλεις ἐκόσμουν, τῷ τε κυρίῳ αὐτοῦ ὀνόματι προσθέντες Ἀφρικανὸν ἐκάλεσαν ἀφ' ἑαυτῶν· οὕτω γὰρ Λίβυες [ὑπὸ μεσημβρίαν] τῇ Ῥωμαίων φωνῇ καλοῦνται.

6 ὁ δὲ Γορδιανὸς ἐνδιατρίψας τῇ Θύστρῳ, ἔνθα ταῦτα ἐπράχθη, ἡμερῶν τινων, ἤδη φέρων βασιλέως ὄνομα καὶ σχῆμα, ἀπάρας [τε] τῆς Θύστρου εἰς τὴν Καρχηδόνα ἠπείχθη, ἣν ᾔδει μεγίστην

2 σε] om. O σῴζεσθαι] σώσεσθαι B f 4 τὰ παρόντα] exspectabam τὰ εἰς τὸ παρὸν ἀσφαλῆ 6 πόθος] Reiske πάθος x ἀπαλλάξεως] Bekk. ἀπαλλάξεις x 7 εὐδοκίμησις] Sylb. εὐδοκιμήσεις x 8 γνῶσις] γνώσῃ O τιμὴ] Steph. τιμῆς x 11 προαπολέσαντες] προσαπολέσαντες O <σέ>] add. Stroth P 13 μὲν ἡμῖν] μὲν ἡμῶν i 14 γένῃ] om. i 15 προκείμενον] cf. 8.3.7 18 συνδραμόντων ... φήμη] συνδραμόντες ἤδη πάντες ἐπειδὴ διεφοίτησε κατὰ τὴν πόλιν ἡ φήμη O 23 τι] τοι A (qui δεινὸν om.) om. V 27 [ὑπὸ μεσημβρίαν]] delevi 31 [τε]] del. Lange

τε οὖσαν καὶ πολυάνθρωπον, ἵν' ὥσπερ ἐν Ῥώμῃ πάντα πράττοι· ἡ γὰρ πόλις ἐκείνη καὶ δυνάμει χρημάτων καὶ πλήθει τῶν κατοικούντων καὶ μεγέθει μόνης Ῥώμης ἀπολείπεται, φιλονεικοῦσα πρὸς τὴν ἐν Αἰγύπτῳ Ἀλεξάνδρου πόλιν περὶ δευτερείων. 2 εἵπετο δὲ αὐτῷ πᾶσα ἡ βασιλικὴ πομπή, τῶν μὲν στρατιωτῶν, οἵτινες ἦσαν ἐκεῖ, καὶ τῶν κατὰ τὴν πόλιν ἐπιμηκεστέρων νεανίσκων ἐν σχήματι τῶν κατὰ τὴν Ῥώμην προιόντων δορυφόρων· αἵ τε ῥάβδοι ἐδαφνηφόρουν, ὅπερ ἐστὶ σύμβολον ἐς τὸ διαγνῶναι τὰς βασιλικὰς ἀπὸ τῶν ἰδιωτικῶν· τὸ δὲ πῦρ προεπόμπευεν, ὡς ὄψιν καὶ τύχην ἔχειν πρὸς ὀλίγον, ὥσπερ ἐν εἰκόνι, τῆς Ῥώμης τῶν Καρχηδονίων τὴν πόλιν. 3 ὅ τε Γορδιανὸς γράμματά τε πάμπλειστα ἐκπέμπει πρὸς ἕκαστον τῶν κατὰ τὴν Ῥώμην πρωτεύειν δοκούντων, τοῖς τε τῆς συγκλήτου δοκιμωτάτοις ἐπιστέλλει, ὧν ἦσαν αὐτῷ πλεῖστοι φίλοι τε καὶ συγγενεῖς. ἐποίησε δὲ καὶ δημόσια γράμματα πρός τε τὸν Ῥωμαίων δῆμον καὶ τὴν σύγκλητον, δι' ὧν τήν τε Λιβύων ἐδήλου εἰς ἑαυτὸν σύμπνοιαν, τῆς τε Μαξιμίνου ὠμότητος κατηγόρει σφοδρότατα εἰδὼς μισουμένην, 4 αὐτός τε πᾶσαν πραότητα ὑπισχνεῖτο, συκοφάντας τε πάντας φυγαδεύων καὶ παλινδικίαν διδοὺς τοῖς ἀδίκως κατακριθεῖσι, τοὺς δὲ φυγάδας εἰς τὰς πατρίδας ἐπανάγων· τοῖς δὲ στρατιώταις ὑπέσχετο ἐπίδοσιν χρημάτων ὅσην οὐδεὶς πρότερον, τῷ τε δήμῳ νομὰς ἐπήγγειλε. προυνοήσατο δὲ τοῦ πρότερον ἀναιρεθῆναι τὸν κατὰ τὴν Ῥώμην τῶν στρατοπέδων προεστῶτα· Βιταλιανὸς δὲ ἦν ὄνομα αὐτῷ. τοῦτον ᾔδει τραχύτατα καὶ ὠμότατα πράττοντα, φίλτατόν τε ὄντα καὶ καθωσιωμένον τῷ Μαξιμίνῳ. 5 ὑποπτεύων οὖν μὴ τοῖς πραττομένοις γενναίως ἀντιστῇ καὶ τῷ ἐκείνου φόβῳ μηδεὶς αὐτῷ συνάρηται, πέμπει τὸν ταμίαν τοῦ ἔθνους, νεανίσκον φύσει εὔτολμον καὶ τὸ σῶμα οὐκ ἀγεννῆ καὶ τὴν ἡλικίαν ἀκμάζοντα, πρόθυμόν τε ἐς τὸν ὑπὲρ αὐτοῦ κίνδυνον, παραδοὺς αὐτῷ ἑκατοντάρχας καὶ στρατιώτας τινάς, οἷς ἔδωκε κατασεσημασμένα γράμματα ἐν πτυκτοῖς πίναξι, δι' ὧν τὰ ἀπόρρητα καὶ κρυπτὰ ἀγγέλματα τοῖς βασιλεῦσιν ἐπιστέλλεται.

2 γὰρ] γοῦν i 6 οἵτινες] f P εἵτινες g O 7 κατὰ τὴν] κατὰ i 8 προιόντων δορυφόρων] δορυφόρων προιόντων O 11 ὥσπερ ἐν εἰκονι] "ut in imitatione" τῶν Καρχηδονίων τὴν πόλιν] τὴν Καρχηδονίων πόλιν i 21 τοῖς δὲ στρατιώταις] A τοὺς δὲ στρατιώτας x 25 ᾔδει] ἤδη i τραχύτατα] τραχύτατα <πάντα> Schenkl, sed cf. 7.7.6 26 ὄντα] om. O 30 αὐτοῦ] ἑαυτοῦ i 32 πτυκτοῖς] g πυκτοῖς f φ πηκτοῖς A

6 κελεύει δὲ αὐτοῖς πρὸ τῆς ἕω εἰς τὴν Ῥώμην κατελθοῦσιν ἐπιστῆναι ἔτι ἰδιάζοντι καὶ ἀνακεχωρηκότι τῷ Βιταλιανῷ ἐν τῷ τοῦ δικαστηρίου οἰκίσκῳ, ἔνθα μόνος τὰ ἀπόρρητα καὶ κρυπτὰ δοκοῦντα ὑπὲρ σωτηρίας τοῦ βασιλέως ἠρεύνα τε καὶ ἐξήταζε, δηλῶσαί τε ὅτι φέρουσι γράμματα πρὸς Μαξιμίνου ἀπόρρητα, ἐπὶ τοῦτό τε παρ' αὐτοῦ πεμφθῆναι ὑπὲρ ἀσφαλείας τοῦ βασιλέως· 7 προσποιήσασθαι δὲ βούλεσθαι καὶ διαλεχθῆναι αὐτῷ ἰδιαίτερον ἀπαγγεῖλαί τε τὰ ἐντεταλμένα· διασχολουμένῳ δὲ ἐκείνῳ περὶ τὴν τῶν σφραγίδων ἐπίγνωσιν προσποιουμένους ὡς δὴ ἐροῦντάς τι, οἷς εἶχον ὑποκολπίοις ξίφεσι φονεῦσαι. ἅπερ πάντα προυχώρησεν ὡς ἐκέλευσεν. ἔτι γὰρ νυκτὸς οὔσης, ὥσπερ ἐκεῖνος εἰώθει πρὸ ἡμέρας προιέναι, ἐπέστησαν αὐτῷ ἰδιάζοντι, μηδὲ πολλοῦ πλήθους παρόντος· 8 οἳ μὲν γὰρ οὐδὲ προ<σ>εληλύθεσαν, οἳ δὲ προσαγορεύσαντες πρὸ ἡμέρας ἀνακεχωρήκεσαν· ἡσυχίας τε οὖν οὔσης ὀλίγων τε πρὸ τοῦ οἰκίσκου, δηλώσαντες αὐτῷ τὰ προειρημένα ῥᾳδίως εἰσεδέχθησαν· ἐπιδόντες δὲ τὰ γράμματα, ἐκείνου ταῖς σφραγῖσι τὰς ὄψεις ἐπιβάλλοντος προβαλόντες τὰ ξιφίδια καὶ παίσαντες φονεύουσιν, ἔχοντές τε αὐτὰ πρόκωπα προπηδῶσιν. 9 οἱ δὲ παρόντες ἐκπλαγέντες ἀνεχώρησαν, οἰόμενοι Μαξιμίνου τὴν κέλευσιν εἶναι· καὶ γὰρ ἐποίει τοῦτο πολλάκις καὶ περὶ τοὺς δοκοῦντας εἶναι φιλτάτους. κατελθόντες δὲ διὰ μέσης τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ προτιθέασι τὰ πρὸς τὸν δῆμον τοῦ Γορδιανοῦ γράμματα, τοῖς τε ὑπάτοις καὶ τοῖς λοιποῖς τὰ ἐπεσταλμένα διδόασι· διασκεδάννυταί τε ὑπ' αὐτῶν φήμη ὡς ἄρα καὶ Μαξιμῖνος εἴη ἀνῃρημένος.

7 ὡς δὲ διεφοίτησε ταῦτα, εὐθέως πᾶς ὁ δῆμος ὥσπερ ἐνθουσιῶν διέθει πανταχοῦ· καὶ πάντες μὲν γὰρ ὄχλοι κοῦφοι πρὸς τὰ καινοτομούμενα, ὁ δὲ Ῥωμαίων δῆμος ἐν πλήθει μεγίστῳ καὶ ποικίλῳ συγκλύδων τε ἀνθρώπων πολὺ καὶ ῥᾴδιον ἔχει τὸ τῆς

1 πρὸ] πρὸς f φ 2 ἰδιάζοντι] Stroth δικάζοντι x 5 πρὸς] παρὰ Mend. Μαξιμίνου] g $m^{corr.}$ P Μαξιμῖνον f O 6 ἐπὶ ... πεμφθῆναι] molesta παρ' αὐτοῦ] παρὰ τοῦ i πεμφθῆναι] παραπεμφθῆναι O 9 περὶ] πρὸς O 10 προσποιουμένους] παριστάμενους dub. Mend., bene ὑποκολπίοις] dub. Mend. ὑποκολπιδίοις x, cf. 7.11.3 12 ἐκεῖνος] ἐκείνοις i 13 μηδὲ] μηδέ<πω> Reiske 14 προ<σ>εληλύθεσαν] correxi προσαγορεύσαντες] προσαγορεύοντες O 15 τε οὖν] οὖν i ὀλίγων] ὀλίγον O 18 προβαλόντες] προβαλλόντες f φ 19 πρόκωπα] πρόκοπα i 7.7.1 excerpsit Petrus Patricius, *de sentent.*, p. 264 Boiss.

γνώμης εὐκίνητον. 2 ἀνδριάντες οὖν καὶ εἰκόνες τιμαί τε πᾶσαι τοῦ Μαξιμίνου κατεσπῶντο, καὶ τὸ κρυπτὸν πρότερον διὰ φόβον μῖσος ἀδεὲς καὶ αὐτεξούσιον γενόμενον ἀκωλύτως ἐξεχεῖτο. ἥ τε σύγκλητος συνελθοῦσα πρὶν τὸ ἀκριβὲς εἰδέναι περὶ τοῦ Μαξιμίνου, ἐκ τῆς παρούσης τύχης τὰ μέλλοντα πιστεύσαντες, τὸν Γορδιανὸν ἅμα τῷ υἱῷ Σεβαστοὺς ἀναγορεύουσι, τὰς δὲ τοῦ Μαξιμίνου τιμὰς ἀνατρέπουσι. 3 συκοφάνται τε οὖν καὶ οἱ γενόμενοι τινῶν κατήγοροι ἢ ἔφευγον ἢ ὑπὸ τῶν ἀδικηθέντων ἀνῃροῦντο, ἐπίτροποί τε καὶ δικασταὶ οἱ τῆς ἐκείνου ὠμότητος ὑπηρέται συρέντες ὑπὸ τοῦ ὄχλου εἰς τοὺς ὀχετοὺς ἐρριπτοῦντο. φόνος τε οὐκ ὀλίγος ἐγένετο καὶ μηδὲν ἀδικησάντων ἀνθρώπων· δανειστὰς γὰρ ἑαυτῶν ἢ καὶ ἀντιδίκους ἐν πράγμασιν ἀγοραίοις, καὶ εἴ τις πρός τινα βραχεῖαν αἰτίαν εἶχε μίσους, ἐπαναβαίνοντες ταῖς οἰκήσεσιν ἀπροσδοκήτως, ἐπηρεάζοντες ὡς συκοφάντας ἐσύλησάν τε καὶ ἐφόνευσαν. 4 ἐν προσχήματι ἐλευθερίας ἀδείας τε εἰρηνικῆς ἔργα πολέμου ἐμφυλίου ἐγένετο, ὡς καὶ τὸν τῆς πόλεως ἐπάρχοντα μετὰ πράξεις πολλὰς ὑπατικάς (Σαβῖνος δὲ ἦν ὄνομα αὐτῷ), βουλόμενον κωλῦσαι τὰ γινόμενα, ξύλῳ παισθέντα κατὰ τοῦ κρανίου τελευτῆσαι. καὶ ὁ μὲν δῆμος ἐν τούτοις ἦν, ἡ δὲ σύγκλητος ἅπαξ ἀναρριφθέντος κινδύνου φόβῳ τοῦ Μαξιμίνου πάντα ἔπραττεν εἰς τὸ ἀποστῆσαι αὐτοῦ τὰ ἔθνη. 5 πρεσβεῖαι τοίνυν πανταχοῦ πρὸς πάντας ἡγουμένους ἐξεπέμφθησαν, ἐπιλεχθέντων ἀνδρῶν ἔκ τε τῆς συγκλήτου αὐτῆς καὶ τοῦ ἱππικοῦ τάγματος οὐκ ἀδοκίμων, γράμματά τε πρὸς πάντας τὴν Ῥωμαίων καὶ τῆς συγκλήτου γνώμην δηλοῦντα, προτρέποντά τε τοὺς ἡγουμένους συναίρεσθαι τῇ κοινῇ πατρίδι καὶ συνεδρίου βουλεύμασιν τὰ δ' ἔθνη πείθεσθαι Ῥωμαίοις, ὧν δημόσιον ἄνωθεν τὸ κράτος ἐστίν, αὐτά τε φίλα καὶ ὑπήκοα ἐκ προγόνων. 6 οἱ πλεῖστοι μὲν οὖν προσήκαντο τὴν πρεσβείαν, καὶ τὰ ἔθνη ἀποστήσαντες ῥᾳδίως μίσει τῆς Μαξιμίνου τυραννίδος, τούς τε ἐκεῖσε πράττοντας, εἰ τὰ Μαξιμίνου φρονοῖεν, ἀποκτείναντες προσέθεντο Ῥωμαίοις· ὀλίγοι δέ τινες ἢ διεχρήσαντο τοὺς ἐλθόντας πρέσβεις ἢ μετὰ φρουρᾶς πρὸς ἐκεῖνον παρέπεμψαν, οὓς συλλαμβάνων

1 εὐκίνητον] εὐαίνητον f φ 6 τὸν Γορδιανὸν] τῷ Γορδιανῷ f φ 10 συρέντες] συρρέντες f φ 13 βραχεῖαν] βραχεῖαν B f 14 ταῖς] A τε x A 7.7.4 usque ad 7.7.6 excerpsit Io *de ins.* pp. 103-104 B. (antea exciderunt aliqua) 26 δηλοῦντα] om. O τοὺς] τοὺς <μὲν> Bekk.[2] 27 συνεδρίου βουλεύμασι] scripsi συνεδρίῳ βουλεύουσι x δ'] δὲ O

ὠμῶς ἐκόλαζεν. τὰ μὲν κατὰ τὴν Ῥωμαίων πόλιν τε καὶ γνώμην τοιαῦτα ἦν·

8 ὡς δ' ἀπηγγέλη τῷ Μαξιμίνῳ τὰ πεπραγμένα, σκυθρωπός τε ἦν καὶ ἐν μεγάλαις φροντίσι, προσεποιεῖτο δὲ αὐτῶν καταφρονεῖν. τῆς μὲν οὖν πρώτης καὶ δευτέρας ἡμέρας ἔνδον ἔμεινεν ἡσυχάζων καὶ τοῖς φίλοις περὶ τοῦ πρακτέου κοινούμενος. 2 τὸ δὲ στρατόπεδον πᾶν τὸ σὺν αὐτῷ οἵ τε ἐπέκεινα πάντες ἄνθρωποι ἔγνωσαν μὲν τὰ διαγγελθέντα, καὶ διοίδαινον πᾶσιν αἱ ψυχαὶ τηλικούτων ἔργων εὐτόλμῳ καινοτομίᾳ, οὐδέ τις πρός τινα ἔλεγέ τι οὔτ' εἰδέναι τι προσεποιεῖτο· τοσοῦτος γὰρ ἦν ὁ Μαξιμίνου φόβος ὡς μηδὲν αὐτὸν λανθάνειν, παραφυλάττεσθαι δὲ πάντων οὐ μόνον τὰ διὰ φωνῆς καὶ γλώττης προφερόμενα ἀλλὰ καὶ τὰ δι' ὄψεως νεύματα <πάντας οἴεσθαι>. 3 ὁ μέντοι Μαξιμῖνος συγκαλέσας πάντα τὸν στρατὸν εἰς τὸ πρὸ τῆς πόλεως πεδίον, προελθών τε τῆς τρίτης ἡμέρας ἀνελθών τε ἐπὶ τὸ βῆμα, ἐπιφερόμενος τὸ βιβλίον ὅπερ ἦσαν αὐτῷ συντάξαντές τινες τῶν φίλων, ἐξ ἀναγνώσεως ἔλεξε τοιάδε· 4 "ἄπιστα μὲν οἶδα καὶ παράδοξα λέξων πρὸς ὑμᾶς, ὡς δὲ ἐγὼ οἴομαι, οὐ θαύματος ἀλλὰ χλεύης καὶ γέλωτος ἄξια. ὅπλα ἐφ' ὑμᾶς καὶ τὴν ὑμετέραν ἀνδρείαν οὐ Γερμανοὶ αἴρονται, οὓς πολλάκις ἐνικήσαμεν, οὐ Σαυρομάται οἱ περὶ εἰρήνης ἑκάστοτε ἱκετεύοντες· Πέρσαι τε οἱ πάλαι Μεσοποταμίαν κατατρέχοντες νῦν ἡσυχάζουσιν, ἀγαπητῶς ἔχοντες τὰ ἑαυτῶν, δόξης τε τῆς ὑμετέρας ἐν τοῖς ὅπλοις ἀρετῆς τε [πείρᾳ] τῶν ἐμῶν πράξεων, ἃς ἔγνωσαν ὅτε τῶν ἐπὶ ταῖς ὄχθαις στρατοπέδων ἡγούμην, ἀνεχούσης αὐτούς. 5 ἀλλὰ γάρ (μή τι ἄρα καὶ καταγέλαστον εἰπεῖν) Καρχηδόνιοι μεμήνασι, καὶ πρεσβύτην ἄθλιον, ἐν ἐσχάτῳ γήρᾳ παραφρονοῦντα, πείσαντες ἢ βιασάμενοι ὥσπερ ἐν πομπαῖς παίζουσι βασιλείαν· τίνι θαρροῦντες στρατῷ, παρ' οἷς εἰς τὴν τοῦ ἡγουμένου ὑπηρεσίαν ἀρκοῦσι ῥαβδοῦχοι; ποῖα φέροντες ὅπλα, παρ' οἷς οὐδὲν πλὴν δορατίων οἷς πρὸς θηρία μονομαχοῦσι;

4 προσεποιεῖτο δὲ] P προσεποιεῖτό τε x 7 οἵ τε ἐπέκεινα πάντες ἄνθρωποι] qui? 9 εὐτόλμῳ] Steph. εὐτόλμων x 11 ὁ Μαξιμίνου] Μαξιμίνου O 13 προφερόμενα] f g[corr.] προσφερόμενα g O 14 <πάντας οἴεσθαι>] addidi, cum Μαξιμίνου (Μαξιμίνου φόβος) genit. obiect. sit 15 τῆς πόλεως] cuius? προελθών] A προσελθὼν x 21 οὐ Γερμανοὶ] οἱ Γερμανοὶ O αἴρονται] αἰροῦνται i 25 [πείρᾳ]] delevi, alii temptaverunt alia: ἀρετῆς καὶ τῶν ἐμῶν πράξεων, ἃς πείρᾳ ἔγνωσαν Reiske 26 αὐτοὺς] ed. Bas. nescio quae αὐτῆς x 32 πλὴν] Sylb. πλέον x οἷς] οἱ O

τὰ πολεμικὰ αὐτοῖς γυμνάσια χοροὶ καὶ σκώμματα καὶ ῥυθμοί. μηδέ τινα ὑμῶν ἐκπληττέτω τὰ κατὰ 'Ρώμην ἀγγελθέντα. 6 Βιταλιανὸς μὲν ἀνῃρέθη δόλῳ καὶ ἀπάτῃ ληφθείς, τοῦ δὲ 'Ρωμαίων δήμου τὸ κοῦφον καὶ εὐμετάβολον οὐκ ἀγνοεῖτε καὶ μέχρι βοῆς θρασύ· εἰ δύο ἢ τρεῖς ὁπλίτας ἴδοιεν μόνον, ὑπ' ἀλλήλων ὠθούμενοί τε καὶ πατούμενοι, φεύγων ἕκαστος τὸν ἴδιον κίνδυνον τοῦ κοινοῦ ἀμελῶς ἔχει. 7 εἰ δὲ καὶ τὰ τῆς συγκλήτου τις ὑμῖν διήγγειλε, μὴ θαυμάζετε εἰ τὸ μὲν ἡμέτερον σῶφρον τραχὺ αὐτοῖς δοκεῖ, τὸ δ' ὁμότροπον ἐν ἀκολάστῳ βίῳ ἐκείνου προτιμᾶται, καὶ τὰ μὲν ἀνδρεῖα καὶ σεμνὰ τῶν ἔργων φοβερὰ προσαγορεύουσι, τὰ δ' ἀνειμένα καὶ ἐκβεβακχευμένα ὡς ἥμερα δι' ἡδονῆς ἔχουσι· διόπερ πρὸς τὴν ἐμὴν ἀρχὴν οὖσαν ἐπιστρεφῆ καὶ κόσμιον ἀλλοτρίως διάκεινται, ἥσθησαν δὲ τῷ Γορδιανοῦ ὀνόματι, οὗ τὸν διαβεβλημένον βίον οὐκ ἀγνοεῖτε. 8 πρὸς τούτους καὶ τοιούτους ἡμῖν ὁ πόλεμος, εἴ τις οὕτως αὐτὸν καλεῖν βούλοιτο. ἐγὼ μὲν γὰρ ἡγοῦμαι ὡς οἱ πλεῖστοι καὶ σχεδὸν πάντες, εἰ μόνον 'Ιταλίας ἐπιβαίημεν, ἱκετηρίους θαλλοὺς καὶ τέκνα προτείναντες ὑποστρώσουσιν αὐτοὺς τοῖς ἡμετέροις ποσίν, οἱ δὲ λοιποὶ διὰ δειλίαν καὶ φαυλότητα φεύξονται, ὡς ὑπάρξαι ἐμοί τε [καὶ] ὑμῖν τὰ ἐκείνων πάντα δοῦναι, ὑμῖν τε ἀδεῶς λαβοῦσι καρποῦσθαι." 9 τοιαῦτά τινα εἰπών, βλάσφημά τε πολλὰ εἰς τὴν 'Ρώμην καὶ τὴν σύγκλητον δι' ὧν παρεφθέγγετο ἀπορρίψας, ταῖς τε διὰ χειρὸς ἀπειλαῖς καὶ τραχέσι προσώπου νεύμασιν ὡς πρὸς παρόντας ὀργισθείς, ἐπαγγέλλει τὴν ἐπ' 'Ιταλίαν ἔξοδον. διανείμας τε αὐτοῖς πάμπλειστα χρήματα, μιᾶς ἡμέρας διαλιπών, τῆς ὁδοῦ εἴχετο, πολύ τι πλῆθος ἐπαγόμενος στρατοῦ, τήν τε ὑπὸ 'Ρωμαίοις δύναμιν. 10 εἵπετο δὲ αὐτῷ καὶ Γερμανῶν οὐκ εὐκαταφρόνητος ἀριθμός, οὓς τοῖς ὅπλοις κεχείρωτο ἢ πείσας ἐς φιλίαν καὶ συμμαχίαν ἐπῆκτο, μηχαναί τε καὶ πολεμικὰ ὄργανα, καὶ ὅσα πρὸς τοὺς βαρβάρους ἰὼν ἐπεφέρετο. αὐτὸς μὲν <...> σχολαιτέραν τὴν ὁδοιπορίαν ἐποιεῖτο διὰ τὴν τῶν ὀχημάτων καὶ ἐπιτηδείων πανταχόθεν συγκομιδήν· 11 αἰφνιδίου γὰρ γενομένης τῆς ἐπ' 'Ιταλίαν ὁδοῦ, οὐκ ἐκ προνοίας, ὥσπερ εἰώθει,

4 οὐκ] εἶναι οὐκ O 8 ὑμῖν] ἡμῖν i 10 ἐκείνου] cf. 5.1.2 17 ἱκετηρίους ... προτείναντες ὑποστρώσουσιν] Sylb. ἱκετηρίας ... προτείναντας ὑποστρώσειν x 20 [καὶ]] del. Sylb. τὰ] καὶ τὰ f φ 25 ἐπ'] ἐπὶ O 27 τήν τε ὑπὸ 'Ρωμαίοις δύναμιν] mercennarii scilicet, cf. 7.9.1, ceterum τε om. O 31 ἰὼν] Steph. ὢν x <...>] lacunam indicavi, quam ita supplerem: <ἠπείγετο, ὁ δὲ στρατὸς> 34 ἐπ'] ἐπὶ O

ἀλλ' ἐξ αὐτοσχεδίου καὶ ἐπειγούσης ὑπηρεσίας τὰ χρειώδη τῷ στρατῷ ἠθροίζετο. ἔδοξεν οὖν αὐτῷ προπέμψαι τὰς τῶν Παιόνων φάλαγγας· ἐκείνοις γὰρ μάλιστα ἐπίστευεν, οἵπερ αὐτὸν καὶ πρῶτοι ἀνεῖπον βασιλέα ἐθελονταί τε ὑπὲρ αὐτοῦ κινδυνεύειν ὑπισχνοῦντο. ἐκέλευσεν οὖν αὐτοῖς φθάσαι τὴν λοιπὴν δύναμιν καὶ τὰ ἐν Ἰταλίᾳ χωρία προκαταλαβεῖν.

9 καὶ οἱ μὲν περὶ τὸν Μαξιμῖνον ὡδοιπόρουν, ἐν δὲ τῇ Καρχηδόνι οὐχ ὡς ἠλπίκεσαν τὰ πράγματα προυχώρει. Καπελιανὸς γὰρ ἦν τις ὄνομα, τῶν ἀπὸ συγκλήτου, ἡγεῖτο δὲ Μαυρουσίων τῶν ὑπὸ Ῥωμαίοις, Νομάδων δὲ καλουμένων. τὸ δ' ἔθνος στρατοπέδοις πέφρακτο διὰ τὸ περικείμενον πλῆθος Μαυρουσίων τῶν βαρβάρων, ὡς ἂν ἐπέχοι αὐτῶν τὰς ἐξ ἐπιδρομῆς ἁρπαγάς. 2 εἶχεν οὖν ὑφ' ἑαυτῷ δύναμιν οὐκ εὐκαταφρόνητον στρατιωτικήν. πρὸς δὴ τὸν Καπελιανὸν τοῦτον ὁ Γορδιανὸς ἀπεχθῶς διέκειτο ἄνωθεν ἔκ τινος ἀγοραίου διαφορᾶς. τότε τοίνυν ἐν τῷ τῆς βασιλείας γενόμενος ὀνόματι διάδοχόν τε αὐτῷ ἔπεμψε καὶ τοῦ ἔθνους ἐξελθεῖν ἐκέλευσεν. 3 ὃ δὲ πρός τε ταῦτα ἀγανακτήσας, τῷ τε Μαξιμίνῳ καθωσιωμένος, ὑφ' οὗ καὶ τὴν ἡγεμονίαν πεπίστευτο, πάντα τὸν στρατὸν ἀθροίσας ἀναπείσας τε Μαξιμίνῳ τηρεῖν τὴν πίστιν καὶ τὸν ὅρκον, κατῆλθεν ἐπὶ τὴν Καρχηδόνα δύναμιν ἄγων μεγίστην τε καὶ γενναίων ἀνδρῶν ἡλικίαις ἀκμάζουσαν, καὶ παντοδαπῇ ὅπλων παρασκευῇ ἐξηρτυμένην, ἐμπειρίᾳ τε πολεμικῇ καὶ τῆς πρὸς τοὺς βαρβάρους μάχης συνηθείᾳ ἑτοίμην πρὸς μάχας. 4 ὡς δὲ ἀπηγγέλη τῷ Γορδιανῷ ὁ στρατὸς προσιὼν τῇ πόλει, αὐτός τε ἐν ἐσχάτῳ δέει ἦν, οἵ τε Καρχηδόνιοι ταραχθέντες, οἰόμενοι ἐν πλήθει ὄχλου, οὐκ ἐν εὐταξίᾳ στρατοῦ τὸ εὔελπι τῆς νίκης εἶναι, πανδημεὶ πάντες ἐξίασιν ὡς δὴ τῷ Καπελιανῷ ἀντιταξόμενοι. Γορδιανὸς μὲν οὖν ὁ πρεσβύτης, ὥς τινές φασιν, ἅμα τῷ <τὸν Καπελιανὸν> τῆς Καρχηδόνος ἐπιβῆναι ἐν ἀπογνώσει γενόμενος, ἐννοῶν τὴν δύναμιν Μαξιμίνου, οὐδὲν

4 κινδυνεύειν] κινδυνεύ<σ>ειν Mend., sed cf. 1.6.7 quaeque ibi adnotavi 5 οὖν] om. O A 7.9.1 usque ad 7.10.3 excerpsit Io *de ins*. pp. 104-105 B. 8 Καπελιανὸς] Io O Καπελλιανὸς i semper 10 δ'] δὲ O 13 ἑαυτῷ] ἑαυτὸν A ἑαυτοῦ V 15 ὁ Γορδιανὸς] καὶ ὁ Γορδιανὸς i διέκειτο] Sylb. προσέκειτο x 18 πρός τε] πρὸς O 19 καθωσιωμένος] Steph. καθοσιούμενος x 20 ἀθροίσας] i Io συναθροίσας O 22 γενναίων] b m γενναίαν x 24 τῆς] V τῇ B i om. A ἑτοίμην] ed. Bas. nescio quae ἑτοίμη x 30 <τὸν Καπελιανὸν>] add. Mend.

δὲ ὁρῶν ἐν Λιβύῃ ἀξιόμαχον <καὶ> ἰσόρροπον, ἀνήρτησεν ἑαυτὸν βρόχῳ· 5 κρυπτομένης δὲ αὐτοῦ τῆς τελευτῆς τὸν υἱὸν αὐτοῦ στρατηγήσοντα δὴ τοῦ πλήθους εἵλοντο. γενομένης δὲ συμβολῆς οἱ μὲν Καρχηδόνιοι ὄχλῳ πλείους ἦσαν, ἄτακτοι δὲ καὶ πολεμικῶν ἔργων ἀπαίδευτοι ἅτε ἐν εἰρήνῃ βαθείᾳ τεθραμμένοι ἑορταῖς τε καὶ τρυφαῖς σχολάζοντες ἀεί, γυμνοί τε ὅπλων καὶ ὀργάνων πολεμικῶν. 6 ἕκαστος δὲ ἐπεφέρετο οἴκοθεν ἢ ξιφίδιον ἢ πέλεκυν δοράτιά τε ἐκ κυνηγεσίων· βύρσας τε τὰς ἐμπεσούσας περιτεμόντες καὶ ξύλα καταπρίσαντες εἰς τὰ παρατυχόντα σχήματα, ὡς ἕκαστος ἐδύνατο, πρόβλημα τοῦ σώματος ἐποιεῖτο. οἱ δὲ Νομάδες ἀκοντισταί τε εὔστοχοι καὶ ἱππεῖς ἄριστοι, ὡς καὶ χαλινῶν ἄνευ ῥάβδῳ μόνῃ τὸν δρόμον τῶν ἵππων κυβερνᾶν. 7 ῥᾷστα οὖν ἐτρέψαντο τῶν Καρχηδονίων τὸ πλῆθος, οἵπερ οὐχ ὑπομείναντες αὐτῶν τὴν ἐμβολήν, πάντα ῥίψαντες, ἔφυγον· ὠθούμενοι δὲ ὑπ' ἀλλήλων καὶ πατούμενοι, πλείους ὑπὸ τοῦ οἰκείου πλήθους ἐφθάρησαν ἢ πρὸς τῶν πολεμίων. ἔνθα καὶ ὁ τοῦ Γορδιανοῦ υἱὸς ἀπώλετο οἵ τε περὶ αὐτὸν πάντες, ὡς διὰ πλῆθος πτωμάτων μήτε νεκρῶν ἀναίρεσιν πρὸς ταφὴν γενέσθαι δυνηθῆναι μήτε τὸ τοῦ νέου Γορδιανοῦ σῶμα εὑρεθῆναι. 8 οἱ μὲν γὰρ φεύγοντες, ὅσοι τε ἦσαν εἰσρυέντες εἰς τὴν Καρχηδόνα ὅσοι τε λαθεῖν ἠδυνήθησαν, σκεδασθέντες εἰς πᾶσαν τὴν πόλιν, οὖσαν μεγίστην τε καὶ πολυάνθρωπον, ὀλίγοι ἐκ πολλῶν ἐσώθησαν· τὸ δὲ λοιπὸν πλῆθος περὶ ταῖς πύλαις στενοχωρούμενον, παρεισδῦναι σπουδάζοντος ἑκάστου, βαλλόμενόν τε ὑπὸ τῶν ἀκοντιστῶν καὶ τιτρωσκόμενον ὑπὸ τῶν ὁπλιτῶν διεφθείρετο. 9 πολλὴ δὲ οἰμωγὴ κατὰ τὴν πόλιν <ἦν> γυναικῶν τε καὶ παιδίων, ὧν ἐν ὄψει οἱ φίλτατοι ἀπώλοντο. ἕτεροι δέ φασιν, ὡς δὴ ταῦτα οἴκοι μεμενηκότι διὰ γῆρας τῷ πρεσβύτῃ Γορδιανῷ ἀπηγγέλη ὅ τε Καπελιανὸς εἰσελαύνων εἰς τὴν Καρχηδόνα ἐδηλώθη, ἐν ἀπογνώσει δὴ πάντων γενόμενος, εἰσελθὼν μόνος εἰς τὸν οἰκίσκον ὡς δὴ καθευδήσων, ἐξαρτήσας ἧς ἐπεφέρετο ζώνης τὸν τράχηλον ἐν βρόχῳ, τοῦ βίου ἀνεπαύσατο. 10 τοιούτῳ μὲν δὴ τέλει Γορδιανὸς ἐχρήσατο, βιώσας τὰ πρῶτα εὐδαιμόνως, ἐν εἰκόνι τε βασιλείας τελευτήσας· ὁ δὲ Καπελιανὸς εἰς

1 <καὶ>] addidi coll. 6.5.1, 8.5.1   8 ξιφίδιον] A V ξιφέδιον x   βύρσας] Wolf βαρέας x   23 πολυάνθρωπον] Mend. πολλὴν x   26 ὁπλιτῶν] πελταστῶν A πολιτῶν φ   27 <ἦν>] add. Wolf quod recepi dubitanter, cf. 4.1.1   28 ἀπώλοντο] ἀπώλλυντο Steph.   34 δὴ] A m[corr.] δὲ

Καρχηδόνα εἰσελθὼν πάντας τε τοὺς πρωτεύοντας ἀπέκτεινεν, εἴ τινες καὶ ἐσώθησαν ἐκ τῆς μάχης, ἐφείδετό τε οὔτε ἱερῶν συλήσεως οὔτε χρημάτων ἰδιωτικῶν τε καὶ δημοσίων ἁρπαγῆς. 11 ἐπιών τε τὰς λοιπὰς πόλεις ὅσαι τὰς Μαξιμίνου τιμὰς καθηρήκεσαν, τοὺς μὲν ἐξέχοντας ἐφόνευε, τοὺς δὲ δημότας ἐφυγάδευεν, ἀγρούς τε καὶ κώμας ἐμπιπράναι λεηλατεῖν τε τοῖς στρατιώταις ἐπέτρεπε, προσποιούμενος μὲν τιμωρίαν εἰσπράττειν ἐφ' οἷς εἰς Μαξιμῖνον ἡμαρτήκεσαν, λανθανόντως δὲ εὔνοιαν ἑαυτῷ παρὰ τῶν στρατιωτῶν μνώμενος, ἵν' εἴ τι πταίσειε τὰ Μαξιμίνου πράγματα, αὐτὸς ἔχων δύναμιν εὐνοοῦσαν τῆς ἀρχῆς ἀντιποιήσαιτο. τὰ μὲν δὴ κατὰ τὴν Λιβύην ἐν τούτοις ἦν·

10 ὡς δὲ ἐς τὴν Ῥώμην ἐδηλώθη ἡ τοῦ πρεσβύτου τελευτή, ἐν πολλῇ ταραχῇ καὶ ἀφασίᾳ ὅ τε δῆμος ἦν ἥ τε σύγκλητος μάλιστα, Γορδιανοῦ τετελευτηκότος εἰς ὃν ἠλπίκεσαν· ᾔδεσαν γὰρ <...> αὐτὸν οὔτε φεισόμενόν τινος· ὃς γὰρ καὶ φύσει ἀλλοτρίως καὶ ἀπεχθῶς πρὸς αὐτοὺς διέκειτο, τότε καὶ ἐπ' εὐλόγοις αἰτίαις ὡς ὁμολογουμένοις ἐχθροῖς εἰκότως ὠργίζετο. 2 ἔδοξεν οὖν συνελθεῖν καὶ περὶ τῶν πρακτέων σκέψασθαι, ἅπαξ τε ἀναρρίψαντας κίνδυνον πόλεμον ἄρασθαι, προστησαμένους ἑαυτῶν χειροτονηθέντας βασιλέας, οὓς ἠθέλησαν μερίσαι τὴν ἀρχήν, ὡς μὴ παρ' ἑνὶ οὖσα ἐξουσία εἰς τυραννίδα πάλιν ἐξοκείλῃ. συνῆλθον οὖν οὐκ εἰς τὸ σύνηθες συνέδριον ἀλλ' ἐς τὸν τοῦ Διὸς νεὼν <τοῦ> Καπετωλίου, ὃν σέβουσι Ῥωμαῖοι ἐν ἀκροπόλει. 3 συγκλείσαντες οὖν αὐτοὺς ἐν τῷ σηκῷ μόνους, ὥσπερ ὑπὸ μάρτυρι τῷ Διὶ καὶ συνέδρῳ ἐπισκόπῳ τε τῶν πραττομένων, ἐπιλεξάμενοι τῶν [ἐν] ἡλικίᾳ καὶ ἀξιώματι προυχόντων οὓς ἐδοκίμαζον κατὰ ψηφοφορίαν, ἐχόντων καὶ ἄλλων ψήφους, διακριθεισῶν τε καὶ τοῦ πλείστου τῆς γνώμης Μάξιμόν τε καὶ Βαλβῖνον ἀνειπόντος, αὐτοκράτορας ἐποίησαν. 4 τούτων δ' ἦν ὁ μὲν Μάξιμος ἔν τε πολλαῖς στρατοπέδων ἀρχαῖς γενόμενος, τῆς τε Ῥωμαίων πόλεως ἔπαρχος καταστὰς ἀνεπιστρόφως τε ἄρξας, καὶ ἐν ὑπολήψει παρὰ τοῖς ὄχλοις

3 τε καὶ] καὶ i 10 πταίσειε] πταίσειεν i 13 ἐς] g Io εἰς f O 15 <...>] lac. iam animadvertit A 16 ὃς] Schottus ὡς x 17 διέκειτο] διέκει f φ 21 οὓς] εἰς οὓς A 22 παρ' ἑνὶ οὖσα ἐξουσία] Stroth πάλιν ἰοῦσαν ἐξουσίαν x 23 ἐξοκείλῃ] ἐξωκείλῃ O 24 <τοῦ>] add. Bekk.[2] 27 [ἐν]] del. Mend. 28 ψηφοφορίαν] ψηφορίαν i 29 ἄλλων] ἄλλους O 30 Βαλβῖνον] Ἀλβῖνον O semper ἀνειπόντος] Schottus ἀνειπόντες x

φρενῶν τε [καὶ] ἀγχινοίας καὶ βίου σώφρονος, ὁ δὲ Βαλβῖνος γενόμενος μὲν εὐπατρίδης, εἰς δευτέραν τε ὑπατείαν ἐληλακὼς ἐθνῶν τε ἡγησάμενος ἀμέμπτως, τὸ δ' ἦθος ἁπλούστερος. 5 τῆς οὖν χειροτονίας ἐκείνους ἀνειπούσης Σεβαστοί τε ἀνηγορεύθησαν, καὶ πάσαις ταῖς βασιλικαῖς τιμαῖς ἡ σύγκλητος διὰ δόγματος αὐτοὺς ἐκόσμησεν. ὁ δὲ δῆμος τούτων ἐν τῷ Καπετωλίῳ πραττομένων, εἴτε ὑποβαλόντων τινῶν Γορδιανοῦ φίλων καὶ οἰκείων εἴτε γνόντες ὑπὸ φήμης, παρειστήκεσαν ταῖς πύλαις, φράξαντες πᾶσαν τὴν εἰς τὸ Καπετώλιον ἄνοδον τῷ πλήθει τῶν ὄχλων, λίθους τε καὶ ξύλα ἐπεφέροντο, ἀντιπράττοντες τοῖς ὑπὸ τῆς συγκλήτου ἐψηφισμένοις, καὶ μάλιστα τὸν Μάξιμον παραιτούμενοι· 6 <ἦρξε γὰρ> στερρότερον τῆς πόλεως, πολύ τε τὸ ἐπιστρεφὲς ἔσχε πρὸς τοὺς φαύλους καὶ κούφους τῶν ὄχλων. ὅθεν δεδιότες ἀπηρέσκοντο αὐτῷ ἐβόων τε καὶ ἠπείλουν ἀποκτενεῖν αὐτούς· ἠξίουν γὰρ τοῦ Γορδιανοῦ γένους βασιλέα αἱρεθῆναι, τό τε τῆς αὐτοκρατορικῆς ὄνομα ἀρχῆς ἐκείνῳ τῷ οἴκῳ καὶ ὀνόματι μεῖναι. 7 ὁ δὲ Βαλβῖνος καὶ Μάξιμος ἐκ τοῦ ἱππικοῦ τάγματος νεανίας τούς τε πάλαι στρατιώτας, οἳ ἐν Ῥώμῃ διέτριβον, περιστήσαντες ἑαυτοῖς ξιφηφόρους προελθεῖν τοῦ Καπετωλίου ἐβιάζοντο, ὑπὸ δὲ πλήθους λίθων καὶ ξύλων ἐκωλύθησαν, ἔστε δὴ <ἢ> ὑποβάλλοντος τινὸς <ἢ> αὐτοὶ τὸν δῆμον ἐσοφίσαντο. ἦν τι παιδίον νήπιον, τῆς Γορδιανοῦ θυγατρὸς τέκνον, τῷ πάππῳ ὁμώνυμον. 8 πέμψαντες τοίνυν τῶν σὺν αὐτοῖς τινας κελεύουσι τὸ παιδίον κομισθῆναι. οἳ δ' εὑρόντες αὐτὸ ἀθῦρον οἴκοι, ἀράμενοι ἐπὶ τῶν ὤμων, διὰ μέσου τοῦ πλήθους, δεικνύντες τοῖς ὄχλοις Γορδιανοῦ τε ἔκγονον λέγοντες καὶ τῇ αὐτοῦ προσηγορίᾳ ἀποκαλοῦντες, ἀνάγουσιν εἰς τὸ Καπετώλιον εὐφημούμενον ὑπὸ τοῦ δήμου καὶ φυλλοβολούμενον. 9 τῆς τε συγκλήτου Καίσαρα αὐτὸ ἀποδειξάσης, ἐπειδὴ διὰ τὴν ἡλικίαν οὐχ οἷός τε ἦν προΐστασθαι τῶν πραγμάτων, τῆς τε ὀργῆς ὁ δῆμος ἐπαύσατο, ἠνέσχοντό τε προελθεῖν εἰς τὴν βασίλειον αὐλήν.

1 [καὶ]] om. l 2 δευτέραν τε] f δευτέραν δὲ g O 4 ἐκείνους] A e ἐκείνης x 12 <ἦρξε γὰρ>] add. Mend. praeeunte Wolfio (ἦρξέ τε γάρ) 17 ὄνομα ἀρχῆς] ἀρχῆς ὄνομα i 19 νεανίας τούς τε πάλαι στρατιώτας] Sylb. τοὺς νεανίας πάλαι στρατιώτας τε x 20 ἑαυτοῖς] αὐτοῖς i 22 <ἢ> ... <ἢ>] addidi cf. e. g. Herodotus 1.191 αὐτοὶ] sola ipsorum mente cf. Dio Prus. 10.13 27 αὐτοῦ] ψ a αὐτῇ x 32 προελθεῖν] προσελθεῖν O; ceterum subiectum verbi iam Bekk.[2] requirebat

11 συνέβη δὲ κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους πταῖσμα ὀλέθριον τῇ Ῥωμαίων πόλει, ἀρχὴν καὶ πρόφασιν λαβὸν ἐξ εὐτόλμου θράσους δύο ἀνδρῶν τῶν ἀπὸ συγκλήτου. συνεληλύθεσαν γὰρ εἰς τὸ βουλευτήριον πάντες σκεψόμενοι περὶ τῶν καθεστώτων· 2 μαθόντες δ' οἱ στρατιῶται, οὓς ἐν τῷ στρατοπέδῳ Μαξιμῖνος καταλελοίπει ἤδη πρὸς ἄφεσιν τῆς στρατείας ὄντας καὶ δι' ἡλικίαν οἴκοι μεμενηκότας, ἦλθον μέχρι τῆς εἰσόδου τῆς συγκλήτου, βουλόμενοι τὸ πραττόμενον μαθεῖν, ὅπλων μὲν γυμνοί, ἐν λιταῖς δὲ ἐσθῆσι καὶ ἐφεστρίσιν [ἑστήκεσαν δὲ μετὰ τοῦ λοιποῦ δήμου]. 3 καὶ οἱ μὲν ἄλλοι πρὸ τῶν θυρῶν ἔμενον, δύο δέ τινες ἢ τρεῖς περιεργότερον ἐπακοῦσαι τῶν βουλευομένων θελήσαντες ἐς τὸ συνέδριον εἰσῆλθον, ὡς τὸν ἱδρυμένον <...> βωμὸν τῆς Νίκης ὑπερβῆναι τούτους. τῆς δὲ συγκλήτου ἀνὴρ ἀπὸ ὑπατείας μὲν νεωστί, Γαλλικανὸς ὄνομα, Καρχηδόνιος δὲ τὸ γένος, καὶ ἕτερος στρατηγικὸς τὸ ἀξίωμα, Μαικήνας καλούμενος, οὐδέν τι προσδοκῶντας τοὺς στρατιώτας, ἔχοντας δὲ τὰς χεῖρας ὑποκαθειμένας ταῖς ἐφεστρίσι, παίουσι πληγαῖς κατακαρδίοις, ξίφεσιν οἷς ἐπεφέροντο ὑποκολπίοις· 4 πάντες γὰρ διὰ τὴν οὖσαν στάσιν τε καὶ ταραχήν, οἳ μὲν φανερῶς οἳ δὲ καὶ κρύβδην, ἐξιφηφόρουν, ἀμυντήρια δῆθεν φέροντες ἑαυτῶν διὰ τοὺς αἰφνιδίως ἐπιβουλεύοντας ἐχθρούς. τότε δὴ οἱ στρατιῶται πληγέντες καιρίως [ἀπροσδοκήτως προβαλεῖν οὐ δυνηθέντες] πρὸ τοῦ βωμοῦ ἔκειντο. 5 οἱ δὲ λοιποὶ στρατιῶται τοῦτο θεασάμενοι, ἐκπλαγέντες τῷ πάθει τῶν συστρατιωτῶν, φοβηθέντες τοῦ δήμου τὸ πλῆθος ἄνευ τε ὅπλων ὄντες ἔφυγον. ὁ δὲ Γαλλικανὸς ἐκδραμὼν τῆς συγκλήτου εἰς τὸν δῆμον μέσον, δεικνύς τε τὸ ξίφος καὶ τὴν χεῖρα ᾑμαγμένην, διεκελεύετο διώκειν καὶ φονεύειν τοὺς ἐχθροὺς μὲν συγκλήτου καὶ Ῥωμαίων, φίλους δὲ καὶ συμμάχους Μαξιμίνου. 6 ὁ δὲ δῆμος ῥᾷστα πεισθεὶς τὸν μὲν Γαλλικανὸν εὐφήμει, τοὺς δὲ στρατιώτας ὡς ἐδύναντο διώκοντες ἔβαλλον λίθοις. οἳ δὲ φθάσαντες, ὀλίγων τινῶν καὶ τρωθέντων, εἰς τὸ στρατόπεδον καταφυγόντες καὶ τὰς πύλας κλείσαντες, ὅπλα τε ἀναλαβόντες,

2 λαβὸν] λαβῶν A B 6 ἤδη] ἤδη γὰρ f φ ἄφεσιν] A ἄφιξιν x ὄντας ... μεμενηκότας] Bergler ὄντες ... μεμενηκότες x 9 [ἑστήκεσαν ... δήμου]] delevi 11 τινες] om. i 12 βουλευομένων] βουλομένων i 13 <...>] lac. indic. Reiske, quam ita explebat <ἐν τῇ εἰσόδῳ> 14 ἀπὸ] A B ὑπὸ i V 16 Μαικήνας] P Μαικύνας A Μαικύννας g Μαικίννας i 22 καιρίως] Reiske καὶ πῶς i καί πως O [ἀπροσδοκήτως ... δυνηθέντες]] del. Mend. 33 ὅπλα τε] A ὅπλα δὲ x

ἐφρούρουν τὸ τεῖχος τοῦ στρατοπέδου. ὁ δὲ Γαλλικανὸς ἅπαξ τολμήσας ἔργον τηλικοῦτον, ἐμφύλιον πόλεμον καὶ ὄλεθρον μέγαν ἤγειρε τῇ πόλει. 7 τάς τε γὰρ δημοσίας ἀποθήκας τῶν ὅπλων, <καὶ> εἴ τινες ἦσαν πρὸς πομπὴν μᾶλλον ἢ μάχην ἐπιτήδειοι, ἀναρρῆξαι τοὺς ὄχλους ἔπεισε, τό τε σῶμα ἕκαστον φράττεσθαι ὡς οἷός τε ἦν· τά τε τῶν μονομάχων καταγώγια ἀνοίξας ἐξήγαγε τοῖς οἰκείοις ὅπλοις ἕκαστον ἐξηρτυμένον. ὅσα τε ἦν <ἐν> οἰκίαις ἢ ἐργαστηρίοις δόρατα ἢ ξίφη πελέκεις τε, πάντα διηρπάζετο. 8 ὅ τε δῆμος ἐνθουσιῶν πᾶν τὸ ἐμπῖπτον ὕλης ἀξιομάχου ἐργαλεῖον ὅπλον ἐποιεῖτο. ἀθροισθέντες οὖν ἐπῆλθον τῷ στρατοπέδῳ, καὶ ὡς πολιορκήσοντες αὐτὸ δῆθεν προσέβαλλον ταῖς τε πύλαις καὶ τοῖς τείχεσιν. οἱ δὲ στρατιῶται μετὰ πολλῆς ἐμπειρίας ὡπλισμένοι εἰς τὰς ἐπάλξεις <ἀνελθόντες> καὶ τὰς ἀσπίδας <προβαλόμενοι>, τόξοις τε αὐτοὺς βάλλοντες καὶ δόρασι μακροῖς ἀπείργοντες τοῦ τείχους ἀπεδίωκον. 9 ὡς δὲ καμὼν ὁ δῆμος οἵ τε μονομάχοι τιτρωσκόμενοι ἤδη καὶ ἑσπέρας προσιούσης ἀπελθεῖν ἠθέλησαν, θεασάμενοι αὐτοὺς οἱ στρατιῶται ἀπεστραμμένους καὶ τὰ νῶτα δεδωκότας ἀπιόντας τε ἀμελέστερον, οἰομένους μὴ τολμήσειν ἐπεξελθεῖν ὀλίγους πλήθει τοσούτῳ, ἀνοίξαντες αἰφνιδίως τὰς πύλας ἐπέδραμον τῷ δήμῳ, καὶ τούς τε μονομάχους ἀπέκτειναν τοῦ τε δήμου μέγα τι πλῆθος ἀπώλετο ὠθούμενον. οἳ δὲ τοσοῦτον διώξαντες ὅσον μὴ πολύ τι τοῦ στρατοπέδου ἀποστῆναι, πάλιν ἐπανῆλθον ἐντός τε τοῦ τείχους ἔμενον.

12 ἐντεῦθεν μείζων ἡ ὀργὴ τοῦ τε δήμου καὶ τῆς συγκλήτου ἐγένετο. στρατηγοί τε οὖν κατελέγοντο ἔκ τε πάσης Ἰταλίας λογάδες, ἥ τε νεολαία πᾶσα ἠθροίζετο, ὅπλοις τε αὐτοσχεδίοις καὶ τοῖς προστυχοῦσιν ὡπλίζετο. τούτων δὴ τὸ μὲν πλεῖστον μέρος ὁ Μάξιμος σὺν αὐτῷ ἀπήγαγεν ὡς δὴ Μαξιμίνῳ πολεμήσων· οἱ δὲ λοιποὶ ἔμειναν, ὡς τὴν πόλιν φρουροῖέν τε καὶ προασπίζοιεν αὐτῆς. 2 ἑκάστοτε οὖν τῷ τείχει τοῦ

4 <καὶ>] addidi 7 ἕκαστον] A ἕκαστος x 8 <ἐν>] add. Steph. 10 ὕλης ἀξιομάχου] delenda esse susp. Mend., ego post haec verba excidisse <εἰς τὸ πολεμεῖν> vel similia suspicor 12 ταῖς τε] Mend. τε ταῖς x τοῖς] ταῖς B f 13 ὡπλισμένοι εἰς τὰς ἐπάλξεις <ἀνελθόντες> καὶ τὰς ἀσπίδας <προβαλόμενοι>, τόξοις] lusi in refingendo loco corruptissimo coll. 5.4.3 ὡπλισμένοι τε τὰς ἐπάλξεις καὶ τὰς ἀσπίδας, τόξοις x 17 ἀπελθεῖν] V ἐπανελθεῖν g ψ ἐπελθεῖν B f 18 ἀπεστραμμένους] ed. Basileensis anni 1549 ἐπεστραμμένους x 30 ὡς] εἰς A V

στρατοπέδου ἐγίνοντο προσβολαί, ἔπραττον δὲ οὐδὲν προμαχομένων ἄνωθεν τῶν στρατιωτῶν· οἳ δὲ βαλλόμενοι καὶ τιτρωσκόμενοι κακῶς ἀπηλλάγησαν. ὁ δὲ Βαλβῖνος οἴκοι μένων διάταγμά τε προθεὶς ἱκέτευε τὸν δῆμον εἰς διαλλαγὰς χωρῆσαι, τοῖς τε στρατιώταις ὑπισχνεῖτο ἀμνηστίαν, ἄνεσίν τε πάντων ἐδίδου ἁμαρτημάτων. 3 ἀλλ' οὐδετέρους ἔπειθε, τὸ δὲ δεινὸν ἑκάστοτε ηὔξετο, τοῦ μὲν τοσούτου δήμου ἀπαξιοῦντος ὑπ' ὀλίγων καταφρονηθῆναι, τῶν δὲ στρατιωτῶν ἀγανακτούντων ὅτι δὴ ταῦτα ὑπὸ Ῥωμαίων ὡς ὑπὸ βαρβάρων πάσχουσι. τὸ δὴ τελευταῖον, ἐπειδὴ τειχομαχοῦντες οὐδὲν ἔπραττον, ἔδοξε τοῖς στρατηγοῖς ἐκκόψαι πάντας τοὺς εἰσρέοντας εἰς τὸ στρατόπεδον ἀγωγοὺς ὕδατος, σπάνει τε ποτοῦ καὶ ἐνδείᾳ ῥείθρων αὐτοὺς παραστήσασθαι. 4 προσπεσόντες οὖν πᾶν τὸ ὕδωρ τοῦ στρατοπέδου εἰς ἕτερα ῥεῖθρα μετωχέτευον, ἐκκόπτοντες καὶ φράττοντες τὰς εἰς τὸ στρατόπεδον εἰσόδους αὐτοῦ. οἱ δὲ στρατιῶται ὁρῶντες τὸν κίνδυνον καὶ ἐν ἀπογνώσει γενόμενοι, τὰς πύλας ἀνοίξαντες ἐπεξῆλθον· μάχης τε καρτερᾶς γενομένης καὶ φυγῆς τῶν δημοτῶν ἐπὶ πολὺ τῆς πόλεως διώκοντες οἱ στρατιῶται προύβησαν. 5 ἐπεὶ δὲ οἱ ὄχλοι ταῖς συσταδὸν μάχαις ἡττώμενοι, ἀναπηδῶντες εἰς τὰ δωμάτ<ι>α τῷ τε κεράμῳ βάλλοντες αὐτοὺς καὶ λίθων βολαῖς τῶν τε ἄλλων ὀστράκων ἐλυμαίνοντο, ἐπαναβῆναι μὲν αὐτοῖς δι' ἄγνοιαν τῶν οἰκήσεων οὐκ ἐτόλμησαν οἱ στρατιῶται, κεκλεισμένων δὲ τῶν οἰκιῶν καὶ τῶν ἐργαστηρίων ταῖς θύραις καὶ εἴ τινες ἦσαν ξύλων ἐξοχαί (πολλαὶ δὲ αὗται κατὰ τὴν πόλιν), πῦρ προσετίθεσαν. 6 ῥᾷστα δὲ διὰ πυκνότητα τῶν συνοικιῶν ξυλείας τε πλῆθος ἐπάλληλον μέγιστον μέρος τῆς πόλεως τὸ πῦρ ἐνεμήθη, ὡς πολλοὺς μὲν ἐκ πλουσίων ποιῆσαι πένητας, ἀποβαλόντας θαυμαστὰ καὶ ἀμφιλαφῆ κτήματα, ἔν τε προσόδοις πλουσίαις καὶ ἐν <...> ποικίλῃ πολυτελείᾳ τίμια. πλῆθός τε ἀνθρώπων συγκατεφλέχθη, 7 φυγεῖν μὴ δυνηθέντων διὰ τὸ τὰς ἐξόδους ὑπὸ τοῦ πυρὸς προκατειλῆφθαι. οὐσίαι τε ὅλαι πλουσίων ἀνδρῶν διηρπάγησαν, ἐγκαταμιξάντων ἑαυτοὺς τοῖς στρατιώταις πρὸς τὸ ἁρπάζειν

4 διάταγμά τε] A διάταγμά τι x 12 αὐτοὺς] αὐτούς τε f φ 13 παραστήσασθαι] A παραστήσαντες x 15 φράττοντες] A εἰσφράττοντες x 16 καὶ ἐν ἀπογνώσει] A ἐν ἀπογνώσει δὲ x 20 ἀναπηδῶντες] cf. 6.5.8 quaeque ibi adnotavi δωμάτ<ι>α] V δώματα x 25 προσετίθεσαν] προσετέθεσαν f φ 26 ξυλείας τε] ξυλείας τι φ, hunc locum om. ψ 27 ἐνεμήθη] ἐνεμέθη B f μὲν] susp. Mend. 29 <...>] lac. indicavi

κακούργων καὶ εὐτελῶν δημοτῶν. τοσοῦτον δὲ μέρος τῆς πόλεως τὸ πῦρ ἐλυμήνατο ὡς μηδεμίαν τῶν μεγίστων πόλεων ὁλόκληρον δύνασθαι τῷ μέρει ἐξισωθῆναι. 8 καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν Ῥώμην τοιαῦτα ἦν, ὁ δὲ Μαξιμῖνος ἀνύσας τὴν ὁδοιπορίαν ἐπέστη τοῖς τῆς Ἰταλίας ὅροις, θύσας τε ἐπὶ τῶν μεθορίων βωμῶν τῆς ἐπ' Ἰταλίαν εἰσβολῆς εἴχετο, ἐκέλευσέ τε πάντα τὸν στρατὸν ἐν ὅπλοις εἶναι καὶ μετ' εὐταξίας προχωρεῖν. 9 τὴν μὲν οὖν Λιβύης ἀπόστασιν καὶ τὸν κατὰ τὴν Ῥώμην ἐμφύλιον πόλεμον, τά τε Μαξιμίνῳ πραχθέντα καὶ τὴν εἰς Ἰταλίαν ἄφιξιν αὐτοῦ ἐδηλώσαμεν· τὰ δὲ ἑπόμενα ἐν τοῖς ἑξῆς λεχθήσεται.

7 προχωρεῖν] A l P προσχωρεῖν x

ΒΙΒΛΙΟΝ ΟΓΔΟΟΝ

Τὰ μὲν δὴ Μαξιμίνῳ πραχθέντα μετὰ τὴν Γορδιανοῦ τελευτήν, ἥ τε εἰς Ἰταλίαν ἄφιξις αὐτοῦ, Λιβύης τε ἀπόστασις καὶ ἡ ἐν Ῥώμῃ τῶν στρατιωτῶν πρὸς τὸν δῆμον διαφορὰ ἐν τοῖς πρὸ τούτων λέλεκται· ὁ δὲ Μαξιμῖνος ἐπιστὰς τοῖς ὅροις προύπεμψε σκοποὺς τοὺς ἐρευνήσοντας μή τινες ἐνέδραι ἐν κοιλάσιν ὀρῶν ἢ λόχμαις ὕλαις τε κρύφιοι εἶεν. 2 αὐτὸς δὲ καταγαγὼν εἰς τὸ πεδίον τὸν στρατόν, τὰς μὲν τῶν ὁπλιτῶν φάλαγγας ἐς τετράγωνα ἔταξε σχήματα, ἐπιμήκεις μᾶλλον ἢ βαθείας, ὡς ἂν πλεῖστον τοῦ πεδίου διαλάβοιεν· τὰ δὲ σκευοφόρα πάντα κτήνη τε καὶ ὀχήματα ἐν μέσῳ τάξας, αὐτὸς ἅμα τοῖς δορυφόροις ὀπισθοφυλακῶν εἵπετο. 3 ἑκατέρωθεν δὲ παρέθεον αἵ τε τῶν καταφράκτων ἱππέων ἶλαι καὶ Μαυρούσιοι ἀκοντισταὶ τοξόται τε οἱ ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς. καὶ Γερμανῶν ἱππέων μέγα τι πλῆθος ἐπήγετο συμμάχους· ἐκείνους γὰρ μάλιστα προυβάλλετο, ἵν' ἐκδέχωνται τῶν πολεμίων τὰς πρώτας ἐμβολάς, θυμοειδεῖς ὄντες καὶ εὔτολμοι ἐν ἀρχομένῃ μάχῃ, εἰ δ' ἄρα καὶ κινδυνεύειν δέοι, εὐκαταφρόνητοι ὡς βάρβαροι. 4 ὡς δὲ πᾶν τὸ πεδίον διῆλθεν ὁ στρατὸς μετ' εὐκοσμίας τε καὶ εὐταξίας, ἐπέστησαν πρώτῃ Ἰταλίας πόλει ἣν καλοῦσιν Ἡμᾶν οἱ ἐπιχώριοι· πρόκειται δὲ αὕτη ἐπ' ἀκροτάτῳ πεδίῳ ἱδρυμένη πρὸ τῆς ὑπωρείας τῶν Ἄλπεων. ἔνθα ὑπαντώμενοι τῷ Μαξιμίνῳ οἱ προφύλακες καὶ σκοποὶ τοῦ στρατοῦ ἤγγειλαν κενὴν ἀνθρώπων εἶναι τὴν πόλιν πανδημεί τε πεφευγέναι ἐμπρήσαντας τὰς θύρας ἱερῶν τε καὶ οἰκιῶν, πάντα τε, ὅσα ἦν ἐν τῇ πόλει ἢ τοῖς ἀγροῖς, ἃ μὲν ἐκφορήσαντας ἃ δὲ καταπρήσαντας, καὶ μήτε ὑποζυγίοις μήτε ἀνθρώποις καταλελεῖφθαι τροφάς. 5 ὁ δὲ Μαξιμῖνος ἥσθη μὲν ἐπὶ τῇ τῶν Ἰταλιωτῶν εὐθὺς φυγῇ, ἐλπίζων πάντας τοὺς δήμους τοῦτο ποιήσειν οὐχ ὑπομένοντας τὴν ἔφοδον αὐτοῦ· ὁ δὲ στρατὸς ἤχθετο εὐθὺς ἐν ἀρχῇ λιμοῦ πειρώμενος. διανυκτερεύσαντες οὖν οἱ μὲν ἐν τῇ πόλει ἐν ἀθύροις καὶ κεναῖς

5 ἐνέδραι] ἐν ἐνέδραις f φ ἐνέδραις V 6 δὲ] A τε x 7 τὸ] τι Lange, sed cf. 2.10.1, App. *civ.* 1. 384 10 κτήνη τε καὶ ὀχήματα] om. P probante Mend., sed σκευοφόρα = impedimenta 23 πεφευγέναι] φευγέναι B f 24 ἢ τοῖς] A ἤτοι x A 8.1.5 usque ad 8.8.8 excerpsit Io *de ins.* pp. 105-109 B. 30 διανυκτερεύσαντες] διανυκτερεύσαντας B f κεναῖς] vetus correctio κοιναῖς x

πάντων οἰκίαις, οἱ δ' ἐν τῷ πεδίῳ, ἅμα ἡλίῳ ἀνίσχοντι ἐπὶ τὰς Ἄλπεις ἠπείγοντο, ἅπερ ὄρη ὑπερμήκη ὥσπερ τεῖχος Ἰταλίας ἡ φύσις ἤγειρεν, ὑπερνεφῆ μὲν τὸ ὕψος, ἐπιμηκέστατα δέ, ὡς πᾶσαν Ἰταλίαν διειληφότα καθήκειν ἐν μὲν τοῖς δεξιοῖς Ἰταλίας μέρεσιν εἰς τὸ Τυρρηναῖον πέλαγος, ἐν δὲ τοῖς λαιοῖς εἰς τὸν Ἰόνιον κόλπον. 6 σκέπεται δὲ ὕλαις δασείαις καὶ πυκναῖς, τὰς δὲ διεξόδους ἐστένωται ἢ διὰ κρημνοὺς ἐς βάθος μέγιστον ἀπερρωγότας ἢ διὰ πετρῶν τραχύτητα· στενωποὶ γάρ εἰσι χειροποίητοι, μετὰ πολλοῦ καμάτου τοῖς πάλαι Ἰταλιώταις εἰργασμένοι. μετὰ δέους οὖν πολλοῦ διῄει ὁ στρατός, ἐλπίζοντες τάς τε ἄκρας κατειλῆφθαι πεφράχθαι τε τὰς διόδους ἐς κωλύμην τῆς αὐτῶν διαβάσεως. ἤλπιζον δὲ καὶ ἐδεδοίκεσαν εἰκότα, τῶν χωρίων τεκμαιρόμενοι τὴν φύσιν.

2 ὡς δὲ διέβησαν ἀκωλύτως μηδενὸς ἐμποδὼν γενομένου, καταβαίνοντες εἰς τὸ πεδίον ἤδη ἀνεθάρρησάν τε καὶ ἐπαιάνισαν· ῥᾷστά τε αὐτῷ πάντα προχωρήσειν ὁ Μαξιμῖνος ἤλπισεν Ἰταλῶν μηδὲ ταῖς δυσχωρίαις τεθαρρηκότων, ἔνθα ἢ κρύπτειν ἑαυτοὺς καὶ σώζειν ἠδύναντο ἢ δι' ἐνέδρας ἐπιβουλεῦσαι, μάχεσθαί τε ἄνωθεν ἐξ ὑπερκειμένων χωρίων. 2 γενομένων δὲ αὐτῶν ἐν τῷ πεδίῳ, οἱ σκοποὶ ἀπήγγειλαν πόλιν [Ἰταλίας τὴν] μεγίστην, Ἀκυληίαν δὲ καλουμένην, κεκλεῖσθαι, τὰς δὲ προπεμφθείσας φάλαγγας τῶν Παιόνων προθύμως μὲν τειχομαχῆσαι, πολλάκις δὲ προσβαλούσας ἀνύειν οὐδέν, ἀπαγορεύειν δὲ καὶ ἀναχωρεῖν βαλλομένους λίθοις τε καὶ δόρασι τόξων τε πλήθει. ὁ δὲ Μαξιμῖνος ἀγανακτήσας πρὸς τοὺς στρατηγοὺς τῶν Παιόνων ὡς ἀμελέστερον μαχομένους, αὐτὸς σὺν τῷ στρατῷ ἠπείγετο, ἐλπίζων ῥᾷστα αἱρήσειν τὴν πόλιν. 3 ἡ δὲ Ἀκυληία καὶ πρότερον μέν, ἅτε μεγίστη πόλις, ἰδίου δήμου πολυάνθρωπος ἦν, καὶ ὥσπερ τι ἐμπόριον Ἰταλίας ἐπὶ θαλάττῃ προκειμένη καὶ πρὸ τῶν Ἰλλυρικῶν ἐθνῶν πάντων ἱδρυμένη τά τε ἀπὸ τῆς ἠπείρου διὰ γῆς ἢ ποταμῶν κατακομιζόμενα παρεῖχεν ἐμπορεύεσθαι τοῖς πλέουσι, τά τε ἀπὸ θαλάττης τοῖς ἠπειρώταις ἀναγκαῖα, ὧν ἡ παρ' ἐκείνοις χώρα διὰ χειμῶνος <χαλεπότητα> οὐκ ἦν εὔφορος, ἀνέπεμπεν εἰς τὴν ἄνω γῆν· πρὸς

3 ἐπιμηκέστατα] ἐπιμήκεστα B f ἐπιμήκιστα V 7 κρημνοὺς] Steph. κρημνοῦ x ἐς] εἰς f φ 8 ἀπερρωγότας] ἀπορρωγότος f φ 15 εἰς] f Io φ ἐς A g πεδίον] Io ψ στρατόπεδον x 18 ἑαυτοὺς] αὐτοὺς B f αὑτοὺς V 21 [Ἰταλίας τὴν]] delevi 23 προσβαλούσας] προβαλούσας f φ 33 παρ' ἐκείνοις] παροῦσα A παρ' ἐκείνης V χειμῶνος] χειμῶνας Sylb. 34 <χαλεπότητα>] add. Steph.

οἰνόν τε μάλιστα πολύγονον χώραν γεωργοῦντες ἀφθονίαν ποτοῦ παρεῖχον τοῖς ἄμπελον μὴ γεωργοῦσιν. 4 ἔνθεν πολύ τι πλῆθος ἐπεδήμει οὐ πολιτῶν μόνον ἀλλὰ ξένων τε καὶ ἐμπόρων. τότε δὲ μᾶλλον ἐπολυπλασιάσθη τὸ πλῆθος, τῶν ὄχλων πάντων ἐξ ἀγρῶν ἐκεῖσε συρρυέντων, πολίχνας τε καὶ κώμας τὰς περικειμένας καταλιπόντων, πιστευσάντων δὲ αὐτοὺς τῷ τε μεγέθει τῆς πόλεως καὶ τῷ προβεβλημένῳ τείχει, ὃ παλαιότατον <ὂν> ἐκ τοῦ πλείστου μέρους πρότερον μὲν κατερήριπτο, ἅτε μετὰ τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν μηκέτι τῶν ἐν Ἰταλίᾳ πόλεων ἢ τειχῶν ἢ ὅπλων δεηθεισῶν, μετειληφυιῶν δὲ ἀντὶ πολέμων εἰρήνην βαθεῖαν καὶ τῆς παρὰ Ῥωμαίοις πολιτείας κοινωνίαν· 5 πλὴν τότε ἡ χρεία ἤπειξε τὸ τεῖχος ἀνανεώσασθαι τά τ' ἐρείπια ἀνοικοδομῆσαι, πύργους τε καὶ ἐπάλξεις ἐγεῖραι. τάχιστα οὖν φράξαντες τῷ τείχει τὴν πόλιν, τάς τε πύλας κλείσαντες, πανδημεὶ ἐπὶ τῶν τειχῶν νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν ἱδρυμένοι τοῖς προσιοῦσιν ἀπεμάχοντο. ἐστρατήγουν δὲ αὐτῶν καὶ πάντα εἶχον διὰ φροντίδος ἄνδρες δύο, ἀπὸ ὑπατείας μέν, ἐπιλεχθέντες δὲ ὑπὸ τῆς συγκλήτου· ὧν ὃ μὲν Κρισπῖνος ὃ δὲ Μηνόφιλος ἐκαλεῖτο. 6 καὶ μετὰ πολλῆς προνοίας τά τε ἐπιτήδεια πάμπλειστα εἰσεκομίσαντο, ὡς ἐκτένειαν εἶναι, εἰ καὶ ἐπιμηκεστέρα γένοιτο πολιορκία. ἦν δὲ καὶ ὕδατος ἀφθονία φρεατιαίου· πολλὰ γὰρ τὰ ὀρύγματα ἐν τῇ πόλει· ποταμός τε παραρρεῖ τὸ τεῖχος, ὁμοῦ παρέχων τε προβολὴν τάφρου καὶ χορηγίαν ὕδατος.

3 τὰ μὲν οὖν ἐν τῇ πόλει οὕτω παρεσκεύαστο· τῷ δὲ Μαξιμίνῳ ἐπειδὴ ἀπηγγέλη φρουρουμένη καὶ κεκλεισμένη γενναίως ἡ πόλις, ἔδοξε πέμψαι ἐν σχήματι πρεσβείας τοὺς κάτωθεν διαλεξομένους, εἰ ἄρα πείσαιεν αὐτοὺς ἀνοῖξαι τὰς πύλας. ἦν δὲ ἐν τῷ στρατῷ χιλίαρχος ᾧ πατρὶς μὲν ἡ Ἀκυληία ἦν, τέκνα τε καὶ γυνὴ οἰκεῖοί τε πάντες ἔνδον ἀποκέκλειντο. 2 τοῦτον οὖν ἔπεμψε σὺν ἑτέροις ἑκατοντάρχαις, ἐλπίσας ῥᾷστα πείσειν ὡς πολίτην. ἀφικόμενοι δὲ οἱ πρέσβεις ἔλεγον ὅτι ἄρα κελεύει Μαξιμῖνος ὁ κοινὸς βασιλεὺς ὅπλα μὲν αὐτοὺς καταθέσθαι ἐν εἰρήνῃ, φίλον δὲ ἀντὶ πολεμίου δέχεσθαι, σπονδαῖς δὲ μᾶλλον

2 παρεῖχον] Basileensis anni 1549 (teste Blauf.) παρεῖχε x 5 συρρυέντων] A συρρεόντων x 8 <ὂν>] add. Bekk. κατερήριπτο] Sylb. κατερήρειπτο x 17 ἀπὸ] ὑπὸ f φ Μηνόφιλος] ψ Μινόφιλος Io Μηνίφιλος x 21 δὲ καὶ] δὲ f φ 23 παραρρεῖ] P περιρρεῖ x 25 οὕτω] οὕτως B φ 29 τέκνα τε] τέκνα δὲ Sylb. 32 ἄρα] om. f φ

καὶ θυσίαις σχολάζειν ἢ φόνοις, μηδὲ περιορᾶν πατρίδα μέλλουσαν ἄρδην καὶ ἐκ θεμελίων ἀπόλλυσθαι, ἐνὸν αὐτοῖς τε σώζεσθαι καὶ τὴν πατρίδα σώζειν, διδόντος αὐτοῖς χρηστοῦ βασιλέως ἀμνηστίαν συγγνώμην τε τῶν ἁμαρτηθέντων· οὐ γὰρ αὐτοὺς αἰτίους γεγενῆσθαι ἀλλ' ἄλλους. 3 οἱ μὲν οὖν πρέσβεις τοιαῦτά τινα κάτω παρεστῶτες ἐβόων, ὡς ἐξάκουστα εἴη· ὁ δὲ πλεῖστος δῆμος τῷ τείχει καὶ τοῖς πύργοις ἐφεστώς, πλὴν τῶν τὰ λοιπὰ μέρη φρουρούντων, ἐπήκουεν ἡσυχάζων τῶν λεγομένων. 4 ὁ δὲ Κρισπῖνος φοβηθεὶς μή πως ἅτε ὄχλος ταῖς ὑποσχέσεσιν ἀναπεισθείς, εἰρήνην τε ἀντὶ πολέμου ἑλόμενος, ἀνοίξῃ τὰς πύλας, περιθέων τὸ τεῖχος ἐδεῖτο καὶ ἐλιπάρει μένειν τε θαρραλέως καὶ ἀντέχειν γενναίως, μηδὲ προδιδόναι τὴν πρὸς τὴν σύγκλητον καὶ Ῥωμαίων δῆμον πίστιν, σωτῆρας δὲ καὶ προμάχους Ἰταλίας πάσης ἀναγραφῆναι, μὴ πιστεύειν δὲ ὑποσχέσεσι τυράννου ἐπιόρκου τε καὶ ἀπατεῶνος, μηδὲ χρηστοῖς λόγοις δελεασθέντας ὀλέθρῳ προύπτῳ παραδοθῆναι, ἐνὸν πιστεῦσαι πολέμου ἀμφιβόλῳ τύχῃ· 5 μηδ' ἐκπλήττεσθαι τῷ πλήθει τοῦ στρατοῦ· πολλάκις γὰρ καὶ ὀλίγοι πλειόνων περιεγένοντο, καὶ δοκοῦντες ἀσθενέστεροι καθεῖλον τοὺς ἐν ὑπολήψει ἀνδρείας μείζονος· οἱ μὲν γὰρ ὑπὲρ ἄλλου μαχόμενοι καὶ τῆς παρ' ἑτέρῳ ἐσομένης εὐδαιμονίας, εἰ περιγένοιντο, μετριάζουσιν ἐν τῷ προθύμῳ τῆς μάχης, εἰδότες ὡς τῶν μὲν κινδύνων αὐτοὶ μεθέξουσι, τὰ δὲ μέγιστα καὶ κορυφαῖα τῆς νίκης ἄλλος καρπώσεται· 6 τοῖς δὲ ὑπὲρ πατρίδος μαχομένοις καὶ παρὰ τῶν θεῶν ἐλπίδες κρείττους, ἐπειδὴ οὐ τὰ ἄλλων λαβεῖν ἀλλὰ τὰ ἑαυτῶν σώζειν εὔχονται. τό τε ἐς τὰς μάχας πρόθυμον οὐκ ἐξ ἄλλου κελεύσεως ἀλλ' ἐξ οἰκείας ἀνάγκης ἔχουσιν, ἐπεὶ καὶ τῆς νίκης πᾶς ὁ καρπὸς αὐτοῖς περιγίνεται. 7 τοιαῦτά τινα λέγων ὁ Κρισπῖνος καὶ πρὸς ἑκάστους καὶ κοινῇ, φύσει μὲν καὶ ἄλλως αἰδέσιμος ὤν, ἔν τε τῇ Ῥωμαίων φωνῇ εὐπρόσφορος [ἐν λόγοις], ἐπιεικῶς τε αὐτῶν προεστώς, ἔπεισε μένειν ἐν τοῖς προκειμένοις, τούς τε πρέσβεις ἀπράκτους ἀπιέναι ἐκέλευσεν. ἐλέγοντο δὲ τῇ ἐνστάσει τοῦ πολέμου

6 ὁ δὲ] ὁ δὲ δὴ f φ 13 Ῥωμαίων] τὸν Ῥωμαίων A, sed cf. 5.4.2 quaeque ibi adnotavimus 17 μηδ' ἐκπλήττεσθαι ... τοῦ στρατοῦ] transposui, post μείζονος x 21 εἰ περιγένοιντο] scripsi εἴπερ γένοιτο x 24 ὑπὲρ πατρίδος] A g p ὑπὲρ τῆς πατρίδος f φ 25 παρὰ] περὶ f φ 27 κελεύσεως] κελεύοντος A κολάσεως V 29 καὶ κοινῇ] A d κοινῇ x 31 [ἐν λόγοις]] susp. Mend. delevi 32 ἀπράκτους] delendum esse susp. Mend. 33 ἐλέγοντο] scripsi ἐλέγετο x

ἐμμεμενηκέναι πολλῶν ἔνδον ὄντων περὶ θυτικήν τε καὶ ἡπατοσκοπίαν ἐμπείρων, τά τε ἱερὰ αἴσια ἀπαγγελλόντων· μάλιστα γὰρ τῇ σκέψει ταύτῃ πιστεύουσιν Ἰταλιῶται. 8 καὶ χρησμοὶ δέ τινες ἐδίδοντο ὡς δὴ τοῦ ἐπιχωρίου θεοῦ νίκην ὑπισχνουμένου· Βέλεν δὲ καλοῦσι τοῦτον, σέβουσί τε ὑπερφυῶς, Ἀπόλλωνα εἶναι θέλοντες. οὗ καὶ τὴν εἰκόνα ἔλεγόν τινες τῶν Μαξιμίνου στρατιωτῶν φανῆναι πολλάκις ἐν ἀέρι ὑπὲρ τῆς πόλεως μαχομένην. 9 ὅπερ εἴτε ἀληθῶς ἐφαντάσθη τισίν, ἢ καὶ βουλομένοις μὴ ἀσχημονεῖν τοσοῦτον στρατὸν πρὸς ὄχλον δημοτῶν πολὺ ἐλάττονα μὴ ἀντισχόντα, δοκεῖν δὲ ὑπὸ θεῶν ἀλλὰ μὴ ὑπὸ ἀνθρώπων νενικῆσθαι, εἰπεῖν οὐκ ἔχω· τὸ δὲ παράδοξον τῆς ἀποβάσεως ποιεῖ πάντα πιστεῦσαι.

4 πλὴν τῶν πρέσβεων ἀπράκτων πρὸς Μαξιμῖνον ἐπανελθόντων, ὀργῇ καὶ θυμῷ χρώμενος πλείονι μᾶλλον ἠπείγετο. ἐπεὶ δὲ ἐγένετο πρός τινι ποταμῷ μεγίστῳ, ἀπέχοντι τῆς πόλεως σημεῖα ἑκκαίδεκα, τὸ ῥεῖθρον εὗρε διά τε μεγίστου βάθους καὶ πλάτους φερόμενον· 2 τῶν γὰρ ὑπερκειμένων ὀρῶν τὰς δι' ὅλου τοῦ χειμῶνος παγείσας χιόνας λύουσα ἡ τοῦ ἔτους ὥρα παμμεγέθη τὸν χειμάρρουν εἰργάζετο. ἄπορος οὖν ἦν <ἡ> διάβασις τῷ στρατῷ· τὴν γὰρ γέφυραν, ἔργον μέγα καὶ κάλλιστον ὑπὸ τῶν πάλαι βασιλέων γεγενημένον ἐκ τετραπέδων λίθων, στυλίσι κατ' ὀλίγον αὐξανομέναις ὑπειλημμένον, διῃρήκεσαν καὶ καταλελύκεσαν οἱ Ἀκυλήσιοι. οὔτε οὖν γεφύρας οὔσης οὔτε νεῶν ὁ στρατὸς ἐν ἀφασίᾳ καθειστήκει. 3 Γερμανοὶ δέ τινες οὐκ εἰδότες τῶν Ἰταλιωτῶν ποταμῶν τὰ σφοδρὰ καὶ καταρρηγνύμενα ῥεύματα, οἰόμενοι δὲ σχολαίτερα ἐπινήχεσθαι τοῖς πεδίοις ὥσπερ παρ' αὐτοῖς (διὸ καὶ πήγνυται ῥᾳδίως, μὴ σφοδρῶς κινουμένου τοῦ ῥεύματος), ἐπεισπηδήσαντες ἅμα τοῖς ἵπποις διανήχεσθαι εἰθισμένοις, παρενεχθέντες ἀπώλοντο. 4 δύο μὲν οὖν ἢ τριῶν ἡμερῶν, σκηνοποιησάμενος ὁ Μαξιμῖνος τάφρου <τε> τῷ στρατῷ

1 ἐμμεμενηκέναι] ἐμμενηκέναι B φ ἔνδον] om. f O 4 ἐδίδοντο] <δι>εδίδοντο Hercher ᾔδοντο Lobeck, sed cf. 8.5.6 6 θέλοντες] Mend. ἐθέλοντες x 15 πρός] πρό B φ 16 τε] post βάθους transp. Sylb., sed cf. 8.5.5 19 <ἡ>] A b 21 στυλίσι] Gedike πυλίσι x 22 αὐξανομέναις] αὐξανομένοις f O ὑπειλημμένον] ὑπηλειμμένον A ὑπειλειμμένον B f 27 ἐπινήχεσθαι τοῖς πεδίοις] qui locus saepe interpretes decepit; bene Steph. *Th. G. l.* s. v. ἐπινήχομαι 30 ἡμερῶν,] post ἡμερῶν interpunxi 31 <τε>] addidi

περιβληθείσης μή τινες ἐπέλθοιεν, ἔμεινεν ἐπὶ τῇ καθ' ἑαυτὸν ὄχθῃ, σκεψόμενος ὅπως τὸν ποταμὸν γεφυρώσῃ. ἐπεὶ δὲ ξύλων ἦν ἀπορία καὶ νεῶν, ἃς ἔδει ζευχθείσας γεφυρῶσαι τὸ ῥεῖθρον, ὑπέβαλόν τινες τῶν τεχνιτῶν πολλὰ εἶναι κενὰ οἰνοφόρα σκεύη περιφεροῦς ξύλου ἐν τοῖς ἐρήμοις ἀγροῖς, οἷς ἐχρῶντο μὲν πρότερον οἱ κατοικοῦντες εἰς ὑπηρεσίαν ἑαυτῶν καὶ παραπέμπειν τὸν οἶνον ἀσφαλῶς τοῖς δεομένοις· ἅπερ ὄντα κοῖλα δίκην νεῶν, ἀλλήλοις συνδεθέντα ἐπινήξεσθαι μὲν ἔμελλεν ὥσπερ σκάφη, μὴ παρενεχθήσεσθαι δὲ διά τε τοῦ δεσμοῦ τὸ ἐπάλληλον φρυγάνων τε ἄνωθεν ἐπιβληθέντων χοῦ τε τῆς γῆς μετρίως ἐς αὐτὰ σωρευθέντος †χειρὶ πολλῇ καὶ σπουδῇ†. 5 ἐφεστῶτος οὖν αὐτοῦ διαβὰς ὁ στρατὸς ἐπὶ τὴν πόλιν ἐχώρει. τὰ μὲν οἰκοδομήματα τῶν προαστείων ἔρημα εὕρισκον, ἀμπέλους μέντοι καὶ δένδρα πάντα ἐξέκοπτον, ἃ δὲ ἐνεπίμπρασαν, καὶ τὴν πρότερον τοῖς χωρίοις ὑπάρχουσαν ὥραν κατῄσχυνον. δένδρων γὰρ στοίχοις ἴσοις ἀμπέλων τε πρὸς ἀλλήλας δέσεσι πανταχόθεν ἠρτημένων ἐν ἑορτῆς σχήματι, στεφάνῳ ἄν τις τὴν χώραν κεκοσμῆσθαι ἐτεκμήρατο· ἅπερ πάντα ῥιζόθεν ἐκκόψας ὁ στρατὸς ἐπὶ τὰ τείχη ἠπείγετο. 6 κεκμηκότι δὲ αὐτῷ προσβαλεῖν εὐθέως οὐκ ἔδοξε· μείναντες δὲ ἔξω τοξεύματος καὶ διαιρεθέντες κατὰ λόχους καὶ φάλαγγας περὶ πᾶν τὸ τεῖχος, ὡς ἑκάστοις κατὰ μέρος προστέτακτο, μιᾶς ἡμέρας ἀναπαυσάμενοι, τοῦ λοιποῦ εἴχοντο τῆς πολιορκίας. μηχανάς τε οὖν παντοίας προσέφερον, καὶ τειχομαχοῦντες παντὶ σθένει οὐδὲν παρέλειπον εἶδος πολιορκίας. 7 πολλῶν δὲ καὶ σχεδὸν ἑκάστης ἡμέρας γινομένων προσβολῶν, καὶ παντὸς τοῦ στρατοῦ ὥσπερ σαγηνεύσαντος τὴν πόλιν, μετὰ πολλῆς βίας καὶ προθύμου μάχης τειχομαχοῦντες ἀντεῖχον οἱ Ἀκυλήσιοι, νεὼς μὲν καὶ οἰκίας ἀποκλείσαντες, πανδημεὶ δὲ ἅμα παισὶ καὶ γυναιξὶν ἄνωθεν <ἐξ> ἐπάλξεών τε καὶ πύργων ἀπομαχόμενοι.

1 καθ' ἑαυτὸν] καθ' αὑτὸν vel κατ' αὐτῶν f φ; verba mihi parum clara 2 σκεψόμενος] P σκεψάμενος x 4 ὑπέβαλόν] Steph. ἐπέβαλόν x 6 ἑαυτῶν] αὐτῶν f φ 7 παραπέμπειν] <εἰς τὸ> παραμπένειν Steph. 11 †χειρί ... σπουδῇ†] locus desperatus 13 τὰ μὲν] τὰ μὲν <οὖν> dub. Mend., sed τῷ μὲν opponitur μέντοι 14 ἃ] ante h.v. lac. ind. Herw. 17 δέσεσι] scripsi δέσει Steph. δέσεις x πανταχόθεν] πάντοθεν A g ἠρτημένων] ἠρτημένας A ἠρτυμένων f φ 18 στεφάνῳ] Wolf στεφάνων x 20 μείναντες ... διαιρεθέντες] μείναντος ... διαιρεθέντος f φ 25 παρέλειπον] b παρέλιπον x 26 γινομένων] Bekk.[2] γενομένων x 30 <ἐξ>]

οὐδέ τις οὕτως ἦν ἄχρηστος ἡλικία ὡς μὴ μετέχειν τῆς ὑπὲρ τῆς πατρίδος μάχης. 8 τὰ μὲν γὰρ προάστεια, καὶ εἴ τι τῶν πυλῶν ἔξωθεν ἦν, ὑπὸ τοῦ Μαξιμίνου στρατοῦ κατέστραπτο, τῇ τε ξυλείᾳ τῶν οἰκοδομημάτων εἰς τὰς μηχανὰς κατεκέχρηντο. ἐβιάζοντο δὲ τοῦ τείχους κἂν μέρος τι καθελεῖν, ἵν' ἐπεισελθὼν ὁ στρατὸς πάντα τε διαρπάσῃ καὶ κατασκάψας τὴν πόλιν μηλόβοτον καὶ ἔρημον τὴν χώραν καταλίπῃ· οὐδὲ γὰρ ἄλλως αὐτῷ τὴν ἐπὶ ῾Ρώμην ὁδὸν εὐπρεπῆ καὶ ἔνδοξον ἔσεσθαι, μὴ τῆς πρώτης ἐν ᾿Ιταλίᾳ πόλεως ἀντιστάσης καθαιρεθείσης. 9 ὑποσχέσεσί τε οὖν δωρεῶν καὶ δεήσεσιν αὐτός τε καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὃν πεποιήκει Καίσαρα, περιθέοντες ἵπποις ἐποχούμενοι, τὸν στρατὸν ἀνέπειθον λιπαροῦντες εἰς προθυμίαν τε ἐγείροντες. οἱ δὲ ᾿Ακυλήσιοι λίθοις τε ἔβαλλον ἄνωθεν, καὶ κιρνῶντες θείῳ τε καὶ ἀσφάλτῳ πίτταν ἔλαιόν τε, κοίλοις σκεύεσιν ἐμβαλόντες λαβὰς ἐπιμήκεις ἔχουσι καὶ πυρώσαντες, ἅμα τῷ προσπελάζειν τοῖς τείχεσι τὸν στρατὸν κατεσκεδάννυσαν, καταχέοντες ὄμβρου δίκην ὁμοθυμαδόν. 10 φερομένη δὲ ἡ πίσσα σὺν οἷς προείρηται, δυομένη τε διὰ τῶν γεγυμνωμένων μερῶν τοῦ σώματος, εἰς πᾶν ἐχεῖτο, ὥστε τοὺς θώρακας αὐτοὺς πεπυρωμένους ἀπορρίπτειν καὶ τὰ λοιπὰ ὅπλα, ὧν ὁ σίδηρος ἐθερμαίνετο, τά τε ἐκ βυρσῶν τε καὶ ξύλων ἐφλέγετο καὶ συνείλκετο. ἦν γοῦν ἰδεῖν γεγυμνωμένους τοὺς στρατιώτας αὐτοὺς ὑφ' ἑαυτῶν, καὶ σκύλων ὄψιν ὅπλα παρεῖχεν ἐρριμμένα, σοφίᾳ τέχνης ἀλλ' οὐκ ἀνδρείᾳ μάχης περιῃρημένα. ἔκ τε τοῦ τοιούτου πάμπλειστον πλῆθος τοῦ στρατοῦ τάς τε ὄψεις ἐπηροῦντο καὶ τὸ πρόσωπον ἠκρωτηριάζετο, τὰς χεῖρας καὶ εἴ τι γυμνὸν ἦν τοῦ σώματος. ἀλλὰ μὴν καὶ ταῖς μηχαναῖς προσαγομέναις δᾷδας ἐπέβαλλον ὁμοίως πίσσῃ καὶ ῥητίνῃ δεδευμένας ἐπί τε τῷ ἄκρῳ βελῶν ἀκίδας ἐχούσας· αἳ ἀναφθεῖσαι φερόμεναι, ἐμπαγεῖσαι ταῖς μηχαναῖς καὶ προσπεφυκυῖαι, ῥᾳδίως αὐτὰς κατέφλεγον.

5 τῶν μὲν οὖν πρώτων ἡμερῶν ἀντίπαλός πως καὶ ἰσόρροπος ἔμενεν ἡ τύχη τῆς μάχης· χρόνου δὲ ἐγγενομένου ὅ τε στρατὸς τοῦ Μαξιμίνου ὀκνηρὸς ἐγίνετο, καὶ πταίων τῆς ἐλπίδος ἀθύμως

add. V 1 οὕτως ἦν] ἦν οὕτως A ὄντως ἦν φ 2 τὰ μὲν] fortasse ante τὰ lac. ind. 7 καταλίπῃ] καταλείπῃ f φ 13 ἔβαλλον] ἔβαλον f φ 14 ἔλαιόν τε] Ιο ἐλόντες x 22 συνείλκετο] "contrahebantur" γεγυμνωμένους] vetus correctio γυμνουμένους A g γυμνωμένους f φ 28 ἐπέβαλλον] A ἐπέβαλον x ῥητίνῃ] A ῥιτίνῃ x 33 ἐγγενομένου] Mend. ἐγγινομένου x

διέκειτο· οὓς γὰρ ἠλπίκεσαν μηδεμίαν ὑπομενεῖν προσβολήν, τούτους εὕρισκον οὐκ ἀντέχοντας μόνον ἀλλὰ καὶ ἀνθεστῶτας. 2 οἱ δὲ Ἀκυλήσιοι ἐπερρώννυντό τε καὶ προθυμίας πάσης ἐνεπίμπλαντο, τῇ τε συνεχείᾳ τῆς μάχης πεῖραν καὶ θάρσος ὁμοῦ προσλαμβάνοντες κατεφρόνουν τῶν στρατιωτῶν, ὡς καὶ ἀποσκώπτειν ἐς αὐτούς, ἐνυβρίζειν τε τῷ Μαξιμίνῳ περινοστοῦντι, εἴς τε αὐτὸν καὶ τὸν παῖδα ἀπορρίπτειν δυσφήμους καὶ αἰσχρὰς βλασφημίας, ἐφ' αἷς ἐκεῖνος κινούμενος ὀργῆς μᾶλλον ἐνεπίμπλατο. 3 χρῆσθαι δὲ κατὰ τῶν πολεμίων οὐ δυνάμενος, ἐκόλαζε τοὺς πλείστους τῶν ἡγουμένων τῶν ἰδίων στρατιωτῶν ὡς ἀνάνδρως καὶ ῥᾳθύμως προσφερομένους τῇ τειχομαχίᾳ. ὅθεν αὐτῷ περιεγένετο πρὸς μὲν τῶν οἰκείων μῖσός τε καὶ ὀργή, παρὰ δὲ τῶν ἀντιπάλων πλείων ἡ καταφρόνησις. συνέβαινε δὲ τοῖς Ἀκυλησίοις πάντα ὑπάρχειν ἔκπλεα καὶ ἐπιτηδείων ἀφθονίαν, ἐκ πολλῆς παρασκευῆς εἰς τὴν πόλιν πάντων σεσωρευμένων ὅσα ἦν ἀνθρώποις καὶ κτήνεσιν εἰς τροφὰς καὶ ποτὰ ἐπιτήδεια· ὁ δὲ στρατὸς πάντων <ἦν> ἐν σπάνει, τῶν τε καρποφόρων δένδρων ἐκκεκομμένων καὶ τῆς γῆς ὑπ' αὐτοῦ δεδῃωμένης. 4 μένοντες δὲ ὑπὸ σκηναῖς αὐτοσχεδίοις, οἱ δὲ πλεῖστοι ὑπὸ γυμνῷ τῷ ἀέρι, ὄμβρων τε καὶ ἡλίου ἠνείχοντο, λιμῷ τε διεφθείροντο, μηδὲ ἐπεισάκτου τροφῆς αὐτοῖς τε καὶ ὑποζυγίοις εἰσκομιζομένης. πανταχόθεν γὰρ τὰς τῆς Ἰταλίας ὁδοὺς παραφράξαντες ἦσαν οἱ Ῥωμαῖοι τειχίων τε ἐγέρσεσι καὶ πυλίδων ἀσκήσεσιν. 5 ἄνδρας τε ὑπατευκότας ἐξέπεμψεν ἡ σύγκλητος σὺν ἐπιλέκτοις καὶ λογάσιν ἀπ' Ἰταλίας πάσης ἀνδράσιν, ἵν' αἰγιαλοί τε πάντες καὶ λιμένες φρουρῶνται καὶ μηδενὶ ἔκπλους συγχωρῆται, ὡς ἄπυστα καὶ ἄγνωστα εἶναι Μαξιμίνῳ τὰ ἐν Ῥώμῃ πραττόμενα· αἵ τε λεωφόροι ὁδοὶ καὶ ἀτραποὶ πᾶσαι ἐφυλάττοντο ὡς μηδένα διαβαίνειν. συνέβαινε δὲ τὸν στρατὸν δοκοῦντα πολιορκεῖν αὐτὸν πολιορκεῖσθαι, ἐπεὶ μήτε τὴν Ἀκυληίαν ἑλεῖν ἐδύνατο, μήτε ἀποστὰς ἐκεῖθεν ἐπὶ τὴν Ῥώμην χωρῆσαι διά τε νηῶν καὶ ὀχημάτων ἀπορίαν· ἅπαντα γὰρ προκατείληπτο καὶ συνεκέκλειστο. 6 φῆμαι δὲ μείζους ἀληθείας ἐξ ὑποψίας ἐδίδοντο, ὅτι πᾶς ὁ δῆμος ὁ Ῥωμαίων ἐν

2 ἀνθεστῶτας] κρείττους vel sim. Mend. 17 <ἦν>] add. Wolf, praeeunte Io: ὑπῆρχεν 19 δὲ ὑπὸ] δ' ὑπὸ A V 27 μηδενὶ] μηδεὶς ψ μηδὲν f φ ἄπυστα] ἄπιστα O 34 ἐξ ὑποψίας] transp. Leisner, post δὲ Stav. ante ἀληθείας x ἐδίδοντο] <δι>εδίδοντο Sylb., sed cf. 8.3.8

ὅπλοις εἴη, Ἰταλία τε πᾶσα συμπεπνεύκοι, πάντα τε ἔθνη Ἰλλυρικὰ καὶ βάρβαρα τά τε ὑπ' ἀνατολαῖς καὶ μεσημβρίαις στρατὸν ἀγείρει, μιᾷ τε γνώμῃ καὶ ψυχῇ ὁμοίως Μαξιμῖνος μεμίσηται. ὅθεν ἐν ἀπογνώσει ἦσαν καὶ πάντων σπάνει οἱ στρατιῶται, σχεδὸν καὶ ὕδατος αὐτοῦ. 7 ὃ γὰρ ἦν μόνον ἐκ τοῦ παραρρέοντος ποταμοῦ ποτόν, αἵματι καὶ φόνοις μεμιασμένον ἐπίνετο· οἵ τε γὰρ Ἀκυλήσιοι τοὺς ἐν τῇ πόλει τελευτῶντας, οὐκ ἔχοντες ὅπως θάψωσιν, ἐς τὸν ποταμὸν ἀπερρίπτουν, οἵ τε ἐν τῷ στρατῷ φονευόμενοι ἢ διαφθειρόμενοι νόσῳ ἐδίδοντο τῷ ῥεύματι, οὐκ ἐχόντων αὐτῶν τὰ πρὸς ταφὴν ἐπιτήδεια. 8 παντοδαπῆς οὖν ἀπορίας καὶ δυσθυμίας τὸν στρατὸν κατεχούσης, αἰφνιδίως, ἀναπαυομένου τοῦ Μαξιμίνου ἐν τῇ σκηνῇ καὶ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐν ἀνέσει τοῦ πολέμου οὔσης τῶν τε πλείστων ἐς τὰς σκηνὰς καὶ τὰ ἐγκεχειρισμένα τῆς φρουρᾶς χωρία ἀνακεχωρηκότων, ἔδοξε τοῖς στρατιώταις οἳ πρὸς τῇ Ῥωμαίων πόλει στρατόπεδον εἶχον ὑπὸ τὸ καλούμενον ὄρος Ἀλβανόν, ἔνθα παῖδας καὶ γυναῖκας καταλελοίπεσαν, φονεῦσαι τὸν Μαξιμῖνον, ὡς παύσαιντο μὲν χρονίου καὶ ἀπεράντου πολιορκίας, μηκέτι δὲ πορθοῖεν Ἰταλίαν ὑπὲρ τυράννου κατεγνωσμένου καὶ μεμισημένου. 9 τολμήσαντες οὖν ἐπίασι τῇ σκηνῇ αὐτοῦ περὶ μέσην ἡμέραν· συναραμένων δὲ αὐτοῖς καὶ τῶν φρουρούντων δορυφόρων τάς τε εἰκόνας ἐκ τῶν σημείων κατασπῶσι, καὶ αὐτὸν σὺν τῷ παιδὶ προελθόντα τῆς σκηνῆς, ὡς δὴ ἄρα διαλέξαιτο αὐτοῖς, οὐκ ἀνασχόμενοι ἀναιροῦσι. φονεύουσι δὲ καὶ τὸν ἔπαρχον τοῦ στρατοῦ πάντας τε τοὺς ἐκείνῳ θυμήρεις φίλους· ῥίψαντές τε τὰ σώματα τοῖς βουλομένοις ἐνυβρίζειν καὶ πατεῖν εἴασαν κυσί τε καὶ ὄρνισι βοράν. τοῦ δὲ Μαξιμίνου καὶ τοῦ παιδὸς τὰς κεφαλὰς εἰς τὴν Ῥώμην ἔπεμψαν. τοιούτῳ μὲν δὴ τέλει Μαξιμῖνος καὶ ὁ παῖς αὐτοῦ ἐχρήσαντο, δίκας πονηρᾶς ἀρχῆς ὑποσχόντες·

6 ὁ δὲ στρατὸς πᾶς ὡς ἐπύθετο τὰ γενόμενα, ἔν τε ἀφασίᾳ ἦσαν καὶ οὐ πάνυ τι τῷ πραχθέντι πάντες ἠρέσκοντο, καὶ μάλιστά γε οἱ Παίονες καὶ ὅσοι βάρβαροι Θρᾷκες, οἳ καὶ τὴν ἀρχὴν αὐτῷ ἐγκεχειρίκεσαν. πλὴν τοῦ ἔργου ἅπαξ γεγονότος ἄκοντες μέν, ἔφερον δέ· ἀνάγκη τε ἦν συνήδεσθαι τοῖς πραχθεῖσιν

1 πάντα τε] m$^{corr.}$ πάντα τὰ x 7 ἐπίνετο] ἐγίνετο conieci οἵ] καὶ οἵ f φ 10 ταφὴν] A ταφὰς Acc. τροφὰς x 12 αἰφνιδίως,] post hoc verbum interpunxi coll. 2.5.2 26 ἐκείνῳ] ἐκείνου B f ἐκείνους V 32 πάνυ τι] πάνυ τοι A V

ὑποκρινομένους. 2 καταθέμενοί τε τὰ ὅπλα ἐν εἰρηνικῷ σχήματι προσῄεσαν τοῖς τείχεσι τοῖς 'Ακυλησίων, ἀγγέλλοντες τὸν φόνον τοῦ Μαξιμίνου· τὰς δὲ πύλας ἀνοίγειν ἠξίουν, δέχεσθαί τε φίλους τοὺς χθὲς ἐχθρούς. οἱ δὲ τῶν 'Ακυλησίων στρατηγοὶ τὰς μὲν πύλας ἀνοῖξαι οὐκ ἐπέτρεψαν, προθέντες δὲ τὰς εἰκόνας Μαξίμου καὶ Βαλβίνου Γορδιανοῦ τε Καίσαρος στεφάνοις καὶ δάφναις κεκοσμημένας αὐτοί τε εὐφήμουν καὶ τοὺς στρατιώτας ἠξίουν γνωρίσαι καὶ ἀνειπεῖν εὐφημῆσαί τε τοὺς ὑπὸ 'Ρωμαίων καὶ συγκλήτου ἀναδειχθέντας αὐτοκράτορας. 3 Γορδιανοὺς δὲ ἔλεγον ἐκείνους εἰς οὐρανὸν καὶ θεὸν ἀνακεχωρηκέναι. προύθεσάν τε ὑπὲρ τῶν τειχῶν ἀγοράν, ὤνιον παρέχοντες πάντων τῶν ἐπιτηδείων τροφῶν τε παντοδαπῶν καὶ ποτῶν ἀφθονίαν, ἐσθῆτός τε καὶ ὑποδημάτων, καὶ ὅσα ἐδύνατο παρέχειν ἐς χρῆσιν ἀνθρώποις πόλις εὐδαιμονοῦσα καὶ ἀκμάζουσα. 4 ὅθεν καὶ μᾶλλον ἐξεπλάγη ὁ στρατός, συνεὶς ὅτι τοῖς μὲν πάντα αὐτάρκη ἦν, εἰ καὶ ἐπὶ πλέον πολιορκοῖντο, αὐτοὶ δὲ ἐν σπάνει πάντων τῶν ἐπιτηδείων θᾶττον <ἂν> διεφθάρησαν ἢ εἷλον πάντα ἔχουσαν πόλιν. ὁ δὲ στρατὸς ἔμενε περὶ τοῖς τείχεσιν, ἔχων τὰ χρειώδη, ἅπερ ἀπὸ τῶν τειχῶν ἐλάμβανον, ὅσα ἕκαστος ἐβούλετο διελέγοντό τε ἀλλήλοις. καὶ ἦν εἰρήνης μὲν καὶ φιλίας διάθεσις, σχῆμα δὲ ἔτι πολιορκίας, τῶν τειχῶν κεκλεισμένων καὶ τοῦ στρατοῦ περὶ αὐτὰ διαιτωμένου. 5 τὰ μὲν οὖν κατὰ τὴν 'Ακυληίαν ἐν τούτοις ἦν· οἱ δ' ἱππεῖς οἱ τὴν Μαξιμίνου κεφαλὴν κομίζοντες ἀπὸ τῆς 'Ακυληίας μετὰ πάσης ἐπείξεως ὡδοιπόρησαν καὶ ἐπιφοιτῶσιν αὐτοῖς τὰς λοιπὰς πόλεις <αἱ> πύλαι ἀνεῴγνυντο, καὶ δαφνηφοροῦντες αὐτοὺς οἱ δῆμοι ὑπεδέχοντο. ὡς δὲ διέπλευσαν τάς τε λίμνας καὶ τὰ τενάγη <τὰ> μεταξὺ 'Αλτίνου καὶ 'Ραβέννης, περιέτυχον Μαξίμῳ αὐτοκράτορι διατρίβοντι ἐν 'Ραβέννῃ, ἔνθα τούς τε ἀπὸ 'Ρώμης ἐπιλέκτους καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς 'Ιταλίας λογάδας ἤθροιζεν. 6

1 ὑποκρινομένους] Stav. ὑποκρινομένοις x 3 δέχεσθαί τε] δέχεσθαί τε ὡς A δέχεσθαί τε τοὺς φ, cf. 8.3.2 4 χθὲς] πρὶν O 7 εὐφήμουν] ἠξίουν O 11 ὑπὲρ] πρὸ O 16 πολιορκοῖντο] πολιορκοῖτο i 17 θᾶττον] om. O <ἂν>] add. Bekk.², post διεφθάρησαν Steph. 18 περὶ] παρὰ b m 20 διελέγοντό τε] διελέγοντο τοῦ i 24 'Ακυληίας μετὰ πάσης ἐπείξεως ὡδοιπόρησαν καὶ ἐπιφοιτῶσιν] scripsi 'Ακυληίας μετὰ π. ἐπ. ὡδοιπόρησάν τε, καὶ ἐπιφ. Stroth 'Ακυληίας ὁδοιπορήσαντες μετὰ π. ἐπ. καὶ ἐπιφ. i 'Ακυληίας μετὰ π. ἐπ. ὁδοιπορήσαντες καὶ ἐπιφ. O 26 <αἱ>] add. Bekk. ἀνεῴγνυντο] A ἀνοίγνυντο x 27 καὶ τὰ] καὶ i 28 <τὰ>] add. Reiske

ἀφῖκτο δὲ αὐτῷ καὶ Γερμανῶν οὐκ ὀλίγη συμμαχία, πεμφθεῖσα ὑπ' αὐτῶν κατ' εὔνοιαν ἣν εἶχον πρὸς αὐτὸν ἄνωθεν, ἐξ οὗπερ ἦν αὐτῶν ἐπιμελῶς ἄρξας. παρασκευάζοντι οὖν αὐτῷ τὴν δύναμιν ὡς πολεμήσουσαν τῷ Μαξιμίνου στρατῷ προσίασιν οἱ ἱππεῖς τὴν κεφαλὴν τοῦ τε Μαξιμίνου καὶ τοῦ παιδὸς φέροντες νίκην τε καὶ εὐπραγίαν ἀγγέλλοντες, ὅτι τε ἄρα ὁ στρατὸς τὰ Ῥωμαίων φρονεῖ, καὶ σέβει αὐτοκράτορας οὓς ἡ σύγκλητος ἐποίησε. 7 τούτων δὲ παρ' ἐλπίδα ἀγγελθέντων θυσίαι τε βωμοῖς εὐθὺς προσήγοντο, καὶ νίκην ἐπαιάνιζον πάντες ἣν ἀκονιτὶ ἐνίκησαν· ὁ δὲ Μάξιμος καλλιερήσας ἐκπέμπει τοὺς ἱππεῖς ἐς τὴν Ῥώμην ἀγγελοῦντάς τε τὰ πραχθέντα τῷ δήμῳ καὶ τὴν κεφαλὴν κομίζοντας. ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο εἰσέπεσόν τε εἰς τὴν πόλιν δεικνύντες τὴν κεφαλὴν τοῦ πολεμίου ἀνεσκολοπισμένην, ὡς πᾶσι περίοπτος εἴη, οὐδ' εἰπεῖν ἐστι λόγῳ ἐκείνης τῆς ἡμέρας τὴν ἑορτήν. 8 οὔτε γὰρ ἡλικία τις ἦν ἢ μὴ πρὸς τοὺς βωμούς τε καὶ τὰ ἱερὰ ἠπείγετο, οὔτε τις ἔμενεν οἴκοι, ἀλλ' ὥσπερ ἐνθουσιῶντες ἐφέροντο συνηδόμενοί τε ἀλλήλοις καὶ ἐς τὸν ἱππόδρομον συνθέοντες ὥσπερ ἐκκλησιάζοντες <ἐν τῷ> χωρίῳ. ὁ δὲ Βαλβῖνος καὶ αὐτὸς ἑκατόμβας ἔθυεν, ἀρχαί τε πᾶσαι καὶ ἡ σύγκλητος, ἕκαστός τε ὥσπερ ἀποσεισάμενος πέλεκυν τοῖς αὐχέσιν ἐπικείμενον ὑπερευφραίνετο· ἔς τε τὰ ἔθνη ἄγγελοι καὶ κήρυκες δαφνηφόροι διεπέμποντο.

7 καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν Ῥώμην ἑορτῆς εἶχεν οὕτως, ὁ δὲ Μάξιμος ἀπὸ τῆς Ῥαβέννης ἄρας ἐπέστη Ἀκυληίᾳ, διαβὰς τὰ τενάγη, ἃ ὑπό τε Ἠριδανοῦ ποταμοῦ πληρούμενα καὶ τῶν περικειμένων ἑλῶν ἑπτὰ στόμασιν ἐς θάλασσαν ἐκχεῖται· ἔνθεν καὶ τῇ <πατρίῳ> φωνῇ καλοῦσιν οἱ ἐπιχώριοι Ἑπτὰ πελάγη τὴν λίμνην ἐκείνην. 2 εὐθὺς οὖν οἱ Ἀκυλήσιοι τὰς πύλας ἀνοίξαντες ὑπεδέχοντο, αἵ τε [ἀπὸ] Ἰταλίας πόλεις πρεσβείας ἔπεμπον τῶν πρωτευόντων ἐν αὐταῖς ἀνδρῶν, οἳ λευχειμονοῦντες καὶ δαφνηφόροι θεῶν πατρίων ἕκαστοι προσεκόμιζον ἀγάλματα καὶ εἴ τινες ἦσαν στέφανοι χρυσοῦ ἐξ ἀναθημάτων, εὐφήμουν τε

9 ἀκονιτὶ] ἀκονητὶ O 12 κομίζοντας] κομιοῦντας Mend., sed cf. 1.6.7 et 5.3.11 14 ἐκείνης τῆς ἡμέρας] τῆς ἡμέρας ἐκείνης i 16 καὶ τὰ] καὶ O 18 ἐκκλησιάζοντες] de tempore cf. 3.2.10 quaeque ibi adnotavimus <ἐν τῷ>] add. Whittaker, praeeunte Steph. (ἐκκλησιάσοντες ἐν ἐκείνῳ τῷ χωρίῳ) 19 καὶ ἡ] Io καὶ x 21 ὑπερευφραίνετο] i Io ὑπερευφραίνοντο O 24 ἀπὸ τῆς Ῥαβ. ἄρας] τῆς Ῥαβ. ἀπάρας Mend. ἃ ὑπό τε] Steph. ἅ τε ὑπὸ x 27 <πατρίῳ>] vel <ἰδίᾳ> add. Steph. P 28 Ἀκυλήσιοι] ἀκυλήσιοι A B 29 [ἀπὸ]] del. Mend. 30 τῶν] ἀπὸ τῶν b m ἐν

καὶ ἐφυλλοβόλουν τὸν Μάξιμον. ὁ δὲ στρατὸς ὁ τὴν Ἀκυληίαν πολιορκήσας προῄει καὶ αὐτὸς ἐν εἰρηνικῷ σχήματι δαφνηφόρος, οὐκ ἐξ ἀληθοῦς μὲν διαθέσεως πᾶς, προσποιήτῳ δὲ εὐνοίᾳ καὶ τιμῇ διὰ τὴν παροῦσαν ἐξ ἀνάγκης τῆς βασιλείας τύχην. 3 οἱ πλεῖστοι γὰρ αὐτῶν ἠγανάκτουν καὶ λανθανόντως ἤλγουν ὁρῶντες τὸν μὲν ὑπ᾽ αὐτῶν ἐπιλεχθέντα βασιλέα καθῃρημένον, κρατοῦντας δὲ τοὺς ὑπὸ συγκλήτου ᾑρημένους. ὁ δὲ Μάξιμος ἐν τῇ Ἀκυληίᾳ γενόμενος πρώτης μὲν καὶ δευτέρας ἡμέρας ἱερουργίαις ἐσχόλαζε, τῇ δὲ τρίτῃ [τῶν ἡμερῶν] συγκαλέσας ἐς τὸ πεδίον πάντα τὸν στρατόν, βήματός τε αὐτῷ κατασκευασθέντος, ἔλεξε τοιάδε· 4 "ὅσον μὲν ὑμᾶς ὤνησε μεταγνόντας τε καὶ τὰ Ῥωμαίων φρονήσαντας, πείρᾳ μεμαθήκατε, ἀντὶ πολέμου μὲν εἰρήνην ἔχοντες πρὸς θεούς, οὓς ὀμωμόκατε, καὶ νῦν φυλάσσοντες τὸν στρατιωτικὸν ὅρκον, ὅς ἐστι τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς σεμνὸν μυστήριον. χρὴ δ' ὑμᾶς καὶ τοῦ λοιποῦ διὰ παντὸς τούτων ἀπολαύειν, τὰ πιστὰ τηροῦντας Ῥωμαίοις τε καὶ συγκλήτῳ καὶ αὐτοκράτορσιν ἡμῖν, οὓς ἐξ εὐγενείας καὶ πολλῶν πράξεων [καὶ] μακρᾶς διαδοχῆς ὥσπερ κατ' ἀκολουθίαν ἐπὶ τοῦτο ἀναβάντας κρίναντες ὁ δῆμος καὶ ἡ σύγκλητος ἐπελέξαντο. 5 οὐ γὰρ ἑνὸς ἀνδρὸς ἴδιον κτῆμα ἡ ἀρχή, ἀλλὰ κοινὸν τοῦ Ῥωμαίων δήμου ἄνωθεν, καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ πόλει ἡ τῆς βασιλείας ἵδρυται τύχη· ἡμεῖς δὲ διοικεῖν καὶ διέπειν τὰ τῆς ἀρχῆς σὺν ὑμῖν ἐγκεχειρίσμεθα. ταῦτα δὲ μετ' εὐταξίας τε καὶ κόσμου τοῦ πρέποντος, αἰδοῦς τε καὶ τιμῆς πρὸς τοὺς ἄρχοντας, ὑμῖν μὲν εὐδαίμονα καὶ πάντων ἀνενδεῆ παρέξει βίον, τοῖς δ' ἄλλοις πᾶσιν ἀνθρώποις κατά τε ἔθνη καὶ κατὰ πόλεις εἰρήνην καὶ πρὸς τοὺς ἡγουμένους πειθώ. βιώσεσθαί τε <...> καὶ κατὰ γνώμην ἐν τοῖς οἰκείοις, οὐκ ἐν ἀλλοδαπῇ κακοπαθοῦντες. 6 ὑπὲρ δὲ τοῦ καὶ τὰ βάρβαρα ἡσυχάζειν ἔθνη, διὰ φροντίδος ἡμεῖς ἕξομεν. δύο μὲν γὰρ ὄντων βασιλέων εὐμαρέστερον καὶ τὰ ἐν τῇ Ῥώμῃ διοικήσεται καὶ εἴ τι ἐπὶ τῆς

αὐταῖς] παρ' αὐτοῖς O 1 ἐφυλλοβόλουν] ἐφυλλοβολοῦντο i ὁ τὴν] A Io Steph. τὴν x 2 προῄει] Io P προσῄει x 6 ὁρῶντες] Io om. x 9 [τῶν ἡμερῶν]] delevi 10 ἐς] εἰς O 18 [καὶ]] del. Wolf 19 κατ'] κατὰ O ἀναβάντας] ἀναβάντες O κρίναντες] redundat 20 ἐπελέξαντο] A ἐπελέξατο x 22 ἡ τῆς βασιλείας] καθ' ἣν A ἀς φ 23 ἐγκεχειρίσμεθα] ἐγκεχειρισμένα O 26 κατά τε] κατὰ O 27 βιώσεσθαί] βιώσεσθέ a d corr. τε] δὲ P 28 <...>] lac. ind. Steph.; fortasse ita cum Stav. refingenda: βιώσεσθαί τε καὶ ὑμεῖς δυνήσεσθε κατὰ γνώμην καὶ κατὰ] καὶ del. Bergler 31 τι] τις O

ἀλλοδαπῆς ἐπείγοι, [πρὸς τὴν χρείαν] ἀεί του πρὸς τὰ καλοῦντα ῥᾳδίως παρόντος. μηδέ τις ὑμῶν οἰέσθω τῶν πεπραγμένων εἶναί τινα μνήμην, εἴτε ὑφ' ἡμῶν (ἐκελεύεσθε γὰρ) εἴτε ὑπὸ ʽ Ρωμαίων ἢ τῶν ἄλλων ἐθνῶν, οἳ ἀδικούμενοι ἀπέστησαν· ἀλλὰ γὰρ ἔστω πάντων ἀμνηστία, καὶ σπονδαὶ φιλίας βεβαίου, εὐνοίας τε καὶ εὐκοσμίας πίστις αἰώνιος." 7 τοιαῦτά τινα εἰπὼν ὁ Μάξιμος, νομάς τε χρημάτων μεγαλοφρόνως αὐτοῖς ἐπαγγείλας, ὀλίγων ἡμερῶν διατρίψας ἐν τῇ ʼΑκυληίᾳ τὴν ἐς ʽΡώμην ἐπάνοδον συγκροτεῖ. καὶ τὸ μὲν ἄλλο στρατιωτικὸν ἀπέπεμψεν ἔς τε τὰ ἔθνη καὶ τὰ οἰκεῖα στρατόπεδα, αὐτὸς δὲ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ῥώμην σὺν τοῖς δορυφόροις, οἳ τὴν βασίλειον φρουροῦσιν αὐλήν, σύν τε τοῖς ὑπὸ Μαξιμίνῳ στρατευομένοις. 8 ἐπανῆλθον δὲ καὶ οἱ ἀπὸ Γερμανίας ἐληλυθότες σύμμαχοι· ἐθάρσει γὰρ αὐτῶν τῇ εὐνοίᾳ ἅτε καὶ τοῦ ἔθνους ἐπιεικῶς πρότερον ἄρξας, ὅτε ἰδιώτευεν. εἰσιόντι δὲ αὐτῷ εἰς τὴν ʽΡώμην ὅ τε Βαλβῖνος ὑπήντετο ἐπαγόμενος Γορδιανὸν Καίσαρα, ἥ τε σύγκλητος καὶ ὁ δῆμος εὐφημοῦντες ὥσπερ θριαμβεύοντα ὑπεδέχοντο.

8 ἦρχον δὲ τοῦ λοιποῦ τῆς πόλεως μετὰ πάσης εὐκοσμίας τε καὶ εὐταξίας, ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ πανταχοῦ εὐφημούμενοι· ἔχαιρέ τε ὁ δῆμος αὐτοῖς, σεμνυνόμενος εὐπατρίδαις καὶ ἀξίοις τῆς βασιλείας αὐτοκράτορσιν. οἱ μέντοι στρατιῶται διοίδαινον τὰς ψυχάς, καὶ οὔτε ταῖς εὐφημίαις τοῦ δήμου ἠρέσκοντο, ἐβαροῦντό τε αὐτῶν αὐτὴν τὴν εὐγένειαν, καὶ ἠγανάκτουν ὅτι ἄρα ἔχοιεν ἐκ συγκλήτου βασιλέας. 2 ἐλύπουν δὲ αὐτοὺς καὶ οἱ Γερμανοὶ παρόντες τῷ Μαξίμῳ ἔν τε τῇ ʽΡώμῃ διατρίβοντες· ἀντιπάλους γὰρ ἕξειν ἤλπιζον, εἴ τι τολμῷεν, καὶ ἐφεδρεύειν αὐτοῖς ὑπώπτευον, εἴ τινι δόλῳ ἀποζωσθεῖεν, ἐκεῖνοι δὲ ἅτε παρόντες ῥᾳδίως ὑποκατασταῖεν· τό τε Σεβήρου ὑπόδειγμα, ὃς τοὺς Περτίνακα ἀποκτείναντας ἀπέζωσεν, εἰσῄει αὐτούς. 3 ἐπιτελουμένου δὲ ἀγῶνος τοῦ τῶν Καπετωλίων, πάντων τε περὶ

1 ἐπείγοι] ἐπείγοιτο O [πρὸς τὴν χρείαν]] susp. Mend., delevi ἀεί του] Wolf ἀεὶ τοῦ x 3 ἐκελεύεσθε] ἐκέλευσε O 4 οἳ] οἱ O 8 διατρίψας] ἐνδιατρίψας i 10 δὲ] δ' O εἰς] Io O ἐς i 11 ʽΡώμην σὺν] Io O ʽΡώμην σύν τε i οἳ τὴν ... αὐλὴν] delenda esse susp. Mend. αὐλήν] ἀρχὴν i 12 Μαξιμίνῳ] Whittaker Βαλβίνῳ x ἐπανῆλθον] συναπῆλθον conieci 16 ἥ τε] Io ἡ δὲ x 17 θριαμβεύοντα] Io θριαμβεύοντας i θριαμβεύσαντες O 18 εὐκοσμίας τε καὶ εὐταξίας] εὐταξίας καὶ εὐκοσμίας i 26 τολμῷεν] τολμεῖεν A τολμοῖεν B 27 ἀποζωσθεῖεν, ἐκεῖνοι δὲ ἅτε] Reiske ἀποζωσθεῖεν ἐκείνω ἅτε O ἀποζωσθεῖεν ἐκεῖνο, ἅτε i

τὴν πανήγυριν καὶ τὰς θέας ἀσχολουμένων, αἰφνιδίως ἣν εἶχον γνώμην λανθάνουσαν ἐξέφηναν, καὶ τοῦ θυμοῦ μὴ κρατήσαντες, ὁρμῇ δὲ ἀλόγῳ χρησάμενοι, ἀνῆλθον ὁμοθυμαδὸν εἰς τὰ βασίλεια, τοῖς τε πρεσβύταις βασιλεῦσιν ἐπεισῆλθον. 4 συνέβαινε δὲ κἀκείνους μὴ πάνυ τι ἀλλήλοις ὁμονοεῖν, ἀλλ' οἷά περ μοναρχίας ἐπιθυμία καὶ τὸ ἀκοινώνητον ἐν ταῖς ἐξουσίαις εἴωθε ποιεῖν, ἕκαστος πρὸς αὑτὸν τὴν δύναμιν ἀνθεῖλκεν, ὁ μὲν Βαλβῖνος κατ' εὐγένειαν καὶ διπλῆν προάγουσαν ὑπατείαν πρωτεύειν ἀξιῶν, ὁ δὲ Μάξιμος διά τε τὸ ἔπαρχος τῆς πόλεως γεγονέναι καὶ ἔχειν ὑπόληψιν ἐμπειρίας πραγμάτων· ἑκατέρωθέν τε εὐγενεῖς καὶ εὐπατρίδας καὶ γένους πλῆθος αὔταρκες εἰς ἐπιθυμίαν μοναρχίας ἔπειθεν. 5 ὅπερ αὐτοῖς καὶ μάλιστα γέγονεν ἀπωλείας αἴτιον. ὡς γὰρ ἐπύθετο ὁ Μάξιμος ἀφικνεῖσθαι ἐπ' ὀλέθρῳ αὐτῶν τοὺς πραιτωριανοὺς καλουμένους, ἐβούλετο μεταπέμψασθαι τοὺς Γερμανοὺς συμμάχους, ὄντας ἐν Ῥώμῃ, αὐτάρκεις ἐσομένους ἀντιστῆναι τοῖς ἐπιβουλεύουσιν. ὁ δὲ Βαλβῖνος οἰόμενος δόλον τινὰ εἶναι κατ' αὐτοῦ καὶ σόφισμα (ᾔδει γὰρ τοὺς Γερμανοὺς τῷ Μαξίμῳ εὐνοοῦντας) ἐκώλυε, φάσκων οὐκ ἐς κωλύμην οὐδ' ἐς ἀντίστασιν αὐτοὺς τῶν πραιτωριανῶν ἀφίξεσθαι, ἀλλ' ἐς τὸ περιποιῆσαι τῷ Μαξίμῳ τὴν μοναρχίαν. 6 ἐν ᾧ δὲ περὶ τούτων διαφέρονται, εἰσδραμόντες οἱ στρατιῶται ὁμοθυμαδὸν ἅπαντες, ἐκστάντων αὐτοῖς τῶν περὶ τὰς αὐλείους εἰσόδους φυλαττόντων, ἁρπάζουσι τοὺς πρεσβύτας· περιρρήξαντες δὲ ἃς εἶχον περὶ τοῖς σώμασιν ἐσθῆτας λιτὰς ἅτ' οἴκοι διατρίβοντες, γυμνοὺς τῆς βασιλείου αὐλῆς ἐξέλκουσι μετὰ πάσης αἰσχύνης καὶ ὕβρεως· παίοντές τε καὶ ἀποσκώπτοντες τοὺς ἀπὸ συγκλήτου βασιλέας, γενείων τε καὶ ὀφρύων σπαραγμοῖς καὶ πάσαις τοῦ σώματος λώβαις ἐμπαροινοῦντες, διὰ μέσης τῆς πόλεως ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ἀπῆγον, οὐ θελήσαντες οὐδ' ἐν τοῖς βασιλείοις ἀποκτεῖναι ἀλλὰ ζῶσιν ἐνυβρίσαι, ἵν' ἐπὶ πλέον ὧν πάσχουσιν αἴσθοιντο. 7 ἐπεὶ δὲ ταῦτα πυθόμενοι οἱ Γερμανοί, λαβόντες ὅπλα, ἠπείγοντο ὡς ἀμυνοῦντες αὐτοῖς, μαθόντες οἱ πραιτωριανοὶ ἀφικνουμένους φονεύουσιν ἤδη πᾶν τὸ σῶμα

7 εἴωθε ποιεῖν] Io om. x φιλεῖ ποιεῖν Reiske 9 πρωτεύειν] vetus correctio πρωτεύσειν x 10 ἔπαρχος] ἔπαρχον i ὑπόληψιν] Mend. ὑπολήψεις x 11 πραγμάτων] γραμμάτων A B εὐγενεῖς καὶ] εὐγενεῖς i εὐπατρίδας] scripsi εὐπατρίδαι x 23 περὶ] om. A g αὐλείους] A V αὐλείας B i

λελωβημένους τοὺς βασιλέας. καὶ καταλιπόντες τὰ σώματα ἐρριμμένα ἐπὶ τῆς λεωφόρου, ἀράμενοι δὲ τὸν Γορδιανὸν Καίσαρα ὄντα, αὐτοκράτορά τε ἀναγορεύσαντες, ἐπειδὴ πρὸς τὸ παρὸν ἄλλον οὐχ εὗρον, βοῶντές τε πρὸς δῆμον ὅτι ἄρα εἴησαν ἀπεκτονότες οὓς ὁ δῆμος ἐν ἀρχῇ οὐκ ἐβούλετο ἄρξαι Γορδιανόν τε ἐπελέξαντο ἐκείνου τε ἀπόγονον καὶ ὃν αὐτοὶ Ῥωμαῖοι ἐξεβιάσαντο, ἔχοντες αὐτὸν ἀπελθόντες ἐς τὸ στρατόπεδον, κλείσαντες τὰς πύλας ἡσύχαζον. οἱ δὲ Γερμανοὶ μαθόντες ἀνῃρημένους τε καὶ ἐρριμμένους ὧν χάριν ἠπείγοντο, οὐχ ἑλόμενοι πόλεμον μάταιον ὑπὲρ ἀνδρῶν τεθνηκότων, ἐπανῆλθον εἰς τὸ ἑαυτῶν καταγώγιον. 8 τέλει μὲν δὴ τοιούτῳ ἐχρήσαντο ἀναξίῳ τε ἅμα καὶ ἀνοσίῳ σεμνοὶ καὶ λόγου ἄξιοι πρεσβῦται, εὐγενεῖς τε καὶ κατ' ἀξίαν ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἐληλυθότες· ὁ δὲ Γορδιανὸς περὶ ἔτη που γεγονὼς τρισκαίδεκα αὐτοκράτωρ τε ἀνεδείχθη καὶ τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν ἀνεδέξατο.

4 πρὸς] πρὸς τὸν A V 8 κλείσαντες] συγκλείσαντες B f 15 τὴν] τὴν τῶν A τῶν B

MANTISSA

Cum iam hic liber sub prelis subiectus esset, viri doctissimi iidemque amici R. D. Dawe, H. Livrea suas quasdam lucubrationes mecum communicarunt; hae sunt:

p. 2. 20 μόνα γνήσια καὶ ψυχῆς ἀναφαίρετα Dawe
4. 16 ἐκ γὰρ ὧν ... πρὸς ὑμᾶς haeret Dawe
5. 31 πρὸς ὑμῶν Dawe
6. 21 ἐπιλείξατε Dawe
7. 25 <ἢ τῶν> Livrea
ib. 26 δύναμιν καὶ προβολὴν Livrea
9. 28 αἰθρίαι Dawe ἀρθμιαι ("benevolae") Livrea coll. Eroti. p. 83. 7 Nachm.
12. 1 κοινῇ Dawe
16. 10 οὐδ' εἰ ψαυστὸν Dawe
ib. 22 καὶ τὴν Διὸς ἁρπαγὴν del. Dawe
17. 8 πλευσθῆναι Dawe
21. 28 ἐπενεμήθη <δὲ> καὶ τὰ πλεῖστα τῆς πόλεως [καὶ] κάλλιστα ἔργα Dawe
29. 1 δὴ Dawe
35. 2 καταισχυνεῖ Dawe
41. 31 δ' ἑκὰς [πόρρωθεν] Dawe
42. 19 καὶ τῆς ἀσωτίας Livrea
46. 28 ἐν λαῷ Dawe
50. 6 ἀνδρείᾳ ὅπλων haeret Dawe
51. 27 ἄρρηκτόν τε καὶ προσάντη [αὐτῶν προβλ.] Dawe
61. 10 ἔθος <γοῦν> Dawe
68. 15 τρόπαιά τε <αὐξάνοντες> Dawe <μνημονεύσαντες> Livrea
ib. 30 ἀνοχῆς ἀνάπαυλαν Livrea
72. 19 ἐξ αἰκίας φόνων τε Dawe
77. 20 pro ἔτι Dawe ἐστι
81. 10 <ὡς> πλοῦτόν Dawe
94. 23 φέρειν <εία> Dawe
98. 4-5 de verbo σύστημα Polyb. 2. 41. 15 e. g. contulit Livrea
100. 3-4 "e che tutti i popoli di quel regno si erano assoggettati a lui" coll. Aeschi. 3. 5 et Polyb. 4. 5. 1 interpr. Livrea
106. 14 <ἐθέλειν δὲ> τοὺς Dawe

110. 11 οὗτοι Dawe
117. 27 ἀνέχων Dawe
124. 19 <τινα> ἐν ἔτεσι Dawe
131. 20 δὴ μὴ Dawe
ib. 17 οὗ πεῖραρ ὥριστο καὶ τόπος ὅπου συνελθεῖν ἔδει
134. 7 ἦν δὲ δέος καὶ αὐτῷ Dawe
ib. 28 τὸ τότε ῥεῖθρον Dawe
141. 29 τοῦ στρατοῦ del. Dawe
144. 22 δι' αὐτῶν Dawe
147. 7 <τῇ> συγκλήτῳ Dawe
151. 31 τε <τὰ> Dawe
158. 10 ἐργαλεῖον del. Livrea
ib. 13 τάς τε ἐπάλξεις καὶ τὰς ἀσπίδας <προύβαλλον>, τόξοις Livrea
161. 14 συμμάχους del. Dawe
166. 6 ἑαυτῶν ὡς Dawe
167. 26 ἐπηροῦτο (iam Steph.) καὶ [τὸ πρόσωπον] Dawe
170. 10 καὶ θεὸν del. Dawe
175. 6 ἐκείνου γε ἀπόγονον [καὶ] Dawe

INDEX NOMINVM